

mittén förordat har dock en sådan lokalisering i stort godtagits. Eftersom skogsmästarskolan enligt min mening bör ligga kvar i Skinnskatteberg och eftersom endast två skogsinstitut behöver inrättas finner jag det naturligt att det ena av dessa förläggs till norra och det andra till södra Sverige. För norra Sverige har kommittén diskuterat olika alternativ men stannat för Sollefteå. I Sollefteå finns möjlighet till samförläggning med en befintlig skogsbruksskola. I staden finns också gymnasium. Vidare är staden centralt belägen inom rekryteringsområdet. Tillgång på samhällsservice och närheten till övningsskogar talar vidare för denna ort. Jag har därför funnit att kommitténs förslag om förläggning till Sollefteå bör godtas.

Som förläggningssort för det södra skogsinstitutet har kommittén utförligt diskuterat såväl Växjö som Värnamo. Värnamo har ansetts ha något bättre skogliga förutsättningar än Växjö. Kommittén har fäst särskild vikt vid att lokaler kan ställas till förfogande för skogsinstitutet i landstingets centrala yrkesskola i Värnamo. Vidare har kommittén ansett det lämpligt att även en skogsbruksskola förläggs till Värnamo och att denna och skogsinstitutet får en lokalmässig samförläggning. En skogsbruksskola har numera inrättats i Värnamo. Enligt min mening bör kommitténs förslag att förlägga det södra skogsinstitutet till Värnamo godtas.

Kommittén föreslår att skogsinstituten blir statliga. Jag vill erinra om att utredningen rörande huvudmannaskapel för de gymnasiala skolformerna m. m. även behandlar skogsinstituten. I avvaktan på förslag från utredningen bör huvudmannaskapet enligt min mening tills vidare vara statligt.

En särskild styrelse för skogsinstituten behöver enligt min mening inte inrättas. Institutet bör lyda direkt under den centrala tillsynsmyndigheten. Skogsmästarskolan bör som tidigare nämnts behållas som en särskild skolenhet men en anknytning till skogshögskolan bör ske genom att båda institutionerna ställs under en gemensam styrelse.

För det föreslagna skogsinstitutet i Sollefteå behöver uppföras nya lokaler. Det föreslagna institutet i Värnamo kan disponera lokaler i landstingets centrala yrkesskola. Byggnadsstyrelsen bör sedan principbeslut fattats om ett skogsinstitut i Sollefteå få i uppdrag att påbörja projektering av nybyggnader för detta.

Jag räknar med att skogsinstitutet i Värnamo kan börja sin verksamhet den 1 juli 1970 då lokaler kan disponeras i landstingets centrala yrkesskola. Enligt byggnadsstyrelsens beräkningar kan en nybyggnad för institutet i Sollefteå stå färdig först omkring den 1 juli 1973. I avvaktan härpå bör skogsskolans lokaler i Bispgården övergångsvis kunna användas för skogsteknikerutbildning. Enligt min mening bör därför skogsteknikerutbildningen kunna påbörjas vid båda instituten den 1 juli 1970.

Införandet av skogsteknikerutbildning innebär att den nuvarande verksamheten vid skogsskolorna i Älvsbyn, Bispgården och Bjurfors upphör se-

dan utbildningen av den sista årskursen slutat i oktober 1970. Som jag tidigare nämnt avvecklas verksamheten vid Kolleberga skogsskola redan under oktober 1969.

Organisationskommittén för behandling av vissa frågor rörande jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringsens skolor bör få i uppdrag att i samråd med skolöverstyrelsen och skogsstyrelsen lägga fram förslag rörande den närmare organisationen, utbildningens utformning och resursbehovet vid skogsinstituten samt övriga frågor som omorganisationen kan föranleda. Jag avser att återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga.

I sitt remissvar har skolöverstyrelsen anfört att den av kommittén föreslagna lärarutbildningen bör anknytas till annan liknande utbildning. I första hand avser överstyrelsen härvid verksamheten vid de yrkespedagogiska instituten. Överstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta förslag rörande här avsedd lärarutbildning. Även i denna fråga avser jag att återkomma till Kungl. Maj:t.

Kommittén har föreslagit att 1962 års riksdags principbeslut om en central maskinutbildning på det skogliga området bör upphävas med hänsyn till att sådan utbildning behövs vid varje utbildningsenhet och att kostnaderna för den kommer att avsevärt begränsas genom kommitténs förslag om antalet skogsinstitut. Jag tillstyrker kommitténs förslag och förordar sålunda att principbeslutet upphävs.

När det gäller anslagsberäkningen för statens skogsskolor m. m. för budgetåret 1969/70 får jag hänvisa till den i det föregående intagna sammanställningen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

a) att godkänna vad jag förordat rörande organisationen m. m. av skogsmästarutbildningen och skogsteknikerutbildningen

b) att till *Statens skogsskolor m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 2 050 000 kr.

H 13. Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m.

1967/68 Utgift		4 554 755
1968/69 Anslag		5 250 000
1969/70 Förslag		5 450 000

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till skogsbrukskurser anordnade av skogsvårdsstyrelserna och andra kursanordnare, skogsstyrelsens lärarutbildning, skogsvårdsstyrelsernas personalfortbildning samt ett mindre bidrag till Sveriges skogsvårdsförbund. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen den 21 maj 1954 (nr 427) angående statsunderstödda skogsbrukskurser (ändrad senast 1965: 266). Dessa bestämmelser innebär i kort-

het att i mån av tillgång på medel statsbidrag utgår till skogsbrukskurs med 100 % av de av skogsstyrelsen godkända kostnaderna för kursen. Till deltagare i kurser med minst fem undervisningsdagar utgår traktamentsstipendium med 8 kr. om dagen och i fråga om vidareutbildningskurs eller förman kurs med minst fem undervisningsdagar behovsprövade stipendier för förlorad arbetstid med högst 20 kr. om dagen.

Skogsstyrelsen

Skogsbruket är för sin rekrytering av grundutbildad arbetskraft i avgörande utsträckning hänvisad till de elever, som utexamineras vid skogsbruksskolornas årskurs ett. Allt tyder på att efterfrågan på välutbildade ungdomar inom några få år måste öka kraftigt. Det bör därför vara av vikt att skogsvårdsstyrelserna ges sådana resurser på utbildningens område att denna förväntade efterfrågeökning kan tillgodoses. Den negativa tendens som inregistrerats för innevarande budgetår är av övergående natur.

För budgetåret 1969/70 torde grundutbildningen komma att omfatta 800 elever. Vidareutbildningen beräknas öka såvitt gäller årskurs två, teknisk linje, där man kan räkna med ca 200 elever. Behovet av fortbildning får bedömas mot bakgrunden av den snabba utvecklingen mot nya maskiner och arbetsmetoder. Den bör ökas från 53 000 elevdagar innevarande budgetår till minst 70 000 elevdagar budgetåret 1969/70.

För att täcka behovet av ämneslärare och pedagogiskt skolade utbildningsledare anordnas en kurs för vardera av dessa kategorier. Fortbildningen av lärare bör genomföras i oförändrad omfattning.

Materiel- och maskinhållningen tenderar att bli en allt större del av utbildningsutgifterna trots den koncentration av maskinutbildningen till ett färre antal skolor som genomförts. För att kunna bedriva en effektiv utbildning och samtidigt hålla kostnaderna på en rimlig nivå krävs ökad satsning på utveckling av systemet med fasta utbildningsplatser med demonstrations- och övningsmodeller samt på produktion av läromedel.

För att tillgodose förenämnda behov bör anslaget ökas med sammanlagt 1 947 000 kr.

Departementschefen

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 200 000 kr. Kungl. Maj:t bör få bemyndiga skogsstyrelsen att fördela anslaget mellan olika verksamhetsgrenar. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 5 450 000 kr.

H 14. Bidrag till byggnadsarbeten vid skogsbrukets yrkesskolor

Nytt anslag (förslag) 900 000

Från anslaget skall bestridas utgifter till byggnadsverksamheten vid skogsbruksskolor. Anslaget ersätter de medelsanvisningar från anslaget Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader som f. n. utgår till investeringar i skogsbruksskolor. För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats 1,1 milj. kr. Under budgetåret 1967/68 har Kungl. Maj:t medgett att 795 000 kr. tagits i anspråk för nämnda ändamål.

Skogsstyrelsen

Styrelsen föreslår att bidraget till byggnadsarbeten vid skogsbruksskolor tas upp med oförändrat 1 100 000 kr.

Departementschefen

Som jag anfört i det föregående under punkten H 2 bör medel till investeringar i skogsbruksskolor, som för innevarande budgetår bestrids från anslaget Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader, beräknas under förevarande anslagsrubrik. Medlen under anslaget bör få disponeras endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

Med hänsyn till belastningen kan beloppet minskas med 200 000 kr. till 900 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten vid skogsbrukets yrkesskolor* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

H 15. Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal

1967/68 Utgift	230 003
1968/69 Anslag	232 000
1969/70 Förslag	193 000

Från anslaget bestrids ersättningar som föranleds av 1933 års riksdags beslut (prop. 233, BaJoU 1, rskr 269) angående övertalig personal vid domänverket.

Domänstyrelsen

Av den övertaliga personalen har nio tjänstemän avlidit sedan anslagsframställningen för budgetåret 1968/69 avgavs. Anslaget bör minskas med 39 000 kr.

Styrelsen har preliminärt beräknat att de för år 1968 utbetalade ersättningarna till övertalig personal, tillhopa 460 000 kr., bör fördelas med 202 000 kr. på förevarande anslag och 258 000 kr. på kyrkofonden. Beräkningen har gjorts efter samma grunder som tidigare år. Styrelsen begär sålunda att kyrkofonden skall för år 1968 ersätta domänverkets fond för övertalig personal med 258 000 kr.

Här torde få anmälas en av kammarkollegiet i samråd med domänstyrelsen utförd utredning rörande viss utsyningsförmån på kronoparken Böda.

Nuvarande förhållanden m. m. Kungl. Maj:t har genom årliga beslut medgett innehavare av vissa enskilda fastigheter på norra Öland utsyning av ved och virke på kronoparken Böda. Förmånen, som funnits sedan 1600-talet och som reglerats genom brev den 23 april 1836, förklaras av att dessa trakter på Öland varit mycket skogfattiga. Utsyningsförmånen är knuten till innehav av skoglöst jordbruk och skall tillgodose husbehovet.

Viss oklarhet har tidigare rått beträffande den rättsliga grunden för denna förmån. Befolkningen anser att »Böda skog» är deras tillhörighet medan staten hävdar att skogen har kronoparks natur. Det synes numera klarlagt att förmånen inte grundas på laglig rätt utan att det är fråga om en förmån, som staten får besluta om. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t för bestämda tidsperioder meddelat bestämmelser och priser för utlämning av ved och virke från kronoparken Böda.

Under flera tidsperioder och senast under åren 1922—1940 har utsyningsförmånen inte utnyttjats. I anledning av en motion i ämnet till 1940 års riksdag återupplivades utsyningen (motion I: 49, II: 86, JoU 52, rskr 353). Som motiv åberopades främst svårigheten att under då rådande förhållanden skaffa bränsle.

När ersättningarna för det utsynade virket skall bestämmas utgår man från de priser, som gällt under närmast föregående höst. Dessa priser reduceras därefter med f. n. 33 %. De kvantiteter som tagits ut har varierat år från år. Efterfrågan på rotstående skog och ved har efter hand sjunkit medan kvantiteten utlämnat sågat och hyvlat virke i stort sett har varit oförändrad. Under åren 1947—1966 har i medeltal utlämnats 540 m³sk skog på rot, 800 m³ brännved och 10 400 kubikfot sågat och hyvlat virke eller sammanlagt ca 1 500 m³sk.

Böda kronopark har en landareal av ca 6 200 ha, varav ca 5 400 ha skogsmark. Den årliga tillväxten uppskattas till ca 17 000 m³sk.

Riksdagens revisorer framställde i sin berättelse till 1952 års riksdag (§ 28) vissa anmärkningar i fråga om rätten till utsyning på kronoparken Böda. Revisorerna framhöll att förutsättningarna för en skogfattig bygd att tillgodose behovet av husbehovsvirke i hög grad hade förändrats under den långa tidrymd här var fråga om. De av Kungl. Maj:t tillämpade grunderna för prissättningen medförde också — under en tid av kraftigt stigande priser — att det verkliga värdet av prisreduceringen vida kom att överstiga avsedda 33 %. Revisorerna ansåg därför att bestämmelserna om ersättningen för utsynat virke borde ses över. Vidare sattes i fråga om inte en avveckling av utsyningsförmånen borde ske.

Statsutskottet (1952: 145, p. 23) ansåg i likhet med revisorerna att en översyn behövdes. Utskottet förordade att kammarkollegiet skulle lämnas

uppgift att utreda förmånens rättsliga karaktär och möjligheterna att avveckla densamma. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (rskr 1952: 293).

Kammarkollegiets förslag. Kollegiet konstaterar att den nuvarande utsyningsförmånen på Böda kronopark inte synes grunda sig på någon laglig rätt utan är en förmån, som riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att bevilja en viss kategori av fastigheter. I princip torde dylika förmåner kunna ensidigt återkallas. På grund av den ekonomiska utvecklingen torde utsyningsförmånen ha förlorat sin ursprungliga betydelse. Dessutom medför utsyningsförmånen en fördyrad administration för domänverket och hindrar rationell vård av kronoparken. Utsyningsförmånen bör därför enligt kollegiet upphöra den 1 januari året efter det under vilket beslut härom meddelats av Kungl. Maj:t.

Kammarkollegiet framhåller vidare, att en av staten beviljad förmån inte bör återkallas utan skälig ersättning om förmånen åtnjuts under lång tid och fortfarande representerar ett värde av betydelse. Vad beträffar utsyningsförmånen på Böda kronopark uppfylls kravet på lång tids innehav. Däremot är det inte lika klart, om utsyningsförmånen fortfarande har verklig ekonomisk betydelse för vederbörande fastighetsinnehavare. Den ekonomiska utvecklingen, särskilt under de senaste årtiondena, har reducerat betydelsen av förmånen. Timret har ersatts av annat byggnadsmaterial och veden i stor utsträckning av eldningsolja. Den fortgående jordbruksrationaliseringen medför dessutom en successiv minskning av antalet jordbruksenheter, som är utsyningsberättigade. Kammarkollegiet anser dock att utsyningsförmånen har sådan betydelse att en avveckling av förmånen bör förenas med en skälig kompensation.

Domänstyrelsen har redovisat en undersökning av utsyningsförmånens omfattning åren 1947—1966. Styrelsen föreslår att värdet av utsyningsförmånen skall grundas på dennas beräknade genomsnittliga värde åren 1957—1966. Värdet av det under åren 1957—1966 utlämnade virket har med ledning av de priser som årligen fastställts av Kungl. Maj:t beräknats till sammanlagt 694 367 kr. Försäljningsvärdet på allmänna marknaden av motsvarande kvantitet har uppgått till 821 912 kr. Domänverkets förlust har alltså under tioårsperioden uppgått till 127 545 kr. eller i medeltal 12 754 kr. per år. Sistnämnda belopp anser domänstyrelsen vara ett mått på utsyningsförmånens värde under tioårsperioden. Efter en räntefot av $5\frac{3}{4}\%$ motsvarar beloppet ett kapitaliserat värde av 221 809 kr. Eftersom förmånen torde komma att minska i betydelse, får det framräknade värdet anses vara ett maximivärde. En avveckling av förmånen medför administrativa vinster för domänverket, varför ett till 220 000 kr. avrundat belopp enligt domänstyrelsen kan accepteras som en skälig gottgörelse till de utsyningsberättigade. Fördelningen av ersättningen föreslås ske efter fastigheternasantal.

Kammarkollegiet har i huvudsak inget att erinra mot domänstyrelsens förslag. Ämbetsverket framhåller att en hög kapitaliseringsprocent är motiverad, när det som här gäller en förmån med sjunkande framtidsvärde. Förslaget om ersättnings fördelning kan behöva jämkas med hänsyn till att även innehavare av jordbrukslägenheter utan åsatt mantal kan ha fått utsyning. Kollegiet föreslår att Kungl. Maj:t uppdrar åt domänstyrelsen att efter överläggning med de utsyningsberättigade besluta om ersättning till dessa efter i huvudsak de grunder som angetts i domänstyrelsens förslag i ämnet.

Remissyttranden. Över kammarkollegiets förslag har efter remiss avgetts yttranden av *justitiekanslern*, *riksrevisionsverket*, *skogsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Kalmar län*. Länsstyrelsen har hört *Ölands Åkerbo* och *Köpingsviks kommuner* samt *RLF:s ortsförbund*. Skogsstyrelsen har inhämtat yttrande från *skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län*.

Justitiekanslern, *skogsstyrelsen* och *skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län* tillstyrker att utsyningsförmånen avvecklas på sätt kollegiet föreslagit. *Justitiekanslern*, som anser att kammarkollegiets utredning är omsorgsfullt gjord, sätter dock i fråga om inte spörsmålet bör underställas riksdagens prövning. Skogsvårdsstyrelsen hänvisar till att de utsyningsberättigade fastigheterna utan svårighet kan anskaffa ved och virke till husbehov till gällande marknadspriser. Vidare medför utsyningen stora administrativa svårigheter för domänverket. *Riksrevisionsverket* anser att utgående ersättning skall bestridas från domänverkets markfond. Ämbetsverket vill dock inte motsätta sig att medel i stället tas i anspråk från domänverkets driftsstat.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser inte att tillräcklig anledning föreligger för att tillstyrka att utsyningsförmånen avvecklas. Förmånen har bl. a. haft stor betydelse för det äldre byggnadsbeståndets underhåll i de berörda socknarna. Även i framtiden kommer det att finnas ett konstant behov av husbehovsvirke. Länsstyrelsen anser vidare att utsyningsförmånens värde beräknats orimligt lågt. *Kommunalfullmäktige i Ölands Åkerbo* och i *Köpingsviks kommuner* samt *Ölands ortsförbund av RLF* framför liknande synpunkter och menar att utsyningsförmånen bör bestå.

Departementschefen

Under detta anslag tar jag först upp kammarkollegiets förslag rörande viss utsyningsförmån på kronoparken Böda. Som framgår av den tidigare redogörelsen har Kungl. Maj:t genom årliga beslut medgett innehavare av vissa enskilda fastigheter på norra Öland utsyning av ved och virke på nämnda kronopark. Utsyningsförmånen som funnits sedan 1600-talet är knuten till innehav av skoglöst jordbruk och skall tillgodose husbehovet.

Förutsättningarna för en skogfattig bygd att tillgodose behovet av husbehovsvirke har i hög grad förändrats under den långa tidrymd här är fråga om. Liksom skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län anser jag att de utsynings-

berättigade fastigheterna numera utan svårighet kan skaffa ved och virke till husbehov till gällande marknadspriser. Det synes även klarlagt att rätten till utsyning av virke är en förmån som riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att bevilja och att den i princip kan återkallas ensidigt. I likhet med bl. a. justitiekanslern och skogsstyrelsen biträder jag kammarkollegiets förslag att utsyningsförmånen bör upphöra. Enligt min mening bör detta ske fr. o. m. den 1 januari 1970. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter i ämnet.

I förevarande sammanhang vill jag anmäla att Kungl. Maj:t genom beslut den 5 september 1968 bemyndigat domänstyrelsen att för statens räkning köpa in samtliga aktier i Aktiebolaget Orrefors Skogar mot en köpeskilling av 20,5 milj. kr. För betalning av aktierna och övriga med köpet förenade utgifter har styrelsen bemyndigats anlita 18,5 milj. kr. ur domänverkets markfond. Riksdagen bör underrättas härom. Till frågan om betalning av resterande del av köpeskillingen, ca 2 milj. kr., avser jag att senare återkomma till Kungl. Maj:t.

Då jag inte har något att erinra mot domänstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår föreslår jag, att anslaget tas upp med 193 000 kr. Jag biträder vidare domänstyrelsens förslag till fördelning av de verkliga kostnaderna för år 1968 för domänverkets övertaliga personal. Förslaget överensstämmer med de principer, som riksdagen tidigare godtagit.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) till *Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 193 000 kr.

b) besluta att kyrkofonden skall för år 1968 ersätta domänverkets fond för övertalig personal vid domänverket med 258 000 kr.

I. Lantmäteri- och kartväsendet

I 1. Lantmäteristyrelsen

1967/68 Utgift	14 191 782
1968/69 Anslag	14 227 000
1969/70 Förslag	5 966 000

¹ Anslagen Lantmäteristyrelsen: Avlöningar och Lantmäteristyrelsen: Omkostnader

Lantmäteristyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om fastighetsbildning på landet, om lantmäteriväsendet i övrigt, om mätning-väsendet enligt de för stad gällande föreskrifterna samt om fastighetsregis-ter. Styrelsen är vidare chefsmyndighet för lantmäteristaten. Inom styrel-sen finns fyra byråer. Dessa är administrativa byrån, landsbygdsbyrån, ut-redningsbyrån och stadsbyrån. Dessutom finns en utvecklingsenhet och en mätningsteknisk avdelning.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Lantmäteri- styrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	36,5	+ 3,5	+ 3
Övrig personal	78	+ 3	+ 2
	114,5	+ 6,5	+ 5
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	3 725 000	+ 530 000	+ 477 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organi- sation	—	+ 913 000	+ 913 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 65 000	+ 53 000
Arvoden och särskilda ersättningar....	5 000	—	—
Ersättningar till sakkunniga	40 000	+ 200 000	+ 15 000
Sjukvård m. m.	10 000	+ 2 500	+ 2 000
Reseersättningar	111 000	+ 25 500	+ 16 000
Därav utrikes resor	6 000	+ 4 000	+ 2 000
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler	—	+ 155 000	+ 155 000
b) Bränsle, lyse, vatten	29 000	—	—

	1968/69		Beräknad ändring 1969/70		
			Lantmäteri- styrelsen		Dep.chefen
c) Övriga expenser	290 000	+	24 000	+	8 000
Därav engångsutgifter	5 000	+	17 500	+	6 000
Hyra av datamaskintid	—	+	100 000	+	100 000
Publikationstryck	17 000		—		—
	4 227 000		+ 2 015 000		+ 1 739 000

Lantmäteristyrelsen

Inledningsvis redogör styrelsen för arbetsläget inom lantmäteriväsendet. Under år 1967 avslutades fastighetsrationaliseringsföretag av större omfattning med en berörd areal av omkring 138 000 ha fördelade på ca 2 900 brukningsenheter. Vid årsskiftet 1967/68 pågick sådana företag i fråga om en areal av ca 554 000 ha och med omkring 7 500 berörda brukningsenheter. I de år 1967 avslutade uppdragen ingick bl. a. ca 170 stads- eller byggnadsplaner, ca 740 tomtindelningar och omkring 315 grundkartor. Vid utgången av år 1967 förelåg en balans av ca 42 000 förrättningar och 5 000 uppdrag.

Rörande arbetsbalansen framhåller styrelsen att avstyckningsförrättningar, som helt dominerar till antalet, i stor utsträckning är beroende av planeringsåtgärder som bör ske fristående från och före förrättningar. Lantmäteriet måste ta upp ansökan om förrättning som ärende även om ärendet inte kan leda till fastighetsbildning förrän sådan fristående planläggning slutförts. Den normala väntetiden, då planförhållandena inte verkar försenande, är f. n. ca fem månader för avstyckning för bostadsändamål och ca elva månader för avstyckning för fritidsändamål. För övriga förrättningar är den genomsnittliga väntetiden ett à två år. I jämförelse med motsvarande förhållanden ett år tidigare har enligt styrelsen en viss förbättring inträtt.

Beträffande utvecklingstendenserna inom lantmäteriets verksamhetsområde anför styrelsen bl. a.

Efterfrågan på lantmäteriets tjänster för att bilda fastigheter för permanent bostadsändamål torde under de närmaste åren komma att vara minst lika stor som år 1967, då ca 22 000 dylika fastigheter bildades. Antalet genom avstyckning bildade fastigheter för fritidsändamål har ökat från ca 9 600 år 1962 till ca 19 600 år 1967. Efterfrågan på nybildade fastigheter för nämnda ändamål kan bedömas fortsätta att öka. De av 1967 års riksdag beslutade riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken medför större krav på insatser från lantmäteriets sida i form av planläggnings- och fastighetsbildningsåtgärder i samband med en fortsatt snabb rationalisering. Därtill kommer att lantmäteriet har fått en viktig uppgift när det gäller att samordna insatserna för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering med samhällsplaneringen. Krav på ökade insatser från lantmäteriets

sida kan väntas även då det gäller verksamheten med fastighetsrationalisering i skogsmark. Verksamheten med äganderättsutredningar i Kopparbergs län, som är betydelsefull för att klargöra fastighetsförhållandena i länet, måste intensifieras under de närmaste åren. En fortsatt aktiv medverkan av lantmäteriet inom naturvårdssektorn kan väntas bl. a. i arbetet med översiktlig planering för naturvårdsändamål i anslutning till den bebyggelseplanering som lantmäteriet utför. Den beslutade fastighetsregisterreformen kommer liksom den nya fastighetsbildningslagen att kräva betydande insatser från lantmäteriets sida.

I fråga om personallägel uppger styrelsen bl. a. att ramarna för mätningssingenjörer och karttekniker f. n. är fyllt. När det gäller tillgången på lantmätare erinrar styrelsen om att utbildningskapaciteten vid tekniska högskolan i Stockholm har fördubblats fr. o. m. hösten 1964.

Styrelsen behandlar därefter yrkandena under anslaget.

1. Löne- och prisomräkning 1 333 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 1 068 000 kr.

2. 1968 års riksdag har beslutat angående reform av fastighetsregistringen (prop. 1968: 1 bil. 4 p. A 12, 3LU 5, rskr 80). Lantmäteristyrelsen skall leda och ha tillsyn över lantmäteriväsendets arbete med att lägga upp ett nytt fastighetsregister. Härför behövs en avdelningsdirektör och en lantmätare, båda med tjänstgöring på halvtid, samt en kanslist och ett kartritningsbiträde (+ 152 000 kr.).

3. Fr. o. m. budgetåret 1964/65 har särskilda medel beräknats för personalvårdsärenden. Styrelsen har anställt en personalkonsulent på halvtid. Personalvårdsärendena har efter hand ökat. Personalkonsulenten är också styrelsens kontaktman med skyddsombuden inom lantmäteristaten och fördragande i arbetarskyddsfrågor. Erfarenheterna av konsulentens verksamhet visar att en tjänst som personalkonsulent behövs. Vid administrativa byrån behövs vidare en kanslist för att biträda chefen för allmänna sektionen (+ 67 000 kr.).

4. I anslutning till att en ny fastighetsbildningslag genomförs kommer det att krävas snara insatser från styrelsens sida. Bl. a. måste tillämpningsföreskrifter, råd och anvisningar utarbetas. För att hinna med dessa uppgifter måste styrelsen kunna anlita personal utanför verket. Anslagsposten Ersättningar till sakkunniga bör därför räknas upp med 200 000 kr.

5. I särskild skrivelse har lantmäteristyrelsen anmält att styrelsen efter förslag av riksrevisionsverket avser att genomföra ny organisation för redovisnings- och revisionsverksamheten per den 1 juli 1969. Styrelsen skall fungera som central kameralmyndighet. Arbetsuppgifterna vid styrelsen kommer att omfatta intern förvaltningsrevision och kameral revision. För dessa nya uppgifter behövs medel för en avdelningsdirektör och en byrådirektör samt för hyra av datamaskintid (+ 213 000 kr.).

Vidare har lantmäteriet anslutits till försvarets civilförvaltnings centrala lönesystem. För datamaskintid bör beräknas 50 000 kr.

Remissyttranden

Beträffande personalvården understryker *statens personalvårdsnämnd* behovet av en samordnad lösning av resurserna härför inom statsförvaltningen och hänvisar till i betänkandet Statlig personalvård (Stencil C 1968: 6) framlagt förslag i riktning mot en sådan lösning. Om lantmäteriväsendets personalvård skall organiseras med förtur bör detta enligt nämnden ske genom att nämnden tilldelas särskilda medel härför.

Riksrevisionsverket och *statskontoret* har ingen erinran mot lantmäteristyrelsens beräkning av medelsbehovet för redovisnings- och revisionsverksamheten. Personalbehovet bör tills vidare tillgodoses genom medel för tillfällig personal.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 966 000 kr. Jag har därvid tagit upp bl. a. 300 000 kr. för tillfällig personal för arbetet med att lägga upp ett nytt fastighetsregister (2) och för redovisning och revision (5) samt för uppgifter i anslutning till den nya fastighetsbildningslagens ikraftträdande (4). Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lantmäteristyrelsen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 5 966 000 kr.

I 2. Lantmäteristaten: Förvaltningskostnader

1967/68 Utgift	163 102 869
1968/69 Anslag	163 871 000
1969/70 Förslag	85 162 000

¹ Anslagen Lantmäteristaten: Avlöningar, Lantmäteristaten: Omkostnader och Utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.

I lantmäteristaten ingår länslantmäterikontoren samt lantmäteriets förrättningsorganisation, som består av distriktsenheter och specialenheter. Ett länslantmäterikontor finns i varje läns residensstad med en överlantmätare som chef. Riket är indelat i 110 lantmäteridistrikt med en distriktslantmätare som chef för varje distrikt. Specialenhet är oberoende av distriktsindelningen och inrättas främst för fastighetsreglering som fordras för jordbrukets och skogsbrukets yttre rationalisering eller för större vägbyggnadsföretag. Lantmäteristyrelsen inrättar specialenheter i mån av behov och tillgång på medel. F. n. finns 32 specialenheter.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70 Lantmäteristyrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	484	—	—
Övrig personal	1 268	+ 90	+ 28
	1 752	+ 90	+ 28

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70 Lantmäteri- styrelsen Dep.chefen	
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	52 676 000	+ 4 442 000	+ 3 119 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organi- sation	—	+12 628 000	+12 628 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 509 000	+ 207 000
Sjukvård m. m.	100 000	+ 29 000	+ 20 000
Reseersättningar	5 060 000	+ 375 000	+ 375 000
Expenser			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler	—	+ 4 700 000	+ 4 700 000
b) Bränsle, lyse, vatten	200 000	—	—
c) Förnyelse och underhåll av utrust- ning	960 000	+ 640 000	+ 200 000
Därav engångsutgifter	—	+ 160 000	+ 100 000
d) Övriga expenser	2 197 000	+ 175 000	+ 42 000
Kostnader i samband med lantmäteri- förrättningar	2 420 000	—	—
Arkivfotografering vid länslantmäteri- kontor	170 000	—	—
Utbildningskurser för viss lantmåteriper- sonal m. fl.	88 000	—	—
Därav			
a) Fortbildning av ingenjörer och kon- torspersonal	27 000	—	—
b) Centrala och regionala fortbildnings- kurser	61 000	—	—
	63 871 000	+23 498 000	+21 291 000

Lantmäteristyrelsen

1. Löne- och prisomräkning 20 022 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 17 328 000 kr.

2. Inom länslantmäterikontoren och de större organisationsenheterna i förrättningsorganisationen behövs biträden för att avlasta allmänna kontorsgöromål från personal med kartteknisk utbildning. För att anställa personal med allmän kontorsutbildning bör anvisas 755 000 kr.

3. För att inom de större enheterna i förrättningsorganisationen, främst i större lantmäteridistrikt, kunna avlasta den högskoleutbildade personalen ytterligare vissa kvalificerade arbetsuppgifter föreslås att tolv kanslistjänster inrättas i utbyte mot tolv kansliskrivartjänster (+ 73 000 kr.).

4. Den under lantmäteristyrelsens förvaltningskostnadsanslag nämnda reformen av fastighetsregistreringen kommer att kräva betydande arbetsinsatser av länslantmäterikontoren under en övergångstid. Med hänsyn bl. a. till arbetsbalansen inom lantmäteriet bör personal inte föras över från förrättningsverksamheten till nämnda arbetsuppgifter. För ändamålet bör 50 ingenjörer och tio kartritningsbiträden anställas (+ 2 138 000 kr.).

5. Återanskaffningsvärdet på utrustningen inom lantmäteriväsendet uppgår till ca 12,6 milj. kr. Avskrivningstiden bör inte överstiga tio år. För ersättningsanskaffning och underhåll bör den under expenser uppförda delposten till förnyelse och underhåll av utrustning räknas upp med 450 000 kr. För att anskaffa telefonväxlar behöver delposten till övriga expenser ökas med 60 000 kr. (+ 510 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 85 162 000 kr. Jag har därvid tagit upp bl. a. 1 milj. kr. för tillfällig personal för uppgifter inom lantmäteriet i samband med att ett nytt fastighetsregister läggs upp (4) och 100 000 kr. för tillfällig personal för kontorsgöromål (2). Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lantmäteristaten: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 85 162 000 kr.

I 3. Lantmäteristaten: Utrustning

1967/68 Utgift	656 001	Reservation	1 000 436
1968/69 Anslag	1 150 000		
1969/70 Förslag	1 150 000		

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Lantmäteristyrelsen	Dep.chefen
Instrument och annan utrustning	1 050 000	—	—
Flygbildarkiv vid länslantmäterikontor .	100 000	—	—
	1 150 000	—	—

Från anslaget bestrids kostnaderna för nyanskaffning av instrument och annan teknisk utrustning samt för flygbildarkiv vid länslantmäterikontor. Kostnaderna för ersättningsanskaffning och underhåll av utrustning bestrids från anslaget *Lantmäteristaten: Förvaltningskostnader*.

Lantmäteristyrelsen

1. För att nedbringa arbetsbalansen behöver arbetsbesparande tekniska hjälpmedel anskaffas i minst oförändrad omfattning.

2. Flygbildarkiv finns numera vid alla länslantmäterikontor. Arkiven

innebär en mycket betydelsefull rationalisering av vissa arbetsmoment inom lantmåteriverksamheten. De utnyttjas även av lantbruksnämnd, skogsvårdsstyrelse och andra länsorgan. Arkiven måste kompletteras och förnyas. För ändamålet bör även för nästa budgetår anvisas 100 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till oförändrat 1 150 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Lantmåteristaten: Utrustning* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 1 150 000 kr.

I 4. Bidrag till kostnader i samband med lantmåteri- och vägförrättningar m. m.

1967/68 Utgift	1 373 147
1968/69 Anslag	700 000
1969/70 Förslag	1 100 000

Från anslaget utgår bidrag till vissa förrättningskostnader m. m. och till ersättning för utflyttnings- och väganläggningskostnader vid provskiften i Kopparbergs län enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 januari 1928 och den 13 maj 1932 samt till kostnader för städer och vissa andra samhällen för att upprätta fastighetsregister m. m. Vidare bestrids bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar och till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar samt kostnader för vissa avstycknings- och mantalssättningsförrättningar. Dessutom bestrids kostnader för provskiften i Kopparbergs län enligt beslut den 23 juli 1926 och den 25 oktober 1929.

Lantmåteristyrelsen

Anslaget bör tills vidare tas upp med oförändrat belopp.

Departementschefen

Med hänsyn till anslagsbelastningen förordar jag att anslaget ökas med 400 000 kr. till 1,1 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader i samband med lantmåteri- och vägförrättningar m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kr.

I 5. Rikets allmänna kartverk: Förvaltningskostnader

1967/68 Utgift	12 669 806
1968/69 Anslag	12 672 000
1969/70 Förslag	17 700 000

¹ Anslagen Rikets allmänna kartverk: Avlöningar och Rikets allmänna kartverk: Omkostnader.

Rikets allmänna kartverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande den allmänna kartläggningen och därmed sammanhängande frågor. Vidare åligger det verket bl. a. att utföra de vetenskapliga geodetiska och astronomiska arbeten som står i samband med verkets övriga geodetiska arbeten. Verket får även utföra fotogrammetriska och geodetiska arbeten på beställning. Inom verket finns fem byråer. Dessa är geodetiska byrån, fotogrammetriska byrån, kartografiska byrån, militärbyrån och administrativa byrån. Rådgivande organ i mera betydelsefulla frågor om riktlinjer för de allmänna kartarbetena är kartverkskommissionen.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70		
		Rikets allmänna kartverk	Dep.chefen	
<i>Personal</i>				
Handläggande personal	88	+ 2	—	
Övrig personal	245	+ 1	—	
	333	+ 3	—	
<i>Anslag</i>				
Avlöningar till tjänstemän	11 663 200	+ 698 000	+ 508 000	
Lönekostnadspålägg				
a) Beräknat belopp för befintlig organi- sation	—	+ 2 813 000	+ 2 813 000	
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 44 000	—	
Arvoden och särskilda ersättningar.....	4 800	—	—	
Ersättningar till sakkunniga	80 000	—	+ 30 000	
Sjukvård m. m.	32 000	+ 16 000	+ 12 000	
Reseersättningar	28 000	+ 48 000	+ 13 000	
Därav utrikes resor	15 000	+ 46 000	+ 11 000	
<i>Expenser</i>				
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler	—	+ 1 600 000	+ 1 600 000	
b) Bränsle, lyse, vatten	140 000	+ 11 000	+ 11 000	
c) Övriga expenser	683 000	+ 64 000	+ 38 000	
Därav engångsutgifter.....	—	+ 6 000	—	
Kostnader för förhyrd datamaskintid för administrativ ADB	13 000	—	—	
Kostnader för utbildningskurser	28 000	+ 5 000	+ 3 000	
	12 672 000	+ 5 299 000	+ 5 028 000	

Rikets allmänna kartverk

När det gäller utvecklingen inom kartverkets verksamhetsområde under de senaste åren erinrar kartverket om att denna i allt väsentligt har styrts

av 1961 års program för den ekonomiska och den topografiska kartläggningen t. o. m. år 1970. En av kartverket verkställd översyn av programmet behandlades av 1968 års riksdag (prop. 1968:1 bil. 11 s. 144, JoU 1 s. 25, rskr 9).

Beträffande den framtida utvecklingen hänvisar kartverket till ett av verket år 1968 framlagt förslag till allmän kartläggning under 1970-talet (Stencil Jo 1968: 4). Förslaget behandlas i det följande under anslagspunkten I 6. Vidare erinrar verket om att 1968 års riksdag (prop. 1 bil. 11 s. 137, JoU 1 s. 25, rskr 9) fattat beslut om förstärkning av rikstrianguleringen. Arbeten med en förnyad rikstriangulering efter en tioårsplan har satts i gång.

De myndigheter som kartverket har att höra beträffande kartverksamhetens inriktning har fört fram önskemål om att nyframställningen av den ekonomiska och den topografiska kartan genomförs i ökad takt. Vidare har behoven av revidering av nämnda kartor ytterligare strukits under.

Utifrån den målsättning som statsmakterna sålunda beslutat om år 1968 och de krav som föreligger om en intensifierad kartframställning finner kartverket det vara ofrånkomligt att verket för nästa budgetår får vissa ökade resurser. Detta behövs bl. a. för att genomföra revideringen av den topografiska kartan och för att intensifiera kartarbetena främst i de sydsvenska länen och i Norrbottens län.

Kartverket behandlar därefter yrkandena under detta anslag.

1. Löne- och prisomräkning 4 970 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 4 413 000 kr.

2. För att rätt utnyttja ADB-tekniken inom kartverkets verksamhetsområde behövs en expert vid geodetiska byrån för att bl. a. handlägga frågor som hänger samman med att samordna och utbygga program, inordna och anpassa manuella rutiner till ADB-system och utarbeta nya sådana system. Experten bör placeras som chef för ADB-sektionen (+ 73 000).

3. För innevarande budgetår har anvisats 80 000 kr. för att ge kartverket möjlighet att anlita expertis för planerings- och rationaliseringsfrågor inom kartframställningen. En särskild sakkunnig har anställts för att biträda avdelningsdirektören för samordningsfrågor med bl. a. produktionsplanering. Med hänsyn till föreliggande arbetsuppgifter inom verkets centrala produktionsplanering m. m. samt till de uppgifter som hänger samman med att införa programbudgetering vid verket bör en tjänst som byrådirektör inrättas (+ 73 000 kr.).

4. För inköpsverksamheten bör inrättas en tjänst som förste intendent vid administrativa byrån. Samtidigt kan medel dras in för en arvodesanställd, som f. n. handhar dessa uppgifter. För skötseln av kartverkets lokaler behövs en förste montör med uppgift att närmast svara för de elektriska installationerna. En tjänst som expeditionsvakt bör bytas ut mot en tjänst som bilförare (+ 59 000 kr.).

5. För att undvika driftstörningar i samband med att tjänstledighet beviljas kvalificerade tjänstemän för expertuppdrag åt utvecklingsländerna bör en tjänst på avdelningsdirektörsnivå inrättas. I inledningsskedet beräknas en merkostnad uppstå av 37 000 kr.

6. För att tillgodose övriga behov inom kartverket behöver anslaget ökas med 87 000 kr. Härav beräknas 8 000 kr. för sjukvård, 46 000 kr. för utrikes resor, 30 000 kr. för övriga expenser och 3 000 kr. för utbildningskurser.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 17,7 milj. kr. Jag har därvid beräknat bl. a. 30 000 kr. för sakkunniga för planerings- och rationaliseringsfrågor inom kartframställningen (3).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikets allmänna kartverk: Förvaltningskostnader*
för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av
17 700 000 kr.

I 6. Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.

1967/68 Utgift	4 389 529	Reservation	181 610
1968/69 Anslag	5 100 000		
1969/70 Förslag	6 223 000		

Från anslaget bestrids främst kostnaderna för vissa geodetiska, fotogrammetriska och kartografiska arbeten, som ingår i framställningen av allmänna kartor.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70		
		Rikets allmänna kartverk	Dep.chefen	
<i>Personal</i>				
Handläggande personal	1	+ 2		—
Övrig personal	57	+ 25		+ 6
	58	+ 27		+ 6
<i>Anslag</i>				
Fältarbeten	1 839 000	+ 183 000	+ 183 000	
Flygfotografering m. m.	864 000	+ 8 000	+ 8 000	
Reproduktionsarbeten	171 000	+ 32 000	+ 32 000	
Ortnamnsgranskning	22 000	—	—	
Vissa internationella kartor	208 000	+ 46 000	+ 46 000	
Kostnader för ADB inom kart- och be- räkningstekniken	88 000	+ 19 000	+ 19 000	

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Rikets allmänna kartverk	Dep.chefen
Diverse kartarbeten	1 597 000	+1 183 000	+ 463 000
Därav			
a) Löneökningar m. m.		+ 363 000	+ 363 000
b) Ytterligare medel till revidering av topografiska kartan		+ 359 000	—
c) Intensifierad kartläggningsverksam- het		+ 500 000	+ 100 000
Förstärkning av rikstrianguleringen . . .	311 000	+ 582 000	+ 372 000
	5 100 000	+2 053 000	+1 123 000

Rikets allmänna kartverk

1. Traktamentskostnaderna för fältarbeten ökar med ca 163 000 kr. För att ytterligare rationalisera kartarbetet bör helikopter användas mera vilket ökar utgifterna under denna post med 20 000 kr.

2. Merkostnader för traktamenten i samband med flygfotografering ökar belastningen med 8 000 kr.

3. Höjda löner medför en uppräknig av posten till reproduktionsarbeten med 5 000 kr. Lönekostnadspålägget beräknas till 27 000 kr.

4. Från posten till vissa internationella kartor bekostas kartverkets arbete med Sveriges andel av upprättandet av internationella världskartan, flygkartan och världsflygkartan. Höjda löner ökar kostnaderna med 7 000 kr. och lönekostnadspålägget beräknas till 39 000 kr.

5. ADB ingår alltmer som ett led i beräkningstekniken. För att fortsätta arbetena i nu planerad takt fordras ytterligare 19 000 kr. Samma belopp beräknas kunna sparas under anslagsposten till diverse kartarbeten.

6 a). Till följd av höjda löner bör posten till diverse kartarbeten räknas upp med 52 000 kr. Lönekostnadspålägget beräknas till 311 000 kr.

6 b). Av kartverkets långtidsplan år 1968 med förslag till allmän kartläggning under 1970-talet framgår att behoven av revidering har ökat. Vidare framgår att kartverket när det gäller den topografiska kartan, trots en omfattande överföring av resurser från de gemensamma ekonomisk-topografiska kartläggningsarbetena, på grund av revideringsbalansen inte klarar det av statsmakterna uppsatta målet med ett genomsnittligt revideringsintervall på tio år förrän efter år 1980. En revideringsverksamhet som snarast ansluter sig till nämnda mål bör genomföras. Långtidsplanens resursplanering förutsätter anslagsökningar under de närmaste budgetåren för att uppnå tioårsintervallet under år 1974. För nästa budgetår krävs 359 000 kr.

6 c). Kraven på en intensifiering av takten i nyframställningen av den ekonomiska och den topografiska kartan är starka. Topografiska blad som

behövs för Sveriges geologiska undersöknings verksamhet inom stora områden i Norrbottens och Västerbottens län kan med nuvarande resursplanering inte ges ut förrän långt fram på 1970-talet. Försvarets behov av nyutgivning av topografiska kartan inom särskilt prioriterade områden är fortfarande omfattande. Genomförandet av den av 1968 års riksdag beslutade fastighetsregisterreformen är när det gäller lägesbestämningen av fastigheterna nästan helt beroende av takten i framställningen av den ekonomiska kartan. Från vissa håll, bl. a. vägverket, hävdas att särskilt de sydsvenska länen bör kartläggas snabbare än vad som hittills planerats. Vidare blir revideringen av den ekonomiska kartan allt svårare att skjuta upp. Bl. a. har lantmäteristyrelsen anmält behov av revidering framför allt i de mycket expansiva Stockholms- och Göteborgsregionerna. Kraven på en ökad nyframställningstakt och de stora sammanlagda behoven av nyframställning och revidering utgör starka skäl för ytterligare ökade anslag för kartverksamheten. Utöver vad som yrkats under posten till diverse kartarbeten i det föregående bör denna ökas med 500 000 kr. för nästa budgetår. Denna förstärkning föreslås främst bli utnyttjad för intensifiering av kartarbetena i de sydsvenska länen och i Norrbottens län.

7. Kartverket har påbörjat en systematisk förstärkning av de geodetiska riksnäten med två arbetsgrupper i huvudsak enligt den plan som lades fram av kartverket år 1967. Den ena gruppen har dock fått en något minskad kapacitet i förhållande till kartverkets förslag. Kostnaderna för verksamheten i dess nuvarande omfattning ökar med 4 000 kr. till följd av höjda löner och lönekostnadspålägget beräknas till 27 000 kr. Vidare ökar medelsbehovet med 22 000 kr. på grund av höjda traktamenten. Fr. o. m. nästa budgetår bör arbetet bedrivas med tre fältarbetsgrupper av den kapacitet som kartverket föreslog år 1967. Kostnadsökningen uppgår till 529 000 kr. Därav belöper 134 000 kr. på komplettering av inrättade arbetsgrupper, varav löner till en byrådirektör och två biträden med 117 000 kr. och övriga kostnader med 17 000 kr. 395 000 kr. hänför sig till ytterligare en fältarbetsgrupp, varav löner till en byrådirektör, tre ingenjörer och ett biträde med 209 000 kr. och fältarbetskostnader 186 000 kr.

Under denna punkt får jag anmäla en av kartverket framlagd långtidsplan med förslag till allmän kartläggning under 1970-talet.

Inledningsvis erinrar kartverket om att vid verket bedrivs en allmän planeringsverksamhet, som syftar till att åstadkomma en till landets behov anpassad allmän kartläggning. Planeringsverksamheten sammanfattas i långtidsplaner, vari målen för verksamheten för en längre period anges, i årsvis utarbetade rullande femårsplaner, i årsvisa arbetsplaner samt i de årliga anslagsäskandena. Långtidsplanerna ligger till grund för den kortsiktigare planeringen. De bygger på de uppgifter som kartverket har enligt instruk-

tionen och uppgifter som har ålagts verket enligt särskilda beslut av statsmakterna. I övrigt grundas långtidsplanerna på tidigare principbeslut rörande den allmänna kartläggningen, rådande kartläggningssituation, samhällets och näringslivets aktuella behov av kartor samt behovens sannolika utveckling.

Kartverkets långtidsplaner har fastställts av statsmakterna efter förslag av verket. Sålunda låg den s. k. kartplan 1960 till grund för 1961 års riksdagsbeslut (prop. 54, JoU 14, rskr 166) angående den ekonomiska och den topografiska kartläggningen. Beslutet omfattar perioden den 1 juli 1961—den 31 december 1970. Sedan kartverket verkställt översyn av planen för perioden fastställde 1968 års riksdag (prop. 1968: 1 bil. 11 s. 137, JoU 1 s. 25, rskr 9) hur återstående delar av tidigare beslutade uppgifter skall fullföljas inom perioden. På grundval av en av kartverket utförd utredning rörande de geodetiska riksnäten beslöt riksdagen samtidigt om en förstärkning av rikstrianguleringen.

Enligt 1968 års riksdagsbeslut rörande den allmänna kartläggningen skall turordningen behållas för den gemensamma ekonomisk-topografiska kartläggningen. Rekognoseringen i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län skall påbörjas snarast möjligt, varvid Malmöregionen skall ges försteg i planeringen. Den separata topografiska rekognoseringen skall i huvudsak fullföljas enligt planer som godkänts av kartverkskommissionen. Principen om tioårsintervall för den reguljära revideringen av topografiska kartan behålls, medan den reguljära revideringen av den ekonomiska kartan får anstå även under återstoden av innevarande planeringsperiod.

I fråga om försörjningen med den ekonomiska och den topografiska kartan vid 1970 års slut lämnar kartverket en redovisning länsvis. Därav framgår i huvudsak följande.

Den ekonomiska kartan kommer vid nämnda tidpunkt att saknas helt eller delvis i ett fåtal län. För Blekinge och Kristianstads län gäller detta så gott som hela länen. Ca 15 % av Malmöhus län beräknas vara täckt samt ca 90 % av Värmlands län. I Kopparbergs län kommer ca 45 % av 10 000-delsområdet att vara täckt. I Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län beräknas återstå hela eller delar av 20 000-delsområdena. I Jämtlands län väntas ca 65 % av 10 000-delsområdet vara täckt men hela 20 000-delsområdet återstå.

Den topografiska kartan väntas vid 1970 års slut saknas helt i eller i stora delar av Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

För flertalet län väntas komma att föreligga mer eller mindre starka behov av att revidera kartorna, särskilt inom tätbebyggelse- och fritidsbebyggelseområden.

Enligt kartverket beräknas den snabba utvecklingen i samhället medföra ett ökande behov av kartor bl. a. på grund av att den fysiska samhälls-

planeringen har intensifierats. Trycket på nyframställningen av den ekonomiska och den topografiska kartan har vuxit under hela 1960-talet. Samtidigt har behoven av att revidera redan utgivna kartor ökat. Härtill kommer de uppdämda behoven av en förbättrad försörjning med översiktskarta inom skalområdet 1 : 250 000—1 : 2 000 000 för att tillgodose bl. a. planeringsorganens kartbehov.

Kartverkets långtidsplan innehåller i huvudsak följande överväganden och förslag.

Planen bör i princip ha ett tioårigt perspektiv. I planen förutsätts att uppgifterna är preciserade för de närmaste åren i fråga om såväl produkter och tjänster som utredningar av olika slag som syftar till att bygga under en ny långtidsplan och ge underlag för en konkretisering av uppgifterna inom planperiodens senare del. Målformuleringen för planens senare del bör ha en sådan avfattning att kartverksamhetens inriktning prognosticeras så väl som möjligt med tanke på de framtida kartbehoven. En precisering av uppgifterna inom den senare delen av 1968 års plan kommer att ske, när resultatet av vissa försöksarbeten kan redovisas. Enligt vad som nu planerats kan detta ske om två år. På grund av föränderligheten i underlaget för en långtidsplan kan förutsättas, att långtidsplanens förnyelse i fortsättningen kommer att ske med kortare intervall.

De geodetiska arbetena för de allmänna kartorna kan fortsättas med i stort sett oförändrade resurser under planperiodens första två år. En plan för dessa arbeten är beroende av resultatet av en inom kartverket igångsatt utredning om den geodetisk-fotogrammetriska samordningen, sedan ortofototeknik börjat användas. Under 1970-talet beräknas det intereuropeiska samarbetet fortsätta i fråga om bl. a. triangelnätens samordning och utjämning. Tyngdkraftsnätet av första ordningen kommer att införlivas med världsnätet. Samarbete planeras rörande bl. a. enhetlig utjämning av precisionsavvägningssystemen.

Förstärkningen av rikstrianguleringen planeras komma att utföras efter den av geodesiutredningen föreslagna tioårsplanen. Detta förutsätter att ytterligare en fältarbetsgrupp kan inrättas fr. o. m. budgetåret 1969/70. Den geodetiska beställningsverksamheten avses successivt anpassas till den efterfrågan som kan anses lämpligen bära tillgodoses av kartverket i stort sett i enlighet med hittillsvarande tillämpning. Mätningar för anslutning av kommunala triangelnät till det nya riksnätet bör för att reducera kostnaderna utföras i direkt samband med kartverkets riksnätsarbeten.

När det gäller flygfotografering och fotogrammetriska arbeten erinras om att 1960 års riksdag beslutade (prop. 74, JoU 19, rskr 212) om en kontinuerlig och systematisk omdrevsfotografering med syfte att från lämplig höjd få flygbilder som inte är äldre än tio år och som finns tillgängliga över hela landet. Fr. o. m. år 1961 tillämpas en omdrevsplan, som omfattar dels 19 omdrevsområden från Västernorrlands och Jämtlands län i

norr till Malmöhus och Kristianstads län i söder med ett sjuårigt omdrev, dels åtta omdrevsområden inom Västerbottens och Norrbottens län utom fjälltrakterna med ett tioårigt omdrev, dels fjälltrakterna med ett 15-årigt omdrev utan någon områdesindelning. Flyghöjden 4 600 m har tillämpats. Omdrevsplanen förutsätts enligt planen behållas tills vidare. Fotograferingarna från normalhöjden 4 600 m inom omdrevsplanen kan tillfredsställa de väsentliga, allmänna flygbildbehoven.

Beträffande fullföljandet av förstagångsutgivningen av den ekonomiska och den topografiska kartan innebär planen att arbetena genomförs med de resurser och med den prioritering som förutsatts i 1967 års programöversyn och därpå grundade beslut för innevarande planperiod. Detta betyder att utgivningen av den ekonomiska kartan slutförs i Hallands län år 1970, i Värmlands län år 1971, i Västernorrlands och Malmöhus län år 1973, i Blekinge län år 1974, i Kristianstads och Norrbottens län år 1976, i Jämtlands län år 1977 samt i Kopparbergs och Västerbottens län år 1978. Den topografiska kartan ges ut i stort sett parallellt med den ekonomiska dvs. täcker hela riket vid 1978 års slut. Inom områden med separata topografiska kartarbeten avslutas utgivningen av topografiska kartan inom Smålandslänen år 1976 och inom nordvästra Norrland år 1977.

I fråga om revideringen av den topografiska kartan innebär planen att principen om ett tioårsintervall behålls även för nästa period. Revideringsbalansen på ca 60 blad år 1971 bör avvecklas till år 1975 med anlitan av resurstillskott. En detaljplan för revideringen av den topografiska kartan planeras komma att utarbetas efter pågående försöksverksamhet. I planen förutsätts en differentiering ske med en fördelning på områden alltefter skilda behov av revideringar på grund av olikheter i urbaniseringsgrad m. m. Revideringsintervallet förutsätts kunna variera från ca fem år upp till ca 20 år.

Beträffande den ekonomiska kartans revidering innebär planen att försöksverksamhet genomförs i samråd med kartverkskommissionen under innevarande planperiod och redovisas av kartverket år 1970. Den reguljära revideringsverksamheten beräknas kunna börja år 1972. Om kartverkets resurser för ändamålet inte ökas, kan utrymmet för den ekonomiska kartans revidering genom överföring av resurser från den minskande förstagångsutgivningen preliminärt beräknas växa så att de år 1972 utgör ca 3 % av nuvarande resurser för gemensam ekonomisk-topografisk rekognosering med tillhörande förarbeten och originalframställningsarbeten för ekonomiska kartan. Revideringsutrymmet blir år 1973 ca 5 %, år 1974 ca 8 %, år 1975 ca 16 %, år 1976 ca 22 %, år 1977 samt åren därefter ca 50 % av nämnda resurser.

Vad gäller generalstabskartan bedöms att målet bör vara att ersätta denna karta, som är starkt föråldrad, med nya kartor så att den kan utgå som förlagskarta. Kartan behöver emellertid förlagshållas under större delen av

perioden. Revidering av vägnätet m. m. kan helt eller delvis behöva genomföras ännu en gång omkring 1973—74. De särskilda resurser som kartverket fått för revideringen av generalstabskartan bör i den mån de inte tas i anspråk härför under nästkommande planperiod utnyttjas för arbeten med översiktskartor.

Behov av revidering anges vidare föreligga beträffande provisoriska översiktskartan i skala 1:250 000. Efter begränsad revidering, huvudsakligen avseende vägnätet, planeras utgivning åren 1970—72. I fråga om generalkartan i skala 1:1 000 000 planeras fullständig revidering och utgivning år 1972.

Kartverket tar härfter upp frågan om nya karttyper. En ny översiktskarta i skala 1:250 000 avses ersätta den provisoriska översiktskartan i samma skala. Produktionen av kartan bör igångsättas så tidigt att kartutgivningen kan påbörjas senast år 1973 och kartläggningstakten bör avvägas så att kartseriens utgivning är avslutad år 1980. En översiktskarta i skala 1 : 500 000 bör framställas i anslutning till den nyssnämnda och ges ut allteftersom 250 000-delarna ger underlag för ett tillräckligt stort område. En internationell jettflygkarta över Norden i skala 1 : 2 000 000 enligt ICAO:s bestämmelser avses kunna ges ut år 1971. Framställning av en översiktskarta, som motsvarar en militär karta som f. n. kallas »Norden med grannländer» i skala 1 : 2 000 000, bör samordnas med jettflygkartan och utgivning ske år 1973.

Beträffande andra nya karttyper föreslås att försöksarbetena rörande den ekonomiska och den topografiska kartans revidering skall avlösas av ett utvecklingsarbete med sikte på en förnyad kartläggning som bättre tillgodoser olika kartbehov än den nuvarande uppsättningen kartor med olika ursprung, bl. a. den ekonomiska kartan. Utvecklingsarbetena bör närmast avse kartläggningen inom starkt urbaniserade områden. Arbetena bör ske med tanke på att den ekonomiska kartan skall utgöra registerkarta till landets fastighetsregister. På längre sikt bör förnyad ställning tas till den ekonomiska kartans typ, versioner och skala samt framställningens geografiska differentiering i nämnda avseenden. Produktionen av en karta i större skala än 1:10 000 kan inte bli aktuell förrän något år in på planperioden. En påbörjad revideringsverksamhet och eventuellt ny kartläggning inom Göteborgs och Bohus län bör utnyttjas för att vinna erfarenheter om kartsstandard och kostnadsfrågor.

Som en fortsättning på utvecklingsarbetena rörande kartläggning i de större skalorna bör studeras hur en karta i skala mellan 1:10 000—1:50 000 bör framställas för att tillgodose behoven härav för bl. a. friluftssändamål. Frågan om en topografisk karta i skala 1:100 000 bör studeras. Förberedelsearbetena torde dock inte bli aktuella förrän under senare hälften av perioden.

Rörande övriga arbeten under perioden anføres bl. a.

Förlagsplaneringen och i ännu högre grad förlagskalkyleringen med tillhörande prissättnings- och rabattfrågor kommer att senast vid ingången till nästa planperiod fordra fastare organiserade former för samarbete mellan kartverket och SRA. Arbetet med att införliva koordinatuppgifter m. m. i det geodetiska arkivet kommer att öka genom den nya rikstrianguleringen. Det växande arbetet inom det centrala arkivet kommer att kräva en viss förstärkning av organisationen innan revideringsverksamheten uppnår någon betydande volym. Kostnaderna för granskningen ur sekretessynpunkt av kartor som upprättas av annan än kartverket eller sjöfartsstyrelsen (spridningsgranskning) beräknas komma att öka. Någon minskning av resursbehovet för verkets beredskapsplanering är inte sannolikt.

I planen redovisas förslag till disposition av kartläggningsresurserna under förutsättning av i stort sett bibehållna totala produktionsresurser under nästa planperiod. Vidare framläggs förslag till viss ökad produktionskapacitet genom tillskott av resurser för sådana kartläggningsuppgifter som statsmakterna redan i huvudsak tagit ställning till eller som med hänsyn till redan känd utveckling framstår som synnerligen angelägna.

Följande omdisponeringar av nuvarande resurser samt resurstillskott föreslås.

Resurserna för ekonomisk-topografisk kartläggning samt separat topografisk kartläggning bör successivt fr. o. m. år 1971 föras över till revidering av topografiska kartan. För att avverka revideringsbalansen när det gäller den topografiska kartan behövs dessutom resurstillskott med ca 300 000 kr. budgetåret 1969/70 och ca 600 000 kr. budgetåret 1970/71 samt totalt ca 2,2 milj. kr. fördelade på budgetåren 1971/72—1973/74. Medelstillskottet bör behållas även under åren efter budgetåret 1973/74 med tanke på bl. a. revideringen av den ekonomiska kartan.

Några resurstillskott för revidering av den ekonomiska kartan och generalstabskartan tas inte upp nu.

För arbetena med översiktskartorna finns f. n. på löneanslag och kartarbetsanslag ca 290 000 kr. per år. Resurstillskott krävs med ca 100 000 kr. för budgetåret 1970/71, 200 000 kr. för 1971/72 samt därefter 300 000 à 400 000 kr. per år under återstående delar av planperioden. Beloppen avser huvudsakligen översiktskartorna i skalorna 1 : 250 000 och 1 : 500 000.

För utvecklingsprojekt och kartbehovsutredningar bör beräknas omkring 300 000 kr. per år under första hälften av nästa planperiod.

Resurserna för geodetiska arbeten bör sedan de förstärkts med en fältarbetsgrupp för den nya rikstrianguleringen vara tillräckliga för planerade projekt fram t. o. m. år 1973, ehuru vissa specialistområden kan fordra någon förstärkning. För tiden därefter är resursplaneringen något svårare att bedöma.

För de fotogrammetriska arbetena för återstående delar av den ekonomiska och den topografiska kartläggningen beräknas i stort sett bibehållna re-

surser. För flygfotograferingsuppgifterna räknas också med i stort sett oförändrade resurser. Eventuella förändringar i behoven av resurser för övriga arbeten bör få anmälas i samband med de årliga anslagsäskandena.

Över kartverkets förslag har remissyttranden avgetts av byggnadsstyrelsen, domänstyrelsen, kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, lantmäteristylelsen, kartverkskommissionen, luftfartsverket, ortnamnskommissionen, riksantikvarieämbetet, skogsstyrelsen, skolöverstyrelsen, statens geotekniska institut, statens järnvägar, statens naturvårdsverk, statens planverk, statens vattenfallsverk, statens vägverk, statistiska centralbyrån, statskontoret, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), telestyrelsen, universitetskanslersämbetet, överbefälhavaren (ÖB), länsstyrelserna, utredningen rörande fastighetsbildnings- och mätningväsendets organisation, centralnämnden för fastighetsdata, Generalstabens Litografiska Anstalt (GLA), Kooperativa förbundet, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Skogsindustriernas samarbetsutskott, Svenska kommunförbundet, Svenska Nationalkommittén för Geografi, Svenska Reproduktions Aktiebolaget (SRA), Svenska turistföreningen, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges riksidrottsförbund och Sveriges Skogsägarföreningars Riksförbund (SSR). Länsstyrelserna har bifogat yttranden av länsarkitekter, överlantmätare m. fl. länsorgan. Även i övrigt har i några fall ingetts yttranden av underorgan.

Kartverkets synpunkter på planeringsperiodens längd biträds av de remissinstanser som uttalat sig härom. Enligt *statskontoret* förefaller tioårsperioden lämplig att behålla med tanke på att detta synes rimligt för resursplaneringen. Ytterligare utblickar framåt bör kunna göras trots att huvudperspektivet ligger fast. En undre gräns för att definitivt fixera planeringen av löpande produktion är att låta perspektivet stämma överens med de rullande femårsplanerna. Enligt *länsstyrelsen i Östergötlands län* bör långtidsplanen ses över vid mitten av 1970-talet, när bl. a. nya erfarenheter vunnits genom försöksverksamheten. *SRA* anför att en förnyelse av planen måste kunna ske med korta intervaller. *ÖB* anser att planen nu bör ha ett tioårigt perspektiv men i fortsättningen bör förnyas med kortare intervaller, förslagsvis fem år.

Behovet av resurser för att slutföra rikstrianguleringen till planperiodens slut framhålls av bl. a. *statens vägverk*. Vägverket påpekar att en koncentrerad insats för översyn av landets triangelnät är av sådan betydelse för teknisk regional planering att varje avsteg från den planerade rikstrianguleringen är en stor nackdel. En stark efterfrågan på kartverkets tjänster i samband med anknytning av lokala triangelnät till det nya riksnätet kan väntas. Beställningsverksamheten får enligt vägverkets mening inte tillåtas få en sådan omfattning att tidsplanen eller målsättningen i övrigt för den nya rikstrianguleringen äventyras.

Ett par *vägförvaltningar* framhåller behovet av ökat samarbete eller bättre information mellan kartverket och vägförvaltningen beträffande rikstrianguleringen. *Överlantmätaren i Jönköpings län* framhåller att det regionalt helst inom varje län bör finnas en organisation, knuten till läns-lantmäterikontoret, för samordning av de olika statliga och kommunala förvaltningarnas mätningar inom regionen.

Vad gäller flygfotografering förs önskemål om kortare omdrevsperioder fram av bl. a. *lantbruksstyrelsen* och *SSR*. Enligt *skogsstyrelsen* har för skogsbrukets del bl. a. anmälts behov av en anpassning av omdrevsfotograferingen till den skogliga planläggningen. Frågan hur detta bör ske bör utredas i samråd med skogsbrukets företrädare. Likaså förordar *SSR* att frågan om justering av omdrevsfotograferingen utreds förutsättningslöst för att kunna fastställa reella behov och önskemål från samhällets och näringslivets sida.

Några remissinstanser berör frågan om en lägre flyghöjd. Detta gäller bl. a. *överlantmätaren i Skaraborgs län*, *Svenska Cellulosa AB* och *Svenska Nationalkommittén för Geografi*. Motivet är att nuvarande flyghöjd ger en för praktiskt bruk alltför liten skala. Behovet av höghöjdsfotografering med tioårigt omdrev i fjällbygden stryks under av bl. a. *länsstyrelsen i Västerbottens län*. Enligt *sektionen för lantmäteri vid tekniska högskolan* bör de ekonomiska och organisatoriska fördelarna med fotografering från höjder inemot 20 000 m undersökas. Önskemål om utredning av möjligheterna att färgfotografera landet förs fram av bl. a. *naturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet*.

Remissinstanserna framhåller genomgående vikten av att förstagångsutgivningen av den ekonomiska och den topografiska kartan i vart fall fullföljs enligt den angivna planen och inte fördröjs. Från flera håll förs fram önskemål att planen påskyndas och att kartverket får erforderliga resurser för detta. Flera förordar en höjning av nyproduktionstakten på bekostnad av takten i revideringsarbetet.

För en snabbare utgivning av ekonomiska kartan i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län uttalar sig bl. a. *lantbruksstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *statistiska centralbyrån*, *SMHI* och *länsstyrelserna i länen*. En snabbare kartutgivning förordas vidare beträffande Kopparbergs län av *lantbruksstyrelsen*, *skogsstyrelsen* och *länsstyrelsen i länet*. Önskemål om snabbare utgivning förs fram även beträffande flertalet övriga kvarvarande län av främst *skogsstyrelsen* och *länsstyrelser m. fl.*

Allmänna uttalanden om behovet av att påskynda förstagångsutgivningen görs av bl. a. *domänstyrelsen*, *statens naturvårdsverk*, *SMHI*, vissa *universitetsinstitutioner*, *centralnämnden för fastighetsdata*, *RLF*, *Skogsindustriernas samarbetsutskott*, *styrelsen för Svenska kommunförbundet* och *SSR*.

En revidering av den topografiska kartan med tio års intervall tillstyrks

av bl. a. *domänstyrelsen*, *statens vägverk*, *ÖB*, olika *länsmyndigheter* och *SSR*. *Lantmäteristyrelsen* framhåller att försöksverksamheten angående formerna för revideringsarbetet bör påskyndas och att planerna för revideringsarbetets bedrivande bör presenteras snarast. Enligt *SRA* har bristen på en sådan detaljplan länge varit kännbar.

Statens naturvårdsverk finner det vara viktigare med revidering av den topografiska kartan än den ekonomiska. Motsatt uppfattning har *lantbruksstyrelsen*.

Enligt *skogsstyrelsen* får slutförandet av nyframställningen av kartor betraktas som angelägnare än revideringen. Revidering i större skala bör anstå i avvaktan på att nyframställningen slutförs och på fullständig utredning av hela revideringsfrågan. Tills vidare är det viktigt med åjourhållning av gränser och vägar.

Statens planverk ifrågasätter om inte revideringsbehovet i vissa starkt urbaniserade områden, t. ex. Stockholms- och Göteborgsområdena, är så starkt att det bör prioriteras jämsides med behovet av nyttagivning i mindre expansiva områden.

Från såväl centralt som lokalt håll förs fram starka önskemål om snabbare revidering av den ekonomiska kartan än vad som preliminärt förutsatts i planen. Centralt gäller detta bl. a. *lantbruksstyrelsen*, som dock anser att nykarteringen bör prioriteras när det gäller de tre sydligaste länen och Kopparbergs län, *lantmäteristyrelsen*, *riksantikvarieämbetet*, *statens planverk* och *styrelsen för Svenska kommunförbundet*. Det stora behovet av revidering i vissa områden understryks även av bl. a. *RLF* och *SSR*. Från *länsmyndigheter* framhålls särskilt behovet av revidering av ekonomiska kartan i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Örebro län.

I allmänhet framförs ej några erinringar mot kartverkets bedömning när det gäller generalstabskartan. Samtidigt framhålls emellertid från många håll behovet av kartor i skala 1 : 100 000 för bl. a. översiktlig planering. *Svenska Nationalkommittén för Geografi* vill starkare än vad som skett i långtidsplanen betona vikten av att generalstabskartan fortfarande hålls som förlagskarta, då den för vissa inte oviktiga uppgifter lämnar värdefull information som kompletterar den nya topografiska kartan. *ÖB* anför att lämplig revideringsperiod bör vara 1972—1974. Omfattning och ordningsföljd bör överenskommas mellan kartverket och chefen för armén. Vidare pekar *ÖB* på behovet av bl. a. en rikstäckande karta i skala 1 : 100 000. Enligt *Skogsindustriernas samarbetsutskott* bör revideringen av vägnätet om möjligt ske tidigare än vad som föreslagits.

Intresset för de planerade nya översiktskartorna är stort. Särskilt framhålls behovet av översiktskartor i skala 1 : 250 000 och 1 : 500 000. Detta betonas av bl. a. *lantbruksstyrelsen*, *lantmäteristyrelsen*, *ortnamnskommissionen*, *statens naturvårdsverk*, *statens planverk*, *SGU*, *ÖB*, många *länsmyndigheter*, *Skogsindustriernas samarbetsutskott*, *Svenska Nationalkommittén för*

Geografi och *SRA*. Framför allt önskas karta i skala 1 : 250 000 men även karta i skala 1 : 500 000 tillmäts stor betydelse på flera håll. Många uttrycker önskemål om en tidigare utgivning av dessa kartor än den planerade. *Överlantmätaren i Örebro län* ifrågasätter om inte väntetiden kan överbryggas med som beställningsarbeten framställda specialkomponerade särtryck från i huvudsak deloriginal av befintligt allmänt kartmaterial.

Övriga förslag om översiktskartor har i princip inte mött någon erinran från remissinstansernas sida. Beträffande en militär flygversion av generalkartan 1 : 1 000 000 anser *SRA* att den faller inom ramen för dess beställningsverksamhet. Enligt *GLA* bör framställningen av översiktskartor i stor utsträckning läggas ut som beställningsarbete hos den privata kartografiska sektorn.

Behovet av en karta i större skala än 1 : 10 000 vitsordas från främst några länsmyndigheter. Försök med ekonomisk karta i skala 1 : 5 000 tillstyrks sålunda av bl. a. *länsstyrelserna i Örebro och Västerbottens län*. *SSR* anser det vara värdefullt med en sådan karta för södra Sverige. Även *statens planverk* pekar på behovet av en karta med denna skala.

Ett större intresse uttrycks för att få fram kartor i skalor mellan 1 : 10 000—1 : 50 000. Framför allt knyter sig intresset till kartor i skalorna 1 : 20 000—1 : 25 000. *Statens planverk* räknar kartor i dessa skalor till dem som är betydelsefulla för den översiktliga planeringen. Flera *länsmyndigheter*, bl. a. i Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län, pekar på behovet av sådana kartor för såväl kommun- som länsplanering.

SSR önskar få en storskalig version (1 : 20 000) av ekonomiska kartan för mellersta och norra Sverige. Även *Skogsindustriernas samarbetsutskott* redovisar behov av sådan karta. *Svenska orienteringsförbundet* pekar på behovet av orienteringskartor i skala 1 : 25 000.

Svenska Nationalkommittén för Geografi framhåller värdet av kartor mellan 1 : 10 000—1 : 50 000 inom starkt urbaniserade områden eller områden där naturförhållandena t. ex. på grund av använt höjddkurvintervall inte kan återges tillfredsställande.

Beträffande storskaliga kartor inom urbaniserade områden anser *SRA* att sådan utgivning inte faller inom kartverkets åligganden. De allmänna kartorna skall publiceras i enhetlig, fast bladindelning, vilket förutsätter ett sammanhängande större område. Tätorternas kartproblem klaras enligt *SRA* på ett tillfredsställande sätt som beställningsarbeten och inom den kommunala sektorn.

Från många håll vitsordas även behovet av en topografisk karta i skala 1 : 100 000. Detta gör bl. a. *domänstyrelsen*, *statens planverk*, *ÖB*, olika *länsmyndigheter i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Örebro och Norrbottens län*, *Skogsindustriernas samarbetsutskott* och *Svenska Na-*

tionalkommittén för Geografi. Enligt SRA tyder erfarenheter från bolagets beställningsverksamhet på att intresse härför föreligger från militära myndigheter, samhällsplanerare, turist- och motororganisationer etc.

Vissa remissinstanser lägger fram särskilda önskemål om karttyper m. m.

Lantbruksstyrelsen pekar på att det i fråga om större delen av Kopparbergs län saknas kartor, som ger en sammanhängande och aktuell överblick av fastighetsindelningen. Styrelsen önskar snarast få tillgång till en fotokarta i skala 1 : 10 000 eller någon motsvarande produkt, som är nöjaktigt skalenlig. Det finns även behov av grundkartor för maskinell framställning av sammanställningskartor över de data som ingår i företagsregistret för jord- och skogsbruket.

Domänstyrelsen, Skogsindustriernas samarbetsutskott och SSR pekar på behovet av en gemensam skoglig grundkarta med ett enhetligt innehåll, som kan kompletteras av respektive företag eller organisation. Enligt riksförbundet kan en försöksverksamhet från kartverkets sida under medverkan av skogsbrukets olika företrädare vara av såväl producent- som konsumentintresse.

Statens planverk anför att krav på transparenta kopior kommer att resas beträffande alla kartor som är av betydelse för den översiktliga samhällsplaneringen. Specialtryck avpassade efter skilda planadministrativa gränser samt med hänsyn till skilda planeringsuppgifter kommer att efterfrågas. *Kooperativa förbundet m. fl.* pekar likaledes på behovet av transparenta kopior.

Från *universitetshåll* förordas att spridningsgranskningen slopas. Önskemål om översyn av sekretessfrågan förs fram även av bl. a. *länsstyrelsen* och *överlantmätaren i Norrbottens län* när det gäller flygbilder m. m.

ÖB bestyrker bedömningarna angående krigskartebehovet. Enligt ÖB kan försvarsbeslutet av 1967 innebära, att anskaffningen av krigskartor i fred blir något lägre än som tidigare planerats, vilket kan komma att medföra ökade krav på krigstryckningsorganisationen.

Enligt *kartverkskommissionen* bör kartverket ges resurser för att genomföra den föreslagna långtidsplanen. Slutförandet av den ekonomisk-topografiska kartläggningen samt kartornas revidering bör dock ske med större resursinsatser än som förutsatts i långtidsplanen. Kommissionen framhåller vikten av att kartverket disponerar erforderliga resurser såväl för revideringsverksamhet som för försöksverksamhet. Den senare utgör en grundförutsättning för att beslut om kartverksamhetens inriktning samt om investeringar i kartproduktion skall kunna ske med erforderlig anpassning till den fortlöpande utvecklingen av kartbehoven och till den tekniska utvecklingen. Ytterligare resurser behövs för att genomföra pågående försöksverksamhet med revidering till år 1970.

I övrigt har remissinstanserna inte gått närmare in på resursplaneringen. Som framgått av det föregående har dock mera allmänna synpunkter på om-

läggningar av resursplaneringen för det ena eller det andra ändamålet anförts från några håll.

Departementschefen

Under denna punkt tar jag först upp kartverkets förslag till ny långtidsplan för den allmänna kartläggningen. Förslaget har i dess huvuddrag mottagits positivt av remissinstanserna. Jag finner att det tills vidare bör kunna ligga till grund för den huvudsakliga inriktningen av och turordningen för den allmänna kartläggningen under 1970-talet. Jag inskränker mig till att i det följande behandla några frågor som är av särskild betydelse för verksamheten.

I likhet med kartverket och remissinstanserna anser jag att kartarbetet även i fortsättningen i princip bör bedrivas med ett tioårigt perspektiv. Kartverket bör emellertid i samband med de årliga anslagsäskandena lägga fram förslag till rullande femårsplan för kartläggningen. Planen bör utformas så att den underlättar fördelningen av resurserna för kartläggningen. Jag avser att senare återkomma till Kungl. Maj:t härom.

Jag finner det angeläget att påskynda den förstärkning av rikstrianguleringen som har inletts innevarande budgetår. Jag förordar därför i det följande att kartverket får resurser för att nästa budgetår sätta upp en tredje arbetsgrupp för fältarbetet. I övrigt bör de geodetiska arbetena för den allmänna kartläggningen såsom kartverket anført kunna fortsätta med i stort sett oförändrade resurser tills vidare i avvaktan på bl. a. resultatet av vissa undersökningar som hänger samman med användningen av den nya ortofototekniken. Vad gäller de fotogrammetriska arbetena har vid remissbehandlingen av kartverkets förslag framkommit önskemål från skogsintressenter om en utredning rörande behovet att anpassa omdrevsfotograferingen till den skogliga planeringen. Jag finner inte skäl att nu förelä någon utredning rörande omdrevsplanen men förutsätter att kartverket undersöker behovet därav och tar upp problemet om så krävs.

Jag biträder kartverkets förslag att förstagångsutgivningen av den ekonomiska och den topografiska kartan under nästa planeringsperiod bedrivs med den turordning länen emellan som förutsattes i 1968 års riksdagsbeslut. Takten i kartframställningen bör såsom kartverket framhållit kunna påskyndas något genom vissa rationaliseringar. Om några särskilda medel inte anvisas för att intensifiera kartläggningen bör enligt vad kartverket beräknat utgivningen av den ekonomiska kartan kunna slutföras i Hallands län år 1970, i Värmlands län år 1971, i Malmöhus och Västernorrlands län år 1973, i Blekinge län år 1974, i Kristianstads och Norrbottens län år 1976, i Jämtlands län år 1977 samt i Kopparbergs och Västerbottens län år 1978. Den topografiska kartan ges ut i stort sett samtidigt med den ekonomiska kartan och beräknas täcka hela riket vid utgången av år 1978. Vad gäller områden med separata topografiska kartarbeten beräknar kartverket att

utgivningen skall kunna avslutas inom Smålandslänen år 1976 och inom nordvästra Norrland år 1977. Vid remissbehandlingen har strukits under behovet av en snabbare ekonomisk kartläggning av främst Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Jag förordar i det följande att kartverket nästa budgetår får visst anslagstillskott för att ytterligare påskynda kartläggningen särskilt i de nämnda länen.

I fråga om revidering av den ekonomiska och den topografiska kartan bör enligt min mening något särskilt tidsintervall inte fastställas. Behovet av revidering är så skiftande i olika delar av landet att sådant intervall inte skulle tjäna något särskilt syfte. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från kartverket bestämma i vilken utsträckning revidering skall ske.

Av de kartor i övrigt som är av särskilt intresse i förevarande sammanhang bör nämnas generalstabskartan. Med hänsyn till bl. a. försvarets behov bör kartan i enlighet med kartverkets förslag förlagshållas tills vidare under nästa planeringsperiod.

I fråga om revidering av översiktskartor och framställning av nya sådana kartor samt övriga kartarbeten utgör kartverkets förslag till långtidsplan närmast en översiktlig principskiss till arbeten som i huvudsak avses infalla under planeringsperiodens senare del. Dessa frågor avser kartverket att utreda ytterligare och efter hörande av olika kartavnämare senare avge förslag om till Kungl. Maj:t. Jag finner därför ej skäl att nu gå in härpå. Jag vill erinra om att det ankommer på Kungl. Maj:t att avgöra frågor om fastställande av ny karttyp eller mera betydande ändring i karttyp.

Utgångspunkten för kartverkets närmare planering av kartverksamheten under nästa period bör enligt min mening vara att kartframställningen och utvecklingsarbetena för denna skall ske inom ramen för nuvarande resurser för det löpande arbetet. Jag vill understryka att efter hand som förstagångsutgivningen av den ekonomiska och den topografiska kartan avslutas betydande resurser kommer att göras fria. Vissa medel som har anvisats för att revidera generalstabskartan kommer också att till stor del kunna användas för andra uppgifter. Mot bakgrunden härav finns det ej nu anledning att ta upp frågor om resurstillskott för nästa planeringsperiod utöver vad som tidigare har nämnts.

Beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår hänvisar jag till sammanställningen vari anslaget har ökats med 1 123 000 kr. till 6 223 000 kr. Jag har därvid tagit upp bl. a. 372 000 kr. för ytterligare en fältarbetsgrupp för rikstrianguleringen och 100 000 kr. för att intensifiera kartläggningen i enlighet med vad jag anfört i det föregående.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 6 223 000 kr.

I 7. Rikets allmänna kartverk: Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet

1967/68 Utgift	4 359 578
1968/69 Anslag	4 063 000
1969/70 Förslag	5 243 000

Över anslaget finansieras kartverkets uppdragsverksamhet. Denna avser fotogrammetriska och geodetiska arbeten på beställning bl. a. för att framställa kartor till grund för planläggningar av skilda slag. Enligt beslut av 1961 års riksdag skall verksamheten drivas affärsmässigt. Anslaget får belastas med utgifter motsvarande högst 75 % av inkomsterna från beställningsverksamheten.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Rikets allmänna kartverk	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	7	—	—
Övrig personal	93	—	—
	100	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	2 061 000	+ 408 000	+ 408 000
Lönekostnadspålägg	—	+ 568 000	+ 568 000
Sjukvård m. m.	10 000	+ 2 000	+ 2 000
Expenser			
a) Beräknade lokalhyror	—	+ 400 000	+ 400 000
b) Expenser i övrigt	440 000	+ 22 000	+ 22 000
Fältarbeten m. m.	1 222 000	— 220 000	— 220 000
Utrustning	330 000	—	—
	4 063 000	+1 180 000	+1 180 000

Rikets allmänna kartverk

Omslutningen av uppdragsverksamheten har ökat från 3,2 milj. kr. år 1962 till ca 5,7 milj. kr. Totalt sett räknar kartverket med att omslutningen kommer att ligga på samma nivå eller eventuellt öka något. Anspråken på fotogrammetriskt bild- och kartmaterial från de olika samhällsplanerande organen, jordbruket och skogsbruket samt andra intressenter väntas i fortsättningen komma att öka. De föreslagna ändringarna av de olika anslagsposterna motiveras dels av höjda löner och vissa andra kostnadsfördyringar, dels av behovet att få anslagsbeloppet under respektive post bättre avvägt med hänsyn till den beräknade reala medelsåtgången och ianspråktaga resurser.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 243 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikets allmänna kartverk: Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 5 243 000 kr.

I 8. Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m.

1967/68 Utgift	1 778 957	Reservation	425 060
1968/69 Anslag	1 600 000		
1969/70 Förslag	1 700 000		

Från anslaget bestrids främst kostnaderna för ersättning och nyanskaffning av instrument och annan utrustning för kartframställningen.

Rikets allmänna kartverk

Kartverket föreslår att anslaget förs upp med 3 238 000 (+ 1 638 000) kr. Härvid framhåller kartverket att återanskaffningsvärdet av verkets instrument f. n. uppgår till sammanlagt ca 14 milj. kr. Redan vid en så lång avskrivningstid som tio år behövs 1,4 milj. kr. per år för att ersätta utrustningen. Den tekniska utvecklingen kräver en betydligt snabbare ersättningstakt. Därtill kommer behovet av upprustning med nya instrumenttyper av olika slag för rationalisering och ökning av kapaciteten.

Av det föreslagna anslagsbeloppet för nästa budgetår avses 617 000 kr. för geodetiska ändamål varav 304 000 kr. tagits upp för ytterligare utrustning till rikstrianguleringen. För fotogrammetriska ändamål har beräknats 2,3 milj. kr. Däri ingår en beräknad engångskostnad av ca 900 000 kr. för att anskaffa ett flygplan. Återstoden hänför sig med 76 000 kr. till kartografiska ändamål och med 245 000 kr. till gemensamma ändamål, varibland 200 000 kr. för utsmyckning av kartverkshuset.

Departementschefen

För ersättning och nyanskaffning av instrument under nästa budgetår bör enligt min mening anvisas 1,7 milj. kr. Jag har därvid beaktat behovet av medel för att skaffa utrustning åt ytterligare en fältarbetsgrupp för förstärkning av rikstrianguleringen i enlighet med mitt förslag under punkten I 6. Frågan om anskaffning av flygplan är jag f. n. inte beredd att ta ställning till.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kr.

I 9. Rikets allmänna kartverk: Tryckning av kartor m. m.

1967/68 Utgift	2 158 257
1968/69 Anslag	3 120 000
1969/70 Förslag	3 003 000

Från anslaget bekostas tryckningen av kartor som ingår i allmänna kartserier samt vissa förlags- och publiceringskostnader.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Rikets allmänna kartverk	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Övrig personal	1	—	—
<i>Anslag</i>			
Tryckning av allmänna kartor, m. m....	3 065 000	— 130 000	— 130 000
Vissa förlagskostnader	55 000	+ 13 000	+ 13 000
	3 120 000	— 117 000	— 117 000

Rikets allmänna kartverk

1. Utgifterna för att trycka kartor som ingår i allmänna kartserier beräknas för nästa budgetår till 2 935 000 kr.

2. Från anslagsposten bekostas dels avlöning till biträde inom förlagsverksamheten, dels kartverkets publicering. Utgiftsökningen hänför sig med 1 000 kr. till ökade avlöningskostnader, med 6 000 kr. till lönekostnadspålägg och med 6 000 kr. till höjda framställningskostnader.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rikets allmänna kartverk: Tryckning av kartor m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 3 003 000 kr.

J. Fiskeriväsendet**J 1. Fiskeristyrelsen**

1967/68 Utgift	13 199 706
1968/69 Anslag	13 559 000
1969/70 Förslag	4 740 000

¹ Anslagen Fiskeristyrelsen: Avlöningar och Fiskeristyrelsen: Omkostnader.

Fiskeristyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden angående fiske och fiskerinäringen i den mån sådana ärenden ej ankommer på statens jordbruksnämnd. Styrelsen är chefsmyndighet för statens lokala fiskeridministration. Inom styrelsen finns tre byråer samt ett havsfiskelaboratorium och ett sötvattenslaboratorium.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Fiskeristyrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	22	+ 1	+ 1
Övrig personal	61	+ 2	—
	83	+ 3	+ 1
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	1 987 000	+ 274 000	+ 163 000
Avlöningar till kollektivavtalspersonal	700 000	+ 40 000	+ 40 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation	—	+ 648 000	+ 648 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 31 000	+ 15 000
Arvoden och särskilda ersättningar....	4 000	+ 1 000	+ 1 000
Sjukvård m. m.	4 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	131 000	+ 21 000	+ 10 000
Därav utrikes resor	14 500	+ 500	+ 500
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler	—	+ 207 000	+ 207 000
b) Bränsle, lyse, vatten	17 000	+ 1 000	+ 1 000
c) Övriga expenser	80 000	+ 6 000	+ 6 000
Publikationstryck	32 000	+ 2 000	+ 2 000

	1968/69		Beräknad ändring 1969/70		
			Fiskeri- styrelsen		Dep.chefen
Fiskeriundersökningsfartygens omkost- nader	409 000	+	21 000	+	21 000
Övriga utgifter					
a) Bibliotek	12 000		—		—
b) Underhåll av dammar, bryggor, ak- varier m. m.	5 500		—		—
c) Drift och underhåll av båtar	6 500	+	1 000	+	1 000
d) Instrument- och laboratoriekostnader	125 000	+	132 000	+	10 000
Därav engångsutgifter	—	+	50 000		—
e) Fiskeriförsök m. m.	45 000	+	212 000	+	55 000
Därav engångsutgifter	—	+	200 000	+	45 000
f) Arrende av mark	1 000		—		—
	3 559 000	+	1 598 000	+	1 181 000

Fiskeristyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 038 000 kr., varav för lönekostnads-pålägg och lokalhyror 855 000 kr.

2. Arbetsuppgifterna inom den kemiska oceanografin ökar snabbt i betydelse på fiskets område bl. a. när det gäller närsaltarnas spridning och den ökande syrebristen i Östersjöns djupvatten. För ändamålet behövs vid havsfiskelaboratoriet en laborator samt samtidigt som en tjänst som förste fiskeriinspektör kan dras in. För att avlasta laboratorerna rutingörömmål, särskilt på undersökningsfartygen, erfordras en fiskerikonsulent. Vid laboratoriet behövs vidare en instrumentmakare som bör förses med viss verkstadsutrustning. Dessutom krävs medel för att anställa tillfälligt personal för biträde på laboratoriet och fartygen. (+ 192 000 kr.)

3. I anslutning till beslutet av föregående års riksdag (prop. 1968 bil. 11 s. 159, JoU 1 s. 26, rskr 9) att viss sjöregleringsforskning skall bedrivas också i fortsättningen och på sikt helt bekostas över riksstaten föreslås att en tjänst som laborator förs upp på styrelsens personalstat (+ 97 000 kr.).

4. För försök med enbåtsflyttrålar behövs 200 000 kr.

5. För övriga uppgifter inom styrelsens område behövs en förstärkning med 71 000 kr.

Departementschefen

Sjöregleringsforskningen vid sötvattenslaboratoriet har betydelse för både yrkesfisket och fritidsfisket. Regleringsintressenternas bidrag till forskningen håller på att avvecklas. Enligt beslut av 1968 års riksdag skall viss sjöregleringsforskning bedrivas också i fortsättningen. Jag biträder fiskeristyrelsens förslag att för nästa budgetår medel beräknas för en tjänst som laborator vid laboratoriet (3).

Med hänvisning till det anförda och till sammanställningen, vari bl. a. delposten till fiskeriförsök m. m. ökats med 55 000 kr. för att möjliggöra försök i syfte att rationalisera fisket (4), beräknar jag anslaget till 4 740 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fiskeristyrelsen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 4 740 000 kr.

J 2. Undersökningar inom fiskeriorganisationen

1967/68 <i>Nettoinkomst</i>	209 533
1968/69 Anslag	1 000
1969/70 Förslag	1 000

Från anslaget bestrids större delen av kostnaderna för den forskning och de försök som bedrivs vid sötvattenslaboratoriet i fråga om inverkan på fisket m. m. vid byggande i vatten. Vidare täcks kostnaderna för de fiskeutredningar i enskilda vattenmål, vilka utförs inom den lokala statliga fiskeridadministrationen. Kostnaderna finansieras med ersättningar som tas till uppbörd under anslaget. Ersättningarna betalas av sökandena i de vattenmål i vilka särskilda fiskeutredningar utförs.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Fiskeristyrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	11	— 1	— 1
Övrig personal	68	—	—
	79	— 1	— 1

Fiskeristyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

Departementschefen

Som jag tidigare anfört under punkten J 1 bör medelsbehovet för en laboratorstjänst vid sötvattenslaboratoriet, som f. n. täcks av uppbördsmedel från detta anslag, i fortsättningen bestridas från fiskeristyrelsens anslag.

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag att anslaget skall föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Undersökningar inom fiskeriorganisationen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

J 3. Fiskeriintendenter m. m.

1967/68 Utgift	1 420 709
1968/69 Anslag	1 552 000
1969/70 Förslag	826 000

¹ Anslagen Fiskeriintendenter m. m.: Avlöningar och Fiskeriintendenter m. m.: Omkostnader.

Statens lokala fiskeriadministration omfattar fiskeriintendentorganisationen, statens fiskeriingenjör, statens fiskodlingsanstalt i Älvkarleby och statens fiskeriförsöksanstalt i Kälarne. Fiskeriintendentorganisationen är fördelad på fem sötvattensdistrikt samt två kust- och havsdistrikt. I varje distrikt finns en fiskeriintendent som chef.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Fiskeristyrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	10	+ 1	+ 1
Övrig personal	3	+ 1	—
	13	+ 2	+ 1
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	616 500	+ 111 000	+ 76 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation	—	+ 148 000	+ 148 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 19 000	+ 12 000
Arvode	11 500	—	—
Sjukvård m. m.	1 000	—	—
Reseersättningar	65 000	+ 20 000	+ 15 000
Expenser			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler	—	+ 80 000	+ 80 000
b) Expenser i övrigt	27 000	+ 3 000	+ 3 000
	721 000	+ 381 000	+ 334 000
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
Bidrag av vissa fiske- och arrendeavgiftsmedel	82 000	+ 20 000	+ 20 000
Ersättningar för undersökningar	87 000	+ 40 000	+ 40 000
	552 000	+ 321 000	+ 274 000

Fiskeristyrelsen

1. Löne- och prisomräkning 262 000 kr., varav lönekostnadspålägg och lokalhyror 228 000 kr.

2. Under budgetåret 1968/69 har anslaget fått överskridas för att anställa en extra tjänsteman. Tjänsten behövs även under nästa budgetår (+ 71 000 kr.).

3. En fiskerikonsulent behövs för biträde åt fiskeriintendenterna i Nedre södra distriktet och Västerhavets distrikt (+ 48 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen, i vilken jag beräknat medel för kvalificerad medhjälpare åt fiskeriintendenten i Övre södra distriktet (2) samt för löne- och prisomräkning (1), hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Fiskeriintendenter m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 826 000 kr.

J 4. Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen

1967/68 Utgift	386 080	Reservation	148 626
1968/69 Anslag	340 000		
1969/70 Förslag	355 000		

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70 Fiskeri- styrelsen	Dep.chefen
1. Statsbidrag till Södra Sveriges fiskeriförening	30 000	— 10 000	— 10 000
2. Statsbidrag till Svenska fiskarens studieförbund för dess allmänna verksamhet	15 000	—	—
3. Bidrag enligt reglementet för statsunderstödd utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område	175 000	+ 25 000	+ 25 000
4. Till Kungl. Maj:ts disposition	120 000	—	—
	340 000	+ 15 000	+ 15 000

Fiskeristyrelsen

1. Södra Sveriges fiskeriförening anholder om statsbidrag med 20 000 kr. för nästa budgetår.

3. Ansökningarna om bidrag uppgår f. n. till ca 300 000 kr. Med hänsyn till de skärpta nautiska och maskintekniska behörighetskraven för besättningarna på fiskefartygen behövs en ökad kursverksamhet.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 355 000 kr.

J 5. Statlig garanti för befrämjande av försöksfiske

1967/68 Utgift	—
1968/69 Anslag	20 000
1969/70 Förslag	20 000

Från anslaget utgår ersättning för förlust på försöksfiske för vilket statsgaranti har lämnats enligt kungörelsen den 22 maj 1953 (nr 242) angående statsgaranti för försöksfiske (ändrad senast 1963: 98). Sådan statsgaranti kan under vissa i kungörelsen närmare angivna förutsättningar lämnas såsom stöd till fiskare, som avser att fiska på avlägsna fiskevatten där fiske tidigare inte alls eller endast i ringa utsträckning har bedrivits av svenskar, eller för att prova nya fiskemetoder.

Fiskeristyrelsen

Garantiramen bör med hänsyn till kostnadsutvecklingen räknas upp till 250 000 kr. Förlusttäckningsanslaget kan tills vidare kvarstå oförändrat vid 20 000 kr.

I särskild skrivelse har fiskeristyrelsen för att förenkla garantigivningen föreslagit att styrelsen får bevilja garanti för försöksfiske om ansökan där- om har kommit in till styrelsen minst sex veckor före avfärden från svensk hamn i stället för som nu senast den 15 februari det år då försöksfisket skall företas.

Remissyttrande

Fiskprisutredningen förordar att garantiramen ökas med hänsyn till bl. a. de problem som har uppkommit för fisket på grund av ändrad förekomst av vissa fiskslag. Vidare tillstyrker utredningen att garanti får beviljas även om ansökan har getts in efter den 15 februari.

Departementschefen

Jag förordar att garantiramen höjs till 200 000 kr. I likhet med fiskpris- utredningen biträder jag fiskeristyrelsens förslag om ändrad ansökningstid. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge att under budgetåret 1969/70 statlig garanti för befrämjande av försöksfiske beviljas intill ett belopp av 200 000 kr.

b) till *Statlig garanti för befrämjande av försöksfiske* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.

J 6. Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelefon m. m.

1967/68 Utgift	157 600	Reservation	102 200
1968/69 Anslag	65 000		
1969/70 Förslag	65 000		

¹ Anslaget Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelegraf- eller radiotelefonstation.

Från anslaget utgår statsbidrag till inköp av radiotelefon med f. n. 1 200 kr. per anläggning samt statsbidrag med högst 1 000 kr. för anskaffning av gummiflottar till fiskefartyg i vissa fall.

Fiskeristyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat 65 000 kr. Vidare hemställer styrelsen att skyldigheten att återbetala bidrag till telefonanläggning vid fiskefartygs försäljning till utlandet slopas. Med anledning av en framställning av Svenska västkustfiskarnas centralförbund föreslår styrelsen att statsbidrag skall kunna utgå även till anskaffning av kortvågsanläggningar för fiskefartyg. Bidrag bör utgå med ca 25 % av anskaffningskostnaden.

Departementschefen

Enligt nuvarande bestämmelser för bidrag till inköp av radiotelefon gäller generellt att bidrag skall förfalla till omedelbar återbetalning, om anläggningen försäljs till utlandet när mindre än fem år har förflutit sedan bidraget beviljades. Fiskeristyrelsen bör kunna efterge detta krav i de fall detta är motiverat av administrativa skäl. Styrelsen bör givetvis vidta de åtgärder som styrelsen finner nödvändiga för att hindra missbruk av bidrag i sådant sammanhang. Styrelsens förslag att från anslaget skall kunna utgå statsbidrag även till anskaffning av kortvågsanläggningar för fiskefartyg kan jag biträda. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om bidragsgivningen.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelefon m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kr.

J 7. Stödfartyg för sillfisket

1967/68 Utgift	18 919	Reservation	24 265
1968/69 Anslag	38 000		
1969/70 Förslag	40 000		

Från anslaget bestrids vissa särskilda kostnader, som är förenade med att ett av marinens fartyg årligen tas i anspråk som bevakningsfartyg till stöd för det svenska sillfisket på Nordsjön. Övriga kostnader för expeditionerna bekostas från marinens anslag.

Fiskeristyrelsen

Stödfartygsverksamheten bör liksom hittills begränsas till det svenska nordsjösillfisket och få omfatta omkring tre månader. Anslaget bör tas upp med 40 000 (+ 2 000) kr.

Departementschefen

Expeditionstiden för stödfartyget ökades år 1967 från två till omkring tre månader. Fiskeristyrelsens anslagsberäkning innebär att den förlängda expeditionstiden kan behållas i full utsträckning. Jag biträder styrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Stödfartyg för sillfisket* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kr.

J 8. Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen

1967/68 Utgift		13 074
1968/69 Anslag		20 000
1969/70 Förslag		20 000

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.

J 9. Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen

1967/68 Utgift		1 010 000
1968/69 Anslag		1 010 000
1969/70 Förslag		1 010 000

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

I särskild skrivelse har fiskeristyrelsen föreslagit att en fiskerinäringens bensinskattefond inrättas med trädgårdsnäringens bensinskattefond som förbild. Förslaget motiveras främst med önskemålet att kunna avsätta medel till fonden för att över denna tillgodose mera riksomfattande ändamål.

Remissyttrande

Riksrevisionsverket erinrar om att dåvarande riksräkenskapsverket vid inrättandet av trädgårdsnäringens bensinskattefond förutsatte, att fonden skulle avvecklas efter hand och att ytterligare avsättningar till fonden inte skulle behöva komma i fråga. Riksrevisionsverket anser att bidragsgivningen till såväl fiskerinäringen som trädgårdsnäringen bör ske direkt från anslag på driftbudgeten. Det av fiskeristyrelsen avsedda syftet med fondbildningen kan nås genom att omvandla anslaget till reservationsanslag.

Departementschefen

Jag biträder riksrevisionsverkets förslag, att anslaget nästa budgetår förs upp som reservationsanslag. Anslaget bör tas upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 1 010 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

J 10. Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

1967/68 Utgift	3 804 628
1968/69 Anslag	2 000 000
1969/70 Förslag	2 500 000

Från anslaget bestrids huvudsakligen ersättningar till strandägare enligt lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m. (ändrad senast 1960: 708).

Departementschefen

Anslaget bör med hänsyn till anslagsbelastningen ökas med 500 000 kr. till 2,5 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

K. Naturvårdsverksamhet

K 1. Statens naturvårdsverk

1967/68 Utgift	15 631 456
1968/69 Anslag	16 090 000
1969/70 Förslag (beräknat belopp) ..	9 750 000

¹ Anslagen Statens naturvårdsverk: Avlöningar och Statens naturvårdsverk: Omkostnader.

Statens naturvårdsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om naturvård, rörligt friluftsliv och jakt. Till naturvård hänförs även vatten- och luftvård samt viltvård. Verket har vidare till uppgift att leda och främja företrädesvis målinriktad naturvårdsforskning och undersökningsverksamhet inom naturvårdsområdet.

Naturvårdsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, administrativa byrån, naturvårdsbyrån, vattenvårdsbyrån och luftvårdsbyrån, samt ett forskningssekretariat, ett planeringssekretariat och ett undersökningslaboratorium. Till verket är knutna en forskningsnämnd och tre råd, naturvårdsrådet, vattenvårdsrådet och luftvårdsrådet, samt en delegation för markfrågor.

Kungl. Maj:t har den 25 juli 1968 beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om skydd mot miljöfarlig verksamhet. Den nya lagen, som beräknas träda i kraft den 1 juli 1969, kommer att medföra ökade arbetsuppgifter för naturvårdsverket. Vidare förutsätts att en särskild nämnd, kallad statens koncessionsnämnd för miljövard, inrättas. Det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att i anslutning till propositionen i det berörda lagärendet lägga fram särskild proposition angående anslagen till statens naturvårdsverk och koncessionsnämnden. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1969/70 beräkna ett förslagsanslag av 9 750 000 kr.

K 2. Statens koncessionsnämnd för miljövard

Nytt anslag (förslag; beräknat belopp) 470 000

Med hänvisning till vad jag anförte under punkten K 1 hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Statens koncessionsnämnd för miljövard* för budgetåret 1969/70 beräkna ett förslagsanslag av 470 000 kr.

K 3. Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m.

1967/68 Utgift	1550 411	Reservation	25 316
1968/69 Anslag	1550 000		
1969/70 Förslag	650 000		

¹ Anslaget¹ Naturvård: Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m.

Anslaget används för upplysning inom verkets arbetsområde. Av anslaget utgår även av Kungl. Maj:t bestämda belopp till vissa organisationer.

Statens naturvårdsverk

Med överlämnande av framställningar från Svenska naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård och Vetenskapsakademien föreslår verket att anslaget ökas med 300 000 kr. till 850 000 kr.

	1968/69	Föreslagen ändring 1969/70
1. Svenska naturskyddsföreningen	235 000	+ 45 000
2. Samfundet för hembygdsvård	142 000	+ 13 000
3. Vetenskapsakademien	15 000	— 15 000
4. Till naturvårdsverkets disposition . . .	158 000	+ 257 000
	550 000	+ 300 000

1—2. Den upplysningsverksamhet som bedrivs av de ideella naturvårdsorganisationerna har stor betydelse för att väcka och underhålla intresset för naturen och naturvårdsarbetet. Det är därför enligt verkets mening mycket angeläget att organisationerna får möjlighet att fortsätta och utveckla sin verksamhet.

3. I avvaktan på resultatet av 1964 års naturresursutrednings arbete har Vetenskapsakademien under flera år fått medel från anslaget som bidrag till den värdefulla verksamheten inom dess naturskyddskommitté. Med anledning av förslag av naturresursutredningen har statsmakterna beslutat att en forskningsnämnd fr. o. m. den 1 juli 1968 skall vara knuten till verket. Naturvetenskaplig expertis finns även företrädd i verkets tre råd. Med hänsyn till den kvalificerade naturvetenskapliga expertis som således numera står till förfogande anser naturvårdsverket att bidrag till verksamheten inom Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté inte längre bör utgå från anslaget.

4. Det belopp som verket disponerar måste kraftigt höjas om kraven på information och propaganda skall kunna uppfyllas. För bidrag till regionala kampanjer mot nedskräpning och andra liknande aktioner beräknar verket 100 000 kr., för utställningsverksamhet och information i allmänna naturvårdsfrågor 50 000 kr. och för viltvårdsupplysning 25 000 kr. Kungl. Maj:t har uppdragit åt naturvårdsverket att inom ramen för verkets medel vidta de åtgärder som kan behövas för att möjliggöra ett svenskt deltagande i det

européiska naturvårdsåret 1970. Verket anser det synnerligen angeläget att tillräckliga medel kommer att finnas för detta ändamål. Verket har under föregående budgetår ställt ett belopp av 40 000 kr. till förfogande för Svenska nationalkommittén för den europeiska vattenvårdskampanjen 1968—70. Kommittén har anmält att den för sin verksamhet under nästa budgetår behöver ytterligare omkring 50 000 kr. Förberedelserna inför det europeiska naturvårdsåret omfattar vidare bl. a. inspelning av en planerad film om skyddet av sankmarker samt anordnande av vissa utställningar i samråd med andra myndigheter och organisationer. Filmen torde komma att kosta omkring 100 000 kr., medan bidrag till utställningarna bör beräknas med 50 000 kr. Slutligen behövs ca 40 000 kr. för en utökad upplysningsverksamhet på vatten- och luftvårdsområdena.

Departementschefen

Anslaget bör höjas med 100 000 kr. till 650 000 kr. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1968/69 finns på reservationsanslaget Naturvård: Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m. bör föras över till det nya anslaget. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om fördelningen av anslaget på olika ändamål. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 650 000 kr.

K 4. Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.

1967/68 Utgift	16 578 716	Reservation	417 724
1968/69 Anslag	13 000 000		
1969/70 Förslag	5 000 000		

¹ Anslaget Naturvård: Ersättningar till markägare m. m.

Från anslaget bestrids sådana ersättningar till markägare och andra sakägare som föranleds av beslut enligt naturvårdslagen den 11 december 1964 (nr 822). Anslaget kan även i vissa fall användas för ersättning till sakägare vid avslag på ansökan om tillstånd till nybyggnad inom område för vilket gäller förordnande enligt 86 eller 122 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) i dess lydelse intill den 1 januari 1965. Vidare kan från anslaget utgå statsbidrag till kommun eller stiftelse vid säkerställande av naturvårdsobjekt. Härjämte får anslaget disponeras för att bestrida kostnader för värdering i samtliga fall, då ersättning till sakägare skall utgå från anslaget,

Statens naturvårdsverk

Inom stora delar av landet har det pågående inventerings- och planeringsarbetet nu resulterat i verkställighetsåtgärder. Sålunda har ett avsevärt antal naturreservat bildats under budgetåret 1967/68. Så beräknas komma att

ske även under innevarande budgetår. På täktregleringens område står flera stora ersättningsfrågor inför ett snart avgörande. Under budgetåret 1967/68 har naturvårdsverket avstyrkt bifall till ansökningar om dispens från länsstyrelsernas strand- och landskapsskyddsförordnanden i ca 90 fall. Denna utveckling medför väsentligt ökade anspråk på medel från anslaget. Naturvårdsverket har sedan den 1 juli 1968 redan underställt Kungl. Maj:ts prövning förslag om utbetalning från anslaget av ca 3 milj. kr.

Medelsbehovet för nästa budgetår uppskattas av länsstyrelserna till ca 27 milj. kr. Detta belopp grundar sig delvis på mycket preliminära beräkningar. Länsstyrelserna har vidare i vissa fall haft svårt att bedöma under vilket budgetår ersättningsanspråken kommer att aktualiseras. Man anser det dessutom ofta omöjligt att i förväg avgöra huruvida i de särskilda ärendena detta anslag eller anslaget till markförvärv bör tas i anspråk. Arbetet med att säkerställa naturvårdsobjekt kommer att kräva betydande belopp under de närmaste åren. Inneliggande ansökningar om medel från anslaget överstiger avsevärt tillgängliga belopp och redan inom en relativt snar framtid kommer förslag att läggas fram om säkerställande av ytterligare vissa mycket kostnadskrävande objekt. För budgetåret 1969/70 bör därför en betydande ökning av anslaget ske. Erfarenheten hittills visar dock att medelsbehovet — på grund av svårigheter vid förhandlingar m. m. — inte kan väntas bli aktuellt så snabbt och i den omfattning som länsstyrelserna beräknat. Naturvårdsverket föreslår därför ett anslag av 6 milj. kr. för budgetåret 1969/70.

Naturvårdsverket föreslår vidare att kostnader för värdering får utgå från anslaget i alla de fall, där fråga väckts om ersättning från anslaget och där sådan enligt gällande bestämmelser kan komma att utgå därifrån, dvs. även i de fall då uppgörelse inte träffas med markägarna och ersättning följaktligen inte kommer att utgå.

Departementschefen

Anslaget bör höjas med 2 milj. kr. till 5 milj. kr. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1968/69 finns på reservationsanslaget Naturvård: Ersättningar till markägare m. m. bör föras över till det nya anslaget. I fråga om bestridande av kostnader för värdering i de fall ersättning inte utgår från detta anslag vill jag erinra om vad chefen för kommunikationsdepartementet tidigare denna dag anförte vid sin behandling av anslaget till länsstyrelserna.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

K 5. Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt

1967/68 Utgift	1 782 608	Reservation	17 585
1968/69 Anslag	2 300 000		
1969/70 Förslag	3 700 000		

¹ Anslaget Naturvård: Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt.

Från anslaget bestrids kostnader för vård och förvaltning av dels naturvårdsobjekt i statens ägo, som förvaltas av domänstyrelsen, dels naturvårdsobjekt i ecklesiastik och enskild ägo, som förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse.

Statens naturvårdsverk

Ett viktigt led i naturvårdsarbetet utgörs av vården och förvaltningen av säkerställda objekt. Denna verksamhet avser inte endast att bevara objekten i visst tillstånd och skydda dem mot skadliga ingrepp eller förändringar utan även att i ökad omfattning göra härför lämpade områden tillgängliga för allmänheten. Verket vill i detta sammanhang framhålla att under tiden den 1 juli 1963—den 30 juni 1968 har naturvårdsobjekt förvärvats av kronan för ca 11,5 milj. kr. samt ersättningar till markägare och bidrag till förvärvskostnader utgått med lika stort belopp. De sålunda säkerställda naturvårdsobjekten är till övervägande del av stor betydelse för allmänhetens friluftsliv. Förutom en ökad medelstillsdelning för upprustning av dessa och övriga, tidigare avsatta objekt måste, för att objekten skall bli tillgängliga för allmänheten, särskilda medel ställas till förfogande för iordningställande och underhåll av vägar och parkeringsplatser inom och i anslutning till objekten i de fall medel ej kan utgå från anslaget för bidrag till byggande och underhåll av enskilda vägar eller anslaget för vägbyggnader på skogar i enskild ägo.

Domänstyrelsens medelsbehov för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt i kronans ägo beräknas till 2,4 milj. kr., varav 930 000 kr. för nationalparker, 1 365 000 kr. för övriga naturvårdsobjekt i kronans ägo och 105 000 kr. för naturvårdsobjekt som väntas bli inköpta av kronan.

Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark uppgår till 686 000 kr.

Skogsvårdsstyrelsernas medelsbehov för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt i enskild och ecklesiastik ägo beräknas till 1 330 000 kr. Härav avser 470 000 kr. tillsyn, 610 000 kr. utmärkning och vård av objekten, 50 000 kr. tillsyn och utmärkning av s. k. fågelskyddsområden och 200 000 kr. vägar och parkeringsplatser.

För anskaffning av skyltar och annat material som behövs för objektens utmärkning och skötsel beräknas 80 000 kr. och för övriga kostnader t. ex. utgivande av folders angående fridlysta objekt 40 000 kr.

Verket finner det vidare — med hänsyn till den snabba landskapsomvandling som äger rum, bl. a. som en följd av de ändrade brukningsförhållandena inom jord- och skogsbruk, och den betydelse en tilltalande landskapsbild har ur miljösynpunkt — ofrånkomligt att särskilda medel beräknas för landskapsvårdande åtgärder. Detta gäller inte minst för de skyddsområden som bildats jämlikt bestämmelserna i 19 § naturvårdslagen. Efter samråd med skogsstyrelsen föreslår naturvårdsverket därför att 500 000 kr. tas upp under anslaget för att stå till verkets förfogande för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen

Anslaget bör höjas med 1,4 milj. kr. till 3,7 milj. kr. I denna ökning ingår ersättning till domänverkets fond för upplåten mark med ett beräknat belopp av 686 000 kr. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1968/69 finns på reservationsanslaget Naturvård: Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt bör föras över till det nya anslaget. Vad gäller förslaget om att medel skall beräknas under anslaget för vissa landskapsvårdande åtgärder har jag inhämtat att naturvårdsverket tillsatt en arbetsgrupp med företrädare för lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, Svenska kommunförbundet och Riksförbundet Landsbygdens folk för att studera de problem inom landskapsvårdens område som hänger samman med jordbrukets rationalisering. I avvaktan på resultatet av detta arbete är jag inte beredd att ta ställning till naturvårdsverkets förslag. Jag vill erinra om att betydande insatser sker på landskapsvårdens område i form av beredskapsarbeten. Under budgetåret 1967/68 beräknas sådana arbeten ha utförts till en kostnad av ca 11 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 700 000 kr.

K 6. Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

1967/68 Utgift	4 500 000
1968/69 Anslag	5 000 000
1969/70 Förslag	5 500 000

Bidrag ur fonden för friluftslivets främjande lämnas efter Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall på förslag av statens naturvårdsverk. Bidrag lämnas för friluftsanläggningar och för stöd till organisationer på friluftslivets område. Medel ur fonden kan dessutom anvisas för utvecklingsarbete rörande friluftsanläggningar.

Statens naturvårdsverk

Naturvårdsverket föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 8 milj. kr., varav 6,8 milj. kr. för friluftsanläggningar, 900 000 kr. för friluftorganisationernas verksamhet och 300 000 kr. för utvecklingsarbete rörande friluftsanläggningar och för att stödja vissa initiativ av upplysningskaraktär på friluftslivets område.

1. Behovet av anläggningar för det rörliga friluftslivet är synnerligen stort. Speciellt storstadsområdena och de större tätorterna saknar nödvändiga serviceanläggningar för friluftslivet. Då sådana orter har mindre möjligheter att få bidrag genom arbetsmarknadsstyrelsen än glesbygdskommunerna finns ett uppdämt behov av skilda slag av friluftsanläggningar i tätorternas närhet. Med hänsyn till den väntade utvecklingen förordar verket att 6,8 milj. kr. beräknas för bidrag till friluftsanläggningar.

2. Skid- och friluftsförbundet har angett sitt behov av bidrag ur friluftsfonden till 415 000 kr. Fiskeförbundet, Riksorganisationernas campingkommitté och Reso beräknar medelsbehovet till respektive 125 000, 95 000 och 123 000 kr. Dessutom har Svenska turistföreningen under hand anmält ett bidragsbehov av ca 400 000 kr. De frivilliga organisationerna har stor betydelse för friluftslivets utveckling. Genom olika kampanjer och arrangemang aktiverar dessa organisationer en betydande del av vårt folk. Organisationernas verksamhet förutsätter ett omfattande frivilligt arbete, som i hög grad minskar de krav som annars skulle riktas mot stat och kommun. Intensifieringen av friluftsverksamheten gör det enligt verkets mening utomordentligt viktigt att stödet till organisationerna kraftigt förstärks. Således är det angeläget att den ledande friluftorganisationen Skid- och friluftsförbundet får möjlighet att bygga ut sin fältorganisation och öka sin regionala ledarutbildning. Även övriga berörda organisationer har otvivelaktigt ett betydande behov av ökat stöd. Bl. a. bör Svenska turistföreningen ges möjlighet att få stöd från friluftsfonden. Med hänsyn härtill förordar naturvårdsverket att lägst 900 000 kr. avsätts som stöd till friluftsförbundet.

3. Naturvårdsverket har till uppgift att låta utföra ett utvecklingsarbete rörande friluftsanläggningar och anordningar för friluftslivet. För ändamålet har Kungl. Maj:t anvisat 200 000 kr. Detta arbete och viss informationsverksamhet i anslutning härtill måste bedrivas under ett antal år framåt. Medel behövs även för att stödja initiativ och åtgärder av upplysningskaraktär på friluftslivets område. Naturvårdsverket finner det angeläget att staten lämnar ökat stöd till dessa ändamål och förordar att till utvecklingsarbete och informationsverksamhet för budgetåret 1969/70 beräknas 300 000 kr.

Departementschefen

Anslaget bör höjas med 500 000 kr. till 5,5 milj. kr. Kungl. Maj:t bör besluta om fördelningen av anslaget på bidrag till anläggningar, till utvecklingsarbete och information rörande anläggningar samt till organisationer. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Avsättning till fonden för friluftslivets främjande*
för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 5 500 000 kr.

K 7. Naturvårdsforskning

1967/68 Utgift		3 569 050	Reservation		1 430 950
1968/69 Anslag		7 000 000			
1969/70 Förslag		9 500 000			

Från anslaget bestrids utgifter för företrädesvis målinriktad naturvårdsforskning. Till denna forskning hör bl. a. vatten-, luft- och övrig naturvårdsforskning, bullerforskning, viltforskning samt forskning om kemiska bekämpningsmedel (biocider) och gifter som kan skada omgivningen. Forskningen leds av naturvårdsverket som har en särskild forskningsnämnd för denna uppgift.

Statens naturvårdsverk

För att motverka fortsatt naturförstörelse och återställa redan skadad natur behövs en väl utbyggd målinriktad naturvårdsforskning som kan ge underlag för det praktiska naturvårdsarbetet. En snabb expansion av forskningsinsatserna bör därför eftersträvas. 1964 års naturresursutredning har i sitt betänkande Miljövårdsforskning, del II, (SOU 1967: 44) framlagt ett femårsprogram för naturvårdsforskningen. Enligt detta program förutsätts en höjning av anslaget till naturvårdsforskning från av utredningen beräknade 8 milj. kr. för budgetåret 1968/69 till 10,5 milj. kr. för budgetåret 1969/70 eller med 31 %. Naturvårdsverket har f. n. ej funnit sig böra förorda annan ökningstakt än som beräknats av utredningen. Med utgångspunkt från 1968/69 års anslag på 7 milj. kr. innebär detta en höjning till 9,2 milj. kr.

Kungl. Maj:t har den 17 november 1967 uppdragit åt naturvårdsverket att bl. a. skyndsamt undersöka möjligheterna att hindra utsläpp av avloppsvatten från industrier och andra källor innehållande kvicksilver och kvicksilverföreningar samt att skyndsamt vidta de åtgärder som är påkallade för att hindra sådana utsläpp. Enligt samma beslut av Kungl. Maj:t skall möjligheterna att sanera vattenområden, som förorenats av kvicksilverutsläpp, undersökas och undersökningsverksamheten i fråga om kvicksilverförekomst i fisk utökas. Det fortsatta undersökningsarbetet

kommer enligt gjorda beräkningar att under budgetåret 1969/70 kosta ca 1 milj. kr.

Naturvårdsverket förordar att anslaget sammanlagt höjs med 3,2 milj. kr. till 10,2 milj. kr.

Departementschefen

Anslaget bör höjas med 2,5 milj. kr. till 9,5 milj. kr. I denna ökning ingår lönekostnadspålägg med ett beräknat belopp av 1 150 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Naturvårdsforskning* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 9 500 000 kr.

K 8. Bidrag till Institutet för vatten- och luftvårdsforskning

1967/68 Utgift	624 000
1968/69 Anslag	624 000
1969/70 Förslag	624 000

Mellan staten och Stiftelsen Industriens vatten- och luftvårdsforskning har den 15 oktober 1965 träffats avtal om att inrätta och driva ett forsknings- och serviceorgan på vatten- och luftvårdsområdet. Avtalet har trätt i kraft den 1 januari 1966 och gäller i första hand t. o. m. den 31 december 1970. Enligt avtalet, som ändrats den 27 november 1967, bidrar staten och stiftelsen med hälften vardera till bestridande av institutets driftskostnader på sammanlagt 1 248 000 kr. för budgetår. Under vissa förutsättningar kan avtalet bli föremål för nya förhandlingar.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 624 000 kr.

Departementschefen

Jag biträder institutsstyrelsens förslag som överensstämmer med i det föregående angivet avtal. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Institutet för vatten- och luftvårdsforskning* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 624 000 kr.

K 9. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.

1967/68 Utgift	198 846 543	Reservation	22 122 539
1968/69 Anslag	284 000 000		
1969/70 Förslag	84 000 000		

¹ Anslaget Bidrag till vatten- och avloppsanläggningar.

² Anslaget Bidrag till avloppsreningsverk m. m.

Från anslaget utgår bidrag för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk. Bidrag bestäms med hänsyn till reningsgraden och utgår med lägst 30 och högst 50 % av kostnaden. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen den 26 april 1968 (nr 308) om statsbidrag till avloppsreningsverk. Enligt övergångsbestämmelserna i kungörelsen får statsbidrag enligt kungörelsen den 5 juni 1959 (nr 251) om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar beviljas sådana vatten- och avlopps företag som efter särskilt tillstånd börjat utföras före den 1 juli 1968. Anslaget får även disponeras för bidrag till kostnader för vatten- och avloppsplanering för större regioner, utredningar om och restaurering av svårt förorenade vattenområden, utredningar om avloppsreningsmetoders prestanda, funktionskrav på ledningar m. m. samt typritningar för avloppsreningsverk.

Statens naturvårdsverk

En inom verket utförd beräkning visar att behovet av medel för statsbidrag enligt äldre bestämmelser till vatten- och avloppsanläggningar uppgår till totalt ca 220 milj. kr. Under innevarande budgetår disponerar verket för dylika bidrag 70 milj. kr., vilket innebär att balansen i detta avseende den 1 juli 1969 kommer att uppgå till ca 150 milj. kr. För budgetåret 1969/70 beräknar verket för dessa bidrag 50 milj. kr.

För innevarande budgetår får verket bevilja bidrag till avloppsreningsverk inom en bidragsram på 40 milj. kr. Denna ram bör för nästa budgetår höjas till 50 milj. kr. För bidrag till kostnader för vatten- och avloppsplanering för större regioner, utredningar om och restaurering av svårt förorenade vattenområden, utredningar om avloppsreningsmetoders prestanda, funktionskrav på ledningar m. m. samt typritningar för avloppsreningsverk bör beräknas 5,5 milj. kr. Sammanlagt behöver anslaget höjas med 16 milj. kr. till 100 milj. kr.

Departementschefen

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 84 milj. kr. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1968/69 finns på reservationsanslaget Bidrag till avloppsreningsverk m. m. bör föras över till det nya anslaget. I likhet med naturvårdsverket förordar jag att bidragsramen för avloppsreningsverk höjs från 40 milj. kr. till 50 milj. kr. för nästa budgetår. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om fördelning av anslaget på de olika ändamål, till vilka bidrag utgår från anslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.*
för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av
84 000 000 kr.

K 10. Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin

Nytt anslag (förslag) 50 000 000

Åtgärder för att hejda naturförstörelsen har under senare år satts in på bred front. Fortfarande är dock situationen mycket besvärande. Detta gäller särskilt förorenandet av vattnet och luften.

Huvuddelen av vattenföroreningarna hänför sig till kommunala utsläpp och utsläpp från industrier. Den totala mängden organisk substans som släpps ut i vattenområden visar visserligen en tendens att minska tack vare de reningsåtgärder som vidtagits. Många recipienter är dock redan överansträngda. I vissa fall har föroreningarna medfört att drastiska åtgärder fått vidtas från samhällets sida. Utsläpp av kvicksilver i vattenområden har medfört att fisk från vissa sjöar och vattendrag visat så höga kvicksilverhalter att fisket i vattenområdena måst avlysas. Det kan vidare nämnas att föroreningen av Östersjön — som mottar utsläpp från bl. a. många av våra skogsindustrier — blivit alltmer uppmärksammas.

Huvuddelen av luftföroreningarna hänför sig till förbrukning av flytande bränslen för uppvärmning, som drivmedel i fordon och inom industriella processer.

De främsta medlen i samhällets naturvårdspolitik är en effektiv administrativ organisation, moderniserad och skärpt lagstiftning, statligt stöd för vissa miljövårdsåtgärder samt förstärkt och samordnad forskning.

Den 1 juli 1968 genomfördes en reform som innebar en utbyggnad och effektivisering av det statliga stödet till kommunala avloppsreningsverk (prop. 1968: 37, JoU 19, rskr 165). Statsbidrag utgår till detta ändamål med 30—50 % av anläggningskostnaden. Ju högre reningsgrad det planerade reningsverket avses få desto större bidrag utgår. Syftet är alltså att stimulera kommunerna att bygga reningsverk med mycket långt gående rening. För nästa budgetår föreslås under punkten K 9 att bidrag till kommunala avloppsreningsverk får beviljas inom en ram av 50 milj. kr. Även för att begränsa luftföroreningar har åtgärder vidtagits. Riksdagen beslöt i fjol om en begränsning av svavelhalten i eldningsolja (prop. 1968: 122, 3LU 64, rskr 334).

Som redan nämnts är vatten- och luftföroreningarna från industrin fortfarande mycket besvärande. Detta gäller särskilt vissa typer av industrier bl. a. skogsindustrin. Många äldre industrianläggningar har ofta dåliga reningsanordningar. Reningstekniken har dock utvecklats snabbt och det finns goda möjligheter att avsevärt minska föroreningarna. I många fall kan dessa även minskas genom processtekniska åtgärder, vilka dessutom kan bidra till att sänka produktionskostnaderna genom att ämnen inte släpps ut utan återvinns.

Även om jag principiellt har den uppfattningen att kostnader för åt-

gärder för att minska föroreningarna och därmed skydda vår yttre miljö bör vara en del av produktionskostnaden är jag medveten om att sådana åtgärder kan vara betungande för vissa industrier. Så länge vi inte har internationella normer på miljövårdsområdet kan åtgärder på detta område, som ett lands industri vidtar, komma att ogynnsamt påverka konkurrensförhållandena särskilt för detta lands exportindustri, vilket i sin tur kan ha negativa återverkningar på sysselsättningen.

Fortsatta åtgärder för att förbättra vår miljö framstår i dagens läge som mycket angelägna. Vi kan inte avstå från sådana åtgärder, även om dessa kommer att medföra betydande kostnader. En god miljö ingår nämligen som en betydelsefull del av vår levnadsstandard. Som jag tidigare nämnt lämnar staten bidrag till kommunerna för att stimulera dessa till att bygga bättre reningsanordningar för avloppsvattnet. Till industrin utgår f. n. inget särskilt statligt stöd för miljövårdande åtgärder.

Vid överväganden om att statligt stöd bör införas för att stimulera industrin att vidta reningsanordningar bör hänsyn tas också till att investeringar i sådana anordningar skapar arbetstillfällen. Inom de områden där det f. n. finns sysselsättningsproblem finns också många industrier — bl. a. skogsindustrier — vid vilka det finns stort behov av reningsanordningar. Statligt stöd till sådana anordningar har därför inte bara miljövårdspolitisk betydelse utan också önskvärda sysselsättningspolitiska effekter, särskilt om arbetskraften anvisas genom arbetsförmedlingen.

Med de utgångspunkter jag redovisat i det föregående föreligger enligt min mening starka skäl för att införa särskilt statligt stöd för vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Jag förordar därför att ett sådant stöd införs nästa budgetår.

Stödåtgärderna bör utformas så att de kan väntas få största möjliga stimulerande effekt på de investeringar i anläggningar för vatten- och luftvård som från samhällets synpunkt betraktas som angelägna. Stödet bör konstrueras så, att det inte får karaktären av löpande subventioner till driften av ifrågavarande anläggningar.

Det är vidare angeläget att stödet får en sådan form att det kan sättas in där det bäst behövs ur miljövårdssynpunkt. Detta talar för att stödet bör utgå i form av direkta bidrag till investeringar för åtgärder i syfte att minska vatten- eller luftföroreningar.

För att stödet skall få den önskade effekten att stimulera industrin att snabbt vidta reningsåtgärder bör stödet utgå endast under en begränsad tidsperiod. Jag förordar att denna period bestäms att omfatta de närmast följande fem budgetåren.

I princip bör stöd kunna utgå till alla typer av industrier som förorsakar vatten- eller luftföroreningar av någon betydelse. För bedömande av vilka slag av industrier som kan komma i fråga för bidrag kan bestämmelserna

i kungörelsen den 30 november 1956 (nr 583) om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. tjäna som vägledning.

Vid tillkomsten av äldre industrier har kostnader för vatten- och luftvårdsåtgärder i regel inte inkalkylerats. För många av dessa industrier skulle omfattande reningsåtgärder, som i och för sig inte ökar produktionen, komma att utgöra en inte obetydlig belastning. För nytillkommande industrier är dock situationen en annan eftersom kostnaden för miljövårdsåtgärder kan kalkyleras in redan på planeringsstadiet. Industrier, som normalt har vattenföroreningsproblem, är nämligen skyldiga att hos vattendomstol få föroreningsfrågan prövad innan de anläggs. I samband därmed föreskriver också domstolen vilka åtgärder som skall vidtas för att förebygga föroreningar. Enligt min mening bör statligt stöd därför utgå till befintliga industrier och endast när synnerliga skäl föreligger till nytillkommande industrier. Det kan självfallet bli fråga om att lämna stöd endast till sådana industrier, som kan beräknas bestå under en överskådlig framtid. En fråga i detta sammanhang är vidare i vad mån stöd skall lämnas vid en utbyggnad av befintlig industri. Stöd bör i sådana fall få lämnas till den del av investeringen som är att hänföra till den produktion som finns före utbyggnaden och, om synnerliga skäl föreligger, jämväl till åtgärder i samband med utbyggnader. I det sistnämnda fallet liksom i fråga om nytillkommande industrier bör Kungl. Maj:t besluta.

Jag övergår här efter till frågan om vilka kostnader som bör få tas med vid beräkningen av bidraget (bidragsunderlaget). Det är enligt min mening självklart att endast den investeringskostnad som hänförs till anordningar som behövs för att minska vatten- eller luftföroreningarna vid en viss produktionsprocess bör få räknas in i bidragsunderlaget. Att lämna bidrag vid en total omläggning av produktionsprocessen, vilken i och för sig skulle medföra minskade föroreningar, bör sålunda inte komma i fråga. Där emot bör stöd kunna ges till åtgärder som gör det möjligt att rena avloppsvattnet så att det kan återanvändas inom industrin. I de fall ärendet varit föremål för vattendomstols eller annan myndighets prövning, bör de reningsåtgärder som föreskrivits i tillståndsbeslutet i princip vara avgörande vid bestämmande av bidragsunderlaget. I övriga fall bör naturvårdsverket avgöra vilka åtgärder som skall krävas för att bidrag skall utgå. Har statligt stöd delvis eller helt utgått i annan ordning till investering för reningsåtgärder, bör inte här avsett bidrag få beviljas. En speciell fråga i detta sammanhang är hur bidrag skall beräknas och på vilket sätt det bör utgå i de fall industriellt avloppsvatten skall ledas ut i kommunala avloppsnät. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överväganden besluta i denna fråga.

I vissa fall kan det vara lämpligt att avfall som avskiljs i reningsanordningar behandlas vid särskilda anläggningar, antingen för återvinning av

substanser, som kan användas på nytt, eller för destruktion. I den mån det från miljövardssynpunkt är angeläget att sådana anläggningar kommer till stånd bör statligt stöd kunna utgå även till sådana anläggningar. Det bör dock ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom.

Det statliga bidraget bör bli så stort att det stimulerar industrier att vidta de avsedda åtgärderna. Bidraget bör därför bestämmas att utgå med upp till 25 % av ett godkänt bidragsunderlag. I de fall en investering görs, som i och för sig minskar föroreningarna till en acceptabel nivå men som också är motiverad från rent företagsekonomisk synpunkt, bör bidraget som regel inte utgå med högsta procentsatsen.

Naturvårdsverket har gjort en överslagsmässig beräkning av behovet av investeringar under de närmaste åren för vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Enligt verket skulle investeringar i befintlig industri för dessa ändamål uppgå till drygt 1 miljard kr. Med utgångspunkt från att ett belopp av denna storleksordning investeras under en femårsperiod skulle statsbidraget uppgå till ca 250 milj. kr. under samma period vid ett bidrag på 25 %. Detta innebär att 50 milj. kr. behöver anvisas under varlt och ett av de närmaste fem budgetåren.

För att inte hindra att angelägna åtgärder vidtas under första halvåret 1969 bör — i avvaktan på att de nya statsbidragsbestämmelserna skall träda i kraft — bidrag kunna utgå till åtgärder som sätts igång under denna tid. Som förutsättning för bidrag bör dock gälla att naturvårdsverket kan godkänna åtgärderna.

Statsbidragsgivningen bör — med tidigare angivna undantag — has om hand av naturvårdsverket. Verket bör därvid samråda med arbetsmarknadsstyrelsen för att sysselsättningspolitiska synpunkter skall beaktas. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelserna för bidragsgivningen.

Under åberopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) besluta att statsbidrag får utgå till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin enligt de av mig i det föregående angivna grunderna

b) till *Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

L. Lappväsendet m. m.**L 1. Lappväsendet**

1967/68 Utgift	1 239 812
1968/69 Anslag	1 282 000
1969/70 Förslag	1 592 000

¹ Anslagen Lappväsendet: Avlöningar och Lappväsendet: Omkostnader.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Länstyrel- serna	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	8	+ 1	—
Övrig personal	16	+ 1	—
	24	+ 2	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	873 400	+ 112 300	+ 54 500
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organi- sation	—	+ 213 400	+ 213 400
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 13 300	—
Arvoden och särskilda ersättningar.....	77 600	+ 45 500	—
Sjukvård m. m.	1 900	+ 100	+ 100
Reseersättningar	258 000	+ 27 000	+ 20 600
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler	—	+ 16 200	+ 16 200
b) Beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70		+ 2 400	+ 2 400
c) Bränsle, lyse, vatten	71 100	+ 17 800	+ 2 800
d) Övriga expenser			
	1 282 000	+ 448 000	+ 310 000

Lantbruksstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 310 000 kr., varav för lönekostnads-
pålägg och lokalhyror 232 000 kr.

2. 1964 års rennäringsgissakgunniga har i sitt betänkande Rennäringen i Sverige (SOU 1968: 16) lagt fram förslag om bl. a. den framtida statliga organisationen för handläggning av rennäringsfrågorna. Lantbruksstyrelsen anser att inrättandet av nya tjänster bör anstå i avvaktan på resultatet av rennäringsgissakgunnigas förslag.

3. Lantbruksstyrelsen föreslår att arvodena till lappbyordningsmännen fr. o. m. budgetåret 1969/70 höjs med 50 % (+ 41 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lappväsendet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 592 000 kr.

L 2. Rådgivningsverksamhet för rennärings främjande

1967/68 Utgift	87 812	Reservation	60 951
1968/69 Anslag	75 000		
1969/70 Förslag	75 000		

Anslaget utnyttjas för teknisk och ekonomisk information, bl. a. i avelsfrågor, till rennärings utövare.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör tas upp med 75 000 kr., vilket belopp beräknas i huvudsak disponeras för styrelsens egen rådgivningsverksamhet i ämnet.

Departementschefen

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rådgivningsverksamhet för rennärings främjande* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kr.

L 3. Kompensation för bensinskatt till rennärigen

1968/69 Anslag	100 000
1969/70 Förslag	100 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin som förbrukas vid användning av snöskotrar inom rennärigen. Det står till lantbruksstyrelsens förfogande och medlen betalas ut till Svenska samernas riksförbund, som disponerar anslaget enligt landsmötets beslut för ändamål som gagnar renskötande samer.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 100 000 kr.

Departementschefen

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kompensation för bensinskatt till rennäringen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 100 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

L 4. Åtgärder i samband med ändrade renbetesförhållanden

Vid förhandlingar år 1963 mellan Sverige och Norge i renbetesfrågan träffades överenskommelser som för vissa svenska samer försvårade renskötseln. I samband härmed anvisades för budgetåret 1963/64 ett reservationsanslag av 100 000 kr. till åtgärder för att underlätta renskötseln för de berörda samerna. Vissa undersökningar rörande användningen av medlen har ännu ej slutförts. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att medge att det för budgetåret 1963/64 anvisade reservationsanslaget *Åtgärder i samband med ändrade renbetesförhållanden* får under budgetåret 1969/70 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

M. Diverse**M 1. Arrendenämnder och servitutsnämnder, m. m.**

1967/68 Utgift	11 423
1968/69 Anslag	30 000
1969/70 Förslag	30 000

Av anslaget bestrids kostnader för arrendenämndernas och servitutsnämndernas verksamhet.

Lantbruksstyrelsen

För budgetåret 1969/70 bör medelsbehovet för servitutsnämndernas verksamhet tas upp till oförändrat 5 000 kr.

Departementschefen

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Arrendenämnder och servitutsnämnder, m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kr.

M 2. Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

1967/68 Utgift	175 123
1968/69 Anslag	185 000
1969/70 Förslag	228 000

Skogs- och lantbruksakademien har till ändamål att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet verka för det svenska jordbrukets och skogsbrukets samt angränsande näringars utveckling och förkovran.

Från anslaget bestrids utgifter för akademiens ordinarie tjänstemän, ersättning åt skoglig expertis, bidrag till museum och bibliotek samt vissa kostnader för utländskt forskarutbyte och utländska forskarkontakter.

Kungl. Maj:t fastställer årligen inkomst- och utgiftsstat för akademiens verksamhet.

Skogs- och lantbruksakademien

1. Löne- och prisomräkning 42 000 kr., varav lönekostnadspålägg 30 000 kr.

2. F. n. disponeras 20 000 kr. som bidrag till avlöning av en skoglig sekre-

terare. Denna befattning bör föras upp på personalförteckning och helt bekostas av statliga medel (+ 50 000 kr.). I andra hand begärs att det nuvarande bidraget ökas med 25 000 kr.

3. För biblioteket och museet behövs ytterligare medel (+ 14 000 kr.).

4. Bidraget till visst utländskt forskarutbyte (7 000 kr.) bör ökas (+ 1 000 kr.).

Departementschefen

Anslaget bör höjas med 43 000 kr. till 228 000 kr. Jag har därvid beräknat en ökning med 1 000 kr. av bidraget till visst utländskt forskarutbyte (4). Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 228 000 kr.

M 3. Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.

1967/68 Utgift	1 599 275	Reservation	2 819 248
1968/69 Anslag	1 000		
1969/70 Förslag	1 000		

Från anslaget betalas ut bidrag såsom ersättning för förluster på grund av naturkatastrof i enlighet med föreskrifter som Kungl. Maj:t meddelar i varje särskilt fall.

Departementschefen

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat 1 000 kr. Reservationen under anslaget bedömer jag vara tillräcklig för att täcka uppkommande medelsbehov.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

M 4. Bidrag till viss ungdomsverksamhet

1967/68 Utgift	500 000
1968/69 Anslag	500 000
1969/70 Förslag	500 000

Från anslaget bestrids bidrag till ungdomsverksamhet på jordbrukets och skogsbrukets områden.

	1968/69	Föreslagen ändring 1969/70 Lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen
Jordbrukare-Ungdomens förbund	290 000	+ 30 000
Viss lokal klubbverksamhet	105 000	+ 10 000
Ungdomsverksamhet på skogsbrukets område	105 000	+ 70 000
	500 000	+ 110 000

Lantbruksstyrelsen

För att kompensera kostnadsökningar för löner och resor bör bidragen till Jordbrukare-Ungdomens förbund och till viss lokal klubbverksamhet ökas med 40 000 kr.

Skogsstyrelsen

Förbundet Skog och Ungdom bör genom ökat statsbidrag ges möjlighet att i högre grad förverkliga sitt syfte att bland de unga vidga förståelsen för behovet av utbildning inom skogsbruket. Bidraget bör ökas med 70 000 kr.

Departementschefen

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om fördelningen av anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till viss ungdomsverksamhet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 500 000 kr.

M 5. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1967/68 Utgift	2 662 919
1968/69 Anslag	2 699 000
1969/70 Förslag	3 007 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer m. m.

	1968/69	Föreslagen ändring 1969/70 Dep.chefen
FAO	2 450 000	+ 300 000
Europeiska växtskyddsorganisationen..	27 000	—
European committee on milk-butterfat recording	3 000	—
Internationella veterädet	15 000	+ 2 500
Kommissionen enligt 1959 års nordostat- lantiska fiskerikonvention	11 600	—

	1968/69	Föreslagen ändring 1969/70 Dep.chefen
Internationella rådet för havsforskning	47 000	—
Internationella frysinstitutet i Paris...	8 800	—
Internationella byrån i Paris för bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (OIE)	15 900	+ 5 500
Europeiska kommissionen för bekämpande av mul- och klövsjuka	20 700	—
Diverse internationella organisationer och kongresser	100 000	—
	2 699 000	+ 308 000

Med hänsyn till väntad ökning av respektive organisationers budget bör vissa anslagsposter räknas upp.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 3 007 000 kr.

M 6. Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder

1967/68 Utgift	71 590
1968/69 Anslag	63 000
1969/70 Förslag	45 000

Från anslaget bestrids kostnader för ersättning till riksbanken för förvaltningen av egnahems- m. fl. lånefonder och till Sveriges allmänna hypoteksbank för förvaltning av statens sekundärlånefond för jordbrukare m. m.

Fullmäktige i riksbanken och Sveriges allmänna hypoteksbank

Med hänsyn till att antalet lån, som förvaltas av riksbanken under här avsedda lånefonder, vid utgången av 1969 kommer att uppgå till omkring 11 500 beräknas ersättningen till 40 000 kr.

Hypoteksbanken beräknar med ledning av det den 17 maj 1968 av Kungl. Maj:t godkända avtalet mellan staten och hypoteksbanken rörande bl. a. förvaltningen av lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare att ersättningen till banken för 1969/70 uppgår till 5 300 kr.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot medelsberäkningarna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kr.

M 7. Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar

1967/68 Utgift	1 543
1968/69 Anslag	5 000
1969/70 Förslag	5 000

Anslaget är avsett för att bestrida kostnaderna för dels syner och besiktningar på statens hus och byggnader, dels syneförrättningar enligt 10 kap. vattenlagen.

Departementschefen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kr.

M 8. Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur, m. m.

1967/68 Utgift	451 649
1968/69 Anslag	400 000
1969/70 Förslag	700 000

Från anslaget utbetalas ersättning för förluster som uppkommer till följd av angrepp av vissa rovdjur på renar, får och andra tamdjur. Gällande bestämmelser härom finns i 16 § jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279) och kungl. brev den 15 december 1967. Från anslaget utgår vidare belöningar enligt kungörelsen den 29 april 1965 (nr 117) om belöning för dödande av säl.

Statens naturvårdsverk

Naturvårdsverket föreslår, att anslaget förs upp med 720 000 (+ 320 000) kr. Härvid beräknar naturvårdsverket att behovet av medel till ersättningar för av rovdjur dödade tamdjur kommer att öka till ca 700 000 kr. på grund av de nya ersättningsgrunder som gäller fr. o. m. den 1 januari 1968. Till belöningar för dödande av säl beräknar naturvårdsverket efter samråd med fiskeristyrelsen ett medelsbehov av 20 000 kr.

Under denna anslagspunkt får jag anmäla en av domänstyrelsen och statens naturvårdsverk utförd utredning rörande ersättning av trafikskador vållade av älg och rådjur. Jag vill erinra om att en sådan utredning begärts av 1965 års riksdag (JoU 4, rskr 144).

Nuvarande förhållanden. Bestämmelser i ämnet finns i kungörelsen den 9 april 1965 (nr 260) om älgavgift m. m. För älg som fälls inom riket skall betalas älgavgift med belopp som årligen fastställs av statens naturvårdsverk. Beloppet skall vara lägst 30 kr. och, om Kungl. Maj:t ej bestämmer annat, högst 200 kr. Älgavgifter som inflyter inom ett län bildar en älgskadefond som förvaltas av länsstyrelsen. Högst 10 % av älgavgifterna får tillföras en för länen gemensam regleringsfond som förvaltas av statskontoret. Medel får föras över från regleringsfonden till älgskadefond som behöver tillskott.

Bidrag ur älgskadefond beviljas för vissa ändamål av länsstyrelsen och i andra fall av statens naturvårdsverk. Naturvårdsverket beviljar bidrag med anledning av trafikskada på motorfordon som orsakats av älg. Besvär över naturvårdsverkets beslut kan föras hos Kungl. Maj:t. Om disposition av medel från regleringsfonden beslutar Kungl. Maj:t. Från fonden får medel anvisas till att förebygga älgskador, bl. a. i trafiken, förbättra älgjakten och till liknande ändamål.

Bidrag med anledning av trafikskada på motorfordon av älg lämnas i princip efter skälighetsprövning i varje särskilt fall. För bidragsgivningen tillämpas dock tämligen fasta normer. Bidrag lämnas i regel endast för skada på fordonet som inte ersätts på annat sätt. Personer som är helt beroende av fordonet för sin utkomst brukar även beviljas stilleståndsansättning. Där emot ges inte ekonomisk ersättning för sveda och värk, förlorad arbetsförtjänst m. m. Bidrag lämnas då reparationskostnader jämte eventuellt godkänt stilleståndskrav e. d. uppgår till mer än 500 kr. Bidraget beräknas så att det bidragsberättigade grundbeloppet reduceras med dels 200 kr., dels en tredjedel av återstående belopp, varefter jämkning sker till närmast liggande 25-tal kr. Om varningsmärke för älg varit uppsatt vid olycksplatsen och fordonets hastighet överstigit 70 km i timmen, nedsätts det på så sätt beräknade bidraget till hälften. Skadelidande som kan få ersättning försäkringsvägen för trafikskada som vållas av älg får i allmänhet inte bidrag.

Antalet ansökningar om bidrag för ifrågavarande skador har under de senaste tio åren uppgått till omkring 300 per år. Av dessa har 40 à 50 gällt kollision med rådjur och därför inte föranlett någon åtgärd. Tidigare utbetalades omkring 100 000 kr. per år i bidrag för älgolyckor. Under budgetåret 1966/67 steg bidragen till ca 155 000 kr. trots att större restriktivitet än förut iaktogs vid prövningen. Inkomsten genom försäljning av djur som dödades eller avlivats vid trafikkollision på annan tid än under allmän jakttid tillförs jaktvårdsfonden. Beloppet uppgår till några tiotusental kr. per år.

Ämbetsverkens förslag. Enligt den officiella olycksfallsstatistiken utgör de trafikolyckor som vållas av vilt eller tamdjur endast några få procent av samtliga trafikolyckor men de ökar starkt. Under åren 1958—1964 mer än fördubblades de olyckor som orsakas av djur, medan det totala antalet olycksfall i trafiken steg med 11 %. En tredjedel av olyckorna med djur vållas av älg och en lika stor del av rådjur. Övriga olyckor orsakas bl. a. av ren, dovhjort och kronhjort. Under åren 1958—1963 fyrdubblades rådjursolyckorna. Olyckorna med älg och ren fördubblades under samma tid. Antalet trafikolyckor som vållas av älg och rådjur kan antas uppgå till betydligt mer än 1 000 årligen för vardera djurslaget.

Viltolyckorna inträffar oftast under dygnets mörka timmar och i skymningen och gryningen. De drabbar huvudsakligen personbilar. Svårare personskador förekommer sällan. Vagnskadorna blir däremot ofta betydande och innebär i åtskilliga fall totalhaveri. Även vid kollision med dovhjort och rådjur vållas inte sällan omfattande skador på bilen. Bilägarna gör ibland också förluster genom att fordonet inte kan brukas under reparationstiden.

I fråga om möjligheterna att få ersättning genom försäkring gäller att personskador kan ersättas genom allmän sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, olycksfallsförsäkring m. m. Vagnskador på fordon ersätts genom vagnskadeförsäkring. En garanti som svarar mot vagnskadeförsäkring lämnas dessutom för tre eller fem år av vissa större bilfabrikanter. Vagnskadeförsäkring och fabriksgaranti inbegriper även bl. a. bilbärgningskostnader. Ersättningarna minskas av självrisken, som vid vagnskadeförsäkring uppgår till 400 eller 1 000 kr. och vid fabrikantgaranti till 500 eller 1 000 kr. På trafikförsäkring lämnas efter sex skadefria år bonus med 75 %. Vid vagnskadeförsäkring ansluts till bonus en premierabatt som efter tre skadefria år uppgår till 50 %. Ersättning för vagnskador i samband med t. ex. kollision med älg medför numera ingen bonusförlust. Enligt ämbetsverkens mening är det knappast realistiskt att räkna med försäkringsförmåner av andra slag för viltolyckor. Skall bilisterna få bättre försäkringsmöjligheter bör frågan aktualiseras vid kontakter mellan fordonsägarnas organisationer och försäkringsbranschen.

Ämbetsverken framhåller att bidragen från älgskadefonderna för skador på motorfordon numera har fått en omfattning som knappast var avsedd från början. Bidragsgivningen har kommit att tillämpas så att den kan karakteriseras som en social förmån, likvärdig med försäkringsskyddet vid vagnskadeförsäkring men utan kostnad för förmånstagaren. En betydande del av trafikanterna skaffar sig skydd genom försäkring eller liknande. Ämbetsverken finner det vara i hög grad inkonsekvent att de som underlåter detta får en särskild förmån. Sammanstötningar förekommer ofta mellan motorfordon och rådjur, varvid betydande skador kan uppstå. I dessa fall är den skadelidande helt hänvisad till försäkringsskydd eller vagnskadega-

ranti för att få ersättning. Det synes emellertid inte böra komma i fråga att utvidga bidragen även till övriga viltskador.

Enligt ämbetsverken är det svårt att motivera varför denna speciella förman skall finansieras genom att utnyttja avgifter på jakten och dess utövare. Administrationen av bidragen är betungande och kostsam. Det allmännas omkostnader för bidragsprövningen torde uppgå till bortemot samma belopp som betalas ut i bidrag.

Då det nuvarande bidragssystemet sålunda framstår som från flera synpunkter inkonsekvent samt är administrativt betungande anser ämbetsverken att det bör avskaffas, i synnerhet som möjligheter till försäkringsskydd finns.

Samtidigt understryks att det är en angelägen uppgift för samhället att vidta förebyggande åtgärder mot viltolyckor i trafiken. Erfarenheter såväl i Sverige som i utlandet visar att det går att öka trafiksäkerheten i fråga om detta slag av olyckor. Det kan ske t. ex. genom att minska förekomsten av vilt inom lokala områden där olycksfrekvensen är hög, genom anordningar som hindrar eller avskräcker vilt från att beträda väg samt genom effektivare varningsmärken och olika former av upplysningsverksamhet som skärper trafikanternas uppmärksamhet på denna olycksrisk. Statens vägverk bedriver försök med viltspelar. Drygt 50 000 viltspelar har satts upp. Viltstängsel förekommer på ett fåtal platser. Vissa försök med elektriskt stängsel har påbörjats.

Den förebyggande verksamheten kan enligt ämbetsverken i viss utsträckning intensifieras mera omedelbart. Det krävs emellertid också undersöknings- och utredningsverksamhet på längre sikt. Det senare gäller den offentliga redovisningen av viltolyckor som har grundläggande betydelse för den förebyggande verksamheten men som f. n. är mycket bristfällig. Det gäller vidare frågor om djurens beteende som kan ha betydelse i sammanhanget och som är otillräckligt kända. Viltstängsel, viltspelar m. m. kräver också ett fortgående utvecklingsarbete.

För den förebyggande verksamheten krävs enligt ämbetsverkens mening ökade insatser från samhällets sida. I den mån förebyggande åtgärder faller inom naturvårdsverkets arbetsområde bör viltvårdsmedel kunna tas i anspråk härför. Det synes ämbetsverken vara mera motiverat att utnyttja dessa medel för åtgärder i olycksförebyggande syfte såsom forskning och försök än att använda dem för bidrag vid trafikolyckor.

Remissyttranden. Yttranden har avgetts av riksrevisionsverket, statens vägverk, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, Motororganisationernas Samarbetsdelegation, Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande (NTF), Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund och Svenska Försäkringsbolags Riksförbund.

Ämbetsverkens förslag att bidragssystemet skall avskaffas tillstyrks av flertalet remissinstanser. Bl. a. gäller detta nio av de tolv hörda länsstyrelserna, nämligen *länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs och Väster-norrlands län*. I allmänhet ansluter sig länsstyrelserna därvid till de motiv som anförts av ämbetsverken. Länsstyrelsen i Kopparbergs län pekar särskilt på kostnaderna för administrationen av bidragsgivningen.

Förslaget tillstyrks även av *riksrevisionsverket, Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund, NTF och Svenska Försäkringsbolags Riksförbund*.

De tre övriga länsstyrelserna anser att bidragssystemet bör bibehållas tills vidare. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller att det i andra sammanhang har förekommit att statsmakterna har ingripit för att ekonomiskt skydda medborgare, som inte har försäkrat sig, samt att bidrag utgår då älg skadar gröda. Om förslaget genomförs bör tid lämnas för att teckna försäkring som ersätter det skydd som bortfaller. Samtidigt pekar länsstyrelsen på att möjligheterna att teckna sådan tilläggsförsäkring inte har utretts och att kostnaden därför inte har nämnts. Länsstyrelsen anser det inte vara sannolikt att samtliga nu trafikförsäkrade omedelbart kan utvidga sina försäkringar med vagnskadeförsäkring.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att full ersättning i princip bör utgå vid trafikskador som vållas av vilt samt renar. Ersättning bör utgå ur de medel som inflyter genom beskattningen av motortrafiken. Ett särskilt skäl härför finner länsstyrelsen ligga i att nämnda medel har anlitats för försök med viltspeglar och för t. ex. viltstängsel. Om länsstyrelsens förslag inte genomförs bör nuvarande bidragsgivning behållas tills vidare. Ett skäl härför är att förebyggande åtgärder ännu inte har kunnat genomföras i någon större omfattning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller att flertalet bilägare har vagnar som inköpts begagnade och för vilka vagnskadegarantin inte längre gäller. I denna grupp finns de ekonomiskt sämst ställda bilägarna för vilka en vagnskadeförsäkring utgör en väsentlig kostnad. Till denna kategori hör ofta t. ex. skogsarbetare, som måste färdas på vägar där risken att stöta samman med älg är betydande och som behöver bil för att nå arbetsplatsen. Länsstyrelsen anser därför att den som fått sin bil skadad i mera betydande omfattning vid sammanstötning med älg och som inte får väsentlig hjälp genom vagnskadegaranti eller försäkring även i fortsättningen bör kunna få bidrag från älgskadefond.

Enligt *Motororganisationernas Samarbetsdelegation* saknas det anledning att utesluta bilisterna från möjligheten att få ersättning från älgskadefond eftersom sådan ersättning alltjämt avses kunna utgå för andra försäkringsbara skador.

Vissa remissinstanser förordar att möjligheterna till ersättning för personskador vid kollisioner med vilt ytterligare utreds. Detta föreslår bl. a.

Motororganisationernas Samarbetsdelegation. NTF föreslår att en kompletterande utredning snarast görs om möjligheterna att låta ersättning utgå ur älgskadefond eller av allmänna medel till förare som skadas vid kollision med större vilda djur. *Svenska jägareförbundet* uttalar å andra sidan att det av NTF väckta spörsmålet bör lösas genom ändring i gällande försäkringsvillkor.

I åtskilliga remissyttranden, särskilt från länsstyrelserna, understryks behovet av åtgärder för att förebygga viltolyckor i trafiken. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* framhåller att uppsättningen av viltspeglar och stängsel bör intensifieras. Vidare bör allmänheten i större utsträckning än som nu sker upplysas om risken för viltolyckor i trafiken och informeras om älgarnas vanor under olika delar av året och dygnet. *Statens vägverk* anför att verket ökat sin undersökningsverksamhet i fråga om trafikolyckor som orsakas av djur. Bl. a. pågår studier av djurolyckornas utveckling på vägvagnsnitt som försetts med viltspeglar. Hittills framkomna resultat tyder på att speglarna bidragit till att minska antalet olyckor.

Förslaget att viltvårdsmedel i viss utsträckning skall kunna användas för den förebyggande verksamheten har inte mött någon erinran från remissinstansernas sida.

Departementschefen

Under denna anslagspunkt tar jag först upp domänstyrelsens och statens naturvårdsverks utredning rörande ersättning för person- och sakskada vid trafikolycka med älg och rådjur. Personskador i sådana sammanhang ersätts försäkringsvägen. Däremot utgår statsbidrag från älgskadefonderna i länen med anledning av trafikskada på motorfordon som orsakats av älg. Bidragen infördes ursprungligen av billighetsskäl mot bakgrunden av den ökande bilismen och älgstammens tillväxt. På senare år har skälen för dessa bidrag allt mer bortfallit till följd av förbättrade ersättningsmöjligheter genom försäkring. Bl. a. har vagnskadegarantier blivit allt vanligare. Ämbetsverken föreslår att statsbidragen avskaffas men pekar samtidigt på behovet av ökade insatser för att förebygga viltolyckor i trafiken. Förslaget har tillstyrkts av flertalet av de myndigheter och organisationer som har yttrat sig. Från några håll har hävdats att bidragen bör behållas, åtminstone under en övergångstid. I ett par fall har satts i fråga att utvidga bidragen till sammanstötningar med andra djur än älg.

Även jag anser att bärande motiv för ifrågavarande statsbidrag numera saknas med hänsyn till möjligheterna att få ekonomiskt skydd genom försäkring. Jag delar sålunda ämbetsverkens uppfattning att bidragen bör avskaffas. Detta bör dock enligt min mening inte ske förrän efter en viss övergångstid för att ge möjlighet till att dels ytterligare förbättra försäkringsskyddet, dels bygga ut verksamheten för att förebygga viltolyckor i

trafiken. Övergångstiden bör sättas till högst tre år räknat från den 1 juli 1969. Kungl. Maj:t bör få besluta om tidpunkten då bidragen skall avskaffas. Under övergångstiden bör bidragsärendena handläggas av statens naturvårdsverk i huvudsak enligt nuvarande principer. Det ankommer främst på statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk att vidta olika åtgärder för att förebygga viltolyckor i trafiken. I egenskap av central tillsynsmyndighet över jakten och viltvården samarbetar naturvårdsverket i detta avseende med nämnda myndigheter. Som tidigare nämnts pågår försöksverksamhet i fråga om olika förebyggande åtgärder. Närmare ställning till frågan om ökad användning av viltvårdsmedel för olycksförebyggande åtgärder bör tas av Kungl. Maj:t i samband med beslut om den årliga dispositionen av dessa medel.

De av 1967 års riksdag (prop. 155, JoU 40, rskr 378) godkända nya riktlinjerna i fråga om ersättning för skador på tamdjur som förorsakas av vissa rovdjur innebär höjda ersättningar och en viss utvidgning av tidigare gällande ersättningsgrunder. Riktlinjerna tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1968. Med hänsyn härtill har anslaget för innevarande budgetår höjts med 275 000 kr. För nästa budgetår bör anslaget ökas med 300 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna vad i det föregående föreslagits rörande bidrag vid trafikskada som orsakats av älg

b) till *Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur, m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.

M 9. Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.

1967/68 Utgift	112 214
1968/69 Anslag	130 000
1969/70 Förslag	130 000

Från anslaget bestrids ersättningar vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna åt sakkunniga i befordringsärenden och vissa opponenter vid disputationer.

Departementschefen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kr.

M 10. Reseunderstöd för studier m. m.

1967/68 Utgift	105 234	Reservation	8 705
1968/69 Anslag	110 000		
1969/70 Förslag	39 000		

Från anslaget utgår bidrag för utländska studie- och kongressresor.

Lantbruksstyrelsen

Med hänsyn till kostnadsstegringar och behovet av fortsatta internationella kontakter på lantbrukets område bör anslaget ökas med 15 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till vad jag anfört under punkten F 2 bör från anslaget föras bidragen till utländska studie- och kongressresor m. m. vid jordbrukets högskolor och Alnarpsinstitutet. Medelsbehovet under anslaget minskar till följd härav med 74 000 kr. På grund av prisstegringar bör anslaget å andra sidan höjas med 3 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Reseunderstöd för studier m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 39 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

G. Domänverket

I G: 1. Byggnadsarbeten m. m. vid vissa till sambruksföreningar upplåtna kronoegendomar. Enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1 bil. 11 s. 366, JoU 1 s. 121, rskr 9) skall lantbruksstyrelsen förvalta de kronoegendomar, som disponeras av sambruksföreningar.

Lantbruksstyrelsen

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1968/69 anförde styrelsen att den avsåg att senare komma in med framställning om överföring från jordfonden till domänfonden av den av Gudhems sambruksförening disponerade delen av egendomen Gudhem 12: 1 i Gudhems socken i Skaraborgs län. Lantmäteriförrättning för att skilja av denna del till särskild fastighet är nu avslutad men vissa mindre byggnadsinvesteringar har förorsakat att framställningen om överföring ännu inte kunnat göras.

Styrelsen anser att den odisponerade behållningen under anslaget vid utgången av innevarande budgetår räcker för att bestrida nödvändiga utgifter för byggnadsunderhåll m. m. under nästa budgetår.

Departementschefen

Eftersom ersättningarna till domänverket för upplåten mark föreslås fr. o. m. nästa budgetår anvisade över vederbörande myndighets anslag, bör förevarande anslag föras upp med 57 000 kr. för sådan ersättning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Byggnadsarbeten m. m. vid vissa till sambruksföreningar upplåtna kronoegendomar* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 57 000 kr.

I G: 2. Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. Från anslaget bestrids kostnader för förvärv för statens räkning av värdefulla naturområden. Enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 71, JoU 11, rskr 139) finns fr. o. m. den 1 juli 1963 under domänfonden en delfond, under vilken naturvårdsobjekt i statens ägo redovisas. Medel från anslaget utbetalas av domänstyrelsen som äger förfoga över anslaget enligt beslut, som Kungl. Maj:t meddelar för varje särskilt fall.

Statens naturvårdsverk

Av anslaget har under budgetåren 1963/64—1966/67 disponerats endast ca 1,4 milj. kr. Inventerings- och planeringsarbetet på området har emellertid resulterat i att förbrukningen under budgetåret 1967/68 stigit till över 10 milj. kr. För budgetåret 1969/70 har länsstyrelserna uppskattat medelsbehovet till ca 12,5 milj. kr. Naturvårdsverket anser det dock svårt att beräkna vid vilken tidpunkt medelsbehoven blir aktuella och om i de särskilda fallen detta anslag eller anslaget Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m. bör anlitas. Enligt verkets mening har arbetet med att säkerställa naturvårdsobjekt nu kommit så långt i flera delar av landet att den under det gångna budgetåret inledda ökade medelsförbrukningen kan väntas fortsätta såväl under innevarande som under nästa budgetår, om än i något långsammare takt. Verket föreslår att anslaget ökas med 2 milj. kr. till 6 milj. kr. Verket kommer att i största möjliga utsträckning söka förvärva mark i stället för att utbetala intrångsersättning till markägarna.

I fråga om användningen av anslaget gäller att alla inköpsärenden måste underställas Kungl. Maj:ts prövning. Verket föreslår att det bemyndigas att utan underställning besluta om förvärv av mark i sådana fall där köpeskillingen inte överstiger 100 000 kr.

Departementschefen

Jag biträder naturvårdsverkets förslag att anslaget höjs med 2 milj. kr. till 6 milj. kr. för nästa budgetår. I likhet med naturvårdsverket förordar jag vidare att beslut om förvärv av mark till ett värde av högst 100 000 kr. får meddelas av verket.

I detta sammanhang bör för riksdagen anmälas att Kungl. Maj:t den 6 december 1968 efter förslag av naturvårdsverket beslutat medge att av det för innevarande budgetår anvisade anslaget Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. förskottsvis får disponeras högst 2 milj. kr. enligt de föreskrifter som gäller för anslaget Naturvård: Ersättningar till markägare m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kr.

I G: 3. Förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen. För budgetåret 1967/68 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag av 7 milj. kr. Behållningen på anslaget vid utgången av budgetåret 1967/68 uppgick till 5,5 milj. kr. För innevarande budgetår har någon medelsanvisning ej skett för byggnadsföretaget.

Domänstyrelsen

Genom beslut den 17 maj 1968 uppdrogs åt domänstyrelsen att låta utföra ämbetsbyggnad för domänstyrelsen inom en kostnadsram av 13 850 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1965. Styrelsen bemyndigades samtidigt att disponera investeringsanslaget, Förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen, om 7 milj. kr. för att bestrida de kostnader som är förenade med byggnadsföretaget. Styrelsen infordrade till oktober 1968 anbud på byggnadsföretaget. Byggtiden är beräknad till 24 månader. För budgetåret 1969/70 begärs 7,8 milj. kr. vilket grundas på en kostnadsberäkning per den 1 april 1968.

Departementschefen

Med hänsyn till dels behållningen på anslaget, dels den beräknade byggnadstiden för förvaltningsbyggnaden beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 3,8 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 3 800 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

II: 1. Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. Under detta anslag anvisas medel till byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets område.

Byggnadsstyrelsen

För budgetåret 1969/70 bör under detta anslag anvisas 14 milj. kr.

Lantbrukshögskolan

U l t u n a

B o s t ä d e r. Styrelsen har funnit det möjligt att sänka kostnadsramen med 5 000 kr.

N y b y g g n a d f ö r v ä x t o d l i n g s a m t f ö r s ö r j n i n g s å t g ä r d e r, e t a p p I. Styrelsen har funnit det möjligt att sänka kostnadsramen för nybyggnaden med 45 000 kr. och för försörjningsåtgärderna med 15 000 kr.

E k o n o m i b y g g n a d o c h m a s k i n h a l l. Nuvarande arbets- och lagerlokaler för försöksverksamheten och för maskinförvaltning m. m. är gamla och provisoriska. Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till bygg-

nadsprogram för nybyggnad av ekonomibyggnad för jordbrukssektionen samt lantbruks- och parkförvaltningarna vid högskolan. Kungl. Maj:t har den 18 februari 1966 uppdragit åt styrelsen att inrikta det fortsatta planeringsarbetet på att byggnaderna skall anskaffas genom direkt upphandling från lämpligt företag. Styrelsen har den 30 augusti 1967 lagt fram förslag till nybyggnad av ekonomibyggnad och maskinhall. Kostnaderna beräknas till 2 475 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1968.

A l n a r p

A v l o p p s s a n e r i n g. Styrelsen har funnit det möjligt att sänka kostnadsramen med 13 000 kr.

Skogshögskolan

M ä s s b y g g n a d v i d f ö r s ö k s p a r k e n v i d B o g e s u n d. Styrelsen har funnit det möjligt att sänka kostnadsramen med 7 000 kr.

Departementschefen

Alla för nästa budgetår redovisade projekt med undantag av ekonomibyggnad och maskinhall har tidigare lagts fram för riksdagen. Sistnämnda byggnadsprojekt omfattar nybyggnader vid lantbrukshögskolan i Ultuna. Mot den redovisade kostnadsberäkningen på 2 475 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1968 har jag ingen erinran.

De kostnadsramar som tas upp i följande investeringsplan bör godtas.

Investeringsplan (1 000-lal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1.4.67	1.4.68	Faktisk t.o.m. 1967/68	Beräknad för			
				1968/69	1969/70		
Lantbrukshögskolan							
Slutredovisade per 30.6.1968			213				
<i>Ulluna</i>							
Bostäder	135	130	128	2	—	6.64	1.66
Växtodling, ombyggnad	490	490	490	—	—	6.64	1.66
F.d. ungdjursladugård, ombyggnad	670	670	643	27	—	6.64	1.66
Växtodling, nybyggnad	4 650	4 605	4 262	340	3	4.65	8.67
Växtpatologi, nybyggnad	4 450	4 450	4 184	260	6	4.65	8.67
Bigård, ekonomibyggnad, nybyggnad	445	445	419	26	—	4.65	12.65
Två lantarbetarbostäder, nybyggnad	216	216	216	—	—	—	färdig
Panncentral, etapp I	3 798	3 798	3 281	400	117	3.66	8.67
Försörjningsåtgärder, etapp I	700	685	544	120	20	4.65	8.67
Ekonomibyggnader m. m., Kungsängen, etapp I	1 662	1 662	1 574	60	28	6.66	9.67
Om- och tillbyggnad för genetik och växtförädling	6 098	6 265	1 654	2 100	2 500	9.67	8.69
Ekonomibyggnader m. m., Kungsängen, etapp II	5 500	5 500	426	2 000	3 000	4.68	7.69
Värmekulvert	635	655	—	550	100	5.68	6.69
Ekonomibyggnad och maskinhall	—	2 475	—	—	1 200	7.69	7.70
<i>Alnarp</i>							
Elektriska distributionsanläggningar	232	232	232	—	—	—	färdig
Avloppssanering	793	780	779	1	—	1.64	10.64
F.d. hovbeslagsskolan, ombyggnad	579	579	524	55	—	1.65	6.66
Restaurang, om- och tillbyggnad	1 450	1 450	1 369	81	—	1.65	6.66
Panncentral, etapp I, nybyggnad	1 437	1 437	1 376	61	—	1.65	6.66
Lagerbyggnad för frukt- och bärödling, nybyggnad	825	850	37	—	600	4.69	4.70

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1.4.67	1.4.68	Faktisk t.o.m. 1967/68	Beräknad för			
				1968/69	1969/70		
Växthus och försörjningsanläggningar . . .	3 350	3 450	251	3 000	160	3.68	11.68
<i>Röbäcksdalen</i>							
Ny- och ombyggnad av djurstallar m. m.	1 375	1 410	25	1 000	375	4.68	4.69
Skogshögskolan							
Mässbyggnad vid försöksparken vid Bogesund	917	910	908	2	—	8.63	9.66
Inredning av vindsutrymmen	610	610	590	20	—	9.65	11.66
Statens lantbrukskemiska laboratorium							
Nybyggnad i Ultuna...	6 625	6 625	6 095	450	50	3.66	3.68
Projekteringskostnader för icke aktuella objekt	—	—	79	—	—	—	—
Summa			30 299	10 555	8 159		
Reducering av medelsbehovet				450	59		
Beräknad medelsförbrukning				10 105	8 100		

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 8,1 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning

(1 000-tal kr.)

Medelstillgång

Medelsreservation 1.7.1968 1 505

Anslag för 1968/69

Riksstat 7 600

Tilläggsstat (förslag) .. 1 000

Anslag för 1969/70

(förslag) 8 100

Summa 18 205

Beräknad medelsförbrukning

1968/69 10 105

1969/70 8 100

Summa 18 205

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 8 100 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

IV: 1. Fiskerilånefonden. Från fonden lämnas genom förmedling av lantbruksnämnd respektive Göteborgs och Bohus läns landsting ut lån på högst 200 000 kr. främst för att anskaffa fiskebåtar samt motorer eller annan maskinell utrustning för sådana båtar. Ramen för utlåning från fiskerilånefonden har för budgetåren 1966/67—1968/69 utgjort 9 milj. kr. Bestämmelser för lån ur fonden finns i kungörelsen den 25 maj 1967 (nr 414) om fiskerilån.

Fiskeristyrelsen

En låneram på 10 milj. kr. bör tas upp för nästa budgetår. Styrelsen anmäler att för innevarande budgetår fiskerilån sökts på omkring nämnda belopp. Enligt inhämtade uppgifter söktes för budgetåret 1967/68 fiskerilån på ca 15 milj. kr. Vidare anmäler styrelsen att en av låneförmedlarna har ifrågasatt höjning av maximigränsen för fiskerilån. Styrelsen har hört samtliga låneförmedlare därom men inte funnit någon enhetlig opinion till förmån för en höjning av lånegränsen. På grund därav anser styrelsen att den nuvarande lånegränsen bör behållas.

Departementschefen

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen lägga fram särskild proposition angående vissa åtgärder på fiskets område. I avvaktan härpå bör för nästa budgetår beräknas ett tillskott till lånefonden av 1 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1969/70 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 000 kr.

IV: 2. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. Fonden inrättades genom beslut av 1964 års riksdag (prop. 1 bil. 11 JoU 1 rskr 9). Utlåningen från fonden skall ske enligt samma bestämmelser, som tidigare gällde för det under fonden för låneunderstöd upptagna anslaget för samma ändamål, och ersätta denna låneverksamhet (kungörelsen den 11 maj 1934, nr 138, angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk m. m.).

Fiskeristyrelsen

Vid ingången av budgetåret 1968/69 fanns i fonden ett disponibelt belopp av ca 720 000 kr. Samtidigt fanns ej avgjorda ansökningar om lån på sammanlagt 200 000 kr. Något tillskott till fonden behövs inte för nästa budgetår.

Departementschefen

Under fonden bör endast föras upp ett formellt anslag av 1 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m.m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: A. Statens fiskredskapslånefond. Fonden inrättades genom beslut av 1962 års riksdag (prop. 23, JoU 5, rskr 140), som för ändamålet anvisade ett investeringsanslag av 600 000 kr. Fiskare, som vid utövning av yrkesmässigt fiske fått fiskredskap skadade eller förlorat fiskredskap samt till följd av skadan eller förlusten behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske, kan för detta ändamål erhålla lån från fonden enligt bestämmelserna i kungörelsen den 6 april 1962 (nr 100, ändrad 1967: 415, 1968: 325) om fiskredskapslån. Lån beviljas inte till högre belopp än som motsvarar 75 % av redskapens värde då de skadades eller gick förlorade. Lånebeloppet får inte överstiga 15 000 kr. eller, om sökanden redan häftar i skuld för fiskredskapslån, 15 000 kr. minskat med skuldsumman.

Fiskeristyrelsen

Utlåningen från fonden uppgick vid utgången av budgetåret 1967/68 till 193 000 kr. Fortsatt dispositionsmedgivande för nästa budgetår bör lämnas av riksdagen.

Departementschefen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att medge, att det för budgetåret 1962/63 anvisade investeringsanslaget till Statens fiskredskapslånefond får under budgetåret 1969/70 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

IV: B. Skogsväglånefonden. Lån utgår som statligt stöd till skogsvägbyggnad. Lån kan beviljas antingen separat eller som komplement till statsbidrag. Bestämmelserna återfinns i kungörelsen den 6 juni 1941 (nr 492) om lån från skogsväglånefonden (ändrad senast 1965: 304).

Skogsstyrelsen

Ett relativt obetydligt belopp finns f. n. på fonden och under de närmaste två åren beräknas blott mindre belopp komma att flyta in i form av amorteringar. Skogsstyrelsen anser sig inte böra begära förstärkning av fonden. Styrelsen föreslår att det för budgetåret 1958/59 anvisade investeringsanslaget till fonden under budgetåret 1969/70 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Departementschefen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att medge, att det för budgetåret 1958/59 anvisade investeringsanslaget till Skogsväglånefonden under budgetåret 1969/70 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

IV: C. Kronotorparnas inventarielånefond. I samband med upplåtelse av kronotorp kan lån beviljas för anskaffning av jordbruksinventarier, utsäde m. m. Bestämmelserna återfinns i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp (ändrad senast 1965: 536).

Domänstyrelsen

Fondens outnyttjade behållning ökade under budgetåret 1967/68 med ca 61 000 kr. och uppgick den 30 juni 1968 till i runt tal 409 000 kr. Domänverkets fordran hos låntagarna minskade under året med 64 863 kr. Anvisning av medel till fonden för nästkommande budgetår behövs inte för domänstyrelsens del. Styrelsen föreslår att befintlig reservation i fonden får disponeras för det med anslaget avsedda ändamålet även under budgetåret 1969/70.

Departementschefen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att medge, att det för budgetåret 1962/63 anvisade investeringsanslaget till Kronotorparnas inventarielånefond under budgetåret 1969/70 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

V. Fonden för låneunderstöd

V: A. Lån för anskaffande av skolorjordbruk vid lantbrukets yrkesskolor. Till lån för anskaffande av skolorjordbruk vid lantmanna- och lantbruksskolor anvisade 1947 års riksdag för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 1 milj. kr. Totalt har hittills utlånats 569 300 kr. För utlåning disponeras sålunda 430 700 kr.

Från lånefonden sker utlåning av medel för att anskaffa skolorjordbruk vid lantbruks- och lantbruksskolor. Lånebestämmelserna finns i kungörelsen den 22 oktober 1948 (nr 676) angående lån för anskaffande av skolorjordbruk vid lantbrukets yrkesskolor (ändrad senast 1968: 371). Bestämmelserna innebär att lån kan beviljas landsting, hushållningssällskap samt förening eller stiftelse för inköp av fastighet avsedd att användas till skolorjordbruk vid statsunderstödd lantbruks- eller lantbruksskola. Lånebelöp-

pen får ej överskrida 200 000 kr. för lantbruksskola och 75 000 kr. för lant-hushållsskola.

Lantbruksstyrelsen

Under förutsättning att det investeringsanslag som anvisats för budget-året 1947/48 får användas under budgetåret 1969/70 till lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantbrukets yrkesskolor behövs inte någon ytterligare medelsanvisning.

Departementschefen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att medge, att det för budgetåret 1947/48 anvisade inves-teringsanslaget Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantmanna- och lant-hushållsskolor under budgetåret 1969/70 får användas till Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantbrukets yrkesskolor.

VII. Fonden för förlag till statsverket

VII: 1. Förskott för inköp av inventarier för lantbrukshögskolans försöks-verksamhet. För innevarande budgetår har anvisats 200 000 kr. till förskott för inköp av maskiner, redskap m. m. till lantbrukshögskolans försöksverk-samhet.

Lantbrukshögskolan

Till följd av ytterligare förvärv av jordbruksarealer för högskolans egen-domar behövs kapital för inköp av maskiner och inventarier. Medelsbehovet för budgetåret 1969/70 uppgår till 200 000 kr.

Departementschefen

Enligt min mening bör anslaget föras upp med 200 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förskott för inköp av inventarier för lantbruks-högskolans försöksverksamhet* för budgetåret 1969/70 an-visa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

VIII. Diverse kapitalfonder

VIII: 1. **Jordfonden.** Fonden uppgår, sedan den för budgetåret 1968/69 tillförts 30 milj. kr., till 247 178 259 kr. Fondens medel skall enligt beslut av 1948 års riksdag användas för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område.

Enligt beslut av 1967 och 1968 års riksdagar får av fonden tillsammans 20 milj. kr. disponeras för inlösen av sådana ofullständiga jordbruk som ej behövs för rationaliseringsändamål. De sålunda inlösta fastigheterna skall redovisas på en särskild delfond.

Lantbruksstyrelsen

Till fonden bör anvisas 30 milj. kr. Till förfogande för inköpsverksamheten innevarande budgetår står 12,3 milj. kr. på huvudfonden och 19,7 milj. kr. på delfonden utöver de under budgetåret inflytande inkomsterna av fastighetsförsäljningar m. m.

Utvecklingen av inköps- och försäljningsverksamheten belyses av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	Inköp m. m.	Försäljning m. m.
1963/64	82,0	38,1
1964/65	71,9	53,7
1965/66	85,1	65,6
1966/67	83,7	86,3
1967/68	111,3	74,7

1960 års jordbruksutredning föreslog i sitt betänkande en väsentlig utbyggnad av den aktiva inköps- och försäljningsverksamheten och att jordfonden (huvudfonden) därför stegvis skulle ökas med 100 milj. kr. under en första treårsperiod. För den verksamhet som nu bestrids med medel ur den nämnda delfonden föreslog utredningen därutöver ett kapitaltillskott på 30 milj. kr.

Lantbruksstyrelsen, som tillstyrkt jordbruksutredningens förslag om ökning av jordfonden med 100 milj. kr. under en treårsperiod, anser att en fortsatt intensiv rationaliseringsverksamhet kräver ytterligare medelstillskott till huvudfonden på 30 milj. kr. Ytterligare medel behöver f. n. inte tillföras delfonden.

I anledning av lantbruksstyrelsens framställning har jag inhämtat vissa ytterligare uppgifter rörande inriktningen och effekten av inköps- och försäljningsverksamheten. Rationaliseringsreserven uppgick vid början av budgetåret 1968/69 till 4 125 fastigheter och fastighetsdelar med en samman-

lagd areal av 19 300 ha åker och 125 260 ha skogsmark. Under budgetåret 1967/68 inköpte lantbruksnämnderna ca 10 700 ha åker och ca 51 200 ha skogsmark och sålde ca 7 700 ha åker och ca 30 600 ha skogsmark. Av förvärven under första halvåret 1968 låg 83 % av åkerarealen och 63 % av skogsmarken i de egentliga jordbruksbygderna. Av försäljningarna under samma tid låg 84 % av åkerarealen och 66 % av skogsmarken i dessa jordbruksbygder.

I följande tabell anges hur summan av köpeskillingarna (163 milj. kr.) för de brukningsenheter, som lantbruksnämnderna förvärvade under budgetåret 1967/68, procentuellt fördelar sig på olika storleksgrupper.

Åker, ha	Skog, ha					
	— 25	25,1— 50,0	50,1— 100,0	100,1— 200,0	200,1—	Summa
— 2,0.....	5	3	6	5	3	22
2,1— 5,0.....	3	3	3	2	2	13
5,1—10,0.....	8	5	6	2	3	24
10,1—20,0.....	13	4	4	2	—	23
20,1—30,0.....	6	2	2	1	—	11
30,1—50,0.....	5	—	1	—	—	6
50,1—.....	—	—	—	1	—	1
Summa	40	17	22	13	8	100

Effekten av lantbruksnämndernas försäljningar av jordfondsfastigheter belyses i följande sammanställning, där antalet brukningsenheter, som under budgetåret 1967/68 fått tillskottsmark, har fördelats på åkerareal före tillköp. För varje storleksgrupp anges medelarealen åker och skogsmark före respektive efter tillköp.

Storleksgrupper efter åkerareal före tillköp, ha	Antal brukningsenheter	Medelareal, ha			
		Åker		Skogsmark	
		före tillköp	efter tillköp	före tillköp	efter tillköp
— 2,0.....	50	1	2	118	139
2,1— 5,0.....	87	4	6	53	77
5,1—10,0.....	241	8	11	67	94
10,1—15,0.....	183	13	18	69	91
15,1—20,0.....	145	19	27	52	66
20,1—25,0.....	104	23	31	51	66
25,1—30,0.....	61	28	37	61	81
30,1—40,0.....	75	34	45	50	60
40,1—50,0.....	32	45	57	46	58
50,1—.....	76	94	106	161	183
Summa	1 054	22	28	70	89

I detta sammanhang bör också vissa uppgifter redovisas i fråga om verkningarna av 1965 års jordförvärvslag. Av följande sammanställning framgår omfattningen av de lagfarter, som beviljats för jordbruksfastigheter under tiden den 1 juli 1965—den 30 juni 1968.

	Antal	Areal åker, ha	Areal skogs- mark, ha
Enligt lagen prövade förvärv (exkl. överlåtelse mellan juridiska personer)			
Fysiska personers förvärv	9 554	86 100	190 000
Juridiska personers förvärv	1 115	12 700	75 600
Juridiska personers överlåtelse	237	2 000	10 100
Från lagens prövning undantagna förvärv			
Släktförvärv, kommunförvärv, m. m.	15 256	150 900	549 200
Domänverkets förvärv	134	1 200	20 200
Domänverkets överlåtelse	66	700	42 200
Lantbruksnämndernas förvärv	2 300	16 200	73 600
Lantbruksnämndernas överlåtelse	2 365	12 500	51 000

Av de juridiska personernas förvärv har 44 gjorts av företag som bedriver förädling eller distribution av jordbruksprodukter, 513 av företag som bedriver förädling av skogsprodukter, 331 av exploateringsföretag och 227 av andra företag. Av de förvärv som skogsförädlingsföretagen gjort har förvärvsegendomen i 297 fall legat i skogsbruksbygd eller i skogsbruksdominerad mellanbygd, medan egendomen i 132 fall legat i jordbruksbetonad mellanbygd och i 84 fall i område som hänförs till jordbruksbygd. I 421 fall har skogsförädlingsföretagens förvärv inneburit en utvidgning av deras tidigare innehav i området. Av de fysiska personernas förvärv har 5 224 gjorts av yrkesverksamma jordbrukare. 3 678 förvärv har avsett ej bestående brukningsenheter. I fråga om förvärv, som undantas lagens prövning, har ca 12 100 ägt rum i form av släktförvärv omfattande en areal av ca 120 600 ha åker och 459 500 ha skogsmark. I 1 304 fall har kommuner stått som förvärvare.

Erfarenheterna av den hittillsvarande tillämpningen av lagen har inte föranlett lantbruksstyrelsen avge förslag till några ändringar av densamma.

Departementschefen

Lantbruksnämndernas inköps- och försäljningsverksamhet, som sker med anlitande av jordfonden, är av stor vikt för jordbrukets strukturrationalisering. Fondens kapital har vuxit mycket snabbt under senare år. För innevarande budgetår har fonden ökat med 30 milj. kr. och uppgår nu till ca 247 milj. kr. En fortsatt snabb ökning av anslagsgivningen till detta ändamål är nödvändig för att de av 1967 års riksdag antagna riktlinjerna för jordbrukspolitikerna skall kunna fullföljas. Jag biträder därför lantbruksstyrelsens förslag att fonden för nästa budgetår förstärks med 30 milj. kr. Av detta belopp bör 20 milj. kr. anvisas på riksstaten. På samma sätt som för

innevarande budgetår bör fonden vidare tillföras 10 milj. kr. genom överföring till denna av vid utgången av regleringsåret 1967/68 kvarstående odisponerade införselavgiftsmedel.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge att 10 000 000 kr. av införselavgiftsmedel som kvarstår odisponerade vid utgången av regleringsåret 1967/68 tillförs jordfonden

b) till *Jordfonden* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

Register

Sid.

1 ÖVERSIKT

DRIFTBUDGETEN**A. Jordbruksdepartementet m. m.**

		Kr.
9	Jordbruksdepartementet	5 134 000
10	Lantbruksrepresentanter	452 000
11	Kommittéer m. m.	2 000 000
11	Extra utgifter	283 000
		7 869 000

B. Lantbruksstyrelsen

12	Lantbruksstyrelsen	10 545 000
----	--------------------------	-------------------

C. Lantbrukets rationalisering och befrämjande av dess produktion, m. m.

16	Lantbruksnämnderna	75 693 000
18	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.	3 215 000
21	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.	15 000 000
23	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	100 000
23	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti....	500 000
28	Bidrag tillsärskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.	15 000 000
30	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa krono- lägenheter m. m.	1 600 000
31	Befrämjande av husdjursaveln m. m.	1 300 000
33	Statens hingstdepå och stuteri	1 382 000
34	Särskilt stöd åt biskötseln och fröodlingen	96 000
35	Bidrag till Svensk matpotatiskontroll.....	110 000
35	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen	400 000
		114 396 000

D. Jordbruksprisreglering m. m. samt särskilt stöd åt vissa jordbruk

Sid.		Kr.
37	Statens jordbruksnämnd	18 000 000
37	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	198 000 000
37	Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.	124 000 000
37	Särskilt stöd åt det mindre jordbruket	49 500 000
39	Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket	1 218 000
39	Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd ..	122 575 000
		203 293 000

E. Vissa kontrollanstalter på jordbrukets område m. m.

	Statens centrala frökontrollanstalt:	
40	Förvaltningskostnader	7 674 000
41	Utrustning	150 000
42	Statens växtskyddsanstalt	5 613 000
44	Bekämpande av växtsjukdomar	150 000
45	Statens lantbrukskemiska laboratorium	2 275 000
46	Statens maskinprovningar	2 023 000
		17 885 000

F. Forskning och undervisning på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden

	Lantbrukshögskolan:	
49	Förvaltningskostnader	33 855 000
52	Materiel m. m.	4 112 000
53	Bokinköp m. m.	577 000
54	Försöksverksamheten	10 480 000
55	Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.	1 000
55	Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.	5 000 000
59	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning	935 000
61	Bidrag till Sveriges utsädesförening	4 225 000
61	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling	718 000
63	Jordbruksforskning	5 575 000
63	Åtgärder för att förebygga skördeskador	570 000
	Alnarpsinstitutet:	
64	Förvaltningskostnader	2 529 000
65	Materiel m. m.	301 000
66	Trädgårdsskolan i Norrköping	817 000
68	Bidrag till driften av lantbrukets yrkesskolor m. m.	29 000 000
69	Bidrag till byggnadsarbeten vid lantbrukets yrkesskolor ...	3 000 000
		101 695 000

¹ Beräknat belopp

G. Veterinärväsendet m. m.

Sid.		Kr.
71	Veterinärstyrelsen	2 796 000
73	Veterinärstaten	18 335 000
74	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier	7 251 000
75	Statens veterinärmedicinska anstalt	10 346 000
77	Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m.	125 000
78	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m....	1 400 000
78	Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.. Veterinärhögskolan:	300 000
79	Förvaltningskostnader	14 973 000
81	Materiel m. m.	1 488 000
82	Bokinköp m. m.	120 000
82	Försöksverksamhet	100 000
83	Lantbruksdriften vid försöksgården	1 000
83	Veterinärinrättningen i Skara	401 000
		57 636 000

H. Skogsväsendet

85	Skogsstyrelsen	5 590 000
88	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna	38 407 000
92	Bidrag till skogsförbättringar	8 000 000
93	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo.....	13 300 000
95	Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. Skogshögskolan:	7 000 000
96	Förvaltningskostnader	16 365 000
99	Materiel m. m.	4 262 000
100	Bokinköp m. m.....	131 000
101	Skoglig forskning	2 250 000
101	Bidrag till Institutet för skogsförbättring	740 000
102	Statens skogsmästarskola	1 016 000
103	Statens skogsskolor m. m.....	2 050 000
116	Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m.	5 450 000
117	Bidrag till byggnadsarbeten vid skogsbrukets yrkesskolor ..	900 000
118	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal	193 000
		105 654 000

I. Lantmäteri- och kartväsendet

Sid.		Kr.
123	Lantmäteristyrelsen.....	5 966 000
	Lantmäteristaten:	
126	Förvaltningskostnader	85 162 000
128	Utrustning	1 150 000
129	Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägför- rättningar m. m.	1 100 000
	Rikets allmänna kartverk:	
129	Förvaltningskostnader	17 700 000
132	Kartarbeten m. m.	6 223 000
147	Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet	5 243 000
148	Utrustning m. m.	1 700 000
149	Tryckning av kartor m. m.	3 003 000
		127 247 000

J. Fiskeriväsendet

150	Fiskeristyrelsen	4 740 000
152	Undersökningar inom fiskeriorganisationen	1 000
152	Fiskeriintendenten m. m.	826 000
154	Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen	355 000
155	Statlig garanti för befrämjande av försöksfiske	20 000
155	Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelefon m.m.	65 000
156	Stödfartyg för sillfiske	40 000
157	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen	20 000
157	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen.....	1 010 000
158	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.....	2 500 000
		9 577 000

K. Naturvårdsverksamhet

159	Statens naturvårdsverk	19 750 000
159	Statens koncessionsnämnd för miljövard.....	1470 000
160	Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m.	650 000
161	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.....	5 000 000
163	Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt ...	3 700 000
164	Avsättning till fonden för friluftslivets främjande	5 500 000
166	Naturvårdsforskning	9 500 000
167	Bidrag till Institutet för vatten- och luftvårdsforskning....	624 000
167	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.....	84 000 000
169	Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin	50 000 000
		169 194 000

¹ Beräknat belopp

L. Lappväsendet m. m.

173	Lappväsendet	1 592 000
174	Rådgivningsverksamhet för rennäringens främjande	75 000
174	Kompensation för bensinskatt till rennäringen	100 000
175	Åtgärder i samband med ändrade renbetesförhållanden	—
		1 767 000

M. Diverse

176	Arrendenämnder och servitutsnämnder, m. m.	30 000
176	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	228 000
177	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.	1 000
177	Bidrag till viss ungdomsverksamhet	500 000
178	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	3 007 000
179	Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder	45 000
180	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar ..	5 000
180	Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur, m. m.	700 000
186	Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m. ..	130 000
187	Reseunderstöd för studier m. m.	39 000
		4 685 000

Summa för driftbudgeten **931 443 000**

KAPITALBUDGETEN

Statens affärsverksfonder

Sid.		Kr.
	<i>Domänverket</i>	
188	Byggnadsarbeten m. m. vid vissa till sambruksföreningar upplåtna kronoegendomar	57 000
188	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	6 000 000
189	Förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen	3 800 000
		9 857 000

Statens allmänna fastighetsfond

190	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.	8 100 000
-----	---	------------------

Statens utlåningsfonder

194	Fiskerilånefonden	¹ 1 000 000
194	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	1 000
195	Statens fiskredskapslånefond	—
195	Skogsväglånefonden	—
196	Kronctorparnas inventarielånefond	—
		1 001 000

Fonden för låneunderstöd

196	Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantbrukets yrkes-skolor	—
-----	--	---

Fonden för förlag till statsverket

197	Förskott för inköp av inventarier för lantbrukshögskolans försöksverksamhet	200 000
-----	---	----------------

Diverse kapitalfonder

198	Jordfonden	20 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	39 158 000
	Totalt för jordbruksdepartementet	970 601 000

¹ Beräknat belopp

BILAGA 12 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1969

HANDELSDEPARTEMENTET

ÖVERSIKT

Handelsdepartementets verksamhetsområde omfattar — förutom handelspolitik — bl. a. exportfrämjande åtgärder, pris-, konkurrens- och konsumentfrågor, patent- och registreringsväsendet, ekonomiskt försvar samt idrottens främjande.

Departementets budget föreslås öka med 16,7 milj. kr. till 240,5 milj. kr. De största reella ökningarna hänför sig till idrottsanslaget, som föreslås öka med 3 milj. kr., och till oljelagringsanslaget, som bör höjas med 3,7 milj. kr. för att 1963—1969 års oljelagringsprogram skall kunna slutföras.

Handelspolitiska frågor

Arbetet inom handelsdepartementets verksamhetsfält präglades under det gångna året av utvecklingen inom den internationella handelspolitiken. Ytterligare försök gjordes att finna en lösning av de europeiska marknadsproblemen. Verksamheten inom den Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) inriktades på att ytterligare utveckla det interna samarbetet. Omfattande internordiska utredningar påbörjades för att klarlägga möjligheterna att utöka det ekonomiska samarbetet i Norden.

Under året publicerades en redogörelse »Sverige och EEC. Romfördraget ur svensk synvinkel». Redogörelsen avser att åskådliggöra de frågeställningar som på olika områden kommer att aktualiseras vid en förhandling om anslutning till EEC. Den bygger på utredningar utförda av tjänstemän från berörda departement och myndigheter inom ramen för den interdepartementala arbetsgrupp som tillsatts för integrationsfrågan.

Den andra sessionen med FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD) hölls under februari—mars månad 1968 i New Delhi. En kortfattad redogörelse för denna session har getts ut under titeln »Handelsdepartementet informerar om UNCTAD».

Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

EFTA-länderna fortsätter sina strävanden att få till stånd förhandlingar med EEC. Samtidigt pågår diskussioner mellan EEC:s medlemsstater an-

gående möjligheterna till interimslösningar, bl. a. handelsarrangemang, i avvaktan på en utvidgning av EEC. Vid EFTA:s ministermöte i London den 9 och 10 maj uttryckte ministrarna sin beredvillighet att i en positiv anda överväga alla konstruktiva förslag från EEC:s sida, under förutsättning att dessa förslag var i överensstämmelse med ländernas internationella förpliktelser. Vid ministermötet i Wien den 21 och 22 november noterades med intresse utvecklingen på detta område efter Londonmötet och speciellt EEC-ministrarnas beslut att undersöka alla aktuella förslag. EFTA-ministrarna uttryckte förhoppningen att de initiativ som tagits inom EEC snart skulle resultera i gemensamma förslag från EEC:s sida. De instruerade de permanenta representanterna i Genève att hålla situationen under noggrann uppsikt mot bakgrund av utvecklingen inom Gemenskaperna i syfte att möjliggöra ett samordnat svar på varje förslag från De Sex som kan komma att läggas fram för EFTA-ländernas regeringar antingen var för sig eller gemensamt.

På grundval av ett nordiskt förslag enades ministrarna vid London-mötet om ett omfattande nytt arbetsprogram för samarbetet inom EFTA.

I enlighet med arbetsprogrammet undersöks möjligheterna att inom EFTA införa en konsultationsprocedur om ett medlemsland överväger att sänka en tull mot tredje land. I samband härmed skall också undersökas möjligheterna att harmonisera EFTA-ländernas yttre tullar. Vidare utreds förutsättningarna att reducera eller eliminera de fiskaltullar som finns i EFTA-länderna. Likaså görs en allmän översyn av ursprungsreglerna och deras praktiska tillämpning.

Utredningar görs om EFTA-konventionens konkurrensregler (artiklarna 13—16), dvs. reglerna om statliga stödåtgärder, restriktiva affärsmetoder och etablering samt bestämmelser rörande offentlig upphandling. Utformningen av EFTA:s undantagsregler ses också över.

Enligt arbetsprogrammet skall den ekonomiska kommittén utvidga sina undersökningar av den ekonomiska situationen och politiken i medlemsländerna. Dessa studier skall kunna tjäna som underlag för rekommendationer om den ekonomiska och finansiella politiken. Vidare skall sekretariatet analysera verkningarna på EFTA-handeln av tänkbara reformer i den indirekta beskattningen i medlemsländerna.

Medlemsländerna har fortsatt att sträva mot att avlägsna tekniska hinder för handeln mellan dem. Vid London-mötet enades de om att verka för att ömsesidigt godkänna provningsresultat och att avskaffa diskriminerande provningsprocedurer.

Handeln med jordbruksvaror och fisk granskades också under förra året.

Vid Wien-mötet förelåg en ansökan från Islands regering om anslutning till EFTA. Ministrarna välkomnade denna ansökan och uppdrog åt det permanenta rådet att förbereda och genomföra anslutningsförhandlingarna.

Vidare informerade den brittiska delegationen ministrarna om de åtgärder

som den brittiska regeringen föreslagit i samband med den finansiella krisen. Det permanenta rådet instruerades att ytterligare överväga frågan.

Ministrarna underströk betydelsen av GATT:s verksamhet och enades om att noggrant överväga vilket bidrag som EFTA-länderna skulle kunna lämna för en fortsatt avveckling av tullar och andra handelshinder. Hänsyn skulle härvid tas till utvecklingsländernas intressen.

Kontakten mellan EFTA och Jugoslavien fortsatte inom ramen för den särskilda gemensamma arbetsgruppen. Bl. a. diskuterades olika former för ökat industriellt samarbete.

Nordiskt samarbete

Det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna har utvecklats kraftigt under senare år. I de nordiska länderna råder allmän enighet om betydelsen av att de fördelar som samarbetet medfört bevaras och så långt möjligt utvecklas vidare. Detta gäller särskilt i ett läge då möjligheterna att uppnå en lösning av de europeiska marknadsproblemen är begränsade. Nordisk samverkan är angelägen också med tanke på eventuella förhandlingar om ett samarbete med EEC.

Mot denna bakgrund konstaterade de nordiska statsministrarna vid möte i Köpenhamn den 22—23 april att tiden nu var inne att ta ett nytt steg i det nordiska ekonomiska samarbetet. Statsministrarna beslöt att det skulle göras undersökningar och utarbetas konkreta förslag om ett utvidgat nordiskt samarbete att föreläggas regeringarna.

Därvid skall klarläggas möjligheterna att bilda en tullunion, vidare att samarbeta inom handelspolitiken, jordbruk, fiske, ekonomisk politik, finansiella frågor, näringsrätt, industri-, energi-, forsknings- och utbildningsfrågor samt inom biståndsområdet. Avsikten är att utredningarna skall leda fram till en plan som ger balans mellan för- och nackdelar för länderna.

En nordisk ämbetsmannakommitté, som fått i uppdrag att genomföra utredningarna kommer att lägga fram en preliminär rapport de närmaste dagarna.

FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD)

Den andra världshandelskonferensen (UNCTAD II) hölls i New Delhi under tiden den 1 februari—den 29 mars. Sverige fullföljde tillsammans med övriga nordiska länder den linje som drivits under förberedelsearbetet inför konferensen, nämligen att söka nå konkreta resultat i de frågor som är väsentliga för u-länderna.

De främsta praktiska resultaten av konferensen blev en tidtabell för råvaruförhandlingar och för det vidare arbetet med supplementär finansiering samt ett principbeslut att införa ett system med särskilda tullförmåner för u-länderna. Enighet nåddes också om vissa riktlinjer för det fort-

4 *Statsverkspropositionen år 1969: Bil. 12: Handelsdepartementet*

satta finansiella biståndet, bl. a. att 1 %-målet skall baseras på bruttonationalprodukten till marknadspris.

Ett omfattande arbetsprogram hänsköts till UNCTAD:s permanenta organ. Möjligheterna till framsteg blir beroende av i vilken utsträckning man kan utnyttja de fortsatta förhandlingsmöjligheter som konferensen anvisade.

Sverige är under år 1969 företrätt såväl i UNCTAD:s styrelse som samtliga huvudkommittéer.

Andra handelspolitiska frågor

De tulllättnader som blev resultatet av de allmänna tullförhandlingarna inom GATT:s ram, den s. k. Kennedy-ronden, började genomföras under det gångna året.

Inom GATT fortsätter strävandena att ytterligare frigöra världshandeln. Särskild uppmärksamhet ägnas handeln med u-länderna, icke-tariffära handelshinder och handeln med jordbruksvaror.

Sverige har fortfarande bilaterala handelsöverenskommelser, huvudsakligen med de östeuropeiska staterna. Under år 1968 fördes åtta förhandlingar inom ramen för sådana överenskommelser.

Med anledning av den hastiga ansvällningen av importen av vissa textil- och konfektionsvaror har överenskommelser träffats med Jugoslavien och Hongkong om en temporär begränsning av exporten till Sverige av några av dessa varuslag. Importen av vissa textil- och konfektionsvaror från Formosa har därjämte begränsats. Dessutom har en överenskommelse om konsultationer gjorts med Portugal för den händelse importen därifrån av vissa textil- och konfektionsvaror får en omfattning som inte är önskvärd.

Från svensk sida har man i olika sammanhang stött strävandena att stabilisera priserna på u-ländernas råvaror. Under år 1968 deltog Sverige i förhandlingar inom Internationella kaffeorganisationen om ett nytt femårigt kaffeavtal, som Sverige har ratificerat. Därjämte har Sverige aktivt medverkat i FN:s sockerkonferens vid vilken utarbetats ett sockeravtal. Sverige har den 19 december 1968 undertecknat detta avtal. Proposition om Sveriges godkännande av avtalet kommer att avlätas till 1969 års riksdag.

Exportfrämjande åtgärder

Till information om Sverige i utlandet föreslås för nästa budgetår 2,3 milj. kr. under tredje huvudtiteln och 5 milj. kr. under tionde huvudtiteln. Intill 500 000 kr. beräknas kunna disponeras av särskilda fondmedel för exportfrämjande verksamhet.

Handelssekreterarnas antal har fördubblats sedan budgetåret 1962/63. En redogörelse för handelssekreterarnas verksamhet lämnas i broschyren »Handelsdepartementet informerar om handelssekreterare». Goda erfarenheter har erhållits av den specialiserade service i marknadsföring som handels-

sekreterarna erbjuder. Nu föreslås att ytterligare en tjänst inrättas avsedd för verksamhet i Östeuropa.

Sverigehuset i Kungsträdgården i Stockholm blir färdigt under våren 1969 och invigs i maj. I huset inryms kollegiet för Sverige-information i utlandet, Svenska turisttrafikförbundet, Svenska institutet, utrikesdepartementets informationsbyrå och pressrum, Stockholms turisttrafikförbund samt restaurant och butiker.

Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

Förutsättningarna för en effektiv bevakning av pris- och konkurrensförhållandena förbättrades tidigare under 1960-talet genom förstärkning av resurserna hos de myndigheter som svarar för denna verksamhet. Genom den snabba utvecklingen inom varuhandeln aktualiseras delvis nya problem. En del av dessa utreds av butiksetableringsutredningen och bensinhandelsutredningen. En promemoria om varuförsörjning i glesbygd har utarbetats av en arbetsgrupp inom handelsdepartementet och remissbehandlats. Frågan om en allmän varudistributionsutredning övervägs.

Konsumentupplysningsfrågorna utreds. I avvaktan på resultatet, som i väsentliga delar väntas föreligga under år 1969, tillgodoses önskemål om förbättrade resurser på detta område endast i begränsad utsträckning.

Det internationella samarbetet i konkurrens- och konsumentfrågor har vidgats under senare år. Vissa konsumentfrågor har tagits upp i Europarådet, där de f. n. bearbetas av två arbetsgrupper i vilka Sverige och övriga nordiska länder är representerade. Även inom OECD har fråga väckts om att börja viss verksamhet på konsumentområdet.

För budgetåret 1969/70 föreslås en höjning av anslagen till de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna med tillsammans drygt 2 milj. kr. Beloppet motsvaras till större delen av löne- och prisstegringar samt löne-kostnadspålägg och beräknade lokalyror. Anslagen till statens institut för konsumentfrågor höjs med 1,1 milj. kr., vilket bl. a. innebär att ytterligare ca 70 000 kr. kan disponeras för expertis och tillfällig arbetskraft. Anslaget till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning höjs med 644 000 kr. och bidraget till Varudeklarationsnämnden med 100 000 kr.

Ekonomiskt försvar

Med hänsyn till vårt lands allt större beroende av importerade bränslen godkände 1962 års höstriksdag (prop. 1962: 194, BeU 68, 3LU 45, rskr 418 och 420) riktlinjer för att öka beredskapslagringen av olja under återstoden av 1960-talet. Den genomsnittliga årskostnaden för att genomföra programmet beräknades i 1961 års priser till 112 milj. kr. Finansieringen sker dels indirekt genom prissättningen på olja dels genom statliga ränte- och amorteringsfria lån. För huvudsakligen sådana lån, vilka är indexreglerade, föreslås att 67 milj. kr. anvisas på nästa budgetårs kapitalbudget. — Frå-

gan om den fortsatta beredskapslagringen av olja efter ulgången av år 1969 utreds f. n. av särskilda sakkunniga. Förslag kommer att underställas 1969 års riksdag.

Överstyrelsens för ekonomisk försvarsberedskap lagerinköp för beredskapsändamål finansieras med en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Enligt beslut av 1963 års riksdag får krediten disponeras intill ett belopp av 740 milj. kr. Kungl. Maj:t har hittills ställt sammanlagt 688,6 milj. kr. av krediten till överstyrelsens förfogande. För räntekostnader för medel som tagits i anspråk liksom kostnader för hantering av lagren föreslås att 49,8 milj. kr. anvisas på nästa budgetårs driftbudget. — Inom överstyrelsen pågår arbetet med en ny lagringsplan, som beräknas kunna läggas fram under år 1969.

Övriga anslagsändamål

Inom patent- och registreringsverket pågår ett omfattande rationaliserings- och utvecklingsarbete, främst beträffande patent- och bolagsärenden. För verket föreslås en anslagshöjning med 1,6 milj. kr., bortsett från medel till lönekostnadspålägg och lokalhyror för den befintliga organisationen.

För idrottsanslaget beräknas en höjning med 3 milj. kr. till 33,4 milj. kr. Frågan om statens stöd till idrotten behandlas f. n. av idrottsutredningen, som beräknas slutföra sitt arbete under våren 1969.

Sammanfattning

Förändringarna inom handelsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1968/69 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1968/69	Förslag 1969/70	Föränd- ring
DRIFTBUDGETEN			
A. Handelsdepartementet m. m.	8,1	10,8	+ 2,7
B. Utrikeshandel m. m.	16,4	17,6	+ 1,2
C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor	16,8	20,8	+ 4,0
D. Patent- och registreringsväsendet	23,3	29,9	+ 6,6
E. Ekonomiskt försvar	56,1	55,9	— 0,2
F. Diverse	35,6	37,6	+ 2,0
Summa för driftbudgeten	156,3	172,6	+ 16,3
KAPITALBUDGETEN			
II. Statens allmänna fastighetsfond	1,4	0,0	— 1,4
V. Fonden för låneunderstöd	63,3	67,0	+ 3,7
VIII. Diverse kapitalfonder	2,8	0,9	— 1,9
Summa för kapitalbudgeten	67,5	67,9	+ 0,4
Totalt för handelsdepartementet	223,8	240,5	+ 16,7

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den
3 januari 1969.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1969/70 inom handelsdepartementets verksamhetsområde och anför.

DRIFTBUDGETEN

Tionde huvudtiteln

A. Handelsdepartementet m. m.

A 1. Handelsdepartementet: Förvaltningskostnader

1967/68 Utgift	12 830 876
1968/69 Anslag	13 033 000
1969/70 Förslag	3 930 000

¹ Anslagen Handelsdepartementet: Avlöningar och Handelsdepartementet: Omkostnader

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70
<i>Personal</i>		
Handläggande personal	27	—
Övrig personal	29	—
	56	—
<i>Anslag</i>		
Avlöning till departementschefen	100 000	+ 4 000
Lönekostnadspålägg		+ 24 000

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70
Avlöningar till tjänstemän	2 411 000	+ 104 000
Lönekostnadspålägg		+ 578 000
Ersättning till expertis	331 000	+ 81 000
Lönekostnadspålägg		+ 88 000
Sjukvård m. m.	7 000	+ 1 000
Ersättningar för resor inom och utom riket	49 000	—
Expenser	98 000	+ 17 000
Publikationstryck	37 000	—
	3 033 000	+ 897 000

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965: 65 s. 19, SU 105, rskr 295) beslutat inrätta en tjänst som kansliråd i Cr 1 i handelsdepartementet. Tjänsten har inrättats för ledningen av en arbetsenhet för beredning av u-landsfrågor och bilaterala handelsfrågor. En tjänst som kansliråd i Cr 1 med placering på enheten för utrikeshandel har samtidigt gått ut ur organisationen (prop. 1968: 1 bil. 12 s. 9).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Handelsdepartementet: Förvaltningskostnader* för
budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 3 930 000 kr.

A 2. Handelsdepartementet: Krigsmaterielinspektionen

1967/68 Utgift	87 267
1968/69 Anslag	95 000
1969/70 Förslag	153 000

Krigsmaterielinspektionen utövar kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och handlägger ärenden rörande tillstånd till export av sådan materiel. Inspektionen utgörs av krigsmaterielinspektören och två biträden, vilka redovisas under handelsdepartementets personal.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70
<i>Anslag</i>		
Arvode till krigsmaterielinspektören	36 000	+ 24 000
Lönekostnadspålägg		+ 14 000
Vikarie för krigsmaterielinspektören	2 000	+ 500
Biträdespersonal	48 000	+ 4 500
Lönekostnadspålägg		+ 12 000
Sjukvård	1 000	—
Reseersättningar	3 000	—

1968/69	Beräknad ändring 1969/70
---------	--------------------------------

Expenser:

a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+ 3 000	
b) övriga expenser	5 000	—	
	95 000	+ 58 000	

Löne- och prisomräkning m. m. 58 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 29 500 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Handelsdepartementet: Krigsmaterielinspektionen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 153 000 kr.

A 3. Kollegiet för Sverige-information i utlandet

1967/68 Utgift	1525 439
1968/69 Anslag	1702 000
1969/70 Förslag	1 358 000

¹ Anslag Handelsdepartementet: Administrationskostnader för utlandsinformationen

Kollegiet för Sverige-information i utlandet är ett samordningsorgan med uppgift att behandla frågor om samordning av planering och utförande av information om Sverige i utlandet. Ordföranden i kollegiet är även vederbörande departementschefers rådgivare i frågor om Sverige-information i utlandet. För rådgivaren är en tjänst inrättad med medel från detta anslag.

Ordinarie ledamöter i kollegiet är huvudmannen för exportfrämjande åtgärder i handelsdepartementet, chefen för utrikesdepartementets informationsbyrå, verkställande direktörerna i Svenska institutet, Svenska turisttrafikförbundet, Sveriges allmänna exportförening och chefen för Sveriges radios utlandsprogram. Adjungerade ledamöter är huvudmannen för kulturfrågor i utbildningsdepartementet, chefen för utrikesdepartementets pressbyrå och chefen för Svensk-internationella pressbyrån. Till kollegiet är knutet ett sekretariat, som leds av ordföranden.

1968/69	Beräknad ändring 1969/70	Kollegiet	Dep.chefen
---------	-----------------------------	-----------	------------

Personal

Handläggande personal	7	+ 1	—
Övrig personal	6	—	—
	13	+ 1	—

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Knllegiet	Dep.chefen
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	547 000	+ 56 000	+ 48 000
Arvoden	—	+ 60 000	—
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation	—	+ 130 000	+ 137 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 8 000	—
Sjukvård m. m.	2 000	—	—
Reseersättningar (inrikes resor)	—	+ 2 000	—
Expenser			
a) beräknade lokallhyror	—	+ 464 000	+ 464 000
b) bränsle, lyse	—	+ 31 000	+ 7 000
c) övriga expenser	153 000	+ 35 000	—
Summa	702 000	+ 786 000	+ 656 000

Kollegiet för Sverige-information i utlandet

1. Löne- och prisomräkning m. m. 610 000 kr., varav för lönekostnads-
pålägg och lokallhyror 594 000 kr.

2. En ingenjör i A 20 (42 000 kr.) som skall ha hand om tekniskt kom-
plicerad utrustning behövs i Sverigehuset.

Sverigehuset

Hösten 1966 började arbetena på det s. k. Sverigehuset i Kungsträdgården. Huset är nu inflyttningsklart vad beträffar kontorsutrymmen medan vissa för allmänheten avsedda jämte för hyresgästerna gemensamma utrymmen görs färdiga under våren 1969. Invigningen planeras till maj 1969. Hyresgäster blir kollegiet för Sverige-information i utlandet, Svenska turisttrafikförbundet, Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, utrikesdepartementet för sin informationsbyrå och sitt pressrum samt Stockholms turisttrafikförbund. Utöver dessa organs kontorslokaler kommer i huset att finnas ett antal gemensamma lokaler såsom film- och konferensrum med simultantolkanläggning, större sammanträdes- och mottagningsrum, utställningshallar, bibliotek och turistreception. Som hyresgäst för hela bottenplanen har byggnadsstyrelsen antagit ett restaurangföretag som där kommer att svara för restauration och försäljning. Byggnadskostnaderna för huset blir ca 12 milj. kr. och inredningskostnaderna 1,4 milj. kr.

Departementschefen

Turisttrafikförbundet och Svenska institutet har länge haft lokalproblem. Sverigehuset i Kungsträdgården är emellertid nu i stort sett färdigt och erbjuder en god arbetsmiljö och möjligheter till samordning informationsorganen emellan. Arbetet för kollegiet för Sverige-information som samordnande organ underlättas avsevärt. Samtidigt med en förbättrad arbetsmiljö för informationsorganen borde åtskilliga möjligheter till rationaliseringar finnas. Kollegiets behov av en ingenjörstjänst och expensmedelshöjning för gemensam städning bör tillgodoses från hyresgästernas driftmedel. Om så erfordras bör kollegiet avge förslag till Kungl. Maj:t om samordnande åtgärder i Sverigehuset.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 358 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kollegiet för Sverige-information i utlandet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 358 000 kr.

A 4. Handelssekreterare

1967/68 Utgift	3 390 297
1968/69 Anslag	3 722 000
1969/70 Förslag	4 412 000

Handelssekreterarnas främsta uppgift är att stödja den svenska exporten genom specialiserad kommersiell service särskilt i fråga om marknadsföring. Handelssekreterarna rekryteras från svenska företag med exportinriktning för tre eller fyra års tjänstgöring på marknader, där en ökning av den exportfrämjande verksamheten bedöms lämplig.

Tretton handelssekreterare är f. n. utsända. Av dessa arbetar tolv på utomeuropeiska marknader, nämligen två i Canada (Toronto och Vancouver), fyra i Amerikas förenta stater (New York, Detroit, Chicago och Los Angeles), en för att bevaka utvecklingsprojekt i Norra Latinamerika (Mexico City), en i Främre Orienten (Beirut), en i Malaysia (Kuala Lumpur), en i Japan (Tokyo), en i Östafrika (Nairobi) och en i Australien (Melbourne). En handelssekreterare arbetar i EFTA-länderna, företrädesvis Schweiz (Zürich). Medel har också beviljats för ytterligare en handelssekreterartjänst. Verksamhetsfältet för denna avses bli i Östeuropa.

Utgifterna för handelssekreterarnas verksamhet var under budgetåret 1967/68 ca 3,3 milj. kr. För innevarande budgetår har anvisats 3 722 000 kr. För att upprätthålla oförändrad aktivitet under nästa budgetår behövs en ökning av anslaget med 390 000 kr.

Sveriges allmänna exportförening har tidigare framfört önskemål om två nya handelssekreterare, en i Amerikas förenta stater (Atlanta) och en i Fjärran Östern (Bangkok). De sydöstra delarna av Förenta staterna, framför

12 *Statsverkspropositionen år 1969: Bil. 12: Handelsdepartementet*

allt delstaterna Georgia, Nord- och Sydcarolina, Florida och Alabama, är ett marknadsområde som på senare år utvecklats snabbt och kan väntas fortsätta att expandera. Föreningen anser det önskvärt att en handelssekreterare i Fjärran Östern bevakar de av internationella och nationella organ finansierade utvecklingsprojekten i detta område.

Departementschefen

Jag beräknar medel för en ny handelssekreterartjänst. Organisationen kan härigenom byggas ut i Östeuropa. Kostnaden blir 300 000 kr.

För kostnadsfördyringar beräknar jag en höjning med 390 000 kr. Anslaget bör därför tas upp med 4 412 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Handelssekreterare* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 4 412 000 kr.

A 5. Kommittéer m. m.

1967/68 Utgift	565 052	Reservation	427 095
1968/69 Anslag	450 000		
1969/70 Förslag	850 000		

Kommittéverksamheten har intensifierats och kommer under innevarande budgetår att kosta väsentligt mer än som kunde förutses vid anmälan av detta anslag i prop. 1968: 1 (bil. 12 s. 13). Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet till 550 000 kr. och ämnar senare i dag förordna att detta belopp anvisas på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69.

För nästa budgetår beräknar jag en viss nedgång i utgifterna och anslaget bör föras upp med 850 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 850 000 kr.

A 6. Extra utgifter

1967/68 Utgift	70 992	Reservation	104 429
1968/69 Anslag	100 000		
1969/70 Förslag	75 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 75 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kr.

B. Utrikeshandel m. m.**B 1. Kommerskollegium**

1967/68 Utgift	16 305 807
1968/69 Anslag	16 505 000
1969/70 Förslag	8 475 000

¹ Anslagen Kommerskollegium: Avlöningar och Kommerskollegium: Omkostnader

Kommerskollegium är central myndighet för inrikes- och utrikeshandeln, industri och bergshantering samt hantverk och slöjd. Verket är också chefsmyndighet för bergsstaten, sprängämnesinspektionen och elektriska inspektionen.

Kollegiet är under generaldirektören organiserat på en utrikes- och utredningsavdelning samt fyra byråer, nämligen bergsbyrån, elektriska byrån, industribyrån och allmänna byrån. Utrikes- och utredningsavdelningen utreder och behandlar frågor på framför allt utrikeshandeln och handelspolitikens områden. Bergsbyrån handlägger frågor rörande gruv- och järnhanteringen, allmänna energi- och bränslefrågor samt frågor rörande utnyttjande av naturtillgångar på kontinentalsockeln, elektriska byrån ärenden angående koncessioner, säkerhetsföreskrifter och tillsyn inom det elektriska området, installatörsbehörighet, statsbidrag och lån för upprustning av elektriska starkströmsanläggningar m. m. och industribyrån frågor, som berör annan industri än gruv- och järnhanteringen, tillsatser till livsmedel, lånegarantiärenden, frågor om hantverk och slöjd samt ärenden som rör sprängämnesinspektionens verksamhet. Till allmänna byråns uppgifter hör främst remissärenden om inrikeshandel och näringar, kollegiets och lokalstaternas administration samt allmänt samordnande verksamhet i juridiskt och administrativt hänseende.

En sakkunnig har nyligen tillkallats med uppdrag att överväga kommerskollegiets arbetsuppgifter och organisation.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70 Kommers- kollegium	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	83	+ 3	—
Övrig personal	66	+ 3	—
	149	+ 6	—

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Kommers-	Dep.chefen
		kollegium	
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	5 679 000	+	835 000 + 265 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation		+	1 425 000 + 1 425 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+	120 000 —
Arvoden och särskilda ersättningar	23 000	+	2 000 —
Ersättning till expertis	250 000		— + 100 000
Sjukvård m. m.	20 000	+	3 000 —
Resersättningar	50 000	+	10 000 + 4 000
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+	110 000 + 110 000
b) Beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70			— —
c) Bränsle, lyse, vatten	30 000		— —
d) Övriga expenser	388 000	+	124 000 + 65 000
Därav engångsutgifter	(65 000)		(73 000) (49 000)
Publikationstryck	1 000	+	2 000 + 1 000
Vissa kostnader för statens gruvegendom	65 000		— —
	6 506 000	+	2 631 000 + 1 970 000
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
Försäljningsmedel för publikationer	1 000		— —
Nettoutgift	6 505 000	+	2 631 000 + 1 970 000

Kommerskollegium

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 821 000 kr., varav för lönekostnads-
pålägg och lokalhyror 1 535 000 kr.

2. Den ökade arbetsbelastningen på utrikes- och utredningsavdelningen
har under budgetåret 1967/68 gjort det nödvändigt att nyanställa två tjäns-
temän för utredningsarbete samt två biträden. Fasta tjänster bör nu inrät-
tas för detta ändamål, nämligen en som avdelningsdirektör, en som byrådi-
rektör, förste byråsekreterare eller byråsekreterare i högst Ae 30 samt två
tjänster som kontorsskrivare (+ 228 000 kr.).

3. För att göra det möjligt för verket att i konkurrens med näringslivet
och andra arbetsgivare hålla kvar utredningspersonal och med hänsyn till
de kvalificerade uppgifter som åläggs denna personal bör nuvarande befatt-
ningar som byrådirektör, förste byråsekreterare eller byråsekreterare i högst

Ae 28, och som förste byråsekreterare och byråsekreterare i högst Ae 24 höjas till tjänster i högst Ae 30 (+ 320 000 kr.).

4. Enligt beslut av riksdagen (prop. 1967: 106) skall kommerskollegium svara för de administrativa uppgifter som är förknippade med lagstiftningen om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet. För dessa uppgifter behövs en byrådirektör och en assistent (+ 114 000 kr.).

5. De kostnader verket hittills fått vidkännas för att övervaka avbetalningshandeln med bilar har på grund av vissa vakanser kunnat täckas genom medel från anslagsposten Avlöningar till tjänstemän. Särskilda medel bör emellertid nu anvisas för detta ändamål (+ 50 000 kr.).

6. Från och med budgetåret 1968/69 (prop. 1968: 1 bil. 9 s. 92 f) skall till kollegium knytas en hemslöjdsnämnd bestående av 5 ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t. Detta budgetår kommer kostnaderna för arvoden till ledamöterna och ledamöternas resor att täckas från anslaget Befrämjande av hemslöjden. För nästa budgetår bör ledamöternas arvoden utgå från anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t och resekostnaderna täckas från kollegiets reseanslag (+ 2 000 resp. + 6 000 kr.).

7. Ökad verksamhet motiverar att delposten Övriga expenser räknas upp med 16 000 kr. och anslagsposten Publikationstryck med 1 000 kr.

För nyanskaffning samt upprustning av möbler och inventarier krävs en ökning av engångsanslag med 73 000 kr. från 65 000 kr. till 138 000 kr.

Departementschefen

Jag beräknar att kollegiet behöver viss tillfällig personalförstärkning. Expertisposten bör därför räknas upp med 100 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommerskollegium* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 8 475 000 kr.

B 2. Sprängämnesinspektionen

1967/68 Utgift	1709 859
1968/69 Anslag	1732 000
1969/70 Förslag	999 000

¹ Anslagen Sprängämnesinspektionen: Avlöningar och Sprängämnesinspektionen: Omkostnader

Sprängämnesinspektionen är statligt tillsynsorgan för ärenden om explosiva och brandfarliga varor och därmed sammanhängande frågor. Kommerskollegium är chefsmyndighet för inspektionen. I fråga om handläggningen av arbetarskyddsärendena är inspektionen underställd arbetarskydds-

styrelsen och sprängämnesinspektören är specialinspektör inom yrkesinspektionen.

Inspektionen är organiserad på två civila avdelningar och en militär avdelning. Den ena civila avdelningen handlägger ärenden rörande explosiva varor och brandfarliga gaser, den andra ärenden rörande brandfarliga vätskor. Dessutom finns ett för avdelningarna gemensamt kansli med skrivcentral och expedition.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Kommers- kollegium	Dep.chefen
<i>Tjänster</i>			
Handläggande personal	11	—	—
Övrig personal	4	—	—
	15	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	644 000	+ 25 000	+ 25 000
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation		+ 154 000	+ 154 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		—	—
Arvoden och särskilda ersättningar.....	—	+ 2 000	—
Sjukvård m. m.	2 000	—	—
Ersättning för resor inom och utom riket	58 500	+ 22 000	+ 10 000
Expenser			
a) beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+ 75 000	+ 75 000
b) beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70		—	—
Övriga expenser	27 500	+ 13 000	+ 3 000
Därav engångsutgifter.....	—	(7 000)	—
	732 000	+ 291 000	+ 267 000

Kollegiets motivering

1. Löne- och prisomräkning m. m. 260 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 229 000 kr.

2. Efter samråd med arbetarskyddsstyrelsen föreslår kollegium att kostnaderna för sprängämnesinspektionens förtroenderåd, som för närvarande bestrids av arbetarskyddsstyrelsen, förs över till sprängämnesinspektionens anslag. För arvoden bör tas upp ett belopp av 2 000 kr. under en ny post Arvoden och särskilda ersättningar.

3. För förtroenderådets resor bör anslagsposten Ersättningar för resor inom och utom riket räknas upp med 4 000 kr. Posten bör därjämte höjas

med 13 000 kr. — utöver föreslagen prisomräkning med 5 000 kr. — för att ge utrymme för utökad inspektionsverksamhet och möjlighet att delta i internationellt samarbete bl. a. inom plastindustrins område (+ 17 000 kr., varav ca 2 000 kr. för utrikesresor).

4. För upprustning av inspektionens laboratorium, anskaffning av möbler samt för att bestrida kostnader för vidareutbildning av inspektionens personal bör anslagsposten *Expenser* höjas med 12 000 kr.

Departementschefen

Chefen för socialdepartementet har vid beräkningen av anslaget till yrkesinspektionen (prop. 1969: 1 bil. 7 p. L 2) räknat medel för arvoden och ersättningar till sprängämnesinspektionens förtroenderåd. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Sprängämnesinspektionen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 999 000 kr.

B 3. Främjande av utrikeshandeln m. m.

1967/68 Utgift	5 905 911	Reservation	967 684
1968/69 Anslag	7 262 000		
1969/70 Förslag	7 540 000		

Från anslaget bestrids under innevarande budgetår statens bidrag till kommersiell information i utlandet, småindustrins exportråd och småindustrins exportbyrå, utrikeshandelsstipendier, svenska handelskamrar i utlandet och praktikantverksamhet vid dessa handelskamrar samt övriga exportfrämjande åtgärder.

Kommersiell information

Kollegiet för Sverige-information i utlandet hemställer, att anslaget höjs med 4 350 000 kr. till 9 250 000 kr.

För informationsverksamheten under innevarande budgetår står till kollegiets förfogande dels ett belopp om 6,7 milj. kr., av vilket belopp 1,8 milj. kr. anvisats från anslag under tredje huvudtiteln och 4,9 milj. kr. från anslag under tionde huvudtiteln, dels reservationsmedel från tidigare budgetår om ca 1,2 milj. kr. eller sammanlagt 7,9 milj. kr.

Under innevarande budgetår har 1 milj. kr. satts av för Sveriges del i det nordiska deltagandet i världsutställningen i Osaka år 1970. Den totala kostnaden, vilken kommer att fördelas på två budgetår, blir för Sverige omkring 2,5 milj. kr.

Utformningen av den gemensamma nordiska utställningen i Osaka under temat »Miljövärd och industrialisering» har varit föremål för en nordisk tävling mellan åtta inbjudna utställningsarkitekter.

En fortsatt koncentration av aktiviteterna kännetecknar kollegiets verksamhet såväl när det gäller antal projekt och marknader som när det gäller fördelningen av de medel som i övrigt står till kollegiets förfogande under innevarande budgetår.

För att överhuvudtaget ge möjlighet till substantiella kommersiella insatser har huvuddelen av verksamheten koncentrerats till sju länder eller områden: Nordamerika, Japan, Storbritannien, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Italien och Östeuropa. Även på turistinformationssidan fortsätter rationaliseringen av verksamheten och en hård prioritering av marknader i direkt samverkan med turistnäringen. Denna direkta samverkan med företagen kännetecknar även den rent exportfrämjande verksamheten.

Nya marknads- och attitydundersökningar har som förberedelser till exportstödjande aktionsprogram genomförts i bl. a. Förbundsrepubliken Tyskland, Storbritannien och Japan.

Som exempel på samverkan vid export kan nämnas en gemensam försäljningsdrive i New York av svenska konfektionsföretag. Ett annat exempel på sådan samverkan är ett omfattande marknadsföringsprojekt för materialhanteringsutrustning, som inletts på den nordamerikanska marknaden.

I Östeuropa har genomförts ett omfattande exportstödjande informationsprogram omfattande bl. a. delegationsresor, inbjudningar av journalister och mässdeltagande. Inom ramen för detta program ägde hösten 1968 en stor svensk industriutställning rum i Bukarest. Denna utställning är den största samlade svenska industrimanifestation som någonsin genomförts. Förberedelsearbetet för en vidgad informationsaktivitet i Sydtyskland 1969—70 har fortskridit i nära samarbete med de svenska dotterbolagen i Förbundsrepubliken Tyskland.

Den treårsplanering, om vilken riksdagen uttalat önskemål, är emellertid alltjämt svår att genomföra så länge mindre än 7 milj. kr. i operativa medel står till förfogande för en världsomspännande verksamhet, som skall bana väg för och stödja en export av storleksordningen 25 miljarder och samtidigt skall tjäna som ett verktyg för Sverige i ett internationellt politiskt och kulturellt samarbete.

Småindustrins exportråd och småindustrins exportbyrå

Exportrådet har för budgetåret 1968/69 erhållit 431 000 kr.

Småindustrins exportråd har för budgetåret 1969/70 beräknat utgifterna för rådets och byråns verksamhet till 551 000 kr., dvs. en ökning med 120 000 kr. I beloppet ingår lönekostnader på ca 50 000 kr. för att utöka byråns personal med en handläggare av marknadsundersökningsfrågor jämte omkostnader i anledning härav, samt i övrigt utgiftsökningar av automatisk natur — främst höjda hyreskostnader med 39 000 kr. i samband med inflyttning i nya lokaler — och stegrade kostnader för byråns ökade verksamhet.

Kommerskollegium tillstyrker rådets förslag om anslagsökning.

Utrikeshandelsstipendier

Kommerskollegium anför att under innevarande budgetår utrikeshandelsstipendier kommer att delas ut med sammanlagt 325 000 kr. att användas på följande sätt. Tio praktikanter skall tjänstgöra hos handelssekreterarna i Los Angeles (2), Chigaco (2), Detroit, Toronto, Vancouver, Kuala Lumpur, Nairobi och Beirut. För stipendier enligt kungörelsen den 14 oktober 1949 (nr 528) om statens utrikeshandelsstipendier disponeras 50 000 kr. För budgetåret 1969/70 bör samma belopp beräknas för detta ändamål.

För budgetåret 1969/70 förordar kollegiet att medlen ökas med 205 000 kr. till 530 000 kr. för att täcka utgifter för att höja praktikantstipendierna och inrätta sex nya stipendier hos handelssekreterarna i Mexico, Tokyo, Melbourne, Toronto, Vancouver och Nairobi.

Svenska handelskamrar i utlandet

För innevarande budgetår har de svenska handelskamrarna i utlandet beviljats statsbidrag enligt de grunder för vilka redogörelse lämnats i statsverkspropositionerna åren 1964 och 1965 (prop. 1964: 1 bil. 12 s. 40 och prop. 1965: 1 bil. 12 s. 52). Statsbidraget utgörs dels av ett allmänt bidrag motsvarande 50 % av handelskamrarnas intäkter från medlemsavgifter och dels bidrag till lönerna för handelskamrarnas chefer med belopp som varierar mellan 40 000 och 48 000 kr. Hälften av det allmänna bidraget betalas ut direkt till handelskamrarna och hälften till en handelskamrarnas fond. Totalt har för detta budgetår anvisats 1 216 000 kr. att fördelas mellan handelskamrarna i London, New York, Paris, Düsseldorf, Madrid, Wien, Brüssel, Haag, Buenos Aires, Sao Paulo och handelskamrarnas fond.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer om bidrag till handelskamrarna med sammanlagt 1 287 000 kr., vilket innebär en ökning med 70 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av denna ökning hänför sig 61 000 kr. till höjda chefslönebidrag och resten till allmänna bidrag och höjda ATP-avgifter.

Kommerskollegium tillstyrker utlandshandelskamrarnas förenings hemställan om höjt bidrag.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening anhåller i särskild skrivelse att Kungl. Maj:t skapar ömsesidiga möjligheter för staten och var och en av utlandshandelskamrarna att förhandla om kamrarnas finansiering och verksamhetsform. I det sammanhanget borde möjlighet även öppnas att basera statsbidraget på inkomster av utförda tjänster.

Remissyttrandet över förslaget har avgivits av *kommerskollegium*, som överlämnar yttrande från Stockholms handelskammare, *kollegiet för Sverige-information i utlandet*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges grossistförbund*, *Sveriges industriförbund* och samtliga berörda *utlandshandelskamrar*.

Kommerskollegium anser att samtliga de frågor som rör statens medverkan i den kommersiella utlandsrepresentationen bör utredas. *Kollegiet för Sverige-information i utlandet* anför att handelskamrarna som kommersiell representation har en tungrodd organisation och dras med en finansiering som förbrukar arbetskapacitet. Allt fler länder lägger tyngdpunkten i den exportfrämjande verksamheten utomlands på helstatliga organ. *Grossistförbundet* anser att en utredning bör göras om bl. a. handelskamrarna och deras framtid.

Praktikantverksamhet vid de svenska handelskamrarna i utlandet

Till praktikantverksamheten har Kungl. Maj:t för budgetåret 1968/69 av detta anslag anvisat 300 000 kr.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer för nästa budgetår om en ökning med 150 000 kr. till 450 000 kr. för att kunna täcka stegrade levnadskostnader m. m. och kostnader för en ökning av antalet praktikantplatser från 24 till 29.

Kommerskollegium tillstyrker föreningens förslag om utökat antal praktikanter. Kollegium tillstyrker även att beloppet räknas upp med hänsyn till ökningen av levnadskostnaderna.

Övriga exportfrämjande åtgärder

Till övriga exportfrämjande åtgärder har Kungl. Maj:t för innevarande budgetår anvisat 90 000 kr.

Sveriges allmänna exportförening föreslår att ett särskilt anslag om 1,5 milj. kr. för »grundläggande exportfrämjande verksamhet» inrättas under titeln huvudtiteln.

Kommerskollegium föreslår att den nuvarande anslagsposten förs upp med oförändrat belopp. Om exportföreningens framställning bifalls, torde medelsanvisningen under denna delpost få prövas om. Med anledning av Exportföreningens framställning anför kollegiet att ett ställningstagande till förslaget enligt kollegiets mening bör föregås av en ingående undersökning av hithörande frågor. Kollegiet förordar därför att en särskild utredning får i uppdrag att undersöka hithörande spörsmål samt lägga fram förslag i ämnet.

Departementschefen

Till *kommersiell information* i utlandet har från detta anslag för vart och ett av de närmaste föregående tre budgetåren anvisats 3,9 milj. kr. I fjol höjdes beloppet till 4,9 milj. kr. dvs. med drygt 25 %. Dessa medel jämte dem som beräknas under tredje huvudtiteln anslagspost Särskilda medel för samordnad informationsverksamhet disponeras av kollegiet för Sverige-information i utlandet för regionala aktioner och punktinsatser. Valet av in-

formationsprogram och mottagare bestäms i avgörande grad av handelspolitiska och kommersiella syften.

Medlen är liksom hittills också avsedda för åtgärder som stöder företagens exportansträngningar på kort sikt och på ett konkret säljfrämjande sätt. Exempel på sådana åtgärder är den försäljningsaktion för svensk konfektion som gjordes i New York och den svenska industriutställningen i Bukarest i höstas. Dylik verksamhet bedrivs ofta inom ramen för exportsamverkan mellan grupper av företag och i nära anslutning till marknadsföringsåtgärder för vilka annat statligt stöd givits av särskilda fondmedel.

För att möta prishöjningar beräknar jag för kommersiell information en höjning med 100 000 kr. till 5 milj. kr.

För *småindustrins exportråd* och *småindustrins exportbyrå* beräknar jag en ökning med 64 000 kr.

Till *utrikeshandelsstipendier* bör beräknas ytterligare 100 000 kr. för stipendier till praktikanter hos handelssekreterarna.

Bidragen till de *svenska handelskamrarna i utlandet* bör för nästa budgetår räknas upp med 14 000 kr. för allmänt statsbidrag till kamrarna på grund av medlemsavgifter från enskilt håll enligt mina beräkningar.

Utlandshandelskamrarnas förening föreslår att det skapas ömsesidiga möjligheter för staten och var och en av utlandshandelskamrarna att ta upp förhandling om kamrarnas finansiering och verksamhetsform.

Kommerskollegium anför i detta sammanhang liksom i sitt yttrande över Exportföreningens förslag om ett särskilt anslag för grundläggande exportfrämjande verksamhet bl. a. att samtliga de frågor som rör statens medverkan i den kommersiella utlandsrepresentationen bör utredas.

Till frågan om en utredning och förhandlingar av förut nämnda slag får jag återkomma efter ytterligare överväganden.

För *praktikantverksamheten vid handelskamrarna* och för *övriga exportfrämjande åtgärder*, bl. a. bidrag till marknadsundersökningar, beräknar jag oförändrade belopp med resp. 300 000 och 90 000 kr.

För att förstärka den exportfrämjande verksamheten beräknar jag att intill 500 000 kr. skall kunna anslås av särskilda fondmedel.

Anslaget bör föras upp med tillhoppa 7 540 000 kr. Härav beräknas för kommersiell information 5 milj. kr., till exportbyrån 495 000 kr., till utrikeshandelsstipendier 425 000 kr., till utlandshandelskamrarna 1 230 000 kr., till praktikantverksamheten där 300 000 kr. samt till övriga exportfrämjande åtgärder 90 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Främjande av utrikeshandeln m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 7 540 000 kr.

B 4. Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete

1967/68 Utgift	130 962	Reservation	58 166
1968/69 Anslag	90 000		
1969/70 Förslag	130 000		

Från anslaget bestrids utgifter för svenskt deltagande i olika former av nordiskt samarbete, bl. a. i nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och nordiska kommittén för konsumentfrågor.

Departementschefen

Under detta anslag uppskattar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 130 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kr.

B 5. Bidrag till Svenska slöjdföreningen

1967/68 Utgift	200 000
1968/69 Anslag	200 000
1969/70 Förslag	200 000

Slöjdföreningen har till uppgift bl. a. att lämna sakkunnig information om svensk formgivning. I detta syfte driver föreningen utställningsverksamhet och en permanent dokumentationsinformationscentral för näringsliv och konsumenter. Slöjdföreningen har hemställt att anslaget för budgetåret 1969/70 höjs med 700 000 kr. till 900 000 kr.

Departementschefen

Jag anser att anslaget bör tas upp med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Bidrag till Svenska slöjdföreningen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 200 000 kr.

B 6. Bidrag till vissa internationella byråer m. m.

1967/68 Utgift	147 061
1968/69 Anslag	210 000
1969/70 Förslag	256 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organ. För budgetåret 1969/70 torde under anslaget medel beräknas enligt följande

	1968/69	1969/70	Ändring
1. Internationella byrån i Paris för utställningar (jfr prop. 1947: 1 bil. 12 s. 156)	5 000	5 000	—
2. Patentunionens internationella byrå i Genève (jfr prop. 1956: 1 bil. 12 s. 161, 1963: 1 bil. 12 s. 152)	43 000	75 000	+ 32 000
3. Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC) (jfr prop. 1951: 47)	11 000	11 000	--
4. Internationella studiegruppen för bly- och zinkfrågor (jfr. prop. 1960: 1 bil. 12 s. 284)	9 000	9 000	—
5. Internationella kaffeorganisationen (jfr prop. 1962: 1 bil. 12 s. 281)	84 000	98 000	+ 14 000
6. Internationella gummistudiegruppen (jfr. prop. 1966: 1 bil. 12 s. 168)	8 000	8 000	—
7. Övrigt	50 000	50 000	—
	210 000	256 000	+ 46 000

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 256 000 kr.

C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor**C 1. Näringsfrihetsrådet**

1967/68 Utgift	1221 396
1968/69 Anslag	1240 000
1969/70 Förslag	296 000

¹ Anslagen Näringsfrihetsrådet: Avlöningar och Näringsfrihetsrådet: Omkostnader

Näringsfrihetsrådet har att genom förhandling undanröja sådan skadlig verkan av konkurrensbegränsning som avses i 5 § lagen den 25 september 1953 (nr 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

Rådet består av ordförande och åtta andra ledamöter, av vilka tre representerar företagarentressen och tre allmänna konsument- och löntagarintressen. Hos rådet finns en sekreterare.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Rådet	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	1	—	—
	3	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	189 000	+ 6 000	+ 6 000
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation		+ 45 000	+ 45 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		—	—
Arvoden och särskilda ersättningar	36 000	—	—
Sjukvård m. m.	200	—	—
Reseersättningar	7 000	—	—
<i>Expenser</i>			
a) beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+ 5 000	+ 5 000
b) beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70		—	—
c) övriga expenser	7 800	—	—
	240 000	+ 56 000	+ 56 000

Näringsfrihetsrådet

Löne- och prisomräkning m. m. 56 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 50 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Näringsfrihetsrådet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 296 000 kr.

C 2. Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor

1967/68 Utgift	1952 805
1968/69 Anslag	11 025 000
1969/70 Förslag	1 318 000

¹ Anslagen Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor: Avlöningar och Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor: Omkostnader

Näringsfrihetsombudsmannen handhar uppgifter som tillkommer honom enligt lagen den 25 september 1953 (nr 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

Näringsfrihetsombudsmannen biträds i sin tjänsteutövning närmast av en ställföreträdare samt två byråchefer. Verksamheten är uppdelad på fem rotlar.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Ombudsmannen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	14	—	—
Övrig personal	6	—	—
	20	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	974 000	+ 44 000	+ 44 000
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation		+ 234 000	+ 234 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		—	—
Sjukvård m. m.	1 300	—	—
Reseersättning	16 000	—	—
<i>Expenser</i>			
a) beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+ 15 000	+ 15 000

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Ombudsmannen	Dep.chefen
b) beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70		—	—
c) bränsle, lyse, vatten	2 200	—	—
d) övriga expenser	31 500	—	—
Summa	1 025 000	+ 293 000	+ 293 000

Näringsfrihetsombudsmannen

Löne- och prisomräkning m. m. 293 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 249 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Majt föreslår riksdagen

att till *Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 318 000 kr.

C 3. Statens pris- och kartellnämnd

1967/68 Utgift	16 243 037
1968/69 Anslag	16 870 000
1969/70 Förslag	8 603 000

¹ Anslagen Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar och Statens pris och kartellnämnd: Omkostnader

Statens pris- och kartellnämnd skall följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållandena inom näringslivet med undantag för bank- och försäkringsväsendet. Nämnden för ett kartellregister och utför sådana utredningar som behövs vid konkurrensbegränsningslagens tillämpning samt för den löpande prisövervakningen. Nämnden är huvudorgan för den statliga konsumentupplysningen på prisområdet.

Nämnden leds av en styrelse med 13 ledamöter, av vilka fem representerar företagارئntressen och fem allmänna konsument- och löntagارئntressen. Inom nämnden finns under generaldirektören fyra utredningsbyråer, en statistisk byrå samt en upplysningssektion.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Nämnden	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	80	+ 3	+ 1
Övrig personal	67	+ 1	—
	147	+ 4	+ 1

	1968/69	Beräknad Nämnden	ändring 1969/70 Dep.chefen
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän	5 431 000	+	405 000 + 277 000
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation		+	1 300 000 + 1 300 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+	41 000 + 12 000
Arvoden och särskilda ersättningar	61 000	+	1 000 + 1 000
Sjukvård m. m.	17 000	+	8 000 + 6 000
Reseersättningar	105 000	+	10 000 + 7 000
<i>Expenser</i>			
a) beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+	85 000 + 85 000
b) beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70			— —
c) bränsle, lyse, vatten	20 000		— —
d) övriga expenser	311 000	+	38 000 + 18 000
Därav engångsutgifter	—		(16 000) (2 000)
Databehandling	125 000		— —
Publikationstryck	200 000	+	37 000 + 27 000
Allmän upplysningsverksamhet	600 000		— —
	6 870 000	+	1 925 000 + 1 733 000

Statens pris- och kartellnämnd

Såsom framgår av prop. 1967: 75 har nämnden ålagts nya arbetsuppgifter och större krav ställts på vissa sidor av dess verksamhet. Kartellregistreringen har sålunda vidgats till att avse även inköpsföreningar och ensamförsäljningsavtal, av vilka de senare erbjuder svårigheter av såväl praktisk som rättslig art. Vidare genomfördes vid prisundersökning i Falun och Borlänge under hösten 1967 en utvidgning av undersökningsprogrammet, som medförde att undersökningen krävde en förhållandevis mycket stor arbetsinsats. Utredningsuppgifterna har i många fall blivit mera komplicerade bl. a. till följd av förändringarna i näringslivets struktur, varav följt att frågor rörande utredningsmetodik och planläggning måst ägnas ökad uppmärksamhet. De ökade personella resurser som näringsfrihetsombudsmannen erhållit kan väntas medföra större anspråk på utredningar genom nämnden. Nämndens upplysningsverksamhet har rönt stort intresse och efterfrågan på lämpligt material, inte minst för undervisningsändamål, har stigit mycket starkt.

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 654 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 1 385 000 kr.

2. Enligt beslut av riksdagen (prop. 1967: 75, SU 90, rskr 205) har nämndens personalresurser för utrednings- och registreringsverksamhet avseende konkurrensförhållanden m. m. samt för prisundersökningar och konsumentupplysning förstärkts. För den utökade verksamheten behövs ytterligare två byrådirektörer, en aktuarie och ett biträde (+ 246 000 kr.).

3. Till följd av tätare utgivning av tidskriften Pris-aktuellt och ökad avsättning av tryckt studie- och upplysningsmateriel behövs ytterligare medel (+ 25 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 603 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en byrådirektör i Ae 26 på nämndens fjärde utredningsbyrå (2).

Jag hemställer, att Kungl. Majt föreslår riksdagen

att till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 8 603 000 kr.

C 4. Statens institut för konsumentfrågor: Förvaltningskostnader

1967/68 Utgift	14 160 894
1968/69 Anslag	14 282 000
1969/70 Förslag	5 422 000

¹ Anslagen Statens institut för konsumentfrågor: Avlöningar och Statens institut för konsumentfrågor: Omkostnader

Statens institut för konsumentfrågor har till uppgift att verka för att arbetsförhållandena i enskilda hem och kollektiva hushåll rationaliseras samt för att produktion och konsumtion inriktas på goda och ändamålsenliga konsumentvaror.

Institutet leds av en styrelse, som består av sex av Kungl. Majt utsedda ledamöter samt chefen för institutet. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Institutet är organiserat på tre undersökningsavdelningar, en upplysningsavdelning och ett kansli.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70		
		Institutet	Dep.chefen	
<i>Personal</i>				
Handläggande personal	36	+	8	—
Övrig personal	50	—	—	—
	86	+	8	—
<i>Anslag</i>				
Avlöningar till tjänstemän	2 944 000	+	571 000	+ 175 000
därav löneomräkning			107 000	

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Institutet	Dep.chefen
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation		+ 702 000	+ 702 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+ 94 000	+ 13 000
Arvoden och särskilda ersättningar	16 000	—	—
Sjukvård m. m.	14 000	+ 2 000	—
Reseersättningar	50 000	+ 14 000	—
Expenser			
a) beräknade lokalhyror och abonnemang för nuvarande lokaler		+ 269 000	+ 269 000
b) beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70		—	—
c) bränsle, lyse, vatten	24 000	—	—
d) övriga expenser	237 000	— 25 000	— 66 000
Publikationstryck	900 000	— 400 000	+ 45 000
Annan upplysningsverksamhet	15 000	+ 12 000	—
Omkostnader i anledning av uppdrag...	2 000	—	—
Övriga utgifter	80 000	+ 21 000	+ 2 000
	4 282 000	+ 1 260 000	+ 1 140 000

Statens institut för konsumentfrågor

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 076 000 kr., varav för lönekostnadspålägg och lokalhyror 971 000 kr.

2. Den tekniska personalen måste förstärkas om institutet skall hålla takten med den tekniska utvecklingen och genomföra egna undersökningsprojekt i tillräckligt stor omfattning. Institutet hemställer om sex nya tjänster, nämligen två förste intendent, en byrådirektör och tre förste byråingenjörer. Vidare föreslår institutet att två tjänster som institutionsbiträden byts ut mot två tjänster som institutionstekniker (+ 456 000 kr.).

3. På upplysningsavdelningen bör studieverksamheten handhas av en kvalificerad pedagog i byrådirektörsställning. För institutets verksamhet på såväl forsknings- som upplysningsområdet är vidare en god biblioteksservice nödvändig. En tjänst som bibliotekarie bör inrättas (+ 126 000 kr.).

4. Från delposten Övriga expenser har vissa hyreskostnader överförs till delposten för lokalhyror.

5. Institutet föreslår att inkomsterna från försäljningen av publikationer förs till anslagsposten Publikationstryck, som därmed kan skrivas ned till 500 000 kr. Annonserings- och reklamkostnader för publikationerna bestrids f. n. ur delposten Övriga expenser. Lönekostnaderna för skötseln av adressregistret till tidskriften Råd och Rön bestrids ur anslagsposten för av-

löningar. Institutet hemställer att dessa annonserings- och lönekostnader i fortsättningen skall belasta anslagsposten Publikationstryck. För budgetåret 1969/70 har institutet beräknat inkomsterna från försäljningen av publikationstryck till 1,8 milj. kr. och utgifterna till 1,5 milj. kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 422 000 kr. Vad institutet anfört om disposition av inkomster från försäljningen av publikationer kan jag inte biträda. Institutets förslag om bestridande av vissa annonserings- och reklamkostnader och av lönekostnader för ett adressregister ur anslagsposten Publikationstryck ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta om. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens institut för konsumentfrågor: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 5 422 000 kr.

C 5. Statens institut för konsumentfrågor: Undersökningar och upplysningsmateriel m. m.

1967/68 Utgift	323 000	Reservation	1 000
1968/69 Anslag	298 000		
1969/70 Förslag	314 000		
		1968/69	Beräknad ändring 1969/70
			Institutet Dep.chefen
1. Beställningar av undersökningar	118 000	—	—
2. Upplysningsmateriel	130 000	+ 20 000	+ 10 000
3. Utrustning	50 000	+ 10 000	+ 6 000
	298 000	+ 30 000	+ 16 000

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens institut för konsumentfrågor: Undersökningar och upplysningsmateriel m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 314 000 kr.

C 6. Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

1967/68 Utgift	2 238 025	Reservation	1 821 192
1968/69 Anslag	3 260 000		
1969/70 Förslag	3 904 000		

Statens konsumentråd är samordningsorgan på konsumentområdet och har till uppgift att bl. a. främja och stödja initiativ till forskning, upplysning eller andra åtgärder till nytta för konsumenterna. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall rådet fördela statsmedel för forskning och konsumentupplysning samt övervaka att medel som rådet fördelar kommer till avsedd användning.

Rådet består av ordförande och 14 andra ledamöter, som bl. a. representerar allmänna konsument- och löntagarintressen samt företagariintressen. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Rådet har ett kansli, som förestås av en sekreterare.

Under budgetåret 1967/68 har rådet beviljat bidrag från anslaget med 2 885 205 kr.

För budgetåret 1968/69 har Kungl. Maj:t medgivit att högst 305 000 kr. får tas i anspråk för avlöningar och omkostnader.

Statens konsumentråd

Med hänsyn till konsumentrådets mycket stora arbetsfält disponerar rådet över ett mycket begränsat anslag. Statliga och statsunderstödda organ liksom andra institutioner och fria forskare ställer allt större anspråk på medel från rådet.

En betydande del av rådets anslag går åt till att utarbeta standardiserade provningsnormer, som bl. a. konsumentinstitutet, Varudeklarationsnämnden och Möbelinstitutet använder.

De senaste två budgetåren har rådet lämnat anslag till försöksverksamhet med lokala konsumentkommittéer i syfte att skapa närmare kontakt med så stora grupper av konsumenter som möjligt. Rådet vill också i framtiden bidra till regional verksamhet på konsumentområdet.

Den av rådet inrättade allmänna reklimationsnämnden började sin verksamhet vid ingången av år 1968. Intresset för nämnden är stort både från allmänhetens och konsumentupplysarnas sida. För att nämnden skall motsvara de krav som ställs, krävs ökade resurser för verksamheten.

För att tillgodose behovet av konsumentupplysning om den offentliga sektorn har rådet i samverkan med olika statliga och kommunala organ intensifierat arbetet på att öka upplysningen om det allmännas tjänster till medborgarna.

Kunskaperna om konsumenternas beteende, attityder och önskemål är otillfredsställande. Rådet vill därför i större utsträckning ta initiativ och lämna stöd till den samhälls- och beteendevetenskapliga forskningen inom konsumentområdet. Stöd har redan kunnat lämnas bl. a. till den ekonomiskpsykologiska forskningen vid handelshögskolan i Stockholm. För att underlätta överföringen av forskningens resultat till dem som praktiskt arbetar med konsumentupplysning har rådet vidare tagit initiativ till seminarieverksamhet inom det beteendevetenskapliga området.

Rådet deltar på en rad områden av det internationella konsumentarbetet, som f. n. är inriktat bl. a. på lagstiftningsfrågor, konsumentundervisning, standardiseringsfrågor och en utbyggd arbetsfördelning.

Rådet föreslår, att reservationsanslaget höjs med 2 240 000 kr. till 5,5 milj. kr. och att härav får tas i anspråk 405 000 kr. för administrationskostnader. Löne- och prisomräkning m. m. för administrationskostnader har beräknats till 100 000 kr., varav för lönekostnadspålägg 47 000 kr. och lokalhyror 40 000 kr.

Departementschefen

Jag uppskattar medelsbehovet för budgetåret 1969/70 till 3 904 000 kr. Av detta belopp räknar jag med högst 485 000 kr. för rådets egna avlöningar och omkostnader. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 3 904 000 kr.

C 7. Bidrag till Varudeklarationsnämnden

1967/68 Utgift	700 000
1968/69 Anslag	800 000
1969/70 Förslag	900 000

Varudeklarationsnämnden (VDN) har till uppgift att verka för ökad användning av upplysande varudeklARATIONER och att därvid särskilt tillse, att dessa blir vederhäftiga och i lämplig omfattning enhetligt utformade. Nämnden består av en av Kungl. Maj:t förordnad ordförande och av tretton andra ledamöter, som utses av olika myndigheter och intresseorganisationer.

Varudeklarationsnämnden

Sedan år 1952 har 150 normer för varudeklARATION utarbetats och fastställts. Utvecklingen av antalet tillstånd att använda normerna är mindre gynnsam, vilket bl. a. beror på det ökade antalet fusioner och nedläggelser av företag. Vidare finner en del företag att det är alltför kostsamt att använda varudeklARATIONER. Nämnden anser dock att de negativa elementen i utvecklingen huvudsakligen måste tillskrivas de otillräckliga resurser som stått till buds för ett vidgat normarbete, för en resultatrik information till olika målgrupper samt för en effektiv marknadsbevakning och marknadsföring.

Normarbetet behöver intensifieras så att äldre normer kan revideras och nya utarbetas i takt med den väntade teknologiska utvecklingen och produktförnyelsen. Samtidigt bör normarbetet utsträckas till att även avse mera komplexa varor inom t. ex. kapitalvaruområdet.

Det pågående internationella samarbetet när det gäller att utarbeta enhetliga normer och deklarationer behöver utvecklas på grund av det ökande handelsutbytet och de besparingar som en arbets- och kostnadsfördelning mellan flera länder på längre sikt medför.

För att utvecklingsarbetet bättre skall komma till nytta måste nämnden också förstärka sin marknadsföring och sin information till olika målgrupper. VDN-arbetet resulterar i aktiv konsumentupplysning först när normerna tillämpas av företagen och därmed förs över till VDN Varufakta-etiketter, när handeln använder dessa varufakta som försäljnings- och inköpsinstrument samt när konsumenterna frågar efter och rätt utnyttjar varufakta vid sina varuval.

För budgetåret 1969/70 uppskattar nämnden de totala kostnaderna för sin verksamhet till 2 125 000 kr., varav 720 000 kr. hänförs sig till normarbetet, 880 000 kr. till marknadsföringen och informationen och 525 000 kr till kontrollverksamheten. Intäkterna har beräknats till 860 000 kr. I statsanslag begär nämnden 1 265 000 kr., en ökning med 465 000 kr. i förhållande till bidraget för budgetåret 1968/69. Nämnden vill till sin ordinarie budget föra över tre tjänstemän, vilkas löner helt eller delvis finansieras av statens konsumentråd. Vidare önskar nämnden nyanställa en tjänsteman för information till detaljhandeln. Kostnaderna för informationsmaterial beräknas stiga med 75 000 kr. I övrigt räknar nämnden bl. a. med en ökning av den deltidsanställda personalens arbete, en justering av arvoden och löner och en ökning av olika omkostnader på grund av prisstegringar och den planerade utvidgningen av verksamheten.

Departementschefen

Jag förordar att anslaget höjs med 100 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Varudeklarationsnämnden* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 900 000 kr.

D. Patent- och registreringsväsendet

D 1. Patent- och registreringsverket

1967/68 Utgift	122 812 572
1968/69 Anslag	122 425 000
1969/70 Förslag	28 925 000

¹ Anslagen Patent- och registreringsverket: Avlöningar och Patent- och registreringsverket: Omkostnader

Patent- och registreringsverket handlägger ärenden angående patent, varumärken, mönster, namn och aktiebolag.

Verket har en patentavdelning, en varumärkesbyrå, en namnsektion, en bolagsbyrå, en besväravdelning, ett bibliotek samt en administrativ byrå. Patentavdelningen består av åtta byråer och ett patentkansli. Chefen för patentavdelningen har även tillsyn över biblioteket. Inom varumärkesbyrån handläggs även mönsterärenden. Chefen för varumärkesbyrån har tillsyn över namnsektionen. I besväravdelningen, som arbetar på två avdelningar, prövas besvär angående patent, varumärken och namn.

Chef för verket är en generaldirektör. Denne är jämväl besväravdelningens ordförande och tjänstgör som ordförande på den ena av besväravdelningens avdelningar. Chefen för patentavdelningen är generaldirektörens ställföreträdare.

Inom verket bedrivs sedan några år särskilt arbete med långtidsplanering samt försök med programbudgetering. En långtidsplan för verksamheten utarbetades år 1966. Den innefattade bl. a. ett program för utvecklings- och rationaliseringsarbetet i verket. Verket har av Kungl. Maj:t anbefallts att fortsätta långtidsplaneringen samt att i mån av tillgång på medel bedriva utvecklings- och rationaliseringsarbete i huvudsaklig överensstämmelse med programmet. Verket presenterar i årets petita en mot bakgrunden av 1966 års långsiktplan utformat verksamhetsprogram för perioden 1969/70—1973/74. Detta gäller i första hand rationaliserings- och utvecklingsverksamheten. Vid petita har fogats en bilaga innehållande redogörelser för 28 rationaliseringsprojekt som påbörjats eller planeras för perioden.

För den kommande femårsperioden räknar verket inom flertalet av sina verksamhetsområden med en stigande efterfrågan på sina tjänster med ökande arbetsvolym som följd. Verket har vidare planer på att erbjuda en särskild nyhetsgranskningsservice utan att patentansökan gjorts. Verket förutser även att en utbyggnad av dokumentationstjänster kan aktualiseras under perioden. Som allmän målsättning för budgetarbetet har verket siktat

på att inom den kommande femårsperioden säkerställa en produktion som svarar mot den årliga efterfrågan på verkets tjänster och samtidigt reducera onormalt stora balanser av ärenden. Försöken med programbudgetering har omfattat utarbetande av system för kostnadsredovisning, prestationsredovisning och produktivitetsmätning samt intern budgetering och rapportering. Årets anslagsframställning är utformad enligt de principer, som gäller för programbudget.

Sverige deltar i ett omfattande internationellt samarbete, som syftar till att minska belastningen på nyhetsgranskande patentverk. Inom Europarådet utarbetas regler för patentansökningarnas utformning och innehåll samt för patenteringsproceduren. Inom EFTA studeras möjligheterna till samarbete med EEC-länderna. Ett utkast till internationellt samarbetsavtal, benämnt Patent Cooperation Treaty (PCT-planen) har lagts fram av Paris- och Bernunionernas gemensamma internationella organ (BIRPI). Planen innebär i huvudsak att nyhetsgranskning av patentansökningar och bedömning av patenterbarhet skall kunna koncentreras till vissa större patentverk. Frågan under vilka former det svenska patentverket skall arbeta, om PCT-planen genomförs, utreds f. n. av särskilda sakkunniga (patentpolicykommittén). Liknande kommittéer arbetar i de övriga nordiska länderna.

En ny patentlag trädde i kraft den 1 januari 1968. Den innehåller bl. a. bestämmelser om nordiska patent. Dessa bestämmelser, som utarbetats i samråd med de övriga nordiska länderna, har emellertid ännu inte börjat tillämpas. Ikraftträdandet av patentlagen i denna del är fortfarande beroende på förhandlingar mellan de nordiska länderna.

I anslagsframställningen lämnas följande uppgifter om de inkomster verket uppbär i form av avgifter m. m. samt om utgifterna för verksamheten inklusive kostnader för pensioner och lokalhyror m. m. Kostnaderna för budgetåret 1969/70 har tagits upp med det belopp som begärs i anslagsframställningen.

	1967/68	Milj. kr. 1968/69 beräknat	1969/70 beräknat
Inkomster	30,7	35,4	36,3
Kostnader	28,0	28,7	31,4
Inkomstöverskott	2,7	6,7	4,9

Frågan om att övergå till anslagsberäkning enligt de principer som gäller för programbudget behöver övervägas ytterligare. I det följande redovisas det i anslagsframställningen anmälda medelsbehovet fördelat på anslagsposter enligt nu tillämpade allmänna regler för statsverkspropositionens utformning.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		PRV	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	274	+ 4	—
Övrig personal	241	+ 32	+ 17
	515	+ 36	+ 17
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän....	18 464 000	+ 1 845 000	+ 1 170 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation		+ 4 433 000	+ 4 433 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....		+ 238 000	+ 82 000
Arvoden och särskilda ersättningar	10 000	+ 5 000	+ 5 000
Sjukvård m. m.	35 000	+ 15 000	+ 10 000
Reseersättningar	86 000	—	— 15 000
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+ 920 000	+ 460 000
b) Beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70		—	—
c) Bränsle, lyse, el, gas och hisskötsel	76 000	+ 54 000	+ 54 000
d) Övriga expenser.....	1 124 000	+ 83 000	+ 32 000
Därav engångsutgifter	(135 000)	(108 000)	(50 000)
Publikationstryck	2 700 000	— 383 000	— 383 000
Driftskostnader för rationaliseringsprojekt	—	+ 790 000	+ 90 000
Kostnader för att genomföra rationaliseringsprojekt	—	+ 682 000	+ 460 000
<i>Övriga utgifter</i>			
a) Reproduktionsverksamheten	100 000	+ 88 000	+ 50 000
b) Postavgifter och transportkostnader	30 000	+ 55 000	+ 52 000
	22 625 000	+ 8 825 000	+ 6 500 000
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
Avgifter för reproduktioner ..	200 000	—	—
	22 425 000	+ 8 825 000	+ 6 500 000

Patent- och registreringsverket

1. Löne- och prisomräkning m. m. 6 186 000 kr., varav för lönekostnads-pålägg och lokalhyror 5 353 000 kr.

2. Antalet oavgjorda ansökningar på p a t e n t a v d e l n i n g e n var den 1 januari 1969 ungefär lika stort som vid närmast föregående årsskifte eller omkring 62 000. Antalet årligen inkommande patentansökningar, som för budgetåret 1968/69 beräknas till 18 000, väntas under de närmast följande åren stiga med 2—3 % om året, om inte systemet med nordiska patentansökningar träder i tillämpning. Verket avser att genom rationaliseringsåtgärder öka behandlingstakten i sådan grad att för varje år antalet avgjorda patentärenden blir större än antalet inkommande ärenden. Ärendebalansen beräknas härigenom gå ned till ca 50 000 vid utgången av budgetåret 1973/74. Genomförs systemet med nordiska patentansökningar väntas tillströmningen av nya patentansökningar komma att minska. Enligt verkets beräkningar kommer, om verkningarna av både rationaliseringsåtgärderna och det nordiska patentsystemet beaktas, balansen av oavgjorda ärenden vid utgången av budgetåret 1973/74 att uppgå till drygt 30 000.

De angivna rationaliseringsåtgärderna innebär i huvudsak följande. I vissa patentärenden fordrar verket in granskningsbesked, som erhållits i annat land. Med patentmyndigheterna i Amerikas förenta stater och Förbundsrepubliken Tyskland avser verket att träffa överenskommelse om utbyte av behandlingsresultat. Försök med handläggning av patentärenden i grupp-rotlar i stället för i enmansrotlar fortsättes och utvidgas. System för mekaniserad nyhetsgranskning tas successivt i bruk. Arbetsuppgifter av kontorsteknisk art förs över från ingenjörer till biträdespersonal. Arbetet med klassning av patentskrifter läggs om på motsvarande sätt.

I vissa fall förutsätter dessa rationaliseringsåtgärder att biträdespersonalen förstärks. På sikt beräknas effekten av åtgärderna bli en besparing av tekniskt utbildad arbetskraft motsvarande drygt 20 ingenjörer. Denna arbetskraft avser verket att tillgodogöra sig för att öka behandlingstakten enligt vad som förut nämnts.

För att fullfölja planerna behövs på patentavdelningen ytterligare 12 biträden, av vilka två kvalificerade, och på biblioteket ytterligare fyra biträden, därav ett kvalificerat. Medel begärs till arvode åt en kvalificerad tjänsteman för sekreterargöromål i samband med det internationella samarbetet, till förordnanden i högre lönegrad för tjänstemän, som deltar i sådant arbete samt till särskilda ersättningar åt grupprotelledare och åt ledamöter i verkets klassningsnämnd. För att verket skall kunna låta ingenjörspersonalen lämna viss teknisk information om uppfinningar föreslås förstärkning av personalen med en arvodesanställd ingenjör. Utgifterna för fortsatt utredning rörande prestationsmätning beräknas öka. Medel begärs för visst arbete av engångsnatur i samband med införandet av nordiska patent. Chefen för patentkansliet, f. n. avdelningsdirektör, föreslås erhålla tjänst som byråchef.

Verket begär också medel för att mikrofilma vissa patentskrifter (+ 939 000 kr.).

3. Även för varumärkesbyråns del förutses en ökning av arbetsbelastningen. Antalet varumärkesansökningar beräknas under de närmaste åren stiga med ett par procent om året. Genom förenkling av arbetsmetoderna och liknande rationaliseringsåtgärder har behandlingstiden för dessa ärenden nedbringats. Ytterligare åtgärder i sådant syfte förutses. Med hänsyn härtill räknar verket med att totalbalansen av varumärkesärenden — f. n. ca 5 000 — kan hållas oförändrad.

På varumärkesbyrån pågår ett särskilt rationaliseringsarbete, som syftar till att föra över likhetsgranskning av ordmärken — som nu utförs av kvalificerad kontorspersonal — till automatisk databehandling. Medel till förberedelser för metodens praktiska tillämpning har anvisats för budgetåret 1968/69. Kostnaderna för det fortsatta arbetet budgetåret 1969/70 beräknas öka med 100 000 kr.

4. Vad angår mönsterärendena, som också handläggs på varumärkesbyrån, erinras om att förslag till ny lag om mönster m. m. lagts fram av mönsterskyddsutredningen. Om förslaget genomförs, kommer antalet mönsteransökningar att öka och handläggningen av dem bli mera arbetskrävande. En särskild mönstersektion under ledning av en avdelningsdirektör bör inrättas inom varumärkesbyrån. Medel begärs till arvoden åt personal på sektionen under första halvåret 1970 (123 000 kr.).

5. Liksom föregående år föreslås att på namnsektionen inrättas en tjänst som avdelningsdirektör och en byrådirektörstjänst i stället för de arvodesbefattningar som nu finns. Vissa medel som innevarande budgetår anvisats för anskaffning av engångsnatur faller bort (— 27 000 kr.).

6. Antalet ärenden på bolagsbyrån har under en följd av år ökat med omkring 7 % årligen och ökningen väntas fortsätta i ungefär samma takt. Arbetsbördans ökning har, då personalen inte förstärkts i motsvarande mån, medfört att balanser och väntetid uppstått. Dessa har tidvis varit besvärande och tenderar att öka. Om ej andra åtgärder vidtas, skulle personalen behöva ökas med 7—10 personer om året. Mot denna bakgrund har ett omfattande rationaliseringsarbete påbörjats.

Registreringssektionens verksamhet, som tidigare bedrivits på 18 enmansrotlar med en jurist på varje, organiseras om så att enmansrotlarna successivt ersätts av 5 grupprotlar, var och en bestående av 2 jurister jämte kontorspersonal. I samband härmed delegeras vissa arbetsuppgifter till kontorspersonalen. Omläggningen innebär, att 8 jurister skall kunna disponeras för annat arbete men förutsätter att kontorspersonalen ökas med 13 personer.

Ett rationaliseringsprojekt, som bedrivs med hjälp av en konsult och i nära kontakt med statskontoret, innebär att verksamheten på bolagsbyrån så långt det går läggs om till automatisk databehandling. Kostnaden har preliminärt beräknats till sammanlagt 2 549 000 kr. En sådan omläggning av

balanssektionens rutiner slutförs under budgetåret 1968/69. Härvid beräknas inalles 9 biträden kunna frigöras för andra uppgifter, t. ex. för grupp-rotelarbete. För denna del av projektet och för visst systemarbete avseende registreringsverksamheten har kostnaden beräknats till 780 000 kr. För det fortsatta arbetet under budgetåret 1968/69 behövs enligt reviderade uppgifter från verket ca 500 000 kr.

Medel begärs till 8 kvalificerade biträden och till kostnader för att lägga om verksamheten till automatisk databehandling (+ 828 000 kr.).

7. I verket bör inrättas en särskild organisationsenhet för planering och utveckling. Enheten, som bör vara direkt underställd verkschefen, skall bl. a. tillse att verkets långtidsplan förs framåt och samordna rationaliserings- och utvecklingsverksamheten. Verket äskar för ändamålet ett arvodesbelopp av 100 000 kr.

8. Biträdespersonalen på besvärsavdelningen bör utökas med 2 biträden och administrativa byrån med 1 biträde. Därjämte äskas medel för ytterligare 3 expeditiionsvakter.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 28 925 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en kansliskrivare A 11 och ett biträde A 3—A 9 på patentavdelningen för infordrande av granskningsbesked, som erhållits i annat land, och för utbyte med vissa länder av behandlingsresultat, samt för ett biträde A 3—A 9 på var och en av de åtta patentbyråerna och för en kansliskrivare A 11 och ett biträde A 3—A 9 för bibliotekets arbete med klassning av patentskrifter. Vidare beräknar jag medel för ytterligare tre kansliskrivare A 11 för övergången till gruppprotelsystem på bolagsbyrån, ett biträde A 3—A 9 på besvärsavdelningen och en expeditiionsvakt i högst A 9. Anslaget har räknats upp med ytterligare 100 000 kr. för slutförande av arbetet med att utforma ett system för mekanisk likhetsgranskning av ordvarumärken. För det påbörjade rationaliseringsarbetet på bolagsbyrån har beräknats 350 000 kr. I detta sammanhang bör anmälas, att en del av kostnaderna för detta arbete under budgetåret 1967/68 bestritts genom överskridande av avlöningsanslaget. Kostnaderna under innevarande år bör betalas med medel från avlönings- och omkostnadsanslagen, som alltså i motsvarande mån kan komma att belastas med högre belopp än som beräknats i riksstaten (prop. 1968: 1 bil. 12 s. 36 och 39). För planering av verkets statistikproduktion har beräknats 10 000 kr.

I patentverket bedrivs med erkännansvärda insatser av såväl personal som verksledning ett förtjänstfullt rationaliseringsarbete. De mest påtagliga resultaten av detta synes komma att visa sig på patentavdelningen och bolagsbyrån. Större delen av den förstärkning av biträdespersonalen, för vilken medel beräknats, erfordras för att genomföra rationaliseringsåtgärder i dessa delar av verket. Vad särskilt angår patentavdelningen innebär åtgärderna

enligt verkets beräkning för budgetåret 1969/70 en avsevärd besparing av tekniskt utbildad arbetskraft. Den återverkan som detta bör få för verkets framtida personalresurser bör bedömas med hänsynstagande till nödvändigheten av att minska arbetsbalansen och till verkets roll inom ramen för den statliga politiken för att främja teknisk utveckling. En begränsad neddragning av ingenjörspersonalen bör dock kunna ske successivt i samband med naturlig avgång från verket. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser härom.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Patent- och registreringsverket* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 28 925 000 kr.

D 2. Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register

1967/68 Utgift	1 106 888
1968/69 Anslag	900 000
1969/70 Förslag	1 000 000

Från detta anslag bestrids dels länsstyrelsernas annonskostnader för att kungöra anmälningar, som skall tas in i förenings- och handelsregistren, dels viss del av patent- och registreringsverkets tryckningskostnader för att ge ut diverse samlingsregister.

Avgifter, som flyter in i samband med anmälningarna, redovisas på rikstatsens inkomstsida under titeln Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register. Avgifterna avses skola täcka kostnaderna under detta anslag. För budgetåret 1967/68 har inkomsttiteln redovisats med 985 000 kr., medan utgifterna under samma tid varit 1 107 000 kr. Eftersom inkomsterna de senare åren inte täckt kostnaderna, höjde Kungl. Maj:t avgifterna med verkan från den 1 oktober 1967 (SFS 1967:464 och 465). I rikstatsförslaget för budgetåret 1969/70 beräknas inkomsterna till 1 milj. kr.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 000 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

E. Ekonomiskt försvar**E 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar**

1967/68 Utgift	14 103 047
1968/69 Anslag	14 548 000
1969/70 Förslag	6 077 000

¹ Anslagen Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar och Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader

Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap har till uppgift att samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området. I den mån det inte ankommer på annan myndighet skall styrelsen också ombesörja att det totala försvarets behov av förnödenheter kan tillgodoses vid krig eller avspärrning. På styrelsen ankommer dessutom att fullgöra uppgifter i fråga om undanförsel och förstörelse. Ledamöter i styrelsen är en generaldirektör, som är styrelsens ordförande, och minst sex andra ledamöter, som Kungl. Maj:t utser särskilt. Bland ledamöterna utser Kungl. Maj:t en vice ordförande. Inom styrelsen finns under generaldirektören fyra byråer, nämligen administrativa byrån, utredningsbyrån, varubyrån och affärsbyrån samt en informationssektion.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70		
		Överstyrelsen		Dep.chefen
<i>Personal</i>				
Handläggande personal	55	+	3	+ 1
Övrig personal	40	+	1	+ 1
	95	+	4	+ 2
<i>Anslag</i>				
Avlöningar till tjänstemän	3 459 000	+	393 000	+ 260 000
Lönekostnadspålägg				
a) beräknat belopp för befintlig organisation		+	832 000	+ 832 000
b) beräknad ändring till budgetåret 1969/70		+	54 000	+ 23 000
Arvoden och särskilda ersättningar.....	36 000	+	1 000	+ 1 000
Ersättning till expertis	156 000	+	6 000	+ 6 000
Avlöningar till personal i övergångsorganisationen	75 000	+	3 000	— 10 000

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70			
		Överstyrelsen		Dep.chefen	
Lönekostnadspålägg till d:o		+	17 000	+	15 000
Sjukvård m. m.	8 000	+	2 000	+	2 000
Ersättningar för resor inom och utom riket	105 000	+	10 000	+	8 000
Expenser					
a) beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler		+	420 000	+	420 000
b) beräknad ändring av lokalhyra till budgetåret 1969/70		—	80 000	—	80 000
c) bränsle, lyse, vatten	7 000		—		—
d) övriga expenser	182 000	+	38 000	+	32 000
Därav engångsutgifter			(16 000)		(8 000)
Bibliotek och tidskriftsservice m. m. ...	—	+	10 000		—
Publikationstryck	40 000		—		—
Utställningsverksamhet m. m.	15 000	+	40 000		—
Utbildning av personal inom det ekonomiska försvaret	40 000	+	40 000	+	20 000
Databehandling m. m.	425 000		—		—
	4 548 000	+	1 786 000	+	1 529 000

Utredning om förvaltning av statliga cisterner m. m.

Kungl. Maj:t uppdrog den 17 mars 1967 åt statskontoret att i samråd med överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap utreda frågan om att till ett enda statligt organ koncentrera den tekniska verksamhet, som består i projektering, uppförande, kontroll och underhåll av cisternanläggningar av depåkaraktär. Därvid borde övervägas att till samma organ förlägga även driften av anläggningarna.

Statskontoret har den 11 september 1968 avlämnat sin utredning.

I utredningen lämnas först en redogörelse över befintliga anläggningar av depåkaraktär. Av redogörelsen framgår att staten uppfört över sjuttio anläggningar som i regel förvaltas och drivs av de myndigheter för vilkas räkning de kommit till. Dessa myndigheter är fortifikationsförvaltningen och försvarets materielverk i vad avser krigsmaktens anläggningar, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap (ÖEF), statens järnvägar (SJ) och statens vattenfallsverk.

För att analysera den statliga cisternförvaltningens organisation skiljer utredningen på *driftförvaltning*, *fastighetsförvaltning* och *drift*.

Driftförvaltningen inbegriper bl. a. planering och ordergivning avseende in- och utleveranser av varor, kvantitets- och kvalitetskontroller, utarbetande av driftinstruktioner och upphandling av driftmateriel samt säkerhetsfrågor.

Fastighetsförvaltningen har till uppgift att handha det löpande underhållet av anläggningarna. Uppgiften innebär bl. a. besiktning av anläggningarnas byggnadstekniska tillstånd, kostnadsberäkningar och infordring av anbud för planerade arbeten samt upphandling, byggkontroll och avsyning av utförda arbeten.

Driften av anläggningarna består främst i in- och utpumpning av varor, tillsyn och smärre reparationsarbeten.

Krigsmaktens oljelagringsanläggningar av depåkaraktär har med ett par undantag kommit till och lokaliserats med hänsyn till dels beredskapslagringsbehovet dels oljedistributionen till de mobiliserade förbanden. Med denna utgångspunkt samt med hänsyn till behovet att omsätta de lagrade varorna har den fredstida organisationen för drivmedelsförsörjningen inom det militära försvaret utformats. Härav följer att förrådsorganisationen för drivmedelslagring är en integrerad del av krigsmaktens verksamhet såväl i fred som i krig. Utredningen finner att fredsdriften vid huvudparten av anläggningarna även framdeles bör ha nuvarande organisation.

Vattenfallsverkets depåanläggningar är tillkomna för värmekraftverkens behov och i huvudsak förlagda i anslutning till värmekraftverken. Utredningen anser att dispositionen av lagringsutrymmena inte bör skiljas från den myndighet som bär ansvaret för kraftverksrörelsen. Utredningen finner därför att driften och förvaltningen av anläggningarna även fortsättningsvis bör ombesörjas av vattenfallsverket.

Av SJ:s anläggningar av depåkaraktär används endast en för löpande driftbehov. Någon särskild personal för denna anläggnings drift och skötsel finns inte anställd. Utredningen anser att någon ändrad förvaltningsstatus för denna anläggning inte bör komma ifråga.

Av oljelagringsanläggningarna inom ÖEF:s ansvarsområde har ungefär en tredjedel hyrts ut till oljeföretag på långsiktskontrakt. Utredningen anser att drift av de uthyrda anläggningarna i de aktuella företagens regi också fortsättningsvis torde vara den mest rationella lösningen. Övriga ÖEF:s anläggningar kan i och för sig föras över till ett centralt cisternförvaltningsorgan under förutsättning att den i krissituationer ansvariga bränslemyndigheten tillförsäkras ett avgörande inflytande på anläggningarnas utnyttjande under såväl freds- som krisförhållanden.

Utredningens slutsats blir att förutsättningar saknas för en centralisering av anläggningars driftförvaltning.

Utredningen påpekar vidare, att ett centralt statligt organ för cisternförvaltning i och för sig kan inrättas även om förvaltning och drift i stor utsträckning förblir decentraliserade. Organets huvuduppgift skulle i detta läge bli att handha fastighetsförvaltningen för de statliga depåanläggningarna. Organet skulle härtil kunna åläggas ansvaret för driften av anläggningarna, som enbart utnyttjas för beredskapslagring.

Enligt utredningens mening skulle dock rationaliseringsvinsterna av en

centralisering av fastighetsförvaltningen bli förhållandevis små. Då nybyggnadsverksamheten under kommande år beräknas bli av begränsad omfattning kommer de förbättrings- och moderniseringsarbeten som förväntas bli nödvändiga att kunna spridas ut och innebära en genomsnittligt sett tämligen låg arbetsbelastning. Inte heller ett centralt förvaltningsorgan skulle därför kunna sysselsätta något större antal egna byggnadstekniker. Projektering och byggande måste liksom hittills i huvudsak ske i form av entreprenaduppdrag. Möjligheterna till mer väsentliga besparingar genom bättre personalutnyttjande blir därmed begränsade. Vidkommande det övriga förvaltningsarbetet är arbetsuppgifterna i regel inte av den karaktären att det finns anledning att förvänta några stordriftsfördelar genom en centralisering.

Utredningen konstaterar att det inte synes rationellt att centralisera vare sig drift- eller fastighetsförvaltningen. Utredningens slutsats blir således att den statliga cisternförvaltningen även fortsättningsvis bör ha nu gällande ansvarsuppdelning och organisation.

Utredningen har vidare undersökt vilka förändringar som bör vidtas i organisationen av överstyrelsens cisternförvaltning för att verket vid en bibehållen decentraliserad förvaltning effektivt skall kunna fylla sina uppgifter på cisternområdet.

Utredningen föreslår att inom överstyrelsen organiseras en byrå, benämnd bränslebyrå, uppdelad i tre sektioner under ledning av en byråchef. Denna byrå skall fullgöra de uppgifter som i nuvarande organisation åligger dels utredningsbyråns beträffande energiförsörjningen dels cisternsektionen. Detta medför att ärenden om driften och fastighetsförvaltningen av cisternanläggningarna avskiljs från affärsbyråns och förs samman med bränsleplaneringsfunktionen. Bränslebyråns föreslås bestå av en bränslesektion, en förvaltningssektion och en teknisk sektion.

Bränslesektionen föreslås ta över i huvudsak de arbetsuppgifter som nu åligger utredningsbyråns bränslegrupp. Bränslegruppens personal förs över och förstärks med en utredare. Förstärkningen motiveras främst av ökade uppgifter i samband med planering inom energisektorn. Förvaltningssektionen och den tekniska sektionen tar över nuvarande cisternsektionens uppgifter. En ökning av personalen i förhållandet till nuläget med tre tjänstemän föreslås. Behovet av ökat antal anställda hänger samman med den kvantitativa ökningen av arbetsuppgifterna som skett under senare år. Särskilt tillsynsfunktionerna har blivit mer arbetskrävande. Detta beror på att den större delen av cisternparken nått en sådan ålder, att man för att begränsa riskerna för explosioner och andra olyckor måste intensifiera kontrollen av anläggningarnas skick.

Enligt organisationsförslaget får bränslebyråns 18 tjänster vilket innebär en ökning av ÖEF:s personalresurser med sex tjänster. Fem tjänster förs över från utredningsbyråns och sju från cisternsektionen.

Remissyttranden

Yttranden över utredningens förslag har avgivits av fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, statens järnvägar, kommerskollegium och statens vattenfallsverk.

Remissinstanserna framför inte några erinringar mot utredningens slutsats om att bibehålla den statliga cisternförvaltningens nuvarande ansvarsfördelning.

Beträffande organisationen av cisternförvaltningen vid ÖEF ställer sig *kommerskollegium* tveksam till om det är lämpligt att integrera arbetsuppgifter som naturligen hör till styrelsens affärsbyrå med planeringsuppgifterna i den tänkta bränslebyrån. *Vattenfallsverket* tillstyrker den föreslagna organisationsändringen då den syns motsvara kravet på att frågorna rörande energiförsörjningen under krig får fast förankring inom ÖEF.

Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 387 600 kr., varav för lönekostnads- pålägg och lokalhyror 1 189 000 kr.

2. Styrelsen föreslår att en tjänst som avdelningschef inrättas för att hålla ihop styrelsens olika planeringsfunktioner jämte den löpande interna och externa samordningen (+ 95 000 kr.).

3. I utredning om förvaltning av statliga cisterner m. m. föreslår statskontoret att inom överstyrelsen organiseras en ny byrå, bränslebyrån. Samtidigt föreslås en viss personalförstärkning. Mot förvaltningskostnadsanslaget har räknats kostnaderna för att inrätta en byråchefs- en byrådirektörs- och en kansliskrivaretjänst (+ 187 000 kr.). Härtill kommer kostnaderna för att flytta upp en tjänst från A 30 till B 6 (+ 7 000 kr.) samt höjda expenskostnader (+ 20 000 kr.).

4. Styrelsen föreslår att en ny anslagspost förs in benämnd bibliotek- och tidskriftsservice m. m. Kostnaderna under denna post beräknas till 20 000 kr., varav 10 000 kr. kan föras över från delposten Övriga expenser (+ 10 000 kr.).

5. Anslagsposten Utställningsverksamhet m. m. bör höjas med ett engångsbelopp i syfte att anskaffa materiel till en samordnad utställningsverksamhet för hela det ekonomiska försvaret (+ 40 000 kr.).

6. Anslagsposten Utbildning av krigsplacerad personal bör ändras till Utbildning av personal inom det ekonomiska försvaret samt höjas för att medge en ökad utbildningsverksamhet (+ 40 000 kr.).

Styrelsen föreslår att verkets namn ändras till beredskapsstyrelsen eller överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Styrelsen förordar det senare alternativet.

Departementschefen

Överstyrelsen fick sin nuvarande organisation efter beslut av 1967 års riksdag (prop. 76, SU 81, rskr 193). Styrelsens affärsbyrå har senare förstärkts (prop. 1968: 1 bil. 12 s. 42). I prop. 1967: 76 angående omorganisation av överstyrelsen förutsatte jag att styrelsens planerings- och samordningsfrågor skulle beaktas i samband med en senare genomgång av organisationen. Överstyrelsen framhåller nu att hittillsvarande erfarenheter av organisationen styrkt behovet av att styrelsens olika planeringsfunktioner hålls samman under enhetlig ledning. Styrelsen föreslår därför att utrednings- och varubyråerna förs ihop till en planeringsavdelning under ledning av en avdelningschef.

I en särskild utredning föreslår statskontoret i samråd med styrelsen att inom styrelsen organiseras en ny byrå benämnd bränslebyrå. Denna byrå skall fullgöra de uppgifter som i nuvarande organisation åligger dels utredningsbyrå i fråga om energiförsörjningen dels affärsbyråns cisternsektion. Utredningens förslag har remissbehandlats och i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Jag är inte nu beredd att ta slutlig ställning till de framförda organisationsförslagen. Tillsvidare bör emellertid tillkomma en provisorisk organisation för bränslefrågor i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets förslag. Vidare behöver planeringsfunktionerna hos styrelsen förstärkas. Jag beräknar därför medel för göromålsförordnanden för en avdelningschef och en byråchef samt för ytterligare ett biträde och förutsätter därvid att en tjänst som byråchef tills vidare hålls vakant.

Jag biträder styrelsens förslag att dess namn ändras till överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Ändringen bör ske den 1 juli 1969.

Med hänvisning till det anförda beräknar jag anslaget till 6 077 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 6 077 000 kr.

E 2. Omkostnader för statlig lagerhållning m. m.

1967/68 Utgift	42 518 944
1968/69 Anslag	50 660 000
1969/70 Förslag	49 785 000

Från anslaget betalas överstyrelsens för ekonomisk försvarsberedskap utgifter för huvudsakligen lagerhållning. Lagerinköpen finansieras med en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Enligt beslut av 1953 års riksdag får krediter disponeras intill ett belopp av 740 milj. kr. Genom skilda beslut, senast den 15 mars 1968, har Kungl. Maj:t ställt sammanlagt 688,6 milj. kr. till

styrelsens förfogande. Utöver räntekostnader för medel som tagits i anspråk kommer kostnader för hantering av lagren.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70			
		Överstyrelsen	Dep.chefen		
1. Räntor på den rörliga krediten	39 300 000	+	300 000	— 3 400 000	
2. Hyror till förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap	1 605 000	+	45 000	+	45 000
3. Övriga hyror och lagringsersättningar	1 980 000	+	260 000	+	260 000
4. Anskaffning och underhåll av lagerbyggnader	2 200 000	+	1 300 000	+	1 300 000
5. Besiktning och kontroll av lagerbyggnader	255 000	+	100 000	+	100 000
6. Flyttning av varor på grund av uppsagda hyresavtal	1 170 000	+	980 000	+	600 000
7. Kostnader för omsättning av varor	2 250 000	+	220 000	+	220 000
8. Förluster på grund av kvalitetsförsämringar	1 600 000		—		—
9. Dataundersökning	100 000		—		—
10. Gengasforskning	200 000	+	50 000		—
	50 660 000	+	3 255 000	—	875 000

Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap

1. Räntan debiteras för kalenderår, varför under budgetåret 1969/70 skall erläggas ränta på de medel som utnyttjas under år 1969. Styrelsen beräknar att vid 1969 års ingång ha tagit i anspråk 640 milj. kr. av krediten och att under samma år komma att disponera ytterligare 40 milj. kr. Med en räntefot av 6 %, kommer medelsbehovet för täckande av räntekostnaderna att belöpa sig till 39,6 milj. kr.

2. Styrelsen skall till förrådsfonden erlagga hyra för de cisternanläggningar, som hör till fonden och som styrelsen tar i anspråk för egen lagring. Den ökade lagringen beräknas medföra en ökning av hyreskostnaden med 45 000 kr.

3—5. Utgifterna för övriga hyror samt för att anskaffa, underhålla och besiktiga lagerbyggnader beräknas öka med 1 660 000 kr.

6—7. För att flytta och omsätta varor beräknas utgifterna komma att öka med 1 200 000 kr.

8—9. Medelsbehovet väntas bli oförändrat.

10. En oförändrad ambitionsnivå för forskning och försök på gengasområdet medför kostnadsökning med 50 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 49 785 000 kr. Jag har därvid beräknat bl. a. att den rörliga krediten kommer att tas i anspråk i sådan omfattning att räntekostnaderna med hänsyn till nu gällande räntefot minskar med 3,4 milj. kr. i förhållande till föregående budgetår (1.)

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Omkostnader för statlig lagerhållning m.m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 49 785 000 kr.

F. Diverse

F 1. Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet

1967/68 Utgift	3 265 000
1968/69 Anslag	3 665 000
1969/70 Förslag	4 050 000

Svenska turisttrafikförbundet har som aktiva medlemmar svenska städer, landsting, kommuner, föreningar och företag och som passiva enskilda personer. Förbundets angelägenheter handhas av en styrelse och ett råd. Styrelsen består av 13 ledamöter och 12 suppleanter, varav Kungl. Maj:t utser sju resp. sex. Bland de sju ledamöterna utser Kungl. Maj:t en att vara ordförande. Övriga ledamöter och suppleanter i styrelsen utses av rådet som i sin tur utses av medlemmarna.

Turisttrafikförbundets verksamhet, som bedrivs i syfte att sprida ökad kännedom om Sverige som turistland, består huvudsakligen i att producera och distribuera informationsmaterial i olika former som trycksaker, bildmaterial för utställningar och skyltning samt filmer. Arbetet är till största delen förlagt till huvudkontoret i Stockholm men utförs också vid elva egna eller gemensamma nordiska turistkontor i utlandet. Vid sidan av förbundets mera allmänt inriktade informationsverksamhet genomför förbundet produktiva kampanjer och länderaktioner, som samordnas med och delvis finansieras av kollegiet för Sverige-information i utlandet. Som ett led i arbetet vid huvudkontoret ingår att anordna studiebesök och gruppresor till Sverige för utländska resebyråtjänstemän och journalister.

Ytterligare uppgifter om turisttrafikförbundets verksamhet lämnades i prop. 1961: 1 (bil. 12 s. 236).

Förbundets huvudkontor i Stockholm är organiserat på fyra avdelningar: utlandsavdelningen, informationsavdelningen, publikationsavdelningen och kansliavdelningen (ekonomi och personal). För verksamheten i utlandet har förbundet turistinformationskontor i Danmark, Finland, Norge, Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Amerikas förenta stater (New York). Tillsammans med övriga nordiska länder driver förbundet dessutom turistkontor i Italien, Schweiz och Amerikas förenta stater (Los Angeles).

Turisttrafikförbundet erhåller för sin verksamhet sedan flera år statsbidrag. För innevarande budgetår har 3 665 000 kr. anvisats från detta anslag och 154 000 kr. från anslaget Turistpropaganda i Amerikas förenta stater

(F 2). Förbundets budget för budgetåret 1968/69 omsluter drygt 4,8 milj. kr. Mellanskillnaden täcks med bidrag från främst kollegiet för Sverige-information i utlandet och medlemsavgifter m. m.

Svenska turisttrafikförbundet hemställer att anslaget höjs med 1 150 000 kr. till 4 815 000 kr.

Den internationella turisttrafiken stagnerade under år 1967 efter att ha utvecklats kraftigt åren närmast före. Enligt uppgifter från OECD:s turistkommitté ökade utlandsturismen endast med 1 % och valutainkomsterna med 3 % för år 1967.

Sett i relation till den utländska trafiken, som under året registrerats i flera europeiska länder, har de nordiska länderna dock hävdat sig väl.

Antalet icke-nordbor, som besökt Sverige ökade enligt förbundets beräkningar under år 1967 med närmare 6 % till ca 1,3 milj.

Turistströmmen från de nordiska grannländerna är f. n. omöjlig att beräkna någorlunda tillförlitligt. Den torde dock vara minst dubbelt så stor som den icke-nordiska, dvs. minst 2,5 milj.

Antalet turister i Sverige från särskilt Nederländerna, Amerikas förenta stater och Schweiz har fortsatt att öka kraftigt under år 1967, medan den tidigare markanta stegringen av turister från bl. a. Frankrike, Belgien och Spanien stannat av. Antalet resande till Sverige från Förbundsrepubliken Tyskland har ej gått att fastställa på grund av bristande statistiskt underlag.

Mot en mycket jämn balans i antalet turistresor mellan Sverige och utlandet står det av riksbanken redovisade kraftiga underskottet i resevalutabalansen, 795 milj. kr. för år 1967. Med reservation för den klart otillfredsställande redovisningen av våra resevalutatransaktioner skulle enligt riksbanken turistinkomsterna ha ökat med 7,1 % under 1967 till 811 milj. kr., samtidigt som utgifterna ökat med 16,2 % till 1 606 milj. kr.

Turisttrafikförbundet har även under budgetåret 1967/68 försökt motverka den negativa resevalutabalansen efter två linjer. För det första har förbundet väsentligt utvidgat sitt samarbete med olika intressenter i syfte att nå ökad försäljningseffekt på utlandsmarknaderna. Praktiskt taget alla förbundets operativa resurser har f. n. samlats för att i samarbete med de olika intressenterna användas på ett fåtal marknader, nämligen Danmark, Finland, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland och Amerikas förenta stater. De kampanjer i massmedia som hittills företagits i bl. a. Amerikas förenta stater, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland i samarbete mellan förbundet och olika intressenter ger vid handen, att det även med en relativt begränsad insats är möjligt att åstadkomma en märkbar ökning av efterfrågan på sverigeresor. För det andra har förbundet försökt att ägna ökat intresse för inrikesturismens problematik. Betydande ansträngningar har lagts ned på frågan om en samordnad informations- och annonskampanj för att åstadkomma ett ökat svenskt resande i eget land.

Förbundet hyser förhoppning om att en samordnad inrikesaktion med en total satsning på minst 1 milj. kr skall kunna genomföras i samarbete med de olika intressenterna budgetåret 1969/70. För detta ändamål föreslås ett nytt anslag, på 500 000 kr. Till detta kommer inrättande av en inrikesavdelning, kostnadsberäknad till 400 000 kr.

Den begärda ökningen av statsanslaget till förbundet med 1 150 000 kr. fördelar sig på följande sätt. För huvudkontoret i Stockholm beräknas en ökning med 508 000 kr. för löner och omkostnader. Därutöver föreslås kontorets produktionsutgifter ökade med 285 000 kr. För utlandskontorens del beräknas en ökning med 357 000 kr.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 januari 1964 tillkallades en särskild sakkunnig för att utreda frågan om åtgärder för planering och samordning av verksamheten på den inrikes turisttrafikens område. Utredningen, som antog benämningen 1964 års turisttrafikutredning, avlämnade den 14 oktober 1966 betänkandet »Turisttrafiken i Sverige» (Stencil H 1966: 2). Utredningen föreslår att vissa funktioner av central natur på turistväsendets område förs samman inom en inrikesavdelning vid Turisttrafikförbundet. Under utredningens arbete och därefter har viss försöksverksamhet bedrivits med anslag från tionde huvudtitelns kommittéanslag (prop. 1966: 1 bil. 12 s. 162).

Betänkandet har remissbehandlats och samtliga remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat utan erinran i allt väsentligt utredningens förslag.

I skrivelse den 9 oktober 1968 redogör Svenska turisttrafikförbundet för vissa väsentliga faktorer som tillkommit under den tid försöksverksamhet bedrivits vid förbundet. Genom lagändring den 1 juli 1968 fick kommun viss rätt att uppföra och driva turistanläggningar. Vidare har turisttrafikförbundet ändrat sin organisation.

Departementschefen

Bidraget till turisttrafikförbundet har under den senaste femårsperioden ökat från 1,9 till 3,7 milj. kr. Dessutom får förbundet årliga anslag av statsmedel till sin verksamhet i storleksordningen 500 000 kr. från de medel som står till förfogande för kollegiet för Sverige-information i utlandet. Främjande av resande till turistmålen i Sverige ligger redan nu inom ramen för vad turisttrafikförbundets av Kungl. Maj:t godkända stadgar föreskriver. Jag kan inte tillstyrka att särskilda medel anvisas för detta ändamål. Jag föreslår en medelsökning med 385 000 kr. Anslaget blir då 4 050 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 4 050 000 kr.

F 2. Turistpropaganda i Amerikas förenta stater

1967/68 Utgift	154 000
1968/69 Anslag	154 000
1969/70 Förslag	154 000

Från anslaget betalas svenska statens andel i kostnaderna för en skandinavisk turistkampanj i Amerikas förenta stater, finansierad av Danmark, Norge och Sverige.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Turistpropaganda i Amerikas förenta stater* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 154 000 kr.

F 3. Avsättning till fonden för idrottens främjande

1967/68 Utgift	26 375 000
1968/69 Anslag	30 375 000
1969/70 Förslag	33 375 000

En sammanställning över de bidrag, som Kungl. Maj:t under år 1968 beviljat ur fonden för idrottens främjande, har tagits in i årets riksdagsberättelse (s. 17).

	Anvisat 1968/69		Begärd ändring 1969/70
Sveriges riksidrottsförbund:			
a) förbundets centrala verksamhet			
administration	889 000	+	90 000
ungdomskonsulenter/instruktörer	2 307 000	+	333 000
kursverksamhet	350 000	+	120 000
fritidsverksamhet m. m.	235 000	+	10 000
instruktionsverksamhet för motionsidrott m. m. ..	115 000	+	55 000
övrigt	326 000	+	10 000
Summa a)	4 222 000	+	618 000
b) riksidrottsförbundets idrottsinstitut på Bosön	325 000	+	50 000
c) riksidrottsförbundets idrottsplatskommitté	390 000	+	25 000
d) riksidrottsförbundets poliklinikverksamhet	315 000	+	25 000
e) specialförbunden	12 000 000	+	2 500 000
f) distriktsförbunden	1 100 000	+	200 000
g) föreningar—kollektiv försäkring jämte föreningarnas ungdomsverksamhet	700 000	+	100 000
Summa a—g)	19 052 000	+	3 518 000

	Anvisat 1968/69	Begärd ändring 1969/70
h) idrottsanläggningar		
större anläggningar	1 425 000	+ 2 575 000
mindre anläggningar m. m.	2 510 000	+ 770 000
Bosöns idrottsinstitut, Lillsveds gymnastikfolk- högskola och Idrottens hus		— + 2 000 000
Summa h)	3 935 000	+ 5 345 000
j) vissa utanför riksidsrottsförbundet stående organisa- tioner		
Sveriges olympiska kommitté	1 300 000	— 800 000
De handikappades riksförbund	220 000	+ 50 000
Sveriges dövas idrottsförbund	80 000	+ 10 000
Svenska gymnastikförbundets gymnastikfolk- högskola på Lillsved	80 000	+ 10 000
Simfrämjandet	85 000	+ 15 000
Svenska livräddningssällskapet	35 000	+ 5 000
Gösta och Olga Olanders Våladalsstiftelse	1 030 000	+ 5 000
Svenska korporationsidsrottsförbundet		
a) central verksamhet	565 000	+ 190 000
b) konsulentverksamhet	690 000	+ 115 000
c) lokalförbunden	425 000	+ 75 000
d) korporationerna	30 000	+ 10 000
e) kursverksamhet	195 000	+ 50 000
f) övrigt	355 000	+ 155 000
Summa a—f)	2 260 000	+ 595 000
Skid- och friluftsförbundet	337 500	+ 497 500
Skolöverstyrelsen	240 000	+ 50 000
Ridfrämjandet		
främjandets verksamhet	360 000	+ 120 000
ridhusbidrag	—	+ 600 000
Svenska lantliga ryttaföreningarnas centralförbund ..	70 000	+ 5 000
Svenska ponnyföreningen	25 000	+ 11 000
		+10 036 500

Sveriges riksidsrottsförbund framhåller, att det ökade intresse för aktiv idrottsutövning, som under senaste åren kunnat märkas, stärkts och breddats ytterligare under förbundets senaste verksamhetsår. Den 1 januari 1968 var 12 606 föreningar anslutna till riksidsrottsförbundet och redovisade tillsammans 2 241 209 medlemmar, av vilka 1 187 069 i åldern 12—24 år. I förhållande till motsvarande tidpunkt år 1967 ökade för-

eningsantalet med 207 och medlemsantalet med 385 604, varav 153 874 i ålderskategorierna 12—24 år. Enligt riksidsrottsförbundets uppfattning främjas den idrottsliga verksamheten i landet bäst om ett nära samspel och en effektiv samordning sker mellan idrottsinriktad ungdomsverksamhet, tävlingsidrott och annan motionsutövning. Ungdomsidrottens utveckling beror främst av den insats som görs av förbundets distriktskonsulenter och specialförbundens ungdomsinstruktörer. Riksförbundet begär medel för att anställa ytterligare två konsulenter och tre instruktörer. Specialförbundens verksamhet är av avgörande betydelse för tävlingsidrotten och bidragen till dessa föreslås skola räknas upp med 2,5 milj. kr. 1967 års riksidsrottsmöte tillstyrkte enhälligt förslag om den framtida utbildningen av frivilliga idrottsledare, som lagts fram av särskilda kommitterade för riksidsrottsförbundet, korporationsidsrottsförbundet, skid- och friluftsförbundet samt kommunförbundet. Riksidsrottsförbundet anser det angeläget att utredningens förslag förverkligas under budgetåret 1969/70 och har under anslaget till kursverksamhet beräknat 100 000 kr. för att täcka initialkostnaderna för en utbildningscentral med uppgift att med bl. a. pedagogiska hjälpmedel, instruktionshandledningar och allmän rådgivning betjäna de i utredningen medverkande organisationerna. Vidare begärs ett belopp av 2 milj. kr. för planering och projektering samt begynnande arbeten för förbättring och utbyggnad av bl. a. Idrottsinstitutet på Bosön och Lillsveds gymnastikfolkhögskola.

Svenska korporationsidsrottsförbundet har nu 210 lokala idrottsförbund och 8 kollektivt anslutna fritidsförbund som genom drygt 7 500 korpidsrottsklubbar erbjuder de anställda och deras familjer, skolungdom och pensionsnärer möjlighet till rätt avvägd motionsidrott. Det växande antalet lokalförbund och korpidsrottsklubbar ställer stora krav på förbundets personella resurser och tekniska hjälpmedel. Förbundet, som f. n. har 13 distriktskonsulenter, begär medel bl. a. för att anställa ytterligare 2 distriktskonsulenter och en konsulent för ledarutbildning. Vidare beräknas medel för en konsulent på deltid för förbundets motionsverksamhet för pensionsnärer.

Även Skid- och friluftsförbundet redovisar ökad aktivitet. Antalet lokalavdelningar ökade under budgetåret 1967/68 med 11 till 284. Antalet frivilliga ledare ökade med 577 till 8 349, varav hälften kvinnor. Främjandet framhåller, att fortsatt utveckling är beroende av ökad tillgång på utbildade ledare. En breddning av ledarutbildningen medför ökade kostnader. Främjandet saknar — i motsats till riksidsrotts- och korporationsförbunden — regionalt verksamma konsulenter. I samband med den regionala ledarutbildningen, rådgivningen till kommunerna i fråga om friluftsområden och friluftsanläggningar m. m. blir behovet av personer, som helt kan ägna sig åt dessa uppgifter, alltmer framträdande. Medel begärs för sju nya tjänster som distriktskonsulenter. Vidare beräknas medel för nya tjänster som biträdande barnkonsulent, ungdomskonsulent och utbildningsledare.

Skolöverstyrelsen begär uppräknning av anslaget för bl. a. utbildning av klasslärare i simundervisning och till reseledare vid fjällfärder. Medel beräknas också för regional verksamhet i länsskolnämndernas regi.

Ridfrämjandet framhåller att antalet medlemmar de tre senaste åren stigit med 10 % för år och uppgår nu till 27 000. För budgetåret 1968/69 begärs 480 000 kr. Främjandet bedömer den centrala utbildningen som så viktig att huvuddelen av främjandets resurser måste sättas in på ridskolan i Strömsholm.

För bidrag till ridhusanläggningar begärs 600 000 kr. De Svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund och Svenska ponnyföreningen hemställer om ökade resurser för utbildning av instruktörer och ungdomsledare.

Idrottens samarbetsnämnd erinrar om, att frågan om stöd åt idrottens organisationer sedan en tid tillbaka är föremål för utredning genom särskilda sakkunniga, idrottsutredningen. Det är att förvänta att utredningen kommer att föreslå ökade medel till idrottsrörelsen. I avvaktan på utredningsresultatet bör den dynamiska utvecklingen som är igång ej bromsas upp.

För såväl riks-idrottsförbundets som korporations-idrottsförbundets del framhåller nämnden vikten av att tillräckligt stöd ges åt den speciella ungdomsverksamheten, såväl i form av ökade anslag till verksamheten som till utbyggnad av konsulent/instruktörsorganisationen.

Vad angår riks-idrottsförbundet vill nämnden understryka angelägenheten av att specialförbunden kan tillgodoses i tillräcklig grad. Deras verksamhet är av central betydelse och otillräckliga resurser för dem får återverkningar på hela idrottsrörelsen. Riks-idrottsförbundet äskar för ändamålet ett anslag av 14,5 milj. kr., en höjning i förhållande till vad som anvisats för innevarande budgetår med 2,5 milj. kr. Ökningen är procentuellt sett av ungefär samma storleksordning som för löpande budgetår. — Nämnden understryker vidare vikten av att medel ställs till förfogande för den planering och projektering av förbättringar och utbyggnad i fråga om Bosön—Lillsved som föreslagits samt för uppförande av ett »Idrottens hus». Bosön—Lillsved är viktiga kurs- och träningscentra inom idrottsrörelsen. Befintliga resurser är redan nu otillräckliga för rörelsens behov. Skall den av riks-idrottsmötet beslutade utökningen av kursverksamheten för ledarutbildning kunna genomföras krävs en betydande upprustning av dessa båda anläggningar. Ett »Idrottens hus» är en gammal tanke som nu synes ha möjlighet att kunna realiseras. Nämnden vill för sin del peka på de fördelar som är förenade med en dylik anläggning och framhålla betydelsen av att den kan komma till. — Av årets anslag är 1 milj. kr. avsedda som ett första anslag för upprustning av idrottsanläggningen i Vålådalen. Totalkostnaden härför har beräknats till 3 milj. kr. Nämnden utgår ifrån att minst motsvarande be-

lopp som för innevarande år beräknas härför under anslaget för nästa budgetår. — Anordningen med en kollektiv försäkring för organisationerna inom riksidsrottsförbundet finner nämnden i hög grad ändamålsenlig och tillstyrker att medel anvisas till kostnaden härför. — Riksidsrottsförbundets förslag om ökad bidragsram för mindre anläggningar vill nämnden biträda, då det visat sig att dessa bidrag haft stor betydelse för tillkomsten av enklare anläggningar, som väl lämpar sig för idrottsutövande.

För korporationsidsrottsförbundets del synes särskilt viktigt att en fortsatt utbyggnad av konsulentorganisationen kan ske. Förbundet har nu 13 konsulenter och önskar öka antalet med två. Behovet av fler konsulenter hänger till största delen ihop med den fortsatta ökningen av lokalförbunden. För lokalförbunden, vilkas arbete kraftigt ökat genom nytillkomna korporationer, krävs förbättrade resurser, framför allt i fråga om administrativt biträde, vilket förbundsledningen nu i stor utsträckning själv får ombesörja till förfång för arbetet med idrotten. — Den vidgade verksamheten inom korporationsidsrottsförbundet ställer också krav på ökade medel för utbildning av frivilliga ledare och funktionärer. — Nämnden framhåller också önskvärdheten av ökade resurser till motionsidrotten för pensionärer.

Genom De handikappades riksförbunds arbete har väsentligt förbättrade möjligheter skapats för de handikappades idrottsutövning. Förbundet tillhandahåller vidare lämplig idrottsmateriel m. m. Tillräckliga medel bör ställas till förfogande för en fortsatt utveckling på handikappidrottens område.

Departementschefen

Formerna för och omfattningen av statens stöd till idrotten utreds av idrottsutredningen. Den beräknas bli färdig under år 1969 och kan påverka anslaget till idrotten först budgetåret 1970/71. I avvaktan på utredningsresultatet vill jag nu endast understryka önskvärdheten av höjda anslag till specialförbunden och behovet av att ge riksidsrottsförbundet och andra idrottsorganisationer ökade resurser för ledarutbildning. Jag förordar att anslaget för budgetåret 1969/70 räknas upp med 3 milj. kr. Jag beräknar därvid oförändrat belopp dvs. 1 milj. kr. för upprustning av Vålådalsanläggningarna. Vidare kan framhållas, att vissa belopp av anslaget för budgetåret 1968/69 använts för deltagande i olympiska spel. Motsvarande belopp kan under nästa budgetår disponeras för andra ändamål.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Avsättning till fonden för idrottens främjande* för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 33 375 000 kr.

F 4. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1967/68 Utgift	9 809
1968/69 Anslag	28 000
1969/70 Förslag	35 000

Under anslaget har beräknats medel för arvoden, expenser m. m. för granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, oljelagringsrådet och resegarantinämnden. Institutionernas medelsförbrukning budgetåret 1969/70 har beräknats enligt följande.

	1968/69	Ändring 1969/70
1. Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar (jfr. prop. 1955: 1 bil. 12 s. 113 och 1963: 1 bil. 12 s. 151)	16 000	—
2. Oljelagringsrådet (jfr. prop. 1957: 144)	7 000	—
3. Resegarantinämnden (jfr. prop. 1967: 106)	5 000	+ 7 000
	28 000	+ 7 000

Departementschefen

Beräkningen av medelsbehovet föranleder inte någon erinran från min sida. Anslaget bör tas upp med sammanlagt 35 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II: Statens allmänna fastighetsfond

II: 1. Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl.

1967/68 Utgift	2 520 000
1968/69 Anslag	1 379 000
1969/70 Förslag	90 000

För att uppföra en gemensam administrationsbyggnad (Sverigehuset) för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. institutioner vid Kungsträdgården i Stockholm har anvisats investeringsanslag av 12 634 000 kr. Kostnaderna beräknas enligt prisläget den 1 april 1968 till 12 732 000 kr.

Byggnaden, för vilken redogörelse lämnats i bl. a. prop. 1968:1 (bil. 12 s. 57), började uppföras i november 1966 och beräknas vara färdigställd vid årsskiftet 1968/69.

Byggnadsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 360 000 kr. på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1968/69 och med 90 000 kr. på riksstaten för budgetåret 1969/70.

Departementschefen

I prop. 1968: 155 till 1968 års höstriksdag beräknades 360 000 kr. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1968/69. Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 90 000 kr.

V: Fonden för låneunderstöd

V: 1. Lån till utbyggnad av oljelagringen

1967/68 Utgift	63 341 734	Reservation ...	24 390 154
1968/69 Anslag	63 350 000		
1969/70 Förslag ...	67 000 000		

Från anslaget bestrids statens kostnader för beredskapslagring av olja enligt riktlinjer, som godkänts av riksdagen.

1963—1969 års oljelagringsprogram

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1962 års riksdag riktlinjer för beredskapslagring av olja, innefattande ett program för ökad lagring av mineraloljor under sjuårsperioden 1963—1969 (prop. 1962: 194, BeU 68, 2LU 45, rskr 418 och 420). Av den i 1961 års priser beräknade årskostnaden om 112 milj. kr. skall staten bidra med 59 milj. kr., medan återstoden 53 milj. kr. finansieras genom prissättning på olja. I likhet med vad som gällde för lagringsprogrammet under åren 1958—1962 skall statens bidrag utgå i form av ränte- och amorteringsfria lån till de lagringsskyldiga. Lånen skall skrivas av under en tid av 20 år. De är indexreglerade, vilket innebär att varje års lånebelopp justeras med hänsyn till det genomsnittliga prisläget för olja och cisterner under året före lånets utlämnande.

Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap

Enligt de principer, som genom 1962 års oljelagringsbeslut fastställts för indexregleringen skall det statliga lånebidraget för kalenderåret 1968, i basprisläget 59 milj. kr., justeras med hänsyn till pris- och kostnadsutvecklingen fram till årsskiftet 1967/68. Härigenom kommer årsbeloppet till följd av bl. a. den ogynnsamma frakt- och oljeprisutvecklingen att öka med 5 673 000 kr. till 64 673 000 kr. Enär 63 346 000 kr. av de för budgetåret 1968/69 anvisade medlen är avsedda för statliga lånebidrag under kalenderåret 1968, uppkommer ett underskott av $(64\,673\,000 - 63\,346\,000 =)$ 1 327 000 kr.

Det belopp för statliga lån som skall betalas under år 1969 kan inte slutligt indexregleras och följaktligen icke heller slutligt fastställas förrän efter årsskiftet 1968/1969. Med hänsyn till prisutvecklingen beräknas för kalenderåret 1969 ett medelsbehov för statliga lånebidrag av omkring 67 milj. kr.

Avskrivningar på återbetalda lån, vilka hittills täckts inom ramen för tillgängliga medel, uppgår t. o. m. budgetåret 1968/69 till 925 250 kr. Motsvarande belopp för återstoden av lagringsperioden kan inte nu beräknas, varför styrelsen framdeles återkommer med förslag till täckning härav.

För ett antal enskilda lagringsskyldiga företag nedgår lagringsplikten från ingången av år 1969 i förhållande till vad som fastställts för dem med utgången av lagringsperioden 1958—1962. De mot lagernedsättningarna svarande lånebeloppen, 88 688 kr. skall skrivas av enligt de föreskrifter som Kungl. Maj:t den 25 april 1958 meddelat rörande fördelning av lånemedlen mellan de lagringsskyldiga.

De oljeavgifter, vilka jämlikt förordningen den 31 maj 1957 (nr 344) om oljeavgifter m. m. flyter in under lagringsperioderna 1958—1962 och 1963—1969, skall vid slutet av sistnämnda period tillföras anslaget och utanordnas till de lagringsskyldiga. Vid utgången av budgetåret 1967/68 har i oljeavgifter flutit in sammanlagt 272 000 kr., vilket belopp vid utgången av budgetåret 1968/69 beräknas stiga till ca 300 000 kr. Styrelsen föreslår att an-

slaget räknas upp med 300 000 kr. Medlen bör betalas ut till de lagrings-skyldiga i samband med utanordnandet av 1969 års lånebelopp. Förslag till disposition av de oljeavgifter som eventuellt flyter in under andra halvåret 1969 kommer att lämnas senare.

Det sammanlagda medelsbehovet uppgår till (1 327 000 + 67 000 000 + 925 250 + 88 688 + 300 000 =) 69 641 938 kr., eller avrundat 69 650 000 kr.

Departementschefen

Jag beräknar anslaget för nästa budgetår till 67 milj. kr. och har därvid beräknat ett medelsbehov för statliga lånchidrag för kalenderåret 1969 av 64 350 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 67 000 000 kr.

VIII: Diverse kapitalfonder

Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap

VIII: 1. Förrådsanläggningar m. m.

1967/68 Utgift	3 980 863	Reservation	3 890 695
1968/69 Anslag	2 765 000		
1969/70 Förslag	850 000		

Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap inrättades genom beslut av Kungl. Maj:t den 3 juni 1965. På fonden redovisas de oljelagringsanläggningar m. m. som förvaltas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap

1. För medel som anvisats under budgetåren 1963/64—1968/69 har styrelsen låtit uppföra två lagringsanläggningar för flygdrivmedel. Den ena är nu färdig och fylld med olja medan den andra beräknas kunna tas i anspråk för inlagring hösten 1968.

För en tredje anläggning, som ingår i planläggningen, är förprojekteringen slutförd. Överstyrelsen bedriver de fortsatta förberedelserna med sikte på att anläggningsarbetena kan påbörjas hösten 1969. För budgetåret 1969/70 behövs 3 milj. kr. Ett anslag på 3 milj. kr. har för detta ändamål förts upp på allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69.

2. Under budgetåren 1964/65—1968/69 har anvisats sammanlagt 9,4 milj. kr. till kompletterande byggnadsarbeten för att förbättra tre oljelagringsanläggningar, som tillhör staten och förvaltas av styrelsen. Arbetena

på två anläggningar är nu i huvudsak färdiga. Arbetena på den tredje beräknas påbörjas under fjärde kvartalet 1968.

Överstyrelsen har i samråd bl. a. med befästningsinspektionen utrett erforderliga förbättringsåtgärder vid en fjärde bergrumsanläggning under styrelsens förvaltning. Dessa åtgärder har kostnadsberäknats till 1 milj. kr. i pris- och löneläget den 1 juli 1968. Arbetena beräknas kunna påbörjas hösten 1969.

3. På driftbudgeten har sedan budgetåret 1961/62 under reservationsanslaget Distributionsmateriel för olja anvisats medel för att anskaffa och lägga upp förråd av fältledningsmateriel för civila, skyddade oljelagringsanläggningar enligt en plan som den 22 november 1962 lagts fram av överstyrelsen.

Den totala anskaffningskostnaden för fältledningsmateriel beräknades i prisläget i oktober 1960 till 6 milj. kr. För ändamålet har hittills anvisats 4,7 milj. kr. för fyra centralförråd och två andra förråd. Enligt planen behövs materiel till åtta centralförråd. Kostnaden för denna materiel beräknades år 1960 till 500 000 kr. per förråd. Denna kostnad har med hänsyn till vissa nödvändiga kompletteringar av materielbeståndet och inträffade kostnadsökningar stigit till 950 000 kr. i prisläget juli 1968. Från beredskapssynpunkt är angeläget att anskaffandet av fältledningsmateriel kan ske utan alltför stor tidsutdräkt, särskilt som antalet bergcisternanläggningar avsevärt ökat under innevarande oljelagringsperiod. Anskaffningen bör därför få fortsätta i hittillsvarande takt, dvs. med materiel för ett centralförråd per budgetår. Medelsbehovet för budgetåret 1969/70 utgör sålunda 950 000 kr. På allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 har för detta ändamål förts upp ett anslag av 3 milj. kr.

Styrelsen föreslår att medel för avsedd verksamhet fr. o. m. budgetåret 1969/70 anvisas över rubricerade anslag samt att den materiel som hittills anskaffats invärderas i förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap.

Det sammanlagda medelsbehovet uppgår till (3 000 000 + 1 000 000 + 950 000 =) 4 950 000 kr.

Departementschefen

För anskaffning av fältledningsmateriel beräknar jag 850 000 kr. (3.)

På driftbudgeten har sedan budgetåret 1961/62 under reservationsanslaget Distributionsmateriel för olja anvisats medel för att anskaffa fältledningsmateriel för civila, skyddade oljelagringsanläggningar. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1968/69 finns på reservationsanslaget bör föras över till investeringsanslaget Förrådsanläggningar m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förrådsanläggningar m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 850 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN*Tionde huvudtiteln***A. Handelsdepartementet m. m.**

	Kr.
Handelsdepartementet:	
7 Förvaltningskostnader	3 930 000
8 Krigsmaterielinspektionen	153 000
9 Kollegiet för Sverige-information i utlandet	1 358 000
11 Handelssekreterare	4 412 000
12 Kommittéer m. m.	850 000
12 Extra utgifter	75 000
	10 778 000

B. Utrikeshandel m. m.

13 Kommerskollegium	8 475 000
15 Sprängämnesinspektionen	999 000
17 Främjande av utrikeshandeln m. m.	7 540 000
22 Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete	130 000
22 Bidrag till Svenska slöjdföreningen	200 000
22 Bidrag till vissa internationella byråer m. m.	256 000
	17 600 000

C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

24 Näringsfrihetsrådet	296 000
25 Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor	1 318 000
26 Statens pris- och kartellnämnd	8 603 000
Statens institut för konsumentfrågor:	
28 Förvaltningskostnader	5 422 000
30 Undersökningar och upplysningsmateriel m. m.	314 000
30 Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning	3 904 000
32 Bidrag till Varudeklarationsnämnden	900 000
	20 757 000

D. Patent- och registreringsväsendet

34 Patent- och registreringsverket	28 925 000
40 Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register	1 000 000
	29 925 000

E. Ekonomiskt försvar

Sid.		Kr.
41	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar	6 077 000
46	Omkostnader för statlig lagerhållning m. m.	49 785 000
		55 862 000

F. Diverse

49	Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet	4 050 000
52	Turistpropaganda i Amerikas förenta stater	154 000
52	Avsättning till fonden för idrottens främjande	33 375 000
57	Kostnader för vissa nämnder m. m.	35 000
		37 614 000

Summa för driftbudgeten **172 536 000**

KAPITALBUDGETEN

II: Statens allmänna fastighetsfond

58	Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl.	90 000
----	---	--------

V: Fonden för låneunderstöd

58	Lån till utbyggnad av oljelagringen	67 000 000
----	---	------------

VIII: Diverse kapitalfonder

60	Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap:	
	Förrådsanläggningar m. m.	850 000

Summa för kapitalbudgeten **67 940 000**

Totalt för handelsdepartementet **240 476 000**

INRIKESDEPARTEMENTET

ÖVERSIKT

Till inrikesdepartementet hör arbetsmarknad, utlänningsärenden, regional utvecklingsplanering, lokaliseringsstöd m. m. samt bostadsfrågor.

Genom en rad reformbeslut under åren 1964—1968 har verksamheten inom inrikesdepartementets hela område omprövats. Fortsatta reformer förbereds genom ett omfattande utredningsarbete.

Arbetsmarknadspolitikerna har byggts ut kraftigt särskilt under de senaste åren. Den fortsatta utbyggnaden riktas särskilt in på att lösa de problem struktumvandlingen ger upphov till. Åtgärder för äldre, handikappade och lokalt bundna står därmed i förgrunden. Omfattningen och inriktningen av den skyddade sysselsättningen utreds.

Ett betydelsefullt steg i det regionalpolitiska utvecklingsarbetet har tagits i och med att en lokaliseringspolitiskt inriktad långsiktig planering har genomförts i länen. Resultaten av denna planering innebär att en grund har lagts för bättre samordning av sådana beslut, varigenom samhällsorganen fördelar resurser på skilda orter och regioner. Medlen för det direkta lokaliseringspolitiska stödet omprövas genom en särskild utredning.

Inom bostadspolitikerna ägnas fortsatt uppmärksamhet åt kostnadsutvecklingen samtidigt som frågor om utformningen av service i bostadsområdena tillmätts allt större betydelse. Formerna för förnyelse av äldre bebyggelseområden kommer att utredas.

Arbetsmarknad

Den uppgång i konjunkturen som varit märkbar under år 1968 har medfört en viss förbättring av arbetsmarknadsläget. Efterfrågan på arbetskraft har i stort sett varit stigande. Den registrerade arbetslösheten var under sista kvartalet år 1968 lägre än under samma kvartal år 1967.

Utvecklingen har emellertid varit oenhetlig. Antalet platser som har anmälts lediga vid arbetsförmedlingen under år 1968 har för riket som helhet varit inte obetydligt större än år 1967. Ökningen i efterfrågan på arbetskraft har emellertid främst gällt näringslivet i storstadslänen och i de övriga syd- och mellansvenska länen. I skogslänen översteg efterfrågan mer påtagligt 1967 års nivå först under sista kvartalet förra året. I följande tablå

redovisas utvecklingen av efterfrågan under år 1968 (läget motsvarande period 1967 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Storstadslän.....	90	107	112	129
Skogslän.....	80	103	100	127
Övriga län.....	100	114	118	136
Hela riket	92	110	113	132

Den stegrade efterfrågan på arbetskraft har avsett samtliga näringsgrenar. Inom industrin har efterfrågan under tiden december 1967—december 1968 ökat med 73 %. Större delen av denna ökning hänför sig till metall- och verkstadsindustrin. Även inom byggnadsverksamheten och handeln har arbetskraftsbehovet ökat påtagligt.

Trots den stegrade efterfrågan på arbetskraft var arbetslösheten under de tre första kvartalen år 1968 högre än under motsvarande kvartal år 1967. Därefter har en förbättring inträtt i storstadslänen och i övriga syd- och mellansvenska län. För skogslänens del ligger arbetslöshetssiffrorna över 1967 års nivå. Utvecklingen belyses i följande tablå (läget motsvarande period 1967 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Storstadslän.....	115	100	109	88
Skogslän.....	126	118	138	111
Övriga län.....	121	105	113	90
Hela riket	121	109	120	98

Skillnaderna i sysselsättningshänseende mellan skogslänen och övriga delar av landet har på nytt accentuerats efter att ha varit på väg att utjämnas bl. a. genom de senaste årens lokaliseringspolitik.

Siffrorna för arbetslösheten under de båda sista kvartalen påverkas av det äldrestöd som började utgå den 1 juli 1968. Tillkomsten av detta nya stöd har lett till att vissa arbetslösa som tidigare inte haft kontakt med arbetsförmedlingen nu i ökande utsträckning anmäler sig vid förmedlingen, varvid antalet registrerade arbetslösa ökar. I november 1968 hade ca 5 500 personer fått eller sökt bidrag. Av dessa uppbar ca 3 000 förlängd ersättning från arbetslöshetskassa.

Till stöd för sysselsättningen under vintern 1967—68 vidtog regeringen en rad åtgärder under loppet av år 1967. Genom de sysselsättningsstödjande åtgärderna tillskapades totalt ca 100 000 arbetstillfällen under vintern 1967—68. Trots dessa åtgärder låg arbetslösheten i början av år 1968 på högre nivå än tidigare under 1960-talet. Samtidigt förblev efterfrågan på arbetskraft dämpad.

De uppgifter om konjunkturutvecklingen som förelåg under förra delen

av år 1968 tydde inte heller på några väsentliga förändringar i arbetsmarknadsläget. Sysselsättningsstödjande åtgärder behövdes främst inom verkstadsindustrin och byggnadsverksamheten. Regeringen vidtog därför ytterligare åtgärder vid flera tillfällen under året.

Ramen för tidigareläggning av beställningar hos verkstadsindustrin vidgades med totalt 210 milj. kr. till 260 milj. kr. Investeringsfonderna fick på nytt tas i anspråk för byggnads- och maskininvesteringar. Medgivandena att använda investeringsfondsmedel omfattade vid utgången av november 1968 projekt med en sammanlagd kostnad av ca 760 milj. kr., varav ca 340 milj. kr. avsåg maskininvesteringar, ca 410 milj. kr. byggnadsinvesteringar och 10 milj. kr. investeringar i skogsbruk.

I syfte att öka sysselsättningen inom byggnadsverksamheten vidgades bostadsbyggnadsplanen vid olika tillfällen under år 1968 med tillsammans 10 800 lägenheter. Dessutom ökades ramen för skolbyggande med 60 milj. kr.

I april medgavs generell befrielse från investeringsavgift för byggnadsarbete i skogslänen med en kostnad understigande 5 milj. kr. Under tiden april—juli meddelades därutöver i många enskilda fall av sysselsättnings-skäl dispens från avgiften både i skogslänen och i andra delar av landet. Sammanlagt meddelades av sysselsättningsskäl dispens från investeringsavgift för byggnadsprojekt till en total kostnad av inemot 500 milj. kr. Därutöver omfattade den generella dispensen för skogslänen projekt till en kostnad av totalt ca 80 milj. kr.

De åtgärder som här redovisats har beräknats ge 20 000 arbetstillfällen. Större delen av denna sysselsättningseffekt infaller under vinterhalvåret 1968—69.

Utöver de nu nämnda åtgärderna görs omfattande insatser till stöd för sysselsättningen under vintern 1968—69, främst i form av beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. För beredskapsarbetena räknas med en verksamhet av samma omfattning som under vintern 1967—68, ca 4 milj. dagsverken. För att täcka de ökade kostnader som blir följdén begärs 150 milj. kr. på tilläggsstat för innevarande budgetår. Expansionen av beredskapsarbetena under det gångna året har främst avsett s. k. särskilda beredskapsarbeten för handikappade och svårplacerade. Antalet personer i sådana arbeten har inte vid något tillfälle under året legat under 10 000.

Arbetsmarknadsutbildningen har likaså ökat starkt. Under första halvåret 1968 utbildades drygt 30 % fler personer än ett år tidigare och under hösten 1968 inemot 20 % fler än motsvarande tid året innan.

Den tendens till ökad användning av flyttningsbidrag som gjorde sig märkbar i slutet av år 1967 har ytterligare förstärkts under år 1968. Antalet utbetalade starthjälpbidrag var under tiden september—oktober 1968 ca 1 800 fler än under samma tid ett år tidigare.

I följande sammanställning belyses omfattningen av de rörlighetsfrämjande åtgärderna och beredskapsarbetena under åren 1967 och 1968.

Tidsperiod	Antal personer som fått flytt- ningsbidrag		Antal personer i utbildning		Antal sysselsatta i			
					allmänna bered- skapsarbeten		särskilda bered- skapsarbeten	
	i medeltal per månad							
	1967	1968	1967	1968	1967	1968	1967	1968
1. kv.....	1 545	2 265	24 510	32 970	8 935	9 970	7 450	13 705
2. kv.....	1 695	2 415	23 650	30 700	6 170	8 390	8 170	14 220
3. kv.....	1 890	2 805	18 965	21 185	2 635	3 530	7 840	11 815
okt.—nov.	2 220	2 900	26 365	33 060	3 570	4 965	9 070	13 695

Tillströmningen till arbetsvården har ökat starkt. Detta återspeglar delvis den snabba strukturomvandlingen, som skapar särskilda omställningsproblem för de handikappade. Allmänhetens ökande kännedom om den aktiva arbetsmarknadspolitikens innebörd medför vidare att personer, som tidigare inte haft kontakt med arbetsförmedlingen, nu söker upp förmedlingen. Detta torde gälla inte minst dem som är handikappade eller av annat skäl svårplacerade i den öppna marknaden. Arbetsvårdens insatser för handikappade under åren 1966—1968 redovisas i följande sammanställning.

	1966	1967	1968 (beräknat)
Antal arbetssökande med handikapp.....	74 812	81 909	87 000
Tillsatta platser.....	30 930	34 644	36 000
Därav i skyddad sysselsättning ¹	16 305	22 432	25 000
Hänvisade till yrkesutbildning.....	14 155	16 323	17 500

¹ Inkl. beredskapsarbete.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärder som har vidtagits eller planeras för vinterhalvåret 1968—69 beräknas komma att beröra mer än 100 000 personer, dvs. ca 3 % av den totala arbetskraften. Verksamheten beräknas få något större omfattning än föregående vinter.

Arbetsmarknadsutsikterna för år 1969 tyder på en fortsatt uppgång av efterfrågan på arbetskraft. Sannolikt kommer emellertid uppgången liksom förra året att ha sin tyngdpunkt i storstadslänen och i övriga syd- och mellansvenska län. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i förening med insatser av annat slag måste användas för att motverka en fördjupning av klyftan mellan skilda delar av landet i fråga om sysselsättning och levnadsstandard. Detta innebär både fortsatta samhälleliga insatser för att underlätta arbetskraftens rörlighet och intensifierade åtgärder i sysselsättningsskapande syfte i områden med långsiktigt underskott på arbetstillfällen.

Härtill kommer behovet av ökade arbetsmarknadspolitiska insatser för de arbetstagare som drabbas av arbetslöshet i samband med strukturomvandling och rationaliseringar. Det gäller som förut nämnts främst handikappade och av annan anledning svårplacerade, vilka är särskilt utsatta i nuvarande arbetsmarknadsläge.

Mot denna bakgrund föreslås kraftigt ökade arbetsmarknadspolitiska åtgärder även nästa budgetår. Arbetsmarknadsutbildningen beräknas omfatta 95 000 personer mot 79 000 förra budgetåret. Också i fråga om flyttningsverksamheten förutses en fortsatt kraftig ökning. Antalet starthjälpbidrag beräknas komma att uppgå till drygt 30 000 under budgetåret 1969/70 mot 22 500 under 1967/68.

För särskilda beredskapsarbeten för handikappade beräknas en anslagsökning med 86 milj. kr. Utbyggnaden av de skyddade verkstäderna beräknas fortgå i snabb takt. Den föreslagna ramen för anordnande av arbetsplatser vid sådana verkstäder, 25 milj. kr., beräknas möjliggöra tillkomsten av ca 1 500 nya platser. Den s. k. halvskyddade sysselsättningen beräknas få dubbelt så stor omfattning som innevarande budgetår.

Bortavistelsebidraget i samband med flyttning föreslås utbyggt med rätt till ersättning för kostnad för hemresa en gång i månaden under de första sex månaderna av vistelsen på den nya orten till den del kostnaden överstiger 75 kr.

Arbetsmarknadsverket får en förstärkning med 200 tjänster. Arbetsmarknadsforskningen föreslås få ökade resurser.

Totalt beräknas de arbetsmarknadspolitiska anslagen för nästa budgetår till ca 1 900 milj. kr. vilket innebär en ökning med ca 400 milj. kr. Den reella ökningen sedan kostnader för lönekostnadspålägg etc. frånräknats utgör ca 285 milj. kr.

Sedan 1968 års riksdag under höstsessionen antagit riktlinjer för utlänningspolitiken m. m. kommer under våren 1969 att läggas fram förslag om organisationen av det nya ämbetsverk som den 1 juli 1969 skall ersätta statens utlänningskommission.

Under år 1968 har sakkunniga tillkallats för att kartlägga invandrades och andra minoritetsgruppers anpassningsproblem och lägga fram förslag till ett samlat program för samhällets insatser på detta område.

Vidare har sakkunniga tillkallats för att utreda frågor om verksamheten vid de skyddade verkstäderna m. m.

Den utredning om samhällets neutralitet vid arbetskonflikter som tillsattes i december 1967 har under år 1968 avlämnat betänkandet Konfliktdirektiv. På grundval av betänkandet kommer förslag till nya föreskrifter i ämnet att föreläggas riksdagen.

Statskontoret har i dagarna till Kungl. Maj:t redovisat resultatet av den inom statskontoret utförda översynen av arbetsmarknadsverkets organisation.

Regional utveckling

Formerna för statens handlande i syfte att påverka den regionala utvecklingen lades fast genom 1964 års riksdags beslut om riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik. Verksamheten innefattar regionalt inriktad ut-

vecklingsplanering samt vissa stödåtgärder, främst för näringslivets lokalisering. Planeringen har sin tyngdpunkt i länen och syftar till att främja en ändamålsenlig regional resursfördelning. I anknytning härtill har initiativ tagits till forsknings- och utredningsverksamhet med regional inriktning. Stödverksamheten omfattar lån och bidrag till etablering eller utvidgning av industriell verksamhet. Vid sidan härav utgår särskilt lånestöd till hantverk och småindustri. Bland de regionala problemen ägnas glesbygdsfrågorna betydande uppmärksamhet.

Efter några år av en från regionalpolitisk synpunkt relativt gynnsam näringslivs- och befolkningsutveckling synes strukturförändringarna i näringslivet nu tendera att vidga klyftan mellan skilda regioner när det gäller den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningen. Den fortsatta nedgången av sysselsättningen inom jord- och skogsbruket, den branschvis mycket ojämnt fördelade utvecklingen inom industrin och den fortlöpande expansionen inom servicesektorn i vid mening är några huvuddrag bakom den regionalt framträdande bristen på samstämmighet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Utvecklingen innebär ökade svårigheter inte bara för det s. k. norra stödområdet utan också i viss mån för områden i mellersta och södra Sverige.

Arbetet med att förbättra underlaget för den regionala resursfördelningen och att utveckla den regionala planeringen har koncentrerats på den försöksverksamhet som betecknats länsplanering 1967. Denna har under år 1968 avslutats på det regionala planet genom att preliminära resultat av planeringen remissbehandlats inom kommunblock och landsting, varefter länsstyrelserna/planeringsråden uttalat sig för en regionalpolitisk målsättning. Det omfattande materialet från länen har därefter bearbetats i departementet med sikte på att skapa underlag för en sammanfattande bedömning och värdering av de mål som har uppställts i länsplanerna. Den centrala bedömningen av länsstyrelsernas/planeringsrådens regionalpolitiska målsättningar innebär i stort sett att dessa godtas med vissa modifikationer, främst när det gäller den befolkningsstorlek planeringen bör inriktas på.

Genom länsplanering 1967 har ett omfattande och mångsidigt prognosmaterial lagts fram i syfte att bilda underlag för överväganden i både regionala och branschmässiga frågor. Erfarenheterna ger vid handen att en sådan planering bör bli ett återkommande led i den regionala samhällsplaneringen. En helt ny omgång av arbetet beräknas bli genomförd under åren 1972—1973. En revision av det i planeringen ingående prognosarbetet avses äga rum under åren 1969—1970.

Den tidigare påbörjade försöksverksamheten i fråga om kommunal investeringsplanering har vidgats under år 1968 och kommer att intensifieras i år.

Det regionala forsknings- och utredningsarbetet har vidareutvecklats såväl nationellt som på det internationella och nordiska planet. Expertgrup-

pen för regional utredningsverksamhet (ERU) arbetar med sikte på en samlad redovisning av tillgängliga resultat i år.

Den statliga stödverksamheten i lokaliseringssyfte tog sin början den 1 juli 1965 med sikte på att i första hand fortgå under en försöksperiod av fem år. Under budgetåren 1965/66 och 1966/67 beviljades stöd med 186 resp. 279 milj. kr. De senaste årens konjunkturavmattning medförde en nedgång i de industriella investeringarna och ledde till minskad åtgång av lokaliseringsmedel under budgetåret 1967/68. Dock ökade under budgetåret antalet företag som fick lokaliseringsstöd. Bidrag och lån beviljades under budgetåret 1967/68 med sammanlagt ca 151 milj. kr. Vid utgången av november 1968 hade stöd totalt beviljats 399 företag med sammanlagt ca 130 milj. kr. i bidrag och ca 553 milj. kr. i lån. De sammanlagda investeringar som det hittillsvarande lokaliseringsstödet har medverkat till kan uppskattas till ca 1 275 milj. kr.

Över 70 % av stödet under tiden den 1 juli 1965—den 30 november 1968 har utgått till företag inom norra stödområdet. Huvudparten har avsett utbyggnad av befintlig verksamhet. Antalet nyetableringar, varmed avses investeringar inom kommunblock där det företag som fått lokaliseringsstöd inte varit etablerat förut, utgjorde under perioden 69, dvs. 17 % av totala antalet företag som beviljats stöd. Knappt 30 % av det totala stödbeloppet har avsett dessa företag. Nyetableringarna har av företagen beräknats medföra omkring 4 500 nya arbetstillfällen.

Den utbyggnad av näringslivet som stödet hittills under försöksperioden totalt har medverkat till har av företagen själva, vid den tidpunkt då ansökan om lokaliseringsstöd gjordes, beräknats medföra en direkt ökning av sysselsättningen med omkring 12 500 personer. Härtill bör läggas de indirekta verkningarna på andra delar av näringslivet som stödföretagens utbyggnad för med sig. I fråga om effekterna av lokaliseringsstödet bör uppmärksammas att stödet, även om det inte alltid medför någon påtaglig ökning i sysselsättningen, genom rationalisering möjliggör företagets fortsatta verksamhet och därigenom bidrar till att sysselsättningen kan upprätthållas.

De erfarenheter av försöksverksamheten, som hittills har vunnits, visar klart att lokaliseringsspolitiska stödinsatser har en väsentlig uppgift att fylla när det gäller att från samhällets sida påverka näringslivets regionala utveckling. Såsom angetts i direktiven för 1968 års lokaliseringsutredning kan det därför förutsättas att den ekonomiska stödverksamheten skall fortsätta efter försöksperiodens utgång. Det ankommer på utredningen att med tillvaratagande av hittills vunna erfarenheter lägga fram förslag om hur den framtida stödverksamheten skall utformas.

För att öka möjligheterna att få till stånd önskvärda företagslokaliseringar föreslås nu att lokaliseringsstöd skall kunna utgå även till statsägda företag.

Under hittillsvarande del av försöksperioden har åtgången på lånemedel

varit avsevärt större än på bidragsmedel. Detta sammanhänger i första hand med en strävan efter att minska inslaget av direkta subventioner. Vidare har ett starkt behov av direkta lokaliseringspolitiska insatser på orter utanför stödområdet förelegat. I sådana fall har i regel endast lån lämnats. På grund av den utveckling som sålunda kunde förutses beslöt 1968 års riksdag att — samtidigt som den totala medelsramen för lokaliseringsstödet under försöksperioden vidgades till 1 miljard kr. — fastställa ramen för lokaliseringsbidrag till 250 milj. kr. och ramen för lokaliseringslån till 750 milj. kr. Det senaste årets erfarenheter av medelsbehovet i förening med den utvidgning av stödets användning som nu föreslås medför att den totala ramen bör vidgas ytterligare och bestämmas till 1,1 miljarder kr. Härav avses 200 milj. kr. för bidrag och 900 milj. kr. för lån.

För att täcka anspråken på utbetalning av stöd som tidigare beviljats eller som kommer att beviljas t. o. m. utgången av budgetåret 1969/70 föreslås att anslagen Lokaliseringsbidrag och Lokaliseringslån förs upp med 10 milj. kr. resp. 200 milj. kr.

Arbetsgruppen för glesbygdsfrågor fortsätter sitt arbete med att kartlägga problem och lägga fram förslag till åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena för befolkningen i glesbygderna. Gruppen arbetar nu bl. a. med en skrift om glesbygdsproblematiken. Den är avsedd att innehålla en redogörelse för nuvarande former av stöd och för utvecklingstendenserna i glesbygderna.

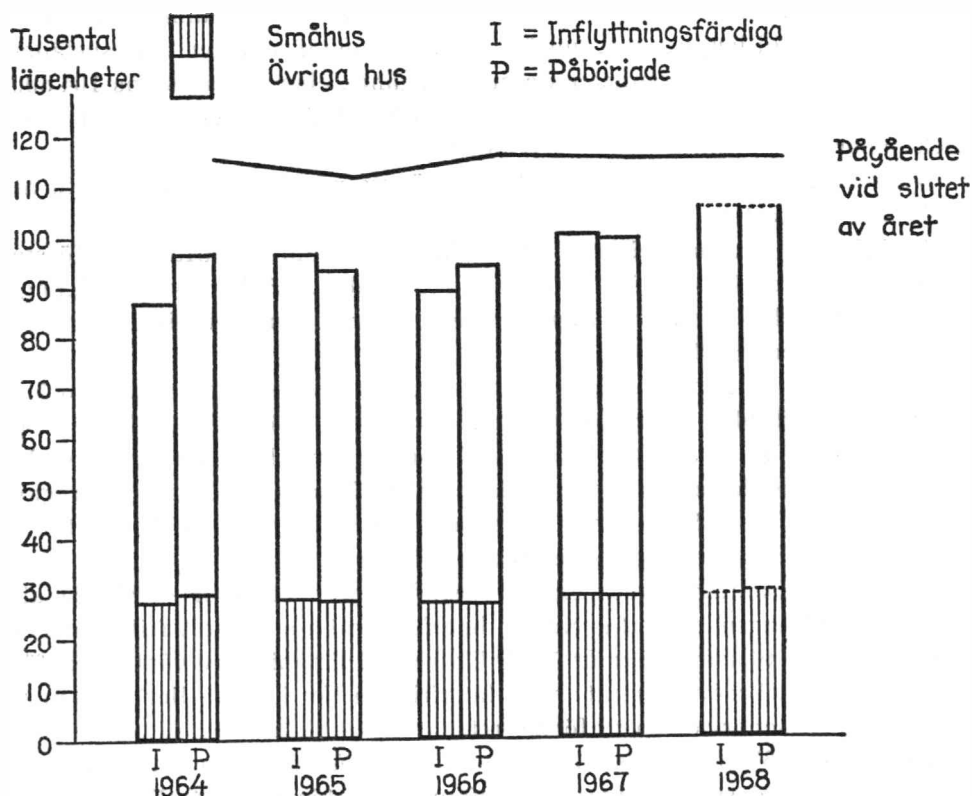
Det av 1968 års riksdag beslutade stödet till hemarbete i glesbygderna börjar nu ge resultat. Företagareföreningarna i samarbete med länsarbetsnämnderna har inventerat möjliga arbetsuppgifter och dragit upp vissa riktlinjer för arbetet och flera projekt har påbörjats.

De mindre och medelstora företagen kan sedan mitten av 1950-talet få särskilt stöd i form av statliga kreditgarantier eller lån från företagareföreningarna. T. o. m. den 30 juni 1968 har statliga garantier tecknats med 459 milj. kr., varav 15 milj. kr. för lån till turisthotellnäringen. Företagareföreningarna har lämnat lån med ca 435 milj. kr. Hittills har stödverksamheten möjliggjort investeringar om uppskattningsvis 3 miljarder kr.

Genom beslut av 1968 års riksdag uppdrogs nya riktlinjer för företagareföreningarnas organisation och verksamhet. Anslaget till statens hantverks- och industrilånefond och ramen för statlig garanti föreslås för budgetåret 1969/70 fastställda till oförändrade belopp.

Bostäder

Bostadsbyggandet har hittills under 1960-talet utvecklats mycket gynn- samt i fråga om antalet lägenheter i påbörjade, färdigställda samt under byggnad varande bostadshus. Utvecklingen under de fem senaste åren illustreras i följande diagram.

Antalet lägenheter i hus som påbörjats resp. blivit inflyttningsfärdiga åren 1964—1968 samt antalet lägenheter i pågående byggen vid slutet av resp. år.

Under år 1968 uppnåddes högre tal än tidigare både för påbörjandet och färdigställandet av bostäder. Sålunda beräknas att 105 000 lägenheter färdigställts under året och att inemot samma antal lägenheter påbörjats.

Bostadsbyggnadsplanen för år 1968 fastställdes av riksdagen till 95 000 nya lägenheter. Ramen för det statsbelånade bostadsbyggandet omfattade 89 000 lägenheter och det privatfinansierade byggandet angavs till 6 000 lägenheter inberäknat byggandet av ålderdomshem. Riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att utvidga planen om bedömningen av utvecklingen i fråga om samhällsekonomi och arbetsmarknad skulle göra en sådan ökning möjlig.

För att upprätthålla sysselsättningen för byggnadsarbetare under innevarande vinter har regeringen som förut nämnts vid olika tillfällen under år 1968 fattat beslut om ökning av bostadsbyggnadsplanen. Ramen för beslut om bostadslån har vidgats med 500 lägenheter och medgivande har lämnats till påbörjande av 2 000 lägenheter som förskott på 1969 års ram. Arbetsmarknadsmyndigheterna har dessutom bemyndigats att lämna igångsätt-

ningstillstånd för 8 300 privatfinansierade bostadslägenheter och platser på ålderdomshem utöver de 6 000 som planen omfattade. Sammanlagt har dessa beslut möjliggjort en igångsättning av 90 500 lägenheter i statsbelånat byggande och 14 300 lägenheter i annat byggande eller tillsammans 104 800 lägenheter. Härvid har hänsyn tagits till att 1 000 lägenheter under år 1967 fick påbörjas som förskott på 1968 års ram.

Byggnadstiderna har under år 1968 förlängts något i jämförelse med år 1967 men är kortare än åren närmast dessförinnan.

Av igångsättningen under år 1968 hänför sig knappt hälften till första halvåret och drygt 75 % till de tre första kvartalen. Fördelningen av igångsättningen under förra året uppvisar således en i stort sett lika gynnsam bild som under år 1967.

Den ökning av igångsättningen i storstadsregionerna både absolut och i förhållande till riket i övrigt som skedde under år 1967 har resulterat i en motsvarande ökning år 1968 i färdigställandet av nya bostäder. Av produktionen i hela landet under fjolåret kan ca 40 % hänföras till storstadsregionerna. I fråga om påbörjandet har dessa regioner under år 1968 i stort sett hållit den ställning de uppnådde året dessförinnan.

Denna gynnsamma utveckling av bostadsbyggandet beror delvis på att kreditförsörjningen på detta område har fungerat i stort sett friktionsfritt under år 1968 liksom under år 1967. En viss förlängning av väntetiden för att få byggnadskrediter ersatta med långfristiga lån har emellertid kunnat iakttas under senare delen av förra året.

Under år 1967 noterades för första gången på många år en nedgång i byggnadskostnaderna. I fråga om flerfamiljshus för vilka statligt bostadslån beviljades under år 1967 låg byggnadskostnaden per lägenhet 1 800 kr. under motsvarande kostnad året innan. Även räknat per m² lägenhetsyta hade kostnaden minskat. Av föreliggande uppgifter att döma har denna lägre kostnadsnivå i stort sett kunnat hållas under år 1968. Detta avbrott i en utveckling med år för år stigande kostnader torde väsentligen bero på en ökad rationalisering av byggandet, bättre kreditförsörjning och en gynnsammare situation på byggnadsmarknaden, föranledd av dämpningen i konjunkturerna och begränsningen av oprioriterat byggande. Även de av 1967 års riksdag beslutade åtgärderna för att främja en rationell bostadsproduktion torde ha gett en viss effekt på kostnaderna. På längre sikt bör dessa åtgärder ge större utslag.

Minskningen i byggnadskostnaden per lägenhet är delvis också en följd av utvecklingen i fråga om lägenhetsytorna. Den genomsnittliga lägenhetsytan för lägenheter i hus med statliga bostadslån har tidigare under en följd av år ökat successivt. Detta har varit ett resultat av att bostadsproduktionen förskjutits mot lägenheter med flera rum samtidigt som rumsytorna har ökat. Sistnämnda ökning avstannade under år 1967 och produktionen

försköts något mot mindre lägenhetsstorlekar jämfört med år 1966. Tillgängliga uppgifter för år 1968 tyder på att ingen nämnvärd förändring i fråga om lägenhetsytorna har inträffat under detta år.

I enlighet med förslag som lagts fram av delegationen för bostadsfinansiering i promemorian Bostadsbyggandets planering och kreditförsörjning föreslås att ramen för det statsbelånade byggandet får formen av ett garanterat program som fastställs för fem år i stället för som hittills för tre år samt att beslut dessutom fattas om en projektreserv för tre år. För att undvika risker för störningar i pågående planering föreslås att övergången sker först år 1971 men med en viss anpassning redan under år 1970.

För år 1969 föreslås en bostadsbyggnadsplan om 103 000 lägenheter. Den innefattar såväl det statsbelånade som det privatfinansierade byggandet. De 2 000 statsbelånade lägenheter som har fått påbörjas under år 1968 som förskott på 1969 års ram är då inte inräknade i planen. För år 1970 har bostadsbyggnadsplanen preliminärt bestämts till 95 000 lägenheter. Planen föreslås nu fastställd utan ändringar. Avsikten är att för år 1970 därutöver fastställa och i lämplig omfattning fördela en projektreserv av 8 000 lägenheter. För år 1971 föreslås ett garanterat program för det statsbelånade byggandet på 60 000 lägenheter samt en projektreserv på 10 000 lägenheter. För vart och ett av åren 1972 och 1973 föreslås att det garanterade programmet preliminärt fastställs till 50 000 lägenheter. Det garanterade programmet för åren 1971—1973 och projektreserven för år 1971 är avsedda att fördelas uteslutande till kommuner och orter med kontinuerligt bostadsbyggande och ett klart expansivt näringsliv. Frågan om framtida utvidgningar av programmet, avseende även bostadsproduktionen i landet i övrigt, skall underställas riksdagen årligen.

Vissa åtgärder som syftar till att främja samverkan mellan byggherrar m. m. föreslås i enlighet med förslag i betänkandet Upphandling av stora bostadsprojekt som avlämnats av byggindustrialiseringsutredningen.

Förslag läggs fram om en höjning av inkomstgränsen för räntefritt, stående förbättringslån från 6 000 till 7 000 kr. beskattningsbar inkomst. Vidare föreslås att invalidbostadsbidrag i fortsättningen skall utgå även för särskilda anordningar i lägenheter som bebos av synskadade personer. Tillämpningsområdet för tomträttslån till kommuner föreslås vidgat till att avse även mark som bebyggt med bostadshus finansierade utan statligt lån. Till lånefonden för kommunala markförvärv föreslås ett anslag av 30 milj. kr. Ramen för statliga lån till allmänna samlingslokaler föreslås vidgad från 10 till 12 milj. kr. för nästa budgetår.

I övrigt påverkas anslagsbehovet för bostadsbyggandet m. m. under nästa budgetår framför allt av att utgifterna för räntebidrag minskar med 145 milj. kr. samt att medelsbehovet under lånefonden för bostadsbyggande minskar med 200 milj. kr.

12 Statsverkspropositionen år 1969: Bil. 13: Inrikesdepartementet

Under år 1968 har sakkunniga tillkallats för att utreda vissa frågor rörande bostäder för ungdom, för översyn av statens stöd till allmänna samlingslokaler och för utredning av frågor rörande saneringen av det äldre bostadsbeståndet.

Sammanställning

Förändringarna inom inrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1968/69 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1968/69	Förslag 1969/70	Förändring
Driftbudgeten			
A. Inrikesdepartementet m. m.	8,2	12,0	+ 3,8
B. Arbetsmarknad m. m.	1 503,5	1 904,4	+ 400,9
C. Lokaliseringsstöd m. m.	25,5	27,8	+ 2,3
D. Bostadsbyggande m. m.	311,4	150,7	— 160,7
E. Diverse.	4,4	—	— 4,4
Summa för driftbudgeten.	1 853,0	2 094,9	+ 241,9
Kapitalbudgeten			
<i>Statens utlåningsfonder</i>			
A. Statens hantverks- och industrilånefond.	20,0	20,0	—
B. Lånefonden för bostadsbyggande.	1 600,0	1 400,0	— 200,0
C. Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnads- industrien.	10,0	—	— 10,0
D. Lånefonden för kommunala markförvärv.	30,0	30,0	—
E. Lånefonden för allmänna samlingslokaler.	—	8,0	+ 8,0
Fonden för låneunderstöd.	232,0	220,0	— 12,0
Summa kapitalbudgeten.	1 892,0	1 678,0	— 214,0
Totalt för inrikesdepartementet.	3 745,0	3 772,9	+ 27,9

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 januari
1969.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1969/70 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde och anför.

DRIFTBUDGETEN

Elfte huvudtiteln

A. Inrikesdepartementet m. m.

A 1. Inrikesdepartementet

1967/68 Utgift	3 455 611 ¹
1968/69 Anslag	4 538 000 ¹
1969/70 Förslag	6 743 000

¹ Anslagen Inrikesdepartementet: Avlöningar och Inrikesdepartementet: Omkostnader.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70
<i>Personal</i>		
Handläggande personal.....	45	+2
Övrig personal.....	30	+1
	75	+3
<i>Anslag</i>		
Avlöning till departementschefen.....	100 000	+ 3 000
Avlöningar till tjänstemän.....	2 899 000	+ 240 000
Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft.....	640 000	+ 60 000
<i>Lönekostnadspålägg</i>		
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+ 858 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....	—	+ 19 000
Ersättning till experter för viss planeringsverksamhet.....	—	+1 000 000

	1968/69		Beräknad ändring 1969/70
Sjukvård m. m.	6 000		—
Reseersättningar	90 000	+	4 000
Expenser	233 000	+	18 000
Publikationstryck	70 000	+	3 000
Forsknings- och utvecklingsarbete	500 000	—	500 000
Kostnader för databehandling m. m. i samband med regional plane- ringsverksamhet	—	+	500 000
	4 538 000	+	2 205 000

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 158, 1LU 54, rskr 395) skall beslutanderätten i ärenden angående svenskt medborgarskap den 1 juli 1969 föras över från Kungl. Maj:t till den centrala utlänningsmyndigheten. I samband härmed införs besvärsrätt i sådana ärenden. Vissa ärenden skall hän-
skjutas till Kungl. Maj:t för avgörande. Hos Kungl. Maj:t avses dessa ären-
den skola handläggas i inrikesdepartementet. För handläggningen av ären-
dena beräknar jag medel för förstärkning av inrikesdepartementets personal
med en departementssekreterare eller kanslissekreterare i högst Ae 30 och
ett kvalificerat biträde. Vidare beräknar jag en ökning av medlen till ersätt-
ningar till expertis och tillfällig arbetskraft med 60 000 kr.

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965: 65
s. 19, SU 105, rskr 295) beslutat inrätta en tjänst som kansliråd i Cr 1 i
inrikesdepartementet. Tjänsten, som har inrättats för arbetsuppgifter på
planeringssekretariatet, föranleder inget ökat medelsbehov.

För innevarande budgetår har under sjätte huvudtiteln anslag Länssty-
relserna: Avlöningar beräknats 1 milj. kr. för viss planeringsverksamhet.
Medlen används i huvudsak för ersättningar åt sakkunniga och experter
för lokaliseringspolitiskt motiverad utredningsverksamhet i länen. Efter-
som frågor rörande regional planeringsverksamhet hör till inrikesdeparte-
mentets verksamhetsområde förordar jag, efter samråd med chefen för
kommunikationsdepartementet, att dessa medel fr. o. m. nästa budgetår tas
upp under förevarande anslag.

I det följande kommer jag under avsnittet C. Regional utveckling (s. 92)
att redovisa resultatet av det planeringsarbete som har bedrivits i länen
under beteckningen länsplanering 1967. Grundmaterialet för denna plane-
ring bearbetades manuellt på de olika länsstyrelserna. Före genomförandet
av nästa fullständiga länsplanering bör en revidering av prognosmetodiken
ske så att central databehandling kan utnyttjas. Inom ett 80-tal kommuner
har försök bedrivits med kommunala investeringsprogram, dvs. undersök-
ning av investeringsbehoven och sambandet mellan olika investeringar.
Innan de kommunala investeringsprogrammen kan utnyttjas för planering
i länen bör materialet bearbetas genom databehandling. För att täcka kost-
naderna för angiven databehandling och vissa personella insatser i sam-
band därmed beräknar jag för nästa budgetår 500 000 kr.

Medel för forsknings- och utredningsverksamhet tar jag upp i det följande under anslaget Kommittéer m. m.

Under återopande av det anförda och med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Inrikesdepartementet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 6 743 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1967/68 Utgift	3 121 288	Reservation 13 389
1968/69 Anslag	3 400 000	
1969/70 Förslag	5 000 000	

För innevarande budgetår har under förslagsanslaget Inrikesdepartementet: Omkostnader beräknats 500 000 kr. för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som är av betydelse för arbetsmarknadspolitiken. Genom expertgruppen för arbetsmarknadsfrågor (EFA) har en undersökning rörande omskolningsverksamhetens ekonomiska verkningar påbörjats. Ytterligare forskningsprojekt förbereds f. n. På grund av projektens omfattning kan undersökningarna komma att sträcka sig över flera år. Från planeringssynpunkt är det därför mindre lämpligt att kostnaderna för undersökningarna bestrids från ett förslagsanslag. Jag förordar att medel för ändamålet fr. o. m. budgetåret 1969/70 tas upp under förevarande anslag. Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin anslagsframställning för nästa budgetår under anslaget Allmänna beredskapsarbeten m. m. (s. 45) begärt en kraftig uppräkningsmedel till forsknings- och utvecklingsarbete. För att aktuella projekt skall kunna bedrivas planmässigt räknar jag med en ökning av dessa medel till 1 milj. kr.

I fråga om utredningsverksamheten i övrigt inom departementets verksamhetsområde kan betydande utgifter förutses såväl under innevarande som under nästa budgetår, bl. a. på grund av omfattande statistiska och andra specialundersökningar. Med hänsyn härtill bör för kommittéernas verksamhet för nästa budgetår beräknas 4 milj. (+ 600 000) kr. Ökningen innefattar lönekostnadspålägg m. m. för kommittépersonal. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1967/68 Utgift	116 091	Reservation 144 676
1968/69 Anslag	250 000	
1969/70 Förslag	200 000	

Anslaget höjdes med 60 000 kr. för innevarande budgetår för att täcka kostnader för en internationell konferens rörande samhällsplanering. För budgetåret 1969/70 förordar jag en minskning av anslaget med 50 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

A 4. Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige

1967/68 Utgift	5 000	Reservation 5 145
1968/69 Anslag	100 000	
1969/70 Förslag	100 000	

Från anslaget bestrids kostnader för sådana internationella kongresser inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, för vilka Sverige påtar sig värdskapet, bl. a. inom ramen för FN-samarbetet. För nästa budgetår förordar jag oförändrad medelsanvisning för ändamålet. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

B. Arbetsmarknad m.m.

Allmänna synpunkter

Arbetsmarknadsstyrelsen

Inledning. Arbetsmarknadspolitiken utgör ett komplement till den ekonomiska politiken och kan schematiskt uttryckt sägas syfta till att främja anpassningen mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft med andra än ekonomisk-politiska medel. Ju bättre och snabbare arbetsmarknadspolitiken kan åstadkomma denna anpassning, desto kraftigare kan den ekonomiska politiken inriktas på att öka efterfrågan eller dämpa ett inflationstryck utan att det uppstår risk för balansrubbnings på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadspolitiken skall bl. a. tillgodose enskildas och företags behov av information om arbetsmarknaden. Behovet av sådan service är relativt oberoende av skiftningar i konjunkturen. Med den omsättning som äger rum i arbetskraften och med den rörlighet som kännetecknar arbetslivet krävs sådan service i ökad utsträckning allt efter som arbetsmarknaden blir mer komplicerad och svåröverskådlig.

Förändringar i arbetsmarknadsbalansen. Vid ingången av år 1965 rådde i södra och mellersta Sverige brist på arbetskraft inom praktiskt taget samtliga näringsgrenar. Särskilt utpräglad var bristen i storstadsområdena, där antalet hos arbetsförmedlingen registrerade obesatta platser var mångfaldigt större än antalet arbetssökande. Även i de s. k. skogslänen gjorde sig högkonjunkturen gällande. På grund av befolkningsstrukturen och näringslivets sammansättning i dessa län var dock arbetskraftstillgången betydligt större än näringslivet där kunde absorbera. Detta gällde särskilt de nordligaste länen.

Mot slutet av år 1965 inträdde en uppbromsning av högkonjunkturen, vilket fick till följd att arbetskraftsbristen efter hand minskade. Först mot slutet av år 1966 ledde emellertid den minskade efterfrågan på arbetskraft till en mera påtaglig uppgång i arbetslösheten. Denna utveckling som förstärktes av en internationell konjunkturedgång har därefter i stort sett kvarstått fram till våren 1968, då tendenser till en ny konjunkturuppgång och en återhämtning i efterfrågan på arbetskraft blivit mer allmänt förekommande.

Delvis som följd av konjunkturdämpningen men också på grund av andra mer långsiktigt verkande faktorer har näringslivet sedan år 1965 undergått kraftiga strukturella förändringar. Dessa förändringar har tagit sig uttryck i bl. a. permitteringar och driftnedläggelser. Till en del fångas dessa

förändringar upp i de varsel om planerade driftinskränkningar som enligt överenskommelser med näringslivets organisationer tillställs arbetsmarknadsverket. Antalet av sådana varsel berörda arbetstagare framgår av följande tablå.

Kvartal	1965		1966		1967		1968	
	Samtliga	Därav i nedlagda företag	Samtliga	Därav i nedlagda företag	Samtliga	Därav i nedlagda företag	Samtliga	Därav i nedlagda företag
1.....	1 195	1 028	5 035	2 955	7 506	3 404	9 533	3 856
2.....	1 345	1 072	4 185	2 434	6 227	4 167	4 434	2 225
3.....	1 871	1 737	3 841	1 710	4 791	3 204		
4.....	4 922	3 368	7 672	3 322	5 975	2 004		

Medan rörligheten på arbetsmarknaden tidigare väsentligen var spontan och huvudsakligen avsåg arbetskraft som utan större svårigheter kunde skifta anställning, har de senaste årens omställningar inom näringslivet medfört friställning av arbetstagare med ibland stora svårigheter att finna och anpassa sig till nya anställningar. Särskilt påtagligt har detta varit vid driftnedläggningar.

De senaste årens utveckling i fråga om bl. a. priser och bytesbalans har föranlett statsmakterna att föra en återhållsam ekonomisk politik, som har kombinerats med selektiva åtgärder för att upprätthålla sysselsättningen. Dessa åtgärder har syftat till att bl. a. underlätta enskilda arbetstagares övergång till ny sysselsättning och öka efterfrågan på arbetskraft på utsatta områden. Arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten har härigenom expanderat snabbt. Samtidigt har åtgärder, framför allt i form av ökning av bostadsbyggandet och frisläppning av investeringsfonderna för industrins byggnadsinvesteringar, vidtagits för att stödja sysselsättningen inom byggnadsbranschen. Mot bakgrunden av sysselsättningsutvecklingen inom verkstadsindustrin har fonderna frisläppts även för maskininvesteringar. Totalt kan man räkna med att olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder beredde sysselsättning för omkring 100 000 arbetstagare vintern 1967—68, vartill kom ytterligare betydande indirekta sysselsättningseffekter.

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken har gjort det möjligt att väsentligt begränsa arbetslöshetens tillväxt under konjunktursvackan. Från högkonjunkturåren 1964 och 1965, då arbetslösheten bland medlemmarna i de erkända arbetslöshetskassorna i genomsnitt var 1,1 %, steg den år 1967 till 1,7 %. En jämförelse med genomsnittet för den senaste tioårsperioden visar för år 1967 en stegring med 0,2 procentenheter. Även om målet för arbetsmarknadspolitiken givetvis alltid är att eliminera arbetslösheten får ökningen i arbetslösheten betraktas som måttlig.

Den väntade arbetsmarknadsutvecklingen. Den kon-

junkturdämpning som rått under de senaste två åren synes nu vara på väg att avlösas av en ny konjunkturuppgång. Det förhållandet att arbetskraftstillgångarna praktiskt taget stagnerar under de närmaste åren medför att marginalerna för en ökning av sysselsättningen kommer att bli små. För att undvika allvarliga problem i form av brist på arbetskraft inom enskilda sektorer av näringslivet krävs därför en effektiv stabiliseringspolitik och hög yrkesmässig och geografisk rörlighet hos arbetskraften.

Olika faktorer kommer att medföra fortsatta förskjutningar i arbetskraftsbehoven. Som följd av rationaliseringar och internationell kapacitetsutbyggnad torde kunna förutses, att sysselsättningen inom industrin inte kommer att öka lika snabbt som efter tidigare konjunktursvackor. Den huvudsakliga tillväxtsektorn väntas i stället bli de tjänsteproducerande näringarna.

Förskjutningarna av sysselsättningen från glesbygd till tätorter synes fortgå relativt oberoende av konjunktursvängningarna. Ett främjande av arbetskraftens rörlighet är även här det främsta botemedlet mot arbetslöshet och undersysselsättning. Betydelsen av den bedrivna lokaliseringspolitiken får inte undervärderas men det bör observeras att lokaliseringsåtgärderna, som huvudsakligen gäller ett begränsat antal större stödorter, för att få avsedd effekt måste kombineras med överföring av arbetskraft från inlandets glesbygder till dessa orter. Flyttningen från glesbygden i skogsläna måste i betydande utsträckning inriktas även mot underskottsområdena i de södra och mellersta delarna av landet.

Det finns således starka skäl att under överskådlig tid räkna med omfattande förändringar på arbetsmarknaden i form av såväl gradvisa förskjutningar i efterfrågan och tillgången på arbetskraft som företagsnedläggelser. Tryggheten i arbetslivet förutsätter därför en fortlöpande och snabb anpassning till de ändrade förhållandena.

Vissa grupper på arbetsmarknaden har emellertid stora svårigheter att klara en sådan anpassning och riskerar att utsättas för långvarig arbetslöshet eller undersysselsättning om inte särskilda åtgärder vidtas. Orsaken kan vara ålder, handikapp, ortsbundenhet eller otillräckligt yrkeskunnande. I stor utsträckning aktualiseras deras sysselsättningsproblem i samband med driftnedläggelser. Kvalificerade arbetsmarknadspolitiska insatser måste till för att man skall komma till rätta med dessa arbetstagares problem.

De särskilda hjälpmedel som arbetsmarknadsverket förfogar över för att underlätta omställningarna på arbetsmarknaden och utjämna tillgång och efterfrågan på arbetskraft kommer att behöva användas i förhållandevis stor utsträckning. Hjälpmedlen behöver också förbättras och anpassas till de krav som utvecklingen ställer. För de konkurrenssvaga grupperna på arbetsmarknaden behövs en väsentlig förstärkning av insatserna både för att förbättra dessa gruppers anställningsbarhet och för att bereda dem sysselsättning.

Arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning. Arbetsförmedlingens verksamhet blir i allt större utsträckning förebyggande. Ökad utåtriktad informationsverksamhet är ett av leden i det förebyggande arbetet. God information såväl till enskilda arbetstagare som till företag är en grundförutsättning för att man skall kunna klara omställningarna i näringslivet. Ett annat led är att stimulera företagen till en mera långsiktig bedömning av arbetskraftsbehoven och en planmässigt upplagd rekrytering. Eftersom en meningsfull geografisk rörlighet inte kan uppnås utan att bostadsfrågan löses inom rimlig tid är vidare samarbete med kommunerna av stor betydelse. Den förebyggande verksamheten ställer också krav på kraftfulla förmedlingsinsatser i samband med större företagsnedläggningar.

Arbetsförmedlingens huvudsakliga uppgift är att snabbt söka åstadkomma utjämning mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft och därvid så långt möjligt anvisa anställningar som motsvarar de sökandes önskemål och förutsättningar. Under det gångna året har brett upplagda ackvisitionskampanjer genomförts i syfte att spåra upp tillgängliga lediga platser. Dessa kampanjer har gett gott resultat. När efterfrågan på arbetskraft tenderar att stiga är det lika angeläget att spåra upp tillgänglig arbetskraft.

Arbetsvårdsverksamheten i såväl statlig som kommunal och landstingskommunal regi har präglats av en stark expansion under hela 1960-talet. Antalet arbetsvårdssökande har ökat oavbrutet från 31 359 år 1960 till 81 909 år 1967. Ökningen av antalet arbetsvårdssökande kommer sannolikt att fortsätta. Enligt försiktiga beräkningar torde antalet arbetsvårdssökande år 1970 överstiga 100 000.

Den kraftiga ökningen av antalet arbetsvårdssökande vid arbetsvårds-expeditionerna är en följd av bl. a. det på senare år alltmer utvecklade samarbetet mellan å ena sidan arbetsvården, å andra sidan försäkringskassor, sjukvård, social- och kriminalvårdsorgan etc. Detta samarbete har lett till att allt fler gravt handikappade får kontakt med arbetsvårdsexpeditionerna. Samtidigt har näringslivets snabba strukturomvandling medfört ökade svårigheter för arbetsförmedlingen att anvisa t. ex. lokalt bunden äldre arbetskraft lämpligt arbete på öppna marknaden.

Också för yrkesvägledningens del har förutsättningarna ändrats under senare år. Inte minst har den omorganisation och utbyggnad av utbildningsväsendet som f. n. sker ställt krav på ökade insatser från yrkesvägledningens sida. Ökade krav på insatser har också rests från de många vuxna som av olika skäl behöver bygga på sin utbildning eller utbilda sig för ett nytt yrke. Antalet sökande vid yrkesvägledningsexpeditionerna i åldrarna 20—29 år har under perioden 1962—1967 ökat med ca 75 %. Antalet sökande i åldrarna 40 år och däröver har under samma tid mer än fördubblats.

Av dem som under budgetåret 1967/68 fått arbetsmarknadsutbildning, ca 76 000 personer, har endast en mindre del kunnat beredas yrkesvägledning

inför valet av utbildning. Det har visat sig att efter hand allt fler står i så komplicerade valsituationer att särskilda åtgärder måste vidtas. På försök har därför under budgetåret 1967/68 anordnats s. k. omställningskurser med arbetslivsorientering, enskild yrkesvägledning, psykologisk anlagsundersökning och praktisk yrkesorientering. Dessa försök har slagit väl ut och kommer nästa budgetår att utvidgas till att omfatta något tiotal kurser.

Yrkesvägledningsprogrammen i gymnasium och fackskola kommer i början av 1970-talet att omfatta totalt ca 150 000 elever mot f. n. ca 125 000. Mot bakgrunden av de senaste årens erfarenheter är det av vikt att ungdomarnas val av utbildning och yrke kan baseras på vederhäftig information så att det inte styrs av tillfälliga, mer eller mindre irrationella stämningar och värderingar. Ett i juni 1968 antaget program för arbetskraft med längre utbildning innefattar bl. a. intensifierade insatser från yrkesvägledningens sida, främst i form av väsentligt utökad kollektiv information.

Flyttningsbidrag m. m. De flyttningar som understöds med bidrag sker i huvudsak från skogslänen till orter i södra eller mellersta Sverige eller till expanderande orter i Norrlands kustland. Under senare år har emellertid de omfattande företagsnedläggelserna medfört krav på ökad interlokal förmedling även i andra delar av landet.

Kraven på arbetskraftens rörlighet kommer att öka under de närmaste åren. Anpassningsprocessen måste underlättas på allt sätt. Detta ställer krav på ökad användning av flyttningsbidragen.

Försöksverksamhet med inlösen av eignahem inleddes år 1965 och bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med bostadsstyrelsen. Under budgetåret 1967/68 inlöstes 50 fastigheter. Behovet att kunna på detta sätt underlätta en nödvändig anpassning på arbetsmarknaden torde komma att kvarstå.

Arbetsmarknadsutbildning. Det grundläggande syftet med arbetsmarknadsutbildningen är att ge arbetslösa och svårplacerade möjlighet till nytt arbete. Den syftar emellertid också till att förse näringslivet med utbildad arbetskraft. Därigenom underlättas och påskyndas önskvärda förändringar i näringslivet.

Under konjunkturdämpningen de senaste två åren har arbetsmarknadsutbildningen ökat kraftigt. Även om man nu kan skönja en uppgång i konjunkturerna står det klart att verksamheten behöver byggas ut ytterligare och göras mer differentierad. Vissa arbetstagargrupper måste härvid särskilt beaktas, nämligen de handikappade, de äldre, de icke yrkesverksamma kvinnorna samt tjänstemännen. Rationaliseringssträvandena inom tillverkningssektorn kommer att ställa krav på arbetskraft med mer kvalificerad

utbildning. Detsamma gäller servicesektorn. Detta leder sannolikt till att bl. a. bristyrkesutbildning behöver genomföras i större omfattning än nu.

Sysselsättningsskapande åtgärder. De sysselsättningsskapande åtgärderna utgör ett nödvändigt komplement till de rörlighetsfrämjande. De måste vara väl differentierade för att kunna möta olika arbetstagares behov. De måste vidare kunna avpassas efter läget på arbetsmarknaden tidsmässigt och geografiskt.

Beredskapsarbetena utgör en väsentlig del av de sysselsättningsskapande åtgärderna. De används som komplement till andra åtgärder för att motverka dels den arbetslöshet som uppstår genom strukturomvandlingen inom näringslivet, dels säsong- och konjunkturarbetslöshet. I det konjunkturläge som har rått de två senaste åren har beredskapsarbeten bedrivits i stor omfattning och verksamt bidragit till att hålla tillbaka arbetslösheten.

Omfattningen och arten av de allmänna beredskapsarbetena under de närmaste åren kommer att bestämmas av arbetsmarknadsutvecklingen. Härvid måste ökad uppmärksamhet ägnas åt arbetskraft, som friställs i samband med industrinedläggelser och driftinskränkningar eller som drabbas av strukturförändringen inom jord- och skogsbruket. Övergångsvis måste i betydande utsträckning beredskapsarbeten sättas in för denna arbetskraft.

Genom att arbetslöshetens sammansättning efter hand ändrats har det blivit nödvändigt att anordna nya typer av beredskapsarbeten. Vissa tjänstemannagrupper arbetslöshet har ökat. För dessa har startats objekt som haft betydelse också därigenom att de givit en praktik, som har visat sig i hög grad underlätta placering i öppna marknaden.

När det gäller valet av objekt för beredskapsarbeten är huvudprincipen att objekten skall vara angelägna. Samtidigt är det i en balanserad situation önskvärt med dagsverksbilliga objekt, dvs. arbeten med förhållandevis liten insats av maskiner och materiel. Kraven på att arbetena skall bedrivas ekonomiskt och rationellt får emellertid inte eftersättas. Det är också önskvärt att beredskapsarbetena i ökad utsträckning frigörs från beroendet av de arbetslösas hemort. Härvidlag har de kommunala storarbetsplatserna kommit att spela en betydande roll. Svårigheterna att i längden finna lönsamma objekt i tillräcklig omfattning inom arbetslöshetsområdena gör det nödvändigt att arbetsplatserna där i första hand reserveras för äldre, lokalt bunden arbetskraft.

Med hänsyn till förändringarna i de arbetslösas sammansättning i avseende på yrke, ålder och kön är det angeläget att objektunderlaget vidgas och differentieras. Arbetet härmed har delvis påbörjats.

Under konjunkturavmattningen har offentliga industribeställningar tidigare lagts inom dels textil- och beklädnadsindustrin, dels verkstadsindustrin. Utöver det ordinarie anslaget om 5 milj. kr. för budgetåret 1967/68

har på tilläggsstat anvisats 50 milj. kr. Det har visat sig möjligt att härigenom brygga över störningar i sysselsättningen inom dessa industribranscher. Det har också gått att förebygga arbetslöshet för kategorier av arbetstagare, som bara i begränsad utsträckning kan hjälpas via beredskapsarbeten.

Speciella åtgärder för svårplacerad arbetskraft. Den snabba strukturomställningen tillsammans med dämpningen i arbetskraftsefterfrågan har medfört speciella problem för olika grupper av svårplacerad arbetskraft såsom psykiskt, socialt eller utbildningsmässigt handikappade samt äldre. De olika formerna av arbetsvårdande åtgärder har därför byggts ut och differentierats avsevärt för att möta de växande kraven från allt fler grupper svårplacerade.

För kartläggning av arbetssökandes anlag, intressen m. m. har arbetspsykologiska anlagsprov, arbetsprövning och arbetsträning i allt fler fall bedömts erforderliga. Antalet personer som genomgick arbetsprövning och arbetsträning ökade från 2 383 år 1963 till 4 633 år 1967. Behovet av arbetsprövnings- och arbetsträningsverksamhet har ökat betydligt snabbare än tillgången på platser. För den kommande femårsperioden räknar styrelsen med att platsantalet inom arbetsprövnings- och arbetsträningsverksamheten bör minst fördubblas.

Under den senaste femårsperioden har antalet handikappade som varit föremål för arbetsmarknadsutbildning mer än fördubblats. År 1963 var antalet 12 800 och år 1967 25 800. I första hand utnyttjas kurser inom det ordinarie utbildningsväsendet eller inom arbetsmarknadsutbildningen. För vissa handikappgrupper anordnas emellertid särskilda kurser. I många fall måste anpassningsundervisning föregå egentlig yrkesutbildning. På grund härav har anpassningskurser anordnats för bl. a. syn- och hörselskadade, rörelsehindrade, utvecklingsstörda och dövblinda. Hittillsvarande erfarenheter är genomgående positiva och verksamheten har visat sig fylla ett påtagligt behov.

Utbyggnaden av skyddade verkstäder har i huvudsak varit koncentrerad till 1960-talet. År 1967 fanns i det närmaste 7 500 platser vid skyddade verkstäder. Med hänsyn till den hittillsvarande utvecklingen kan antalet platser för budgetåret 1973/74 beräknas överstiga 17 000. Behovet är emellertid väsentligt större.

De nya bestämmelserna om särskilt bidrag för försöksvis bedriven halvskyddad sysselsättning väntades för budgetåret 1967/68 medföra ett nytillskott av ca 5 000 platser. Verksamheten har emellertid hämmats starkt av konjunkturnedgången, men företagets intresse har nu ökat markant. Antalet platser beräknas uppgå till ca 5 000 under budgetåret 1969/70.

Arkivarbetsverksamheten har alltmer utvecklats till en form av arbetsträning och skyddat arbete. Antalet arkivarbetare var i medeltal 4 100 per

månad under budgetåret 1967/68. I flertalet län har arkivarbetscentraler inrättats, där särskilt svårplacerade kan beredas arbete. Antalet centraler är f. n. 23 med ett sammanlagt platsantal av 379. Under nästkommande budgetår väntas platsantalet väsentligt överstiga 500.

I de s. k. särskilda beredskapsarbetena sysselsätts dels nykterhetsvårds-, kriminalvårds-, mentalvårds- och ungdomsvårdsklientel samt psykiskt sjuka och utvecklingsstörda, dels äldre lokalt bunden arbetskraft. Dessa beredskapsarbeten har tillrättalagts för de olika handikappgrupperna och visat sig utgöra en värdefull form av skyddat arbete. I syfte att möjliggöra en breddad yrkesmässig och social träning och skapa mer differentierade arbetstillfällen planeras även för dessa grupper industriella beredskapsarbeten.

Till följd av arbetslösheten under vintern 1967—68 startades särskilda beredskapsarbeten för handikappade i väsentligt ökad omfattning. Under budgetåret 1967/68 sysselsattes i genomsnitt ca 10 000 personer, vilket innebär en ökning med närmare 4 000 jämfört med året innan.

Antalet näringshjälpssörenden har under det senaste budgetåret minskat. Orsaken till nedgången är bl. a. att etableringskostnaderna för mindre rörelser har stigit under senare år, vilket minskat möjligheterna att inom ramen för gällande bidragsbestämmelser etablera företag som kan ge handikappade tillfredsställande försörjning. För kioskrörelser har etableringskostnaderna påverkats av de anvisningar med krav på ökad hygienisk standard som utfärdats.

Särskilda anordningar på arbetsplatsen för handikappade har ej kommit till stånd i önskvärd omfattning, bl. a. beroende på att de många gånger kostnadskrävande investeringarna trots existerande bidragsmöjligheter blir alltför betungande för företagen.

Kontant stöd vid arbetslöshet. Trots de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som har satts in under den senaste konjunkturdämpningen har en ökad arbetslöshet ej kunnat undvikas. Det har i allmänhet varit fråga om en ökad korttidsarbetslöshet, men under vintern 1967—68 har även den genomsnittliga arbetslöshetstiden ökat något. Detta har medfört ökade utbetalningar av såväl ersättning från arbetslöshetskassorna som kommunalt kontantunderstöd.

I medeltal för hela arbetslöshetsförsäkringen uppgick antalet ersättningsdagar per år och medlem till 3,5 under försäkringsåret 1966/67 och kan för försäkringsåret 1967/68 beräknas komma att uppgå till ungefär 4,4. Detta förhållande tillsammans med den förbättrade ersättningen under senare år har medfört en uppgång av de utbetalade arbetslöshetsersättningarna till 250—260 milj. kr. försäkringsåret 1967/68. Införandet den 1 juli 1968 av förlängd ersättningstid för äldre arbetslösa kommer att medföra en ökning av ersättningsvolymen.

Verksamheten med kommunala kontantunderstöd har tidigare haft mycket blygsam omfattning. Den har bedrivits i ett fåtal större och medelstora städer och har avsett att ge försörjning åt svårplacerade arbetslösa inom kommunen som ett komplement till åtgärder för sysselsättning av denna arbetskraft. Under de två senaste åren har verksamheten ökat.

Kontantunderstöd utgår till svårplacerade arbetslösa som inte kan absorberas på arbetsmarknaden. Behovet av kontantunderstöd följer således förändringarna på arbetsmarknaden. Genom att de erkända arbetslöshetskassornas verksamhet har byggts ut med möjlighet till förlängd understödstitid och genom tillkomsten av det statliga omställningsbidraget torde de kommunala kontantunderstöden på sikt få mindre omfattning. Under en övergångstid kan dock kontantunderstöden för vissa grupper vara av viss betydelse som en form av arbetslöshetshjälp.

Sammanfattning av anslagsframställningarna och prioriteringen av förslagen. Arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställningar för budgetåret 1969/70 innebär totalt en ökning av medelsbehovet med ca 458 milj. kr. Av ökningen är ca 63 milj. kr. betingade av löne- kostnadspålägg och kostnader för lokalhyror, som tidigare bestritts från andra anslag på riksstaten. Dessutom ingår i ökningen sådana automatiska kostnadsstegringar, som är en följd av löne- och prisomräkningar, med ca 22 milj. kr. En ökning med drygt 10 milj. kr. för verksamheten för de vapenfria tjänstepliktigas utbildning och tjänstgöring utgör endast en överföring av utgifter mellan försvars- och inrikeshuvudtitlarna.

Jämfört med anslagen för budgetåret 1968/69 är den reella ökningen av kostnaderna för de arbetsmarknadspolitiska ändamålen (458 — 63 — 22 — 10) 363 milj. kr. Den huvudsakliga kostnadsökningen hänför sig till följande arbetsmarknadspolitiska aktiviteter, nämligen rörlighetsfrämjande åtgärder ca 137 milj. kr., åtgärder för sysselsättning av handikappad och i övrigt svårplacerad arbetskraft ca 126 milj. kr., bidrag till erkända arbetslöshetskassor ca 56 milj. kr. samt arbetsmarknadsstyrelsens och arbetsförmedlingens administration ca 32 milj. kr.

Beträffande anslaget till arbetsmarknadsutbildning m. m. räknar skolöverstyrelsen för sin kursverksamhet med ett ökat anslagsbehov av ca 66 milj. kr., varav ca 23 milj. kr. avser lönekostnadspålägg samt ca 6 milj. kr. löne- och prisomräkning.

Styrelsen framhåller vikten av att anslagen som avser stöd till de handikappades rehabilitering och sysselsättning ges högsta prioritet. Det finns starka sociala och rättviseskäl för att de handikappades sysselsättningsproblem i all möjlig utsträckning bringas till en lösning. Vidare är det angeläget att det ekonomiska stödet till flyttande arbetskraft och utbildningsbidragen förbättras. En förutsättning för en snabb och smidig omställning på arbetsmarknaden är att förmedlingen fungerar effektivt, bl. a. när det

gäller att ge arbetstagare och arbetsgivare en fullständig och korrekt information som underlag för deras agerande i anställningsfrågor. En förstärkning av arbetsförmedlingen bör därför också ges hög prioritet.

Departementschefen

Den allmänna bakgrunden. Den ekonomiska utvecklingen i Sverige under de senaste åren har mer än tidigare satt arbetsmarknadspolitiken i blickpunkten. Samhällets åtgärder för att motverka sysselsättningsstörningar med anledning av konjunkturedgången har till väsentlig del varit av selektiv art. Skälet härtill är främst att sådana åtgärder på grund av sin direkta effekt har framstått som mest ändamålsenliga i det rådande ekonomiska läget. Genom den selektiva politiken har i tid och rum riktade åtgärder satts in för att stimulera produktion och sysselsättning. Erfarenheterna från 1960-talets tidigare år visar att bristen på regional balans på arbetsmarknaden inte kan avlägsnas genom en allmänt expansiv politik, om man samtidigt vill undvika akut arbetskraftsbrist och snabba kostnadsstegringar inom vissa regioner och produktionsområden.

Som en följd av denna selektiva inriktning av den ekonomiska politiken har de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna vidgats kraftigt. Den starka satsningen på sysselsättningspolitiken har medfört att sysselsättningen trots konjunkturdämpningen har kunnat hållas på en hög nivå och att arbetslösheten har kunnat begränsas.

Skälet till att arbetsmarknadspolitiken har kunnat bedrivas framgångsrikt är främst att söka i två faktorer. Den ena är att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har tillkommit i nära samordning med den ekonomiska politiken i övrigt. Den andra är den omfattande utbyggnaden av den aktiva arbetsmarknadspolitikens olika medel under de senaste tio åren. Utbyggnaden har särskilt inriktats på de rörlighetsfrämjande åtgärderna, främst arbetsmarknadsutbildningen men också på själva förmedlingsorganisationen. De resurser som tillkommit härigenom har gjort det möjligt att bedriva den aktiva arbetsmarknadspolitiken i en omfattning och med en inriktning som har motsvarat den ekonomiska politikens krav.

Sysselsättningssvårigheterna har varit mest markerade inom vissa sektorer av näringslivet. Utslagen har därför varit starkast i de delar av landet där dessa sektorer dominerar. Vidare har särskilda arbetskraftskategorier varit mer utsatta än andra. Statsmakternas åtgärder har framför allt fått inriktas på att angripa problem av detta slag. Konkret uttryckt har problemen gällt skogslänen, vissa sektorer av näringslivet, särskilt byggnadsverksamheten och verkstadsindustrin, samt de på olika sätt svårplacerade grupperna, framför allt handikappade och äldre lokalt bundna.

Skillnaderna i sysselsättningshänseende mellan skogslänen och övriga delar av landet har under konjunkturedgången visat en tendens att på nytt accentueras efter att ha varit på väg att utjämnas inte minst under infly-

tande av de senaste årens lokaliseringspolitik. Samtidigt har strukturella sysselsättningsproblem av den art som hittills har kännetecknat skogslänen och vissa utpräglade textil- och konfektionsområden börjat framträda i statistiken över sysselsättningsläget i en del mellansvenska län.

Trots konjunkturedgången och de därmed sammanhängande sysselsättningssvårigheterna förefaller det ha lyckats att inom relativt kort tid finna nya anställningar för dem som friställts. Det framgår av en specialundersökning i samband med en av arbetskraftsundersökningarna våren 1968. Sammanlagt var det 151 000 personer som under år 1967 förlorade sin anställning till följd av företagsnedläggningar och driftinskränkningar. Inemot 60 000 fick arbete omedelbart och omkring 90 000 personer hade fått arbete efter en månad. Ett halvår efter friställningen återstod 9 000 personer som inte hade fått någon sysselsättning.

Gjorda undersökningar har visat att vissa grupper av arbetstagare är särskilt svåra att placera sedan de har blivit friställda. Det gäller personer med olika slag av handikapp. Det gäller också äldre arbetstagare, särskilt äldre kvinnor. Rationaliseringssträvandena inom företagen har bl. a. resulterat i att personer med begränsade möjligheter till återanställning i den öppna marknaden har blivit utan arbete. I åtskilliga företag har dock arbetskraftsminskningen väsentligen åstadkommits genom rekryteringsstopp. Det är bl. a. denna utveckling som jämte den minskade rörligheten hos arbetskraften återspeglas i den produktivetsförbättring som har ägt rum inom näringslivet under de senaste åren. Omsorgen om de på olika sätt svårplacerade grupperna som drabbas av strukturomvandlingen ställer stora anspråk på arbetsmarknadsverkets resurser.

De ökade sysselsättningsproblem som under konjunkturedgången har framträtt i skogslänen kan väntas kvarstå även vid en förbättring av konjunkturen. De återspeglar förskjutningar i efterfrågan på arbetsmarknaden som i stor utsträckning är en följd av strukturförändringen. De kan därför sannolikt inte neutraliseras genom en allmän ökning av arbetskraftsefterfrågan utan kommer att kräva särskilda insatser för att kunna motverkas. Tendensen till förnyad regional obalans kommer således att öka kraven på insatser i form av utbildning och flyttningsstöd men också i form av åtgärder till stöd för sysselsättningen.

Konjunkturedgången har lett till att samhället genom arbetsmarknadspolitik har fått ta på sig ökat ansvar för stora grupper av utrationaliserade arbetstagare med relativt begränsade sysselsättningsmöjligheter på den öppna marknaden. Arbetstagarna har hittills stött strukturomvandlingen som har uppfattats som ett led i utvecklingen mot allmänt bättre inkomstförhållanden. För att denna positiva attityd skall kunna upprätthållas är det nödvändigt att arbetsgivarna tar det sociala ansvar som kan krävas av dem även i vårt moderna samhälle med dess anspråk på rörlighet hos arbetskraften.

Utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har under större delen av år 1968 legat på en högre nivå än året innan. Efterfrågan på arbetskraft har likväl varit stigande. Sedan april har antalet obe-satta platser varje månad varit högre än motsvarande månad ett år tidigare. I december var platsantalet drygt 30 % högre än samma månad år 1967. Främst är det de syd- och mellansvenska länen som har kunnat notera ökad efterfrågan på arbetskraft. Mot slutet av året har dock en uppgång kunnat iakttas också i skogslänen. Utvecklingen av arbetskraftsefterfrågan framgår av följande tablå (läget motsvarande period 1967 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4 kv.
Storstadslän.....	90	107	112	129
Skogslän.....	80	103	100	127
Övriga län.....	100	114	118	136
<i>Hela riket.....</i>	92	110	113	132

Stegringen i efterfrågan på arbetskraft har avsett samtliga näringsgrenar. Inom industrin har efterfrågan under tiden december 1967—december 1968 ökat med 73 %. Större delen av denna ökning hänför sig till metall- och verkstadsindustrin, vars rekryteringsbehov under samma period fördubb-lats. Även inom byggnadsverksamheten och handeln har arbetskraftsbehovet ökat påtagligt. Inom skogsbruket har efterfrågan på arbetskraft undergått bara obetydliga förändringar.

Den stigande efterfrågan på arbetskraft visar sig också senast i resultaten från statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning i november 1968. Enligt denna undersökning skulle vid undersökningstillfället 3 780 000 per-soner ha varit sysselsatta. Det innebär en ökning med 64 000 i förhållande till november 1967. Sysselsättningen ligger därmed också något högre än i november 1966. Ökad sysselsättning jämfört med november 1967 redovisas inom förvaltning, handel och samfärdsel, medan sysselsättningen inom indu-stri, byggnadsverksamhet samt jord- och skogsbruk har sjunkit jämfört med november 1967. Antalet sysselsatta kvinnor har stigit med 57 000 medan ökningen för männens del begränsar sig till 7 000.

Under perioden januari—november 1968 har till länsarbetsnämnderna in-kommit varsel om personalinskränkningar som berört sammanlagt 20 600 anställda mot 23 100 under samma period år 1967. Medan antalet perso-ner som berörts av varsel om permitteringar utan samband med företags-nedläggning är oförändrat mellan åren 1967 och 1968 har det antal personer som berörts av varsel om företagsnedläggningar sjunkit från 12 300 till 9 900. Siffrorna vittnar om att strukturomvandlingen alltjämt fortgår i snabb takt. Vissa förändringar i inriktningen av varslen har inträffat under förra året. För den egentliga industrin redovisas en kraftig nedgång av antalet personer som har berörts av varsel. Tyngdpunkten i nedgången ligger på metall- och verkstadsindustrin. För områden utanför den egentliga industrin

har antalet berörda däremot i det närmaste fördubblats.

Den nya överenskommelsen om varsel vid personalinskränkningar som träffades i maj 1968 innebär på flera punkter skärpningar av tidigare gällande regler för varsel. Det är dock ännu för tidigt att säga i vad mån den nya överenskommelsen har påverkat antalet varsel under år 1968.

Trots ökad efterfrågan på arbetskraft har arbetslösheten som nämnts i det föregående under större delen av år 1968 legat högre än under år 1967. Fr. o. m. oktober har dock antalet hos arbetsförmedlingen registrerade arbetslösa varit lägre än ett år tidigare. Nedgången har helt hänfört sig till storstadslänen och övriga syd- och mellansvenska län. I skogslänen var arbetslösheten ännu i december högre än för ett år sedan. Utvecklingen belyses i följande tablå (läget motsvarande period 1967 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Storstadslän.....	115	100	109	88
Skogslän.....	126	118	138	111
Övriga län.....	121	105	113	90
Hela riket.....	121	109	120	98

Det försämrade arbetsmarknadsläget i skogslänen beror främst på fortsatt hög rationaliseringstakt inom skogsbruket och på minskad aktivitet inom byggnads- och anläggningsverksamheten. Därtill kommer att struktur-rationaliseringen inom näringslivet har slagit hårdare i skogslänen än i övriga delar av landet på grund av att näringslivet där domineras av branscher med stora omställningar samtidigt som möjligheterna att placera om arbetskraft är betydligt sämre i dessa delar av landet. Följden har blivit att skogslänen i dag svarar för en väsentlig andel av arbetslösheten men bara en mindre del av efterfrågan på arbetskraft. Vid räkningen i december 1968 svarade skogslänen för 45 % av arbetslösheten men bara 13 % av de obesatta platserna. Ett år tidigare var motsvarande tal 40 % resp. 14 %. Den redan tidigare svaga arbetsmarknaden i skogslänen har alltså försvagats ytterligare under det senaste året.

Arbetslösheten inom olika arbetslöshetskassor i december 1968 och 1967 framgår av följande sammanställning.

Arbetslöshetskassa	Antal arbetslösa		Arbetslösa i procent av medlemsantalet	
	Dec. 1968	Dec. 1967	Dec. 1968	Dec. 1967
Byggnadsarbetarnas.....	8 508	11 008	5,4	6,9
Fabriksarbetarnas.....	1 761	1 490	2,3	2,0
Handelsanställdas.....	1 214	1 120	1,2	1,2
Metallindustriarbetarnas.....	5 076	6 018	1,6	1,9
Skogsarbetarnas.....	2 260	2 111	8,2	8,0
Industritjänstemännens.....	1 151	872	0,6	0,5

Uppgifterna om arbetslösheten påverkas av det äldrestöd som infördes den 1 juli 1968. Den nya stödformen har fått till följd att arbetslösa som tidigare inte alls eller bara sporadiskt haft kontakt med arbetsförmedlingen nu i stigande utsträckning vänder sig till förmedlingen och därmed blir registrerade som arbetslösa. Denna utveckling belyses bl. a. av att, medan hela antalet arbetslösa mellan september 1967 och september 1968 ökade med netto 3 800, antalet arbetslösa i åldersgrupperna 55—66 år under samma tid steg med 4 600.

Äldrestödets omfattning belyses av att i november 1968 antalet beviljade bidrag sedan ikraftträdandet och antalet ineliggande ansökningar tillsammans avsåg ca 5 500 personer av vilka ca 3 000 uppbar förlängd ersättning från arbetslöshetskassa. Av de inemot 2 500 personer som ansökt om omställningsbidrag hade mer än hälften inte haft kontakt med arbetsförmedlingen tidigare. Det anförda utgör ett exempel på hur förbättringar av förmånerna inom arbetsmarknadspolitiken attraherar nya grupper till arbetsförmedlingen med följd att den hos arbetsförmedlingen registrerade arbetslösheten stiger. En viss försiktighet bör därför iakttas vid arbetslöshetsjämförelser mellan olika tidpunkter.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Till stöd för sysselsättningen under vintern 1967—68 vidtog regeringen en rad åtgärder under loppet av år 1967. Åtgärderna utgjordes av ökat offentligt byggande och ökat bostadsbyggande, frisläpp av investeringsfonderna för byggnader, maskiner och lagerinvesteringar, statsbidrag vid tidigareläggning av kommunala industribeställningar m. m. Tillsammans med en kraftig utvidgning av beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning ledde dessa åtgärder till att ca 100 000 personer kunde beredas sysselsättning under vintern 1967—68. Trots dessa åtgärder låg arbetslösheten i början av år 1968 högre än tidigare under 1960-talet. Samtidigt förblev efterfrågan på arbetskraft dämpad.

De uppgifter om konjunkturutvecklingen som kom fram under förra delen av år 1968 tydde inte heller på några väsentliga förändringar i arbetsmarknadsläget. Den bedömning som kunde göras innebar således att det förelåg behov av sysselsättningsfrämjande åtgärder, främst inom verkstadsindustrin — där den fortsatta svaga utvecklingen av industrins investeringar ingav farhågor för sysselsättningen — samt byggnadsverksamheten. Inom den senare föranleddes behovet av åtgärder både av det aktuella sysselsättningsläget bland byggnadsarbetarna i skogslänen och av risken för en allmän uppgång i arbetslösheten inom byggnadsverksamheten under vinterhalvåret 1968—69. Dessa bedömningar ledde till att sysselsättningsstödjande åtgärder vidtogs vid flera tillfällen under året.

Ramen för tidigareläggning av beställningar till verkstadsindustrin vidgades i februari 1968 från i december 1967 beslutade 50 milj. kr. till 140 milj. kr. och i mars ytterligare till 260 milj. kr. I april medgav regeringen vidare

att investeringsfonderna på nytt fick tas i anspråk för byggnads- och maskininvesteringar. Intill utgången av november 1968 har medgivits ianspråktagande av investeringsfondsmedel för projekt med en sammanlagd kostnad av ca 760 milj. kr. varav ca 340 milj. kr. avser maskininvesteringar, ca 410 milj. kr. avser byggnadsinvesteringar och 10 milj. kr. är hänförliga till investeringar i skogsbruk.

I syfte att förstärka sysselsättningen inom byggnadsverksamheten beslöt regeringen i mars 1968 att igångsättningstillstånd fick meddelas för 2 000 privatfinansierade lägenheter utöver den tidigare för år 1968 fastställda ramen om 3 200 lägenheter. En ytterligare vidgning av ramen skedde i april med 2 000 lägenheter för privatfinansierat bostadsbyggande och 1 000 platser för ålderdomshemsbyggande. Möjlighet skapades därjämte att öka det kommunala barnstugebyggandet med 2 500 platser i barndaghem. I augusti skedde ett ytterligare påslag med 3 000 privatfinansierade bostadslägenheter och 300 ålderdomshemsplatser. Därjämte ökades ramen för skolbyggande med 60 milj. kr. Ramen för beslut om statsbelånat bostadsbyggande vidgades i oktober med 500 lägenheter och samtidigt medgavs att 2 000 lägenheter fick påbörjas i förskott på 1969 års ram för statsbelånat bostadsbyggande. Till sammans innebar de olika besluten om vidgat bostads- och ålderdomshemsbyggande en utvidgning av bostadsbyggnadsplanen med 10 800 lägenheter.

Sysselsättningsläget bland byggnadsarbetarna i skogslänen föranledde regeringen att i april medge generell befrielse från investeringsavgiften i dessa län för byggnadsarbeten med byggnadskostnader understigande 5 milj. kr. Under tiden april—juli meddelades därutöver av sysselsättningsskäl i stor utsträckning dispens från avgiften i enskilda fall både i skogslänen och i andra delar av landet. Sammanlagt meddelades av sysselsättningsskäl dispens från investeringsavgiften för byggnadsprojekt till en total kostnad av inemot 500 milj. kr. Därutöver omfattade den generella dispensen för skogslänen projekt till en kostnad av totalt ca 80 milj. kr.

De åtgärder som här redovisats har beräknats ge totalt 20 000 arbetstillfällen. Större delen av denna sysselsättningseffekt infaller under vinterhalvåret 1968—69.

Insatserna till stöd för sysselsättningen har emellertid i stor utsträckning också tagit andra former. Arbetsmarknadsutbildningen har utvidgats kraftigt sedan år 1967. Antalet personer under utbildning var 34 700 i november 1968 mot 27 600 ett år tidigare. Även beredskapsarbetena har utvidgats betydligt. Antalet personer som sysselsattes i allmänna och särskilda beredskapsarbeten var 19 300 i november 1968 mot 13 400 vid samma tidpunkt 1967. Ökningen faller till den helt övervägande delen på de särskilda beredskapsarbetena. Antalet personer i sådana arbeten har inte vid något tillfälle under året understigit 10 000. Omfattningen av de rörlighetsfrämjande åtgärderna och beredskapsarbetena under åren 1967 och 1968 redovisas i följande sammanställning.

Tidsperiod	Antal personer som fått flytt- ningsbidrag		Antal personer i utbildning		Antal sysselsatta i			
					allmänna bered- skapsarbeten		särskilda bered- skapsarbeten	
	i medeltal per månad							
	1967	1968	1967	1968	1967	1968	1967	1968
1. kv.	1 545	2 265	24 510	32 970	8 435	9 970	7 450	13 705
2. kv.	1 695	2 450	23 650	30 700	6 170	8 390	8 170	14 220
3. kv.	1 890	2 805	18 965	21 190	2 635	3 530	7 840	11 815
okt.—nov.	2 220	2 900	26 365	33 060	3 570	4 965	9 070	13 695

Om hänsyn tas även till de personer som sysselsätts i skyddad och halvskyddad sysselsättning och i arkivarbete var hela det antal personer som i november sysselsattes i utbildning eller olika former av sysselsättnings-
skapande åtgärder 68 100 mot 52 000 ett år tidigare.

Den starkt ökade tillströmningen till arbetsvården återspeglar delvis verkningarna av strukturomvandlingen för de handikappade. Den är dessutom ett uttryck för den ökande kännedomen om den aktiva arbetsmarknadspolitiken innebär inte minst bland dem som är handikappade eller annars svårplacerade i den öppna marknaden. Arbetsvårdens insatser för handikappade under åren 1966—68 redovisas i följande sammanställning.

	1966	1967	1968 (beräknat)
Antal arbetssökande med handikapp.....	74 812	81 909	87 000
Tillsatta platser.....	30 930	34 644	36 000
Därav i skyddad sysselsättning ¹	16 305	22 432	25 000
Hänvisade till yrkesutbildning.....	14 155	16 323	17 500

¹ inkl. beredskapsarbete

De arbetsmarknadspolitiska åtgärder som har vidtagits eller planeras för vinterhalvåret 1968—69 syftar till att bereda sysselsättning för mer än 100 000 personer, dvs. ca 3 % av den totala arbetskraften. Verksamheten beräknas således få närmast något högre omfattning än föregående vinter.

Ökningen av åtgärderna avser såväl arbetsmarknadsutbildningen som beredskapsarbetena. Sysselsättningen i beredskapsarbeten låg under vintern 1967—68 på en mycket hög nivå. Sammanlagt utfördes under budgetåret 1967/68 nära 4 milj. dagsverken, varav 1,8 milj. i allmänna och 2,2 milj. i särskilda beredskapsarbeten. I fråga om de särskilda beredskapsarbetena innebar detta en ökning med nästan 1 milj. dagsverken i förhållande till budgetåret 1966/67 medan ökningen av dagsverksantalet vid de allmänna beredskapsarbetena var 340 000.

Med hänsyn till de väntade påfrestningarna på arbetsmarknaden under de första månaderna av år 1969 måste beredskapsarbetena sannolikt hållas på i stort sett samma nivå som under motsvarande månader år 1968. Det finns därför anledning att räkna med att dagsverksvolymen för innevarande

budgetår inte kommer att i någon större utsträckning avvika från den volym som visade sig nödvändig under budgetåret 1967/68 dvs. 4 milj. dagsverken. De medel som har anvisats för innevarande budgetår räcker enligt arbetsmarknadsstyrelsens beräkningar till 2,8 milj. dagsverken. Det kommer därför att behövas ytterligare medel. För att tillgodose detta behov kommer jag senare i dag att förordna att på tilläggsstat för innevarande budgetår begärs totalt 150 milj. kr., varav 75 milj. kr. för allmänna och lika mycket för särskilda beredskapsarbeten.

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under budgetåret 1969/70. Arbetsmarknadsutsikterna för år 1969 tyder på en fortsatt uppgång av efterfrågan på arbetskraft. Sannolikt kommer emellertid uppgången liksom förra året att ha tyngdpunkten i storstadslänen och övriga syd- och mellansvenska län. För skogslänens dels synes däremot några påtagliga förändringar i det nuvarande läget inte vara att vänta. Därtill kommer att de kvardröjande verkningarna av konjunktturnedgången, som jag har berört i det föregående, i förening med följderna av en fortsatt snabb strukturomvandling skapar behov av insatser för särskilt drabbade grupper av arbetskraft, främst handikappade och äldre lokalt bundna.

Arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1969/70 får ses mot denna bakgrund. Den förutsätter en fortsatt stark utbyggnad av arbetsmarknadspolitiken. Anslagsmässigt innebär förslagen i förhållande till innevarande budgetår en uppräknings med 514 milj. kr., varav dock 124 milj. kr. avser lönekostnadspålägg, löne- och prisomräkningar m.m. Den reella ökningen i förhållande till riksstaten för budgetåret 1968/69 är därför 390 milj. kr.

Styrelsen förordar i första hand en utbyggnad av de åtgärder som syftar till att bereda de handikappade rehabilitering och sysselsättning. Förslagen innebär en kraftig ökning av de särskilda beredskapsarbetena för svårplacerade (+ 86 milj. kr.), fortsatt utbyggnad av den halvskyddade sysselsättningen (+ 14,5 milj. kr.) och förbättring av bidragen till skyddade verkstäder liksom av näringshjälpen.

Behov av en kraftig expansion förutses också i fråga om arbetsmarknadsutbildningen och flyttningsverksamheten. För att utveckla dessa verksamhetsgrenar anser styrelsen det angeläget att utbildningsbidraget och det ekonomiska stödet till flyttande arbetskraft förbättras. I fråga om utbildningsbidraget innebär förslaget bl. a. uppräknings av grundbidraget och barntillägget samt möjlighet att i särskilda fall kunna utbetala högre bidrag än som följer av normalt gällande regler. För den som genomgår bristyrkesutbildning föreslår styrelsen ett särskilt stimulansbidrag om 150 kr./mån.

I fråga om stödet till flyttande arbetskraft föreslår styrelsen en uppräknings av bidragen med 20 %. Dessutom föreslås att det innevarande budgetår införda s. k. bortavistelsebidraget kompletteras med rätt till en fri hemresa per månad under hela den tid då bortavistelsebidrag utgår.

Styrelsen framhåller härutöver att hög prioritet bör ges en av styrelsen föreslagen förstärkning av personalorganisationen. Förslaget går ut på inrättande av ytterligare totalt 419 tjänster.

Utgifternas fördelning på olika huvudgrupper av anslag enligt de berörda myndigheternas anslagsframställningar och enligt mina ställningstaganden framgår av följande sammanställning.

	Anvisat 1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		Mynd.	Dep.chefen
1. Rörlighetsfrämjande åtgärder.....	380,0	+ 205,0	+ 148,0
2. Sysselsättningsskapande åtgärder.....	365,0	+ 14,0	+ 15,0
3. Kontant stöd	175,0	+ 56,0	+ 55,0
4. Åtgärder för handikappade m. fl.	385,0	+ 161,3	+ 125,0
5. Administration och övrigt.....	185,5	+ 77,4	+ 53,5
Summa	1 490,5	+ 513,7	+ 396,5

Som framgår av sammanställningen anser jag mig även för budgetåret 1969/70 böra räkna med en fortsatt kraftig utveckling av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Den föreslagna ökningen av medelsanvisningen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under nästa budgetår uppgår till inemot 400 milj. kr. Den reella ökningen sedan kostnader för lönekostnadspålägg etc. borträknats utgör ca 285 milj. kr. Utvecklingen av medelsanvisningen för arbetsmarknadspolitiken under de senaste åren innebär att anslagen fördubblats på fyra budgetår. De beräknas för nästa budgetår till 1 887 milj. kr. mot 930 milj. kr. budgetåret 1965/66.

Tyngdpunkten i den av mig förordade ökningen av anslagen för nästa budgetår ligger på arbetsmarknadsutbildningen och åtgärder för handikappade och svårplacerade. Arbetsmarknadsutbildningen har även under den senaste konjunktur nedgången visat sig vara ett effektivt medel i arbetsmarknadspolitiken både genom möjligheten till anpassning i omfattning och inriktning av verksamheten och genom de ökade möjligheter till arbetsplacering som den visat sig bereda de utbildade även under rådande konjunkturdämpning. Verksamheten beräknas öka från 79 000 personer förra budgetåret till 95 000 budgetåret 1969/70. Den beräknade höga nivån på verksamheten under nästa budgetår är ett uttryck för att kraven på utbildning måste ges en framskjuten plats om man i möjlig mån skall kunna arbetsplacera dem som har drabbats av rationaliseringsprocessen.

Förstärkningen av åtgärderna för handikappade och svårplacerade tar sikte på en utbyggnad både av de särskilda beredskapsarbetena för dessa grupper och av den skyddade och halvskyddade sysselsättningen. Den ökade medelsanvisningen för särskilda beredskapsarbeten möjliggör ytterligare ca 700 000 dagsverken. För de skyddade verkstäderna innebär den föreslagna ramen för anordnande av platser vid sådana verkstäder — 25 milj. kr. — att ytterligare ca 1 500 platser kan tillkomma. Jag vill i sammanhanget erinra om att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande

den 14 november 1968 tillsatt en utredning om verksamheten vid de skyddade verkstäderna. För den halvskyddade sysselsättningen räknas med en fördubbling av antalet platser från 2 500 till ca 5 000.

Flyttningsverksamheten beräknas fortsätta att öka under nästa budgetår. Med oförändrad utvecklingstakt från innevarande budgetår kan antalet start- hjälpsbidrag beräknas stiga till 30 000 mot 22 500 under budgetåret 1967/68. För att förbättra flyttningsbidraget för de långväga flyttande förordar jag i det följande att det s. k. bortavistelsebidraget byggs ut med rätt till ersättning för resekostnad överstigande 75 kr. för hemresa en gång i månaden under de första sex månaderna av vistelsen på den nya orten.

Omfattningen av de allmänna beredskapsarbetena under nästa budgetår blir beroende på konjunkturutvecklingen och arbetsmarknadsläget. Behovet är av naturliga skäl svårt att beräkna redan nu. Jag vill i sammanhanget erinra om att chefen för jordbruksdepartementet tidigare denna dag har förordat att 50 milj. kr. anvisas för nästa budgetår för bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Då investeringarna även får sysselsättningseffekter skall medlen disponeras i samråd mellan naturvårdsverket och arbetsmarknadsstyrelsen. Mina ställningstaganden till medelsbehovet för allmänna beredskapsarbeten innebär att jag räknar med i huvudsak samma belopp som har anvisats på riksstaten för innevarande budgetår.

Det är uppenbart att behovet av förbättrade kunskaper om underlaget för och verkningarna av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna växer med utbyggnaden av dessa åtgärder. För innevarande budgetår har anvisats 0,5 milj. kr. för arbetsmarknadsforskning. Jag har i det föregående i samband med anmälan av anslaget Kommittéer m. m. förordat att medelsanvisningen för forskningsändamål nästa budgetår ökas till 1 milj. kr. Den ökning av medlen till arbetskraftsundersökningarna som chefen för finansdepartementet har förordat tidigare denna dag bör också möjliggöra en förbättring av underlaget för beslut om arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Den starka expansionen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ställer krav på en kraftig utbyggnad av arbetsförmedlingsorganisationen. Det är dessutom angeläget att öka arbetsförmedlingens möjligheter att verka bland grupper som nu i begränsad utsträckning anlitar förmedlingen, bl. a. vissa tjänstemannagrupper. Mina ställningstaganden i detta hänseende innebär för arbetsmarknadsverket att medel beräknas för ytterligare 200 tjänster. Vidare föreslås en utbyggnad av verksamheten med öppen förmedling.

B 1. Arbetsmarknadsstyrelsen

1967/68 Utgift	24 832 461 ¹
1968/69 Anslag	25 170 000 ¹
1969/70 Förslag	38 100 000

¹ Anslagen Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar och Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader

Arbetsmarknadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor. Den är också chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna.

I styrelsens uppgifter ingår främst att leda planläggning av och själv vidta åtgärder som betingas av arbetslöshet eller brist på arbetskraft, leda den statliga lokaliseringsverksamheten, ha överinseende över den offentliga arbetsförmedlingen och ha tillsyn över annan arbetsförmedling än den offentliga, leda arbetsvårdsverksamheten och den statliga yrkesvägledningsverksamhet som inte ankommer på annan statlig myndighet, ha tillsyn över de erkända arbetslöshetskassorna, handlägga vissa ärenden rörande investeringsfonder, planlägga utnyttjandet av landets arbetskraft vid krig eller krigsfara samt handlägga vissa ärenden rörande vapenfria tjänstepliktiga.

Chef för arbetsmarknadsstyrelsen är en generaldirektör. Styrelsen är organiserad på nio byråer. Dessa är arbetsförmedlingsbyrån, arbetsvårdsbyrån, yrkesvägledningsbyrån, försäkringsbyrån, lokaliseringsbyrån, utredningsbyrån, tekniska byrån, kanslibyrån och kameralbyrån. Till utredningsbyrån är knuten en försvarssektion.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		AMS	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	218	+ 46	+ 15
Övrig personal.....	377	+ 7	—
	595	+ 53	+ 15
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän.....	16 835 000	+ 3 064 900	+ 1 337 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+ 3 999 700	+ 4 000 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....		+ 569 600	+ 172 000
Arvoden och särskilda ersättningar.....	70 000	—	—
Avlöningar till tillfällig personal.....	1 170 000	+ 1 093 000	+ 213 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+ 269 100	+ 279 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....		+ 205 400	+ 39 000
Ersättning till experter och sakkunniga.....	800 000	—	+ 30 000
Lönekostnadspålägg.....		+ 184 000	+ 190 000
Sjukvård m. m.....	95 000	+ 10 000	+ 3 000
Reseersättningar.....	790 000	+ 340 000	+ 175 000
Därav utrikes tjänsteresor	55 000	+ 5 000	+ 3 000
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler....	—	+ 1 700 000	+ 1 700 000
b) Beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70.....		—	—
c) Bränsle, lyse, vatten.....	55 000	+ 20 000	+ 15 000
d) Övriga expenser för eget behov.....	1 615 000	+ 312 000	+ 277 000
Därav engångsutgifter.....	200 000	—	— 100 000
Lönekostnadspålägg.....	—	+ 55 000	+ 55 000
e) Förslagsverksamhet.....	—	+ 5 000	+ 5 000
f) Expenser för annat än eget behov.....	600 000	—	—
Publikationstryck.....	1 450 000	+ 1 122 000	+ 350 000

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		AMS	Dep.chefen
Övriga utgifter			
a) Bearbetning av statistiskt material	290 000	+ 210 000	+ 210 000
b) Övrig databehandling	300 000	+ 3 700 000	+ 3 700 000
c) Annonskostnader	1 000 000	+ 780 000	+ 250 000
d) Material och maskiner för tryckerianläggningen .	160 000	+ 8 000	—
Summa utgifter	25 230 000	+17 647 700	+13 000 000
Särskilda uppbördsmedel	60 000	+ 70 000	+ 70 000
Nettoutgift	25 170 000	+17 577 700	+12 930 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 6 958 800 kr. varav för lönekostnadspålägg och lokalkhyror 6 207 800 kr.

2. Statskontorets år 1964 påbörjade organisationsundersökning av arbetsmarknadsverket står inför sin avslutning.

Med hänsyn bl. a. till de ökade insatser som är nödvändiga för att finna lämpliga anställningar i öppna marknaden eller i särskilda arbeten för vissa grupper svårplacerade men också med hänsyn till de i övrigt utvidgade åtgärderna bör arbetsmarknadsstyrelsens byråorganisation tillföras personalförstärkningar. En väsentlig del av dessa grundar sig på tidigare anmälda men icke tillgodosedda behov.

Styrelsens byråer bör tillföras följande nya tjänster, nämligen

arbetsförmedlingsbyrån 1 byrådirektör för frågor rörande tjänstemannagrupperna, 1 byråsekreterare för allmänna utredningsuppgifter, 1 byrådirektör för ärenden rörande organiserad överföring av utländsk arbetskraft samt flyktingfrågor, 1 byråsekreterare för ärenden angående praktikförmedling och 1 kontorsskrivare (274 000 kr.),

yrkesvägledningsbyrån 1 konsulent för yrkesvägledning på universitetsstadiet, 1 konsulent för yrkesvägledning av svårplacerad ungdom, 1 byrådirektör för detaljerad tids- och personalplanering av produktionen av yrkesvägledande informationsmaterial, 1 psykolog för att tillgodose arbetsmarknadsverkets behov av arbetspsykologisk service, 1 byrådirektör för analyser av material om miljö- och yrkeskrav till yrkesorienterande publikationer, 1 byrådirektör för utarbetande av handboksmalet och 1 konsulent för yrkesvägledning av folkhögskoleelever m. fl. (441 700 kr.),

arbetsvårdsbyrån 1 byrådirektör för att leda metodutvecklingsarbete inom arbetsvården, 1 byrådirektör, 1 byråingenjör, 1 byråinspektör och 1 kanslist för att möjliggöra en effektiviserad produktanskaffning, produktionsplanering och kalkylering vid arbetsvårdsverkstäderna och de industriella beredskapsarbetsplatserna, 1 byrådirektör för allmän planering, utredningsarbete, statistik, information m. m., 1 byrådirektör för att svara för verksamheten rörande halvskyddat arbete, 1 byråsekreterare för handläggning av näringshjälparenden och 1 konsulent för att på central nivå handlägga ärenden rörande syn- och hörselskadade (523 300 kr.),

försäkringsbyrån 1 kanslist (35 700 kr.),

utredningsbyrån 1 byrådirektör för huvudsakligen forsknings- och utvecklingsarbete, 1 byrådirektör för sysselsättningsplanering inom byggnadsindustrin och 1 kanslist (175 600 kr.),

kameralbyrån 1 byrådirektör för handläggning av ärenden rörande anskaffning av material för styrelsens beredskapsarbeten m. m., 1 byråsekreterare som ställföreträdare för chefen på kontorssektionen, 1 revisor för ekonomiska utredningar och detaljinstruktioner till underställda myndigheter, 1 byråinspektör för blankettfrågor och rationaliseringsarbete beträffande enklare kontorsrutiner, 1 byråinspektör för ärenden rörande styrelsens och länsarbetsnämndernas omkostnadsanslag, 1 byrådirektör för ärenden angående ADB, 1 byrådirektör för ärenden angående kontorsrationalisering, 1 byrådirektör, 1 revisor och 1 kontorsbiträde för intern revision (560 300 kr.),

kanslibyrån 1 byrådirektör för personalutbildning, 1 byråsekreterare för dokumentations- och informationsverksamhet och 1 byråsekreterare för personaladministrativt arbete (172 500 kr.).

När det gäller den fristående *försvarssektionen* upprepar styrelsen kravet från föregående år på omorganisation av sektionen till en försvarsbyrå med en allmän beredskapssektion, en vapenfrisektion och en anståndsgrupp under ledning av en byråchef. Sektionschefstjänsten kan därvid dras in (12 800 kr.).

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1966: 107, 2LU 45, rskr 269) skall kostnaderna för vapenfriverksamheten fr. o. m. budgetåret 1969/70 bestridas från anslag under elfte huvudtiteln. Under innevarande budgetår disponerar styrelsen 250 000 kr. från det under fjärde huvudtiteln upptagna anslaget Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. Beloppet är avsett att i första hand täcka kostnaderna för avlöningar till 1 byrådirektör och 1 byråinspektör. Styrelsen beräknar för budgetåret 1969/70 medel för dessa tjänster (107 000 kr.).

I fråga om den *tekniska byrån* avser styrelsen att företa en omorganisation för att skapa en ändamålsenlig fördelning av byråns arbetsuppgifter efter införandet av vissa ADB-rutiner. Vissa uppgifter bör därvid överföras från allmänna sektionen till en nyinrättad planeringssektion.

Vid den nya sektionen behövs följande nya tjänster, nämligen 1 avdelningsdirektör, chef för sektionen, 1 byrådirektör, ställföreträdande chef och ledare för den regionala planläggningen av beredskapsproduktionen beträffande skogliga, forn-, kultur- och naturvårdsobjekt, 2 byrådirektörer för vissa uppgifter beträffande väg- och järnvägsarbeten, hus, vatten- och avloppsarbeten, försvarsarbeten, turist- och fritidsarbeten, arbeten inom servicesektorn för tjänstemän, T-arbeten och handikappade och ungdomar, 1 byråinspektör som chef för den ekonomiska detaljen, 1 byråsekreterare

för utredningar m. m. och 1 assistent som medhjälpare till chefen för den ekonomiska detaljen.

Vid byråns byggnadssektion behövs ytterligare 1 byrådirektör och 1 förste byråingenjör för entreprenadärenden samt 1 förste byråingenjör för arbetarskyddsverksamheten (594 400 kr.).

Styrelsens biträdespersonal bör förstärkas med 5 tjänster för kvalificerade biträden (148 100 kr.).

Kostnaderna för de av styrelsen under denna punkt föreslagna personalförstärkningarna beräknas inkl. erforderliga omkostnader till sammanlagt 3 105 000 kr., därav för lönekostnader och lönekostnadspålägg 2 938 962 kr.

3. Under anslagsposten *Avlöningar till tillfällig personal* disponerar styrelsen under innevarande budgetår 170 000 kr. till personal för omläggningen av arbetsmarknadsverkets bokföring till generellt ADB-system för statsförvaltningens ekonomiska redovisning, m. m. För det fortsatta arbetet härmed och för förstärkning av personaladministrativa och kamerala funktioner bör anvisas ytterligare 300 000 kr. Vidare behövs ett belopp av 300 000 kr. för placering i utlandet av tjänstemän, som i samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna där kan bistå personer som önskar praktik eller anställning utomlands. För administrerande av vapenfriverksamheten disponerar styrelsen för innevarande budgetår 250 000 kr. av medel från IV huvudtiteln. Styrelsen, som därutöver nödgas använda medel från förevarande anslagspost för verksamheten, föreslår att 560 000 kr. anvisas för ändamålet för nästa budgetår under posten. Inklusiva lönekostnadspålägg för ny personal bör posten räknas upp med sammanlagt 1 298 400 kr.

4. *Publikationstryck*. Under posten har beräknats 250 000 kr. för aktivering av vissa arbetskraftsresurser, 464 000 kr. till yrkesvägledningens broschyrer, 1 773 000 kr. för tidningen Arbetsmarknaden med dagslista och lärarlista samt 85 000 kr. för styrelsens årsberättelse, diverse och oförutsett tryck.

5. *Övrig databehandling*. Under budgetåret 1968/69 kommer arbetet med olika datarutiner att fortsätta i samråd med statskontoret och riksrevisionsverket. Databehandling kommer att ske av vissa kamerala och statistiska rutiner, medan flertalet av de rutiner som är föremål för utredning beräknas komma att kunna tillämpas fr. o. m. budgetåret 1969/70. Kostnaderna under budgetåret 1969/70 har i samråd med statskontoret beräknats till 4 milj. kr.

6. *Annonskostnader m. m.* Genom en effektiv upplysningsverksamhet bör samhället underlätta omställningarna på arbetsmarknaden liksom arbetsplaceringen av äldre och handikappade. Eftersom informationen om tillgängliga utbildningslinjer för ungdom och vuxenstuderande är otillräcklig, har styrelsen fått visst utrymme för planerade yrkesorienterande program i radio och television.

Departementschefen

Efter prövning av arbetsmarknadsstyrelsens förslag till personalförstärkningar har jag funnit att de flesta av styrelsens byråer bör tillföras ytterligare personal. Jag beräknar medel för följande 15 nya tjänster, nämligen på arbetsförmedlingsbyrån en byrådirektör i Ae 28 (tjänstemannafrågor) och en amanuens i befordringsgång (allmänna utredningsuppgifter), på yrkesvägledningsbyrån en förste konsulent i Ae 26 (yrkesvägledning för universitetsstudierande) och en förste konsulent i Ae 23 (yrkesvägledning av svårplacerad ungdom), på arbetsvårdsbyrån en förste byråsekreterare i Ae 24 (metodutveckling) samt en byrådirektör i Ae 28, en förste byråingenjör i Ae 21 och en förste assistent i Ae 17 (arbetsvårdsverkstäder och industriella beredskapsarbetsplatser) samt en amanuens i befordringsgång (näringshjälpärenden), på tekniska byrån en byrådirektör i Ae 28 och två byrådirektörer i Ae 26 (planeringsuppgifter) samt en byrådirektör i Ae 26 på byggnadssektionen (entreprenadärenden), på kameralbyrån en förste byråingenjör i Ae 23 (materialanskaffning) samt på kanslibyrån en förste byråsekreterare i Ae 24 (personalutbildning).

Arbetsmarknadsstyrelsen har ansvaret för de vapenfria tjänstepliktigas utbildning och tjänstgöring. Kostnaderna för vapenfriverksamheten har hittills bestridits av medel från fjärde huvudtiteln. Chefen för försvarsdepartementet har tidigare denna dag (bil. 6 s. 19) förordat att kostnaderna för verksamheten bestrids från samma huvudtitel även under nästa budgetår. När det gäller avlöning av personal för administrering av vapenfriverksamheten disponerar styrelsen under innevarande budgetår 250 000 kr.

För nästa budgetår beräknar jag — efter samråd med chefen för försvarsdepartementet — kostnaderna för samma ändamål till 515 000 kr.

Arbetsmarknadsstyrelsen har medgetts att under innevarande budgetår disponera 170 000 kr. från anslagsposten Avlöningar till tillfällig personal för personalförstärkningar på grund av pågående arbete med att lägga om arbetsmarknadsverkets bokföring m. m. Jag beräknar motsvarande belopp under anslagsposten även för nästa budgetår.

För övrig databehandling har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 0,3 milj. kr. Inom arbetsmarknadsstyrelsen pågår f. n. arbetet med att utveckla ett system för automatisk databehandling i styrelsens administrativa verksamhet i anslutning till införandet av SEA-systemet. Detta avses för arbetsmarknadsverkets del börja tillämpas den 1 juli 1969. Arbetsmarknadsstyrelsen har genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 juli 1968 medgetts att ta i anspråk ytterligare 2,8 milj. kr. för ändamålet. För nästa budgetår beräknar jag ett medelsbehov av 4 milj. kr. för denna verksamhet.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen i det föregående (s. 36) beräknar jag anslaget till 38,1 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till Arbetsmarknadsstyrelsen för budgetåret 1969/70
anvisa ett förslagsanslag av 38 100 000 kr.

B 2. Arbetsförmedlingen

1967/68 Utgift	120 675 158 ¹
1968/69 Anslag	117 130 000 ¹
1969/70 Förslag	154 200 000

¹ Anslagen Arbetsförmedlingen: Avlöningar och Arbetsförmedlingen: Omkostnader.

I varje län finns en länsarbetsnämnd. Nämnden är länsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor och leder den offentliga arbetsförmedlingen i länet. För förmedlingsverksamheten finns inom varje länsarbetsnämnds område ett huvudkontor och ett antal avdelningskontor. Dessutom finns arbetsförmedlingsombud och tillfälliga avdelningskontor. Förmedlingsorganens verksamhet omfattar arbetsförmedling, yrkesvägledning, arbetsvård samt registrering och mönstring av sjömän. Länsarbetsnämnderna skall därjämte handlägga ärenden angående statligt omställningsstöd till äldre arbetslösa och i den utsträckning arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer ha tillsyn över hjälpverksamheten vid arbetslöshet samt planlägga utnyttjandet av arbetskraften i krig och under därmed jämförliga förhållanden.

		Beräknad ändring 1969/70	
	1968/69	AMS	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Planering och administration.....	444	+ 24	+ 20
Förmedlingsverksamhet.....	1 388	+ 250	+ 125
Yrkesvägledning.....	194		
Arbetsvård.....	326		
Biträdespersonal.....	539	+ 90	+ 40
	2 891	+ 364	+ 185
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän.....	79 910 000	+16 325 400	+ 9 320 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+19 208 000	+19 115 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....		+ 2 916 900	+ 1 390 000
Arvoden och särskilda ersättningar.....	1 375 000	+ 745 500	+ 125 000
Avlöningar till tillfällig personal.....	5 430 000	+ 1 415 300	+ 546 000
Lönekostnadspålägg			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+ 1 248 900	+ 1 295 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....		+ 325 500	+ 80 000
Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke- ordinarie personal.....	2 400	—	—
Arvoden till yrkesvalslärare.....	4 157 600	— 4 157 600	+ 182 000
Ersättning till experter och sakkunniga.....	125 000	—	+ 5 000
Lönekostnadspålägg.....	—	+ 28 800	+ 30 000
Sjukvård m. m.....	330 000	—	—
Reseersättningar.....	3 450 000	+ 1 090 000	+ 660 000

	1968/69		Beräknad ändring 1969/70		
			AMS		Dep.chefen
Expenser					
a) Renhållning och städning.....	2 100 000	+	386 000	+	215 000
Lönekostnadspålägg.....	—	+	500 000	+	500 000
b) Skrivmaterialier m. m.....	1 095 000	+	1 030 000	+	700 000
c) Telegram och telefon.....	5 125 000	+	528 000	+	402 000
d) Inköp och underhåll av möbler, skriv- och räkne- maskiner m. fl. inventarier.....	1 100 000	+	1 212 000	+	200 000
Därav engångsutgifter	590 000	+	815 000	—	190 000
e) Postavgifter.....	220 000	+	20 000	+	20 000
f) Förslagsverksamhet.....	—	+	10 000	+	10 000
g) Bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål	300 000	+	111 000	+	50 000
Övriga utgifter					
a) Underhåll och drift av tjänstebilar.....	145 000		—		—
b) Utbyte av tjänstebilar.....	125 000	+	25 000	+	25 000
c) Lokalkostnader.....	10 700 000	+	2 085 000	+	1 810 000
Därav engångsutgifter	400 000	+	335 000	+	60 000
d) Utbildnings- och instruktionsverksamhet.....	1 440 000	+	1 386 000	+	390 000
	117 130 000	+	46 439 700	+	37 070 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 25 290 400 kr., varav för lönekostnads-
pålägg 20 985 600 kr.

2. *Planering och administration.* För att biträda de länsarbetsdirektörer
som är föredragande i arbetsmarknadsfrågor hos civilbefälvärnarna bör
inrättas ytterligare en tjänst som förste inspektör.

Var och en av planeringsavdelningarna i de tio största länen bör förstär-
kas med en inspektör för omskolningsärenden och en kontorist för insam-
ling och bearbetning av dokumentationsmaterial.

För kamerala uppgifter vid de mest arbetsbelastade länen behövs tio in-
spektörer och tio kvalificerade biträden.

På grund av ökat behov av regional personalutbildning behövs tre konsu-
lenter.

Kostnaderna för de föreslagna personalförstärkningarna under denna
punkt utgör 1 664 400 kr.

3. *Allmän förmedling, yrkesvägledning och arbetsvård.* Arbetsmarknads-
styrelsen har, som återgivits inledningsvis under förevarande littera, när-
mare belyst bakgrunden till behovet av personalökningar. Styrelsen anför
härutöver, att förändringarna inom näringslivet medför att andelen äldre
och svårplacerad arbetskraft ökar och måste ägnas allt större uppmärksam-
het. Det ökade behovet av enskild och kollektiv information måste tillgodo-
ses. Trots de personalförstärkningarna som under de senaste åren har tillförts
verket och trots försök att bl. a. genom förbättrad personalutbildning, me-
todutveckling, organisationsförändringar och rationaliseringar begränsa
personalbehovet är en betydande personalökning nödvändig.

För att bl. a. kunna ge bättre service och göra organisationen effektivare eftersträvas en koncentration av arbetsförmedlingen och integration av arbetsförmedling, yrkesvägledning och arbetsvård. Dessa verksamhetsgrenar bör betraktas som en enhet. De behöver förstärkas med 225 tjänster för byrådirektörer, inspektörer, konsulenter, assistenter och psykologer (10 tjänster) till en kostnad av 10 663 600 kr.

4. *Medel för avlöning av arbetsförmedlingsaspiranter.* För budgetåret 1968/69 har anvisats 2 499 600 kr. avsett för 100 årsaspiranter. Efter den utbyggnad av organisationen som skett under senare år uppgår rekryteringsbehovet till 150 årsaspiranter. Härför bör beräknas ytterligare 1 537 300 kr.

5. *Biträdespersonal.* Med hänsyn till bristen på kontorspersonal på de administrativa avdelningarna bör medel beräknas för ytterligare 70 tjänster, varav 25 för kvalificerade biträden vid huvudkontoren och 25 för biträden vid större avdelningskontor till en kostnad av 1 734 300 kr.

6. *Kontaktmän för yrkesvägledningen.* Delposten bör beräknas till 125 000 kr. (– 35 000 kr.).

7. *Arbetsförmedlingsombud.* Om arbetsförmedlingen får begärd personalförstärkning, kan antalet arbetsförmedlingsombud minskas ytterligare (– 100 000 kr.).

8. *Arvoden och särskilda ersättningar.* I samma mån som antalet svårplacerade ökar blir läkarnas roll i arbetsvårdsverksamheten av allt större betydelse. Deras medverkan bör därför utsträckas från 4 till 8 veckotimmar vid huvudkontoren och från 2 till 4 veckotimmar vid avdelningskontoren. Medel bör vidare beräknas för vikarier under de ordinarie läkarnas semester. Kostnaderna för läkararvoden beräknas öka med 745 000 kr.

9. *Avlöningar till tillfälligt personal.* I anslagsframställning för budgetåret 1967/68 redovisades ett förslag till omläggning av yrkesvalsläroorganisationen. Förslaget innebär bl. a. att yrkesvalslärarna skulle helt tillhöra skolan i vad avser de yrkesvägledande uppgifterna men kunna anställas av arbetsförmedlingen för t. ex. ackvisition av platser för praktisk yrkesorientering. Under förutsättning att förslaget genomförs bör under denna anslagspost beräknas ytterligare 452 000 kr. för att anställa 250 yrkesvalslärare. Nuvarande anslagspost Arvoden till yrkesvalslärare på 4 157 600 kr. kan då slopas. Om nuvarande yrkesvalsläroorganisation behålls, måste sistnämnda anslagspost kvarstå och med hänsyn till att ca 950 yrkesvalslärare beräknas vara i tjänst mot ca 900 närmast föregående år ökas med 182 400 kr.

Under senare år har arbetsmarknadsverket försökt koncentrera förmedlingsverksamheten till större och bättre utrustade enheter. Detta har fört med sig behov av ökad ambulatorisk förmedling. Styrelsen föreslår att ytterligare 963 300 kr. beräknas motsvarande 25 tjänster för ändamålet.

10. *Reseersättningar.* Av ökningen hänför sig 290 000 kr. till höjda traktementsbelopp och höjda biljettpriser, 250 000 kr. till kostnader för cen-

trala, regionala och lokala konferenser, 25 000 kr. till resor i civilförsvars-ärenden, 150 000 kr. för att kunna medge tjänstemännen att i ökad utsträckning använda egen bil i tjänsten och 375 000 kr. på grund av begärd personalökning för nästa budgetår.

11. *Lokalkostnader.* Hyrorna beräknas för budgetåret 1969/70 uppgå till 11 930 000 kr. För ändringsarbeten avseende öppna expeditioner beräknas 535 000 kr. På grund av begärda personalförstärkningar måste redan förhyrda lokaler ändras för 200 000 kr. Löpande underhållskostnader beräknar styrelsen till 50 000 kr. och lokalersättning till ombud till 70 000 kr.

12. *Utbildnings- och instruktionsverksamhet.* Statskontoret har i en promemoria om arbetsmarknadsverkets personalutbildning beräknat utbildningskostnaderna för budgetåret 1969/70 till 1 337 000 kr. Beloppet bör med hänsyn till senare inträdda kostnadshöjningar räknas upp med 134 000 kr. Styrelsens förslag om personalförstärkningar för nästa budgetår beräknas medföra utbildningskostnader av 1 260 000 kr. Till övrig kurs- och konferensverksamhet beräknas 95 000 kr.

Departementschefen

Arbetsmarknadsstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en kraftig ökning av arbetsförmedlingspersonalen. Som jag har anfört i det föregående anser jag att en betydande förstärkning är angelägen. Jag förordar att medel beräknas för ytterligare 185 tjänster vid arbetsförmedlingen, därav 147 tjänster för den allmänna förmedlingen, yrkesvägledningen och arbetsvården. Av dessa tjänster avses 115 för handläggande personal och 32 för biträden, varav tio kvalificerade. Av tjänsterna för förmedlingspersonal avses 15 för handläggning av ärenden rörande det nya omställningsbidraget. Vidare beräknar jag medel för att tillföra länsarbetsnämndernas kanslier tio inspektörer för omskolningsärenden, åtta kvalificerade biträden för insamling och bearbetning av dokumentationsmaterial, nio inspektörer för kamerala arbetsuppgifter och en konsulent för regional personalutbildning. För nu nämnda 175 tjänster beräknar jag ett belopp av 7,1 milj. kr. Dessutom beräknar jag under anslagsposten Avlöningar till tillfällig personal ett belopp av 426 000 kr. för anställande av tio inspektörer (ambulerande förmedlare). För att öka möjligheterna att rekrytera lämplig förmedlingspersonal beräknar jag en ökning av medelsanvisningen för arbetsförmedlingsaspiranter med 307 500 kr.

Under anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar beräknar jag för arvoden till läkare vid länsarbetsnämnderna ytterligare 120 000 kr.

Ett av arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen tidigare avgivet gemensamt förslag till omläggning av yrkesvalsläroorganisationen är fortfarande föremål för prövning. På grund härav bör anslagsposten Arvoden till yrkesvalslärare behållas under nästa budgetår och räknas upp med 182 000 kr.

Som styrelsen har föreslagit kan medelsanvisningen för kontaktmän för yrkesvägledningen och för arbetsförmedlingsombudsmän minskas med 135 000 kr.

Chefen för kommunikationsdepartementet har tidigare denna dag anmält att han avser att lägga fram förslag angående sjömansregistreringen senare under våren i samband med proposition angående sjöfartsverkets arbetsuppgifter och organisation m. m. Ett genomförande av sjömansregisterutredningens förslag samt den av statsmakterna under hösten 1968 (prop. 147, 2LU 72, rskr 367) antagna nya ordningen för uttagande av redareavgiften för sjömanspensioneringen kan möjliggöra vissa personalbesparande rationaliseringar i fråga om sjömansförmedlingen och sjömanshusorganisationen.

Vad beträffar medelsbehovet för omkostnader har jag under de skilda anslagsposterna beräknat sammanlagt 1 milj. kr. för verksamheten med s. k. öppen förmedling.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen i det föregående (s. 41) beräknar jag anslaget till 154,2 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Arbetsförmedlingen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 154 200 000 kr.

B 3. Allmänna beredskapsarbeten m. m.

1967/68 Utgift	479 811 579	Reservation 179 161 848
1968/69 Anslag	415 000 000 ¹	
1969/70 Förslag	445 000 000	

¹ Av anslaget skall förslagsvis 140 milj. kr avräknas mot automobilskattemedlen.

Från anslaget bestrids utgifter, delvis i form av statsbidrag, för sysselsättningsskapande åtgärder, nämligen beredskapsarbeten, industribeställningar och detaljplanering av vissa allmänna arbeten. Från anslaget bestrids vidare kostnader för flyttningsbidrag samt för försöksverksamhet med inlösen av egnahem. Bland övriga utgiftsändamål under anslaget kan nämnas arbetspsykologiska undersökningar i samband med yrkesvägledning.

Bidragsbestämmelser rörande beredskapsarbeten och flyttningsbidrag återfinns i arbetsmarknadskungörelsen den 3 juni 1966 (nr 368; omtryckt 1968: 246).

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		AMS	Dep.chefen
1. Flyttningsbidrag.....	37 000 000	+ 19 000 000	+ 13 000 000
2. Inlösen av egna hem.....	3 000 000	—	—
3. Beredskapsarbeten.....	350 000 000	+ 14 000 000 ¹	+ 15 000 000
4. Industribeställningar.....	5 000 000	—	—
5. Detaljplaneringsbidrag.....	10 000 000	—	—
6. Forskning och utvecklingsarbete.....	—	+ 10 000 000	—
7. Övriga ändamål.....	10 000 000	+ 2 000 000	+ 2 000 000
	415 000 000	+ 45 000 000	+ 30 000 000

¹ Hela ökningen innefattar lönekostnadspålägg.

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Kostnaderna för *flyttningsbidrag* utgjorde under budgetåren 1965/66, 1966/67 och 1967/68 22,4, 22,2 resp. 31,3 milj. kr. Antalet bidrag under samma budgetår framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Respenning		Familje- bidrag	Starthjälp	Utrustn.- bidrag
	flyttnings- ersättning	resebidrag			
1965/66.....	3 030	35 564	2 649	20 589	1 620
1966/67.....	3 002	32 613	2 797	15 781	1 349
1967/68.....	4 349	47 117	4 424	22 468	1 673

En av styrelsen gjord framställning om undantag från skatteplikt för flyttningsbidragen har nyligen lämnats utan åtgärd. Den realvärdeökning av bidragen som styrelsen eftersträvat har härigenom inte kommit till stånd. Det är emellertid angeläget att kunna ge en kompensation som bättre än f. n. svarar mot merkostnaderna i samband med flyttning och som stimulerar till större rörlighet. Styrelsen föreslår därför en uppräknings av bidragen med 20 %. I anslutning härtill föreslår styrelsen vidare att bestämmelserna om bidrag till en hemresa per månad för familjeförsörjare efter sex månaders arbete på annan ort utsträcks att avse även de sex första månadernas anställning.

Styrelsen föreslår vidare i likhet med föregående år att ökade möjligheter medges att bevilja flyttningsbidrag till nyutbildade.

Medelsbehovet för flyttningsbidrag under budgetåret 1969/70 beräknar styrelsen till 56 milj. kr., varav 8 milj. kr. för de föreslagna ändringarna av bidragsreglerna.

2. Under budgetåret 1967/68 meddelade styrelsen beslut om *inlösen av egna hem* i 50 fall för en sammanlagd inlösensumma av ca 1,5 milj. kr. Medel som flyter in vid försäljning av inlösta egna hem tillförs anslagsposten. Nettoutgifterna under budgetåret 1967/68 stannade härigenom vid ca 0,7 milj. kr.

Försöksverksamheten har fr. o. m. budgetåret 1968/69 vidgats till att avse inlösen även av bostadsrättslägenheter. Med hänsyn härtill och till svårigheterna att bedöma verksamhetens omfattning på sikt, föreslår styrelsen att anslagsposten tas upp med oförändrat 3 milj. kr.

3. *Allmänna beredskapsarbeten.* Antalet dagsverken samt medelsförbrukningen under budgetåren 1966/67 och 1967/68 framgår av följande sammanställning.

	Vägar	Industribyggen i lokaliseringssyfte	Övriga arbeten	Summa dagsverken resp. medels- förbrukning
<i>Dagsverken</i>				
1966/67.....	643 000	14 000 ¹	774 000	1 431 000
1967/68.....	751 000	—	1 022 000	1 773 000
<i>Medelsförbrukning² (milj. kr.)</i>				
1966/67.....	224,9	11,6	154,4	390,9
1967/68.....	228,9	3,9	192,2	425,0

¹ Fullföljande av objekt beviljade som beredskapsarbeten före den 1 juli 1965.

² Kassamässig förbrukning.

Med hänsyn till svårigheten att nu bedöma utvecklingen under budgetåret 1969/70 och de behov av allmänna beredskapsarbeten som då kan uppstå, föreslår styrelsen att medelsbehovet beräknas till oförändrat 350 milj. kr. Härtill kommer emellertid 14 milj. kr. för lönekostnadspålägg.

4. *Kostnaderna för industribeställningar* uppgick under budgetåret 1967/68 till ca 4,1 milj. kr., vartill kommer eftersläpande kostnader på ca 0,8 milj. kr. För budgetåret 1968/69 har anvisats 5 milj. kr. Styrelsen föreslår samma belopp för budgetåret 1969/70.

5. *Detaljplanering av vissa allmänna arbeten.* Den för budgetåret 1967/68 ursprungligen fastställda ramen av 5 milj. kr. för beviljande av bidrag till kommunal planeringsverksamhet har genom tilläggsbeslut vidgats till 10 milj. kr. Beslut om bidrag meddelades till ett belopp av 8,5 milj. kr. För budgetåret 1968/69 får beslut om dylika bidrag meddelas intill ett belopp av 7 milj. kr. Styrelsen föreslår att ramen för budgetåret 1969/70 bestäms till 10 milj. kr. Medelsbehovet för nämnda budgetår beräknas till samma belopp.

6. *Forskning och utvecklingsarbete.* Det för innevarande budgetår anvisade beloppet av 500 000 kr., som ställts till inrikesdepartementets förfogande, är inte tillräckligt för de uppgifter som närmast ter sig aktuella. Styrelsen finner det särskilt angeläget att snarast möjligt få resultaten av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna belysta och anser det därför nödvändigt att kraftigt utökade resurser ställs till forskningens förfogande. För ändamålet bör tas upp 10 milj. kr. för budgetåret 1969/70. Det är av-

sikten att disponera medlen i samråd med institutet för arbetsmarknadsforskning.

7. *Övriga ändamål.* Kostnaderna för arbetspsykologiska undersökningar i samband med yrkesvägledning uppgick under budgetåret 1967/68 till drygt 4,9 milj. kr. För budgetåret 1968/69 beräknat belopp, 5 milj. kr., väntas inte förslå. Utgifterna för budgetåret 1969/70 beräknas till 7 milj. kr.

Utgifterna för diverse ändamål under anslagsposten har för innevarande budgetår beräknats till 5 milj. kr. Samma belopp beräknas för budgetåret 1969/70.

Av den vid utgången av budgetåret 1967/68 föreliggande reservationen på anslaget av drygt 179 milj. kr. kommer ca 173 milj. kr. att behövas för att täcka vid budgetårets utgång oreglerade utgifter för statsbidragsskulder m. m.

Departementschefen

Följande sammanställning visar omfattningen av de allmänna beredskapsarbetena under vart och ett av budgetåren 1965/66—1967/68 samt dagsverkskostnadernas utveckling under samma period.

	Budgetår		
	1965/66	1966/67	1967/68
Antal dagsverken.....	1 256 000	1 425 000	1 755 000
Nedlagda kostnader			
(milj.kr.).....	581,9	566,6	585,2
Därav AMS kostnader			
(milj.kr.).....	385	382,3	434,2
Genomsnittlig dagsverkskostnad (kr.).....	463	398	334
Därav AMS andel (kr.).....	307	268	247

Dagsverksvolymen har ökat med 23 % mellan de två senaste budgetåren. Samtidigt har de nedlagda kostnaderna ökat med 3 %. Detta innebär att nedgången av dagsverkskostnaderna har fortsatt. De var under budgetåret 1967/68 lägre än både 1965/66 och 1966/67. Däremot har styrelsens andel av totalkostnaderna för arbetena ökat från 67 % budgetåret 1966/67 till 74 % budgetåret 1967/68.

I följande sammanställning lämnas uppgifter om de under budgetåret 1967/68 utförda beredskapsarbetenas fördelning på olika slag av objekt.

Sammanställningen visar att drygt 40 % av arbetena utgörs av vågarbeten för vilka staten svarar för så gott som hela kostnaden. Skogsvårdsarbetena, där staten svarar för mer än $\frac{4}{5}$ av kostnaderna, utgör 20 % av arbetena. Statens andel av kostnaderna för flertalet övriga grupper är betydligt lägre. En stor del av de i sistnämnda grupper ingående arbetena utgörs av kom-

Arbetsobjekt	Antal dags- verken	Nedlagda kostnader (milj.kr.)		Dagsverkskostnad (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
<i>Stalliga, kommunala och enskilda arbeten</i>					
Vägar.....	741 253	249,9	245,3	337	331
Husbyggnadsarbeten ..	223 233	119,8	56,4	536	253
Skogsvårdsarbeten....	349 142	48,6	40,7	136	113
Industriella arbeten ..	23 891	0,0	0,0	—	—
Hamn- och farledsar- beten.....	2 713	0,4	0,2	159	59
Vatten- och avloppsar- beten.....	286 459	109,6	43,3	382	151
Järnvägs- och spårar- beten.....	34 337	8,1	7,1	236	208
Turist- och fritidsarben- ten.....	6 110	1,8	0,7	296	116
Särskilda militära ar- beten.....	35 534	14,4	14,4	405	405
Övriga arbeten.....	52 012	15,7	9,2	288	162
<i>Därav kommunala ar- beten.....</i>	<i>337 208</i>	<i>158,6</i>	<i>59,0</i>	<i>470</i>	<i>175</i>

munala arbeten, till vilka statsbidrag under budgetåret 1967/68 utgick med i genomsnitt 37 %.

I riksstaten för innevarande budgetår har under förevarande anslag upptagits 350 milj. kr. till beredskapsarbeten, medan under anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m. upptagits 240 milj. kr. till sådana arbeten. Arbetsmarknadsstyrelsen disponerar således sammanlagt 590 milj. kr. för beredskapsarbeten. Detta belopp räcker enligt styrelsens beräkningar till 2,8 milj. dagsverken. Med hänsyn till det stora sysselsättningsbehovet för framför allt handikappade samt äldre lokalt bunden arbetskraft anser styrelsen att det måste skapas förutsättningar för att under budgetåret utföra 4 milj. dagsverken. Styrelsen har därför hemställt att ytterligare 200 milj. kr. anvisas för särskilda beredskapsarbeten. Jag har tidigare framhållit att jag delar styrelsens uppfattning att situationen på arbetsmarknaden nödvändiggör beredskapsarbeten i större omfattning än vad tillgängliga medel medger. Enligt min mening bör man emellertid genom att i större utsträckning sikta till dagsverksbilliga projekt kunna nedbringa det ytterligare medelsbehovet till 150 milj. kr. Jag kommer senare i dag att föreslå att på tilläggsstat II för innevarande budgetår begärs 75 milj. kr. under förevarande anslag och 75 milj. kr. under anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m.

Medelsbehovet under nästa budgetår för allmänna beredskapsarbeten blir givetvis beroende av konjunkturutvecklingen. Även vid en konjunkturförbättring måste man dock räkna med säsongmässiga och strukturellt betingade påfrestningar på arbetsmarknaden. Detta nödvändiggör en fortsatt

hög beredskap i fråga om sysselsättningsskapande åtgärder. Jag beräknar därför medelsbehovet för allmänna beredskapsarbeten under nästa budgetår till 365 (+ 15) milj. kr. Ökningen utgörs av lönekostnadspålägg.

Strukturomvandlingen inom näringslivet har ställt och kommer att ställa stora krav på geografisk rörlighet hos arbetskraften under de kommande åren. För att ytterligare stimulera den arbetsmarknadspolitiskt motiverade flyttningen har styrelsen föreslagit en uppräknig av flyttningsbidragen med 20 %.

Med hänsyn till de betydande förbättringar av flyttningsbidragen som företogs såväl år 1966 som år 1968 är jag inte beredd att tillstyrka styrelsens förslag. Den schablonisering av flyttningsbidraget som skedde genom införandet av bortavistelsebidraget innevarande budgetår syftade till en administrativ förenkling med i princip bevarat värde av bidraget för den enskilde. Som styrelsen framhåller kan det nya bortavistelsebidraget verka oförmånligt för flyttande med långa resvägar. Med hänsyn till att flyttningsbidrag i huvudsak utgår till arbetstagare från skogsälänen, vilka har fått anställningar i södra eller mellersta Sverige eller i expanderande orter i Norrlands kustland, förordar jag att under de första sex månadernas anställning på den nya orten bidrag skall utgå till kostnad för en resa fram och åter per månad till den del resekostnaden överstiger 75 kr.

Frågan om flyttningsbidrag till arbetslös nyutbildad behandlades vid föregående års riksdag (prop. 1968: 1 bil. 13 s. 75, SU 63, rskr 171). Några omständigheter som föranleder ett ändrat ställningstagande föreligger enligt min mening inte.

1966 års riksdag (prop. 52, SU 107, rskr 251) medgav att försöksverksamhet fick påbörjas med särskilt familjebidrag vid säsongarbetslöshet. Syftet med bidraget är att underlätta för familjeförsörjare att under kortare tid ta arbete i annan ort än hemorten. Bidraget utgår med högst 300 kr. för månad under högst sex månader. Försöksverksamheten har hittills varit av tämligen blygsam omfattning. Under budgetåret 1967/68 utgick bidrag endast till 235 personer. För att ytterligare erfarenhet skall erhållas av bidragsverksamheten förordar jag att denna fortsätts också under budgetåret 1969/70.

För budgetåret 1969/70 beräknar jag utgifterna för flyttningsbidrag till 50 milj. kr., vilket innebär en ökning med 13 milj. kr. jämfört med budgetåret 1968/69.

Inledningsvis har jag erinrat om den sysselsättningsökning inom verkstadsindustrin som har möjliggjorts genom olika beslut under vintern 1967—68 om tidigareläggning av beställningar av förnödenheter för statlig och kommunal verksamhet. Som beställningsram har gällt en inköpssumma av ca 260 milj. kr.

Av beställningsramen har ca 110 milj. kr. utnyttjats för kommunala beställningar. Statsbidrag för dessa beställningar utgår från förevarande an-

slag med högst 20 %, vilket innebär att ett bidragsbelopp om ca 22 milj. kr. kommer att belasta anslaget. Medel för ändamålet har anvisats av 1968 års riksdag (prop. 105 bil. 6 p. 2, SU 79, rskr 197). De statliga beställningarna uppgår alltså till en inköpssumma av ca 150 milj. kr., varav 60 milj. kr. avser förnödenheter för försvarets behov och resten eller 88 milj. kr. förnödenheter för civil statlig verksamhet.

Av delramen om 88 milj. kr. för tidigareläggning av civila beställningar hade vid mitten av december 1968 utnyttjats 85,2 milj. kr. I följande sammanställning anges hur beloppet fördelar sig på olika myndigheter.

<i>Myndighet</i>	<i>Milj. kr.</i>
Rikspolisstyrelsen	0,6
Statens vägverk	19,2
Sjöfartsverket	2,7
Generaltullstyrelsen	2,9
Fiskeristyrelsen	0,6
Sveriges geologiska undersökning	1,0
Arbetsmarknadsstyrelsen	7,1
Postverket	1,6
Televerket	9,3
Statens järnvägar	26,2
Luftfartsverket	2,1
Statens vattenfallsverk	9,4
Domänverket	2,5
	85,2

Chefen för finansdepartementet kommer senare denna dag att i samband med anmälan av anslagsbehovet för avskrivning av nya kapitalinvesteringar ta upp vissa anslagsfrågor som hänger samman med nu avsedda beställningar.

Under anslagsposten Detaljplaneringsbidrag har styrelsen föreslagit att ramen för beviljande av bidrag åt kommuner för projektering av anläggnings- och husbyggnadsarbeten vidgas från 7 till 10 milj. kr. Jag tillstyrker styrelsens förslag. Anslagsposten behöver dock inte räknas upp med anledning härav. Däremot bör anslagsposten Övriga ändamål höjas med 2 milj. kr. på grund av ökade behov av sådana fackpsykologiska undersökningar i samband med yrkesvägledning som bekostas från posten.

Styrelsens förslag om anvisande av medel för arbetsmarknadspolitiskt forsknings- och utvecklingsarbete har jag behandlat i det föregående i samband med anmälan av anslaget Kommittéer m. m.

Under åberopande av det anförda och med hänvisning till sammanställningen i det föregående (s. 46) beräknar jag det totala medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1969/70 till 445 milj. kr.

Vid budgetårets slut bör arbetsmarknadsstyrelsen redovisa hur stort belopp, som faktiskt har förbrukats för väg- och gatuarbeten. Detta belopp bör räknas av mot automobilskattemedlen. Uppskattningsvis kan beloppet anges till 140 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna den av mig förordade ändringen rörande flyttningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1969,

b) till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 445 000 000 kr., varav förslagsvis 140 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Särskilda beredskapsarbeten m. m.

1967/68 Utgift	313 828 380	Reservation 68 810 202
1968/69 Anslag	320 000 000 ¹	
1969/70 Förslag	425 000 000	

¹ Av anslaget skall förslagsvis 50 milj. kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Från anslaget bestrids utgifter för beredskapsarbeten för handikappad och av andra skäl svårplacerad arbetskraft, arbetspsykologiska undersökningar och läkarundersökningar i samband med arbetsvård, upplysningsverksamhet avseende handikappade, arkivarbeten, näringshjälp m. m. samt bidrag och lån till motorfordon för handikappade. Bidragsbestämmelserna återfinns i arbetsmarknadskungörelsen.

I anslutning till behandlingen av arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställning anholder jag att under denna punkt få redovisa en inom inrikesdepartementet upprättad promemoria om arkivarbete och musikerhjälp samt remissyttrandena över promemorian.

Arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställning

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		AMS	Dep.chefen
1. Beredskapsarbeten m. m.....	240 000 000	+ 86 000 000	+ 86 000 000
2. Arkivarbeten.....	55 000 000	+ 17 000 000	+ 19 000 000
3. Näringshjälp m. m.....	12 000 000	—	—
4. Bidrag och lån till motorfordon för handikappade	13 000 000	—	—
	320 000 000	+ 103 000 000	+ 105 000 000

1. *Beredskapsarbeten m. m.* Vid dessa arbeten sysselsätts dels mentalvårdspatienter, psykiskt utvecklingsstörda samt nykterhetsvårds-, kriminalvårds- och ungdomsvårdsfall, dels äldre lokalt bunden arbetskraft och dels arbetssökande som av andra skäl är svårplacerade i öppna marknaden. En del av arbetena bedrivs som statliga beredskapsarbeten, andra som kommunala. De senare brukar benämnas T-arbeten.

Under budgetåren 1965/66, 1966/67 och 1967/68 sysselsattes i medeltal 4 000, 6 400 resp. 10 000 personer. Antalet dagsverken under samma budgetår framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Vägar	Skogsvårds- arbeten	T-arbeten	Övriga arbeten	Summa
1965/66.....	106 000	381 000	300 000	104 000	891 000
1966/67.....	138 000	476 000	384 000	268 000	1 266 000
1967/68.....	241 000	718 000	554 000	713 000	2 226 000

De kassamässiga utgifterna under samma budgetår uppgick till 113,7, 155,2 resp. 253,2 milj. kr.

Sedan budgetåret 1966/67 anordnas försöksvis även industriella beredskapsarbeten. Dessa används i första hand som omställningsarbeten för arbetskraft, som i samband med industrinedläggningar inte kan arbetsplaceras i öppna marknaden och som inte kan sysselsättas i traditionella beredskapsarbeten. Denna sysselsättningsform har ökat kraftigt, från ca 18 000 dagsverken budgetåret 1966/67 till ca 72 000 budgetåret 1967/68.

Som styrelsen har anfört i det inledande avsnittet kommer behovet av sysselsättningsfrämjande åtgärder för handikappad och i övrigt svårplacerad arbetskraft att öka kraftigt under de närmaste åren. För budgetåret 1969/70 uppskattar styrelsen medelsbehovet för särskilda beredskapsarbeten till 318 milj. kr., varav 8 milj. kr. för lönekostnadspålägg.

För övriga ändamål som bekostas från förevarande anslagspost, nämligen psykologiska anlagsundersökningar och läkarundersökningar m. m. i samband med arbetsvårdsverksamheten samt upplysningsverksamhet avseende handikappade, beräknas 8 milj. kr.

2. *Arkivarbeten m. m.* Antalet arkivarbetare i juni månad åren 1966—1968 uppgick till ca 3 000, 3 600 resp. 4 900 personer. Ökningen under budgetåret 1967/68 var betydligt större än under tidigare budgetår. Den har i betydande mån föranletts av friställningar i samband med den fortgående strukturomvandlingen inom näringslivet.

Styrelsen räknar med en väsentlig utbyggnad av verksamheten under såväl budgetåret 1968/69 som 1969/70. Bl. a. räknar styrelsen med ökat intresse för arkivarbete hos kommunala myndigheter, sedan bidragsreglerna blivit gynnsammare. Vidare väntas antalet arkivarbetscentraler — f. n. 30 med över 400 arkivarbetare — öka.

Det ökade antalet arkivarbetare, lönehöjningar åt dessa samt högre statsbidrag till kommunerna har medfört att utgifterna under budgetåret 1967/68 stigit med ca 13 milj. kr. till ca 46,2 milj. kr. För innevarande budgetår beräknar styrelsen utgifterna till 55 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1969/70 beräknas till 72 milj. kr., varav 11 milj. kr. för lönekostnadspålägg avseende arkivarbetare hos statliga myndigheter.

3. *Näringshjälp m. m.* För att börja egen rörelse fordras numera allt större tillgång på kapital. Det är därför synnerligen angeläget att maximibeloppet för näringshjälp i form av bidrag eller räntefritt lån höjs. Styrel-

sen upprepar i anledning härav sitt år 1967 framlagda förslag om ökning av maximibeloppet från 12 000 till 15 000 kr.

Vid anställning av handikappad utgår bidrag till arbetsgivaren för sådan särskild anordning på arbetsplatsen som krävs för att den handikappade skall kunna utföra arbetet. Bidrag utgår med belopp motsvarande halva kostnaden, dock högst 12 000 kr. för varje handikappad. Även om det dämpade konjunkturläget försvårat möjligheterna till arbetsplacering av handikappad arbetskraft, har bidragsreglerna i hög grad medverkat till att verksamheten inte utvecklats i den omfattning som eftersträvats. Styrelsen föreslår därför att maximibeloppet för sådant bidrag höjs till 15 000 kr. Styrelsen finner det dessutom angeläget att i speciella fall, när det är särskilt viktigt att på längre sikt placera en handikappad på arbetsmarknaden, kunna höja bidraget. En sådan höjning bör efter särskild prövning kunna ske intill ett belopp som motsvarar tre fjärdedelar av kostnaden, dock högst till 20 000 kr.

Bidragsreglerna bör vidare ändras så att även handikappad egen företagare kan få bidrag till sådana särskilda anordningar på arbetsplatsen som är nödvändiga för att företagaren skall kunna utföra sitt arbete.

De föreslagna ändringarna av maximibeloppet till näringshjälp och av bidragsreglerna till särskilda anordningar på arbetsplatsen för handikappade föranleder ingen uppräkningspost av anslagsposten.

4. *Bidrag och lån till motorfordon för handikappade.* Arbetsmarknadsstyrelsen föreslog i sin anslagsframställning för budgetåret 1967/68 att de inkomstgränser som gäller för bidrag till motorfordon skulle höjas eller i andra hand att inkomstprövningen helt skulle slopas vid nyanskaffning av fordon. Vidare föreslogs att reglerna om bidrag till byte av motorfordon skulle göras förmånligare för sökanden om denne inte tidigare hade fått bidrag. Styrelsens förslag överlämnades till handikapputredningen. Styrelsen framhåller på nytt betydelsen av att dessa frågor får en snar lösning.

Medelsbehovet under anslagsposten beräknas till oförändrat 13 milj. kr.

För innevarande budgetår har styrelsen under anslaget Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet bemyndigats avskriva lånefordran, avseende hela den låneverksamhet som bedrivs inom arbetsmarknadsverket, till belopp som inte överstiger 3 000 kr. Styrelsen hemställer om fortsatt sådant bemyndigande. Detta bör meddelas under förevarande anslag.

Översyn av arkivarbetet och musikerhjälpen

Med anledning av prop. 1966: 52 angående arbetsmarknadspolitiken m. m. hemställdes i motionerna 1966: I: 683 resp. II: 831, att handikapputredningen genom tilläggsdirektiv skulle få i uppdrag att utreda möjligheterna att göra vissa arkivarbeten till fasta tjänster samt att inordna arkiv-

arbetet såsom en speciell form av skyddad sysselsättning under den av primär- och sekundärkommunerna bedrivna s.k. skyddade verksamheten.

I sitt utlåtande 1966: 107 anförde statsutskottet, att det enligt utskottets mening »finns skäl som talar för att en utredning kommer till stånd om bl. a. de frågor beträffande arkivarbetet som motionärerna berört. Det torde emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra formen för utredningen». Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit (rskr 251).

Med anledning av riksdagens beslut har de i motionerna berörda frågorna utretts inom inrikesdepartementet. Arbetet med översynen har utförts av en särskild arbetsgrupp inom departementet under medverkan av sakkunnig från arbetsmarknadsstyrelsen. Arbetsgruppen har redovisat resultatet av översynen i en promemoria om arkivarbete och musikerhjälp (stencil In 1968: 3).

I samband med översynen har arbetsgruppen gjort en rundfråga till samtliga sysselsatta i arkivarbete och musikerhjälp och deras arbetsplatser. Rundfrågan gällde bl. a. de sysselsattas ålder, utbildning, arbetsuppgifter och särskilda önskemål. De inkomna svaren, som utgjorde närmare 3 000 och berörde 90 % av samtliga den 1 januari 1967 sysselsatta, har sedan bearbetats statistiskt. Beträffande resultaten av bearbetningen samt historik, redogörelse för gällande bestämmelser och jämförelser av löner m. m. vid arkivarbete och musikerhjälp, beredskapsarbete och sysselsättning i skyddade verkstäder hänvisas till promemorian.

Promemorians överväganden och förslag beträffande de i motionerna behandlade frågorna samt lön och andra anställningsvillkor för arkivarbetare återges i det följande i huvudsak. En del av arbetsgruppens förslag fordrar inte beslut av riksdagen men redovisas här för överblickens och sammanhangets skull.

Frågan om fast anställning för vissa arkivarbetare. Av arbetsplatsernas svar på rundfrågan framgår att man kan tänka sig en anställning på gängse villkor i inte mindre än 1 298 fall eller 44,5 % av samtliga om medel härför skulle finnas disponibla. Därutöver har man för 256 personer ifrågasatt anställning efter utbildning. Samtidigt har som regel anförts att den egna personalen skulle behöva förstärkas eller övertidsarbete tillgripas om man inte hade tillgång till arkivarbetare.

Enligt promemorian är det angeläget att åtgärder vidtas för att föra över vissa av arkivarbetarna till en mer fast anställningsform. Det föreslås att personliga tjänster inrättas för dessa arkivarbetare. Detta skulle kunna ske enligt något av följande alternativ.

Tjänster reserveras för handikappade (alternativ 1). Ett antal av redan nu befintliga tjänster reserveras för handikappade och arbetslösa, bl. a. i arkivarbete sysselsatta, och ställs så snart de blir vakanta till arbetsmark-

nadsstyrelsens och dess arbetsvårdsorgans förfogande. Om detta alternativ väljs bör fastställas ett kvottal för personliga tjänster i förhållande till totalantalet, som skall uppfyllas av resp. myndighet. Enligt promemorian är det en rad nackdelar, som är förenade med detta alternativ. Den allmänna uppfattningen, som även synes ha omfattats av de handikappades egna organisationer, har varit att ett kvotsystem inte skulle vara till hjälp och att en anställning i stället borde i första hand vara baserad på en frivillig överenskommelse mellan parterna. Många handikappade skulle sannolikt känna sig anställda inte på grund av sina kvalifikationer utan på grund av handikappet.

Personlig tjänst inrättas med anlitan­de av den statliga myndighetens löneanslag (alternativ 2). Myndigheten begär i sin anslagsframställning medel för att inrätta en eller flera personliga tjänster för arkivarbetare med angivande av de speciella omständigheter, som är förenade med yrkandet. När medel för ändamålet har anvisats, inrättas en personlig tjänst för vederbörande varvid denne erhåller lön och andra förmåner som utgår enligt allmänna avlöningsavtalet för statliga och vissa andra tjänstemän (AST). Tjänsten hänförs till den löneplan och placeras i den lönegrad som motsvaras av arbetsuppgifterna. Det förutsätts att ingen härigenom får lägre lön än han hade som arkivarbetare.

I första hand synes sådana personliga tjänster böra inrättas som extra ordinarie. Där anställning som extra tjänsteman anses böra komma i fråga, bör vederbörande hänföras till förmånsgrupp A. Med nu avsedda tjänster vid statlig myndighet eller institution skulle även förenas rätt till pension enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente.

Det skulle ankomma på vederbörande statliga myndighet att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen hos Kungl. Maj:t lägga fram förslag om vilka som bör komma ifråga för personliga tjänster. Arbetsgruppen förutsätter att personlig tjänst inrättas endast för arkivarbetare som under längre tid med stor duglighet har fullgjort sina arbetsuppgifter och att någon tvekan om dessa uppgifters varaktighet inte föreligger.

Arbetsgruppen förutsätter vidare att de kommunala myndigheter som förklarat sig villiga att anställa i arkivarbete sysselsätta även vidtar åtgärder i detta syfte. Arbetsmarknadsstyrelsen bör vid behov aktualisera sådana frågor hos dessa myndigheter.

Personlig tjänst inrättas vid statlig myndighet över ett centralt anslag (alternativ 3). I stället för att begära medel petitavägen får respektive verk (institution etc.) göra framställning om medel från ett särskilt för ändamålet anvisat anslag, som disponeras av den myndighet som tidigare har hänvisat den arbetslöse, dvs. arbetsmarknadsstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigas att inom en av statsmakterna fastställd medelsram under anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m. bekosta hos statliga verk eller institutioner inrättade personliga tjänster. Beslut om inrättande av personlig tjänst fattas av vederbörande myndighet

sedan arbetsmarknadsstyrelsen förklarat sig beredd att stå för lönekostnaderna.

Även de personliga tjänster, som inrättas enligt detta alternativ, skall anses tillhöra respektive verks personal. Den tidigare i arkivarbete sysselsatte erhåller lön och förmåner enligt AST. Även vad som i övrigt har anförts under alternativ 2 om lönegradsplacering, extra ordinarie tjänst, pension samt allmänna förutsättningar för att inrätta personlig tjänst förutsätts gälla.

I n o r d n a n d e a v a r k i v a r b e t e i d e n k o m m u n a l a s k y d d a d e v e r k s a m h e t e n. I de förutnämnda motionerna I: 683 och II: 831 hemställdes bl. a. om en utredning angående möjligheterna att inordna arkivarbetet som en speciell form av skyddad sysselsättning under den av primär- och sekundärkommunerna bedrivna skyddade verksamheten.

Arbetsgruppen anser det vara av väsentlig betydelse för bedömning av den i motionerna väckta frågan att inemot 90 % av arkivarbetarna är sysselsatta i statligt arkivarbete. Att arkivarbetet i så betydande grad har kommit att anordnas vid statliga myndigheter torde ha flera orsaker. Även om landsting och kommuner utan tvekan har en hel del lämpliga objekt inom ramen för de arbetsuppgifter som hittills har ansetts lämpliga för arkivarbete, synes dock enligt de erfarenheter som arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna har gjort tillgången på lämpliga arbetsobjekt vara väsentligt större på de statliga arbetsplatserna. Även ekonomiska skäl torde ha inverkat, i första hand för de mindre kommunerna.

Mot denna bakgrund finner arbetsgruppen det inte realistiskt att tänka sig att arkivarbetet inordnas under den av primär- och sekundärkommunerna bedrivna skyddade verksamheten. Kommuner och landsting bör emellertid kunna verka för en kraftig utbyggnad av arkivarbetet eller motsvarande sysselsättningsform vid sina myndigheter och institutioner. Framför allt bör de i betydligt större omfattning än nu i ett utbyggt samarbete med länsarbetsnämnderna kunna medverka vid organiserandet av arkivarbetscentraler.

A r k i v a r b e t s c e n t r a l e r n a. Arkivarbetet har hittills i stort sett enbart varit förlagt till olika myndigheter och institutioner. På senare tid har även s. k. arkivarbetscentraler anordnats försöksvis som särskilda fristående arbetsplatser i arbetsmarknadsstyrelsens och länsarbetsnämndernas regi. Dessa arbetsplatser tar emot arbetsuppgifter från myndigheter och institutioner m. fl.

Vid arkivarbetscentralerna, som enligt arbetsgruppens förslag i fortsättningen bör benämnas kontorsarbetscentraler, debiteras f. n. endast materialkostnaderna när arbete utförs åt statlig myndighet eller statsunderstödd eller annan allmännyttig institution. I promemorian föreslås att ersättning tas ut efter marknadsmässiga grunder.

L ö n o c h a n d r a v i l l k o r f ö r p e r s o n e r s y s s e l s a t t a i a r -

k i v a r b e t e o c h m u s i k e r h j ä l p. Formellt gäller fortfarande de bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelat den 4 mars 1955 (senast ändrade den 12 juli 1962) om arkivarbetarnas löner m. m. Dessa bestämmelser är i praktiken satta ur kraft genom arbetsmarknadsstyrelsens löne delegations verksamhet, som går ut på en individuell lönesättning för arkivarbetarna. Denna verksamhet, som har pågått sedan år 1962, är av försökskaraktär.

Arbetsgruppen anför att det nu synes finnas anledning att permanenta löne delegationens verksamhet och lägga fast det lönesystem för arkivarbetare och musikerhjälptra som delegationen har byggt upp. Att återgå till förhållandena före år 1962 förefaller otänkbart.

F. n. erhåller arkivarbetarna lön enligt en av löne delegationen fastställd skala med 15 löne grupper. Dessa löne grupper (A—O) sammanfaller i stort sett med löne klasserna 3—21 på statens löne plan A.

Med hänsyn till den allmänna löne utvecklingen bör bottenlönen enligt arbetsgruppens mening höjas med en löne grupp. Löne gruppen B bör därför i fortsättningen bli den lägsta och motsvara löne klass 4 på löne plan A. Löne grupp A ges annan innebörd enligt förslag i det följande.

Arbetsgruppens syfte med förslaget att slopa nuvarande löne grupp A är att ge en förbättring åt de lägst betalda arkivarbetarna. Däremot är inte avsett att förslaget skall leda till en generell löne gruppsflyttning för samtliga arkivarbetare.

För att förbättra möjligheterna att ge skäligen ersättning för särskilt kvalificerat arbete föreslår arbetsgruppen att ytterligare en löne grupp, P, införas. Den bör motsvara löne klass 23 på löne plan A.

Löne grupperna överensstämmer f. n. beloppsmässigt inte helt med motsvarande löne klasser. I förenklande syfte bör löne gruppernas krontal i fortsättningen vara detsamma som motsvarande löne klassers.

Vid resor som är nödvändiga för fullgörande av arbetsuppgifterna föreslås den hänvisade kunna få reseersättning och traktamente enligt de grunder som gäller för statstjänsteman i motsvarande löne klasser.

Arbetsmarknadsstyrelsen och dess löne delegation skall enligt förslaget liksom hittills kunna till länsarbetsnämnderna delegera rätten att placera arkivarbetare när det gäller de lägre löne grupperna. Inplacering i löne grupp bör liksom hittills ske på grundval av hur jämförliga arbetsuppgifter lönesätts på arbetsmarknaden och med hänsyn till arbetstagarens kvalifikationer och arbetsförmåga.

Arbetsmarknadsstyrelsen betalar s. k. anpassningslön till personer för vilka arkivarbetet används som en arbetsanpassning. Anpassningslönen motsvarar i stort sett det utbildningsbidrag som utgår vid omskolning och kan enligt arbetsgruppens mening i fortsättningen lämpligen betecknas som löne grupp A.

Löne delegationen inledde på hösten 1966 en systematisk översyn av de hänvisades löne gruppsplacering. Denna bör upprepas med inte alltför långa

mellanrum.

De som hänvisats till arkivarbete får f. n. arbetsledighet med bibehållen lön enligt bestämmelser i k. br. den 13 september 1963. Arbetsgruppen konstaterar att bestämmelserna och de föreskrifter som arbetsmarknadsstyrelsen meddelat med stöd av brevet i praktiken innebär att arbetsledigheten utgör semester.

Enligt nu gällande bestämmelser är en person som har varit sysselsatt i arkivarbete under minst sex månader berättigad till sex sjukdagar per kalenderhalvår utan löneavdrag. Efter den reform av sjukförsäkringen, som trädde i kraft den 1 januari 1967 och som bl. a. innebär att karensdagarna i princip slopats, finner arbetsgruppen det inte motiverat att längre behålla denna särskilda förmån. Motsvarande förmån finns ej för statstjänstemännen. Behållandet av de avdragsfria sjukdagarna efter den nya sjukförsäkringsreformen har också lett till administrativa svårigheter.

Av de arkivarbetare som besvarade rundfrågan var 291 eller 10 % 67 år eller äldre. De flesta (242) uppbar folkpension. I enlighet med föreskrifter som Kungl. Maj:t meddelat den 19 december 1947 är arbetstiden och därmed arbetsinkomsten reducerad för dessa arkivarbetare.

Enligt 72 § arbetsmarknadskungörelsen får arbetslöshetshjälp endast i särskilda fall meddelas arbetslös som har fyllt 67 år. När det gäller beredskapsarbeten torde det endast vara i mycket speciella fall som personer medges att kvarstå i sådant arbete efter fyllda 67 år, t. ex. tills ett pågående beredskapsarbete säsongmässigt avvecklats. I fråga om arkivarbete har däremot tillämpats en generös praxis. I stort sett har de arkivarbetare som så önskat fått fortsätta sitt arbete. I den mån avslag meddelats har detta i regel grundats på att arbetsplatsen behövts för yngre med försörjningsplikt eller på mindre god arbetsinsats från arkivarbetarens sida.

Arbetsgruppen erinrar om att under senare år framför allt den höjda folkpensionen och den allmänna tjänstepensionen successivt har förbättrat ålderspensionärernas ekonomiska förhållanden. Denna utveckling kommer att fortgå och därmed minska behovet av arkivarbete som nödvändigt tillskott till försörjningen. Vidare erinras om att inom statlig och kommunal förvaltning liksom på arbetsmarknaden i stort de anställda får avgå med tjänstepension (motsvarande) före fyllda 67 år.

Av dessa skäl föreslås att nuvarande praxis bryts beträffande arkivarbete åt dem som är 67 år eller äldre. De som redan har dispens bör dock under skälig övergångstid få fortsätta sitt arbete. Vidare bör sådana utlänningar som inte kan få folkpension och som saknar annan försörjningsmöjlighet liksom hittills kunna medges fortsatt arkivarbete.

Skulle nuvarande liberala praxis inte anses böra ändras, bör enligt arbetsgruppen de regler som hittills har gällt om reducering av arbetstid och arbetsinkomst behållas. Däremot saknas anledning att längre tillämpa dessa regler när det gäller personer med förtidspension. Arbetstiden bör minskas

endast om den hänvisade själv önskar det av medicinska eller andra vä-
gande skäl.

Remissyttranden över arkivarbetspromemorian

Remissyttranden har avgetts av riksförsäkringsverket, statens handi-
kappråd, riksarkivet, arbetsmarknadsstyrelsen, statens avtalsverk, statens
personalvårdsnämnd, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorga-
nisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO),
Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Riksförbundet arkiv-
anställda i Sverige och Föreningen arkivmän i Göteborg.

Arbetsgruppens förslag vinner i stort sett anslutning från remissinstan-
sernas sida.

Förslaget att vissa arkivarbetare ges fastare anställning i
form av personliga tjänster har vunnit samtliga remissinstan-
sers gillande. I nästan alla remissyttranden förordas att personliga tjänster
inrättas med anlitan- de av ett centralt anslag hos arbetsmarknadsstyrelsen
(alternativ 3). Arbetsgruppens alternativ 1, som innebär att ett antal redan
befintliga tjänster hos myndigheterna reserveras för handikappade och
arbetslösa, förordas endast av SAF, som dock inte anser det nödvändigt att,
som föreslås i promemorian, särskilt kvottal fastställs för personliga tjäns-
ter i förhållande till totalantalet. Alternativ 2, innebärande att personlig
tjänst inrättas med anlitan- de av den statliga myndighetens löneanslag,
tillstyrks av *statens personalvårdsnämnd*, som härvid förutsätter att cir-
kuläret angående anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom
statlig och statsunderstödd verksamhet (SFS 1960: 553) kommer att gälla.
Som stöd för val av alternativ 3 anför *riksförsäkringsverket* att finansie-
ringen över ett centralt anslag kan göra det lättare att flytta en person från
en myndighet till en annan, där hans kvalifikationer bättre kommer till
sin rätt. *Statens handikappråd* framhåller att arbetsmarknadsstyrelsen ge-
nom sin tillsyn över verksamheten får en överblick över behoven som kan
underlätta möjligheterna att i anslagsframställningarna ta upp erforder-
liga belopp för löneuppflyttningar.

När det gäller den omfattning i vilken personliga tjänster bör komma i
fråga menar *riksförsäkringsverket* att kraven för att få personlig tjänst inte
bör ställas alltför högt. Det bör räcka med att vederbörande under längre
tid har fullgjort sitt arbete efter bästa förmåga. *Statens handikappråd* och
Föreningen arkivmän i Göteborg förordar att arkivarbetsplacering i största
möjliga utsträckning ersätts av personliga tjänster. *Arbetsmarknadssty-
relsen* förordar att 500 personliga tjänster inrättas tills vidare i avvaktan på
vidare erfarenheter. *TCO* hävdar att direktiven för inrättandet av tjäns-
terna inte får bli så snäva att endast ett fåtal tjänster kommer till stånd.
Statens avtalsverk menar däremot att personliga tjänster bör inrättas i en-

dast ringa omfattning och avses för kvalificerad arbetskraft eller för personer med speciellt kunnande. Verket tillägger att endast anställningsformen extra tjänsteman bör förekomma.

Enligt *arbetsmarknadsstyrelsens* mening bör personliga tjänster kunna inrättas även vid statsunderstödda och allmännyttiga institutioner, varvid statsverket bekostar hela lönekostnaden, och hos kommunala myndigheter med bidrag enligt gängse statsbidragsgrunder. Även *SACO* berör frågan om personliga tjänster på bl. a. det kommunala området.

Frågan att inordna arkivarbetet i den kommunala skyddade verksamheten har inte närmare berörts av remissmyndigheterna.

I fråga om arkivarbetscentralerna anför *arbetsmarknadsstyrelsen*, att styrelsen kommer att fortsätta med att försöka utvidga den enskilda utplaceringen av arkivarbetare hos myndigheter och institutioner och få till stånd arkivarbetscentraler. Ytterligare centraler kommer att etableras under den närmaste framtiden utöver det 25-tal centraler som redan har organiserats.

Statens personalvårdsnämnd framhåller vikten av att även statsanställda, som inte kan omplaceras i annat lämpligt arbete med statlig pensionsrätt, kan få arbete vid arkivarbetscentraler och i andra beredskapsarbetsformer.

LO förutsätter att centralerna planeras så att de inte kolliderar med liknande verksamhet inom det skyddade området.

Förslaget att centralerna skall ta ut ersättning efter marknadsmässiga grunder för utfört arbete tillstyrks uttryckligen av *statens personalvårdsnämnd* samt *statens handikappråd*, som hävdar att uttagandet av den öppna marknadens priser motverkar den diskriminerande prägel som lätt kan stämpla den som arbetar på en sådan arbetsplats. *Arbetsmarknadsstyrelsen* menar att arbetskostnaderna bör tas ut enbart av affärsdrivande statliga verk, kommunala myndigheter samt enskilda institutioner och företag. Liksom hittills bör materialkostnader debiteras samtliga uppdragsgivare.

Med anledning av arbetsgruppens förslag beträffande lön och andra villkor för personer sysselsatta i arkivarbete och musikerhjälp uttalar *statens handikappråd* att om den traditionella statliga löneregleringen behålls lönegrupp B, där flertalet sysselsatta erfarenhetsmässigt kommer att placeras, inte kan godtas som lägsta lönegrupp och bör utgå.

Arbetsmarknadsstyrelsen förordar att en lönegrupp motsvarande löneklass A 25 inrättas för att ge skälig ersättning åt särskilt kvalificerad arbetskraft. *TCO*, som kraftigt understryker att samma löner bör utgå som på den öppna marknaden, ifrågasätter också, liksom *SACO*, om inte ytterligare lönegrupper bör inrättas överst på skalan.

Föreningen arkivmän i Göteborg finner att den anpassningslön, som f. n.

betalas till personer för vilka arkivarbete används som arbetsanpassning och som i promemorian föreslås motsvara lönegrupp A, utgår med oacceptabelt låga belopp. Föreningen föreslår att anpassningslön i stället utgår med belopp enligt lönegrupp A uppräknad med visst belopp.

Förslaget att slopa nuvarande sex löneavdragsfria sjukdagar per kalenderhalvår för arkivarbetare tillstyrks av *riksarkivet*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *LO* och *TCO*.

Anpassning av lönegruppernas krontal till belopp enligt motsvarande löneklasser på löneplan A tillstyrks av *arbetsmarknadsstyrelsen* under förutsättning att ändringen inte medför avtalsmässiga eller andra konsekvenser.

Riksförbundet arkivanställda i Sverige önskar att arkivarbetarna även berättigas till semesterersättning och *Föreningen arkivmän i Göteborg* föreslår att arkivarbetarna får tillgodoräkna sig tjänstår i arkivarbete för löneförbättringar.

Förslaget att arkivarbete i fortsättningen skall medges person som fyllt 67 år endast om han är utlänning utan rätt till folkpension eller annan försörjningsmöjlighet tillstyrks av *riksförsäkringsverket* — som påpekar att utlänning som saknar rätt till folkpension däremot kan ha rätt till tilläggspension — samt *LO* och *TCO*. *Arbetsmarknadsstyrelsen* uttalar att samma åldersregler bör gälla som inom beredskapsarbetena. *Föreningen arkivmän i Göteborg* hävdar bestämt att arkivarbetare över 67 år bör undantagslöst få dispens att fortsätta sitt arbete om de inte kan få oavkortad tilläggspension. Arkivarbetare i dessa åldrar bör enligt föreningens mening inte av njughet hindras att genom eget arbete efter förmåga förstärka sin ekonomi.

I anslutning till arbetsgruppens uttalanden om arkivarbetare med partiell förtidspension understryker *riksförsäkringsverket* att det inte bör komma i fråga att anpassa arkivarbetets omfattning efter vederbörandes pension. Indragning eller minskning av förtidspension vid placering i arkivarbete bör dock inte göras efter vanliga regler innan det föreligger viss säkerhet för att förbättringen i förtidspensionärens förhållanden blir bestående under mera avsevärd tid. Liknande synpunkter anför *statens handikappråd*.

Departementschefen

Antalet dagsverken, nedlagda kostnader för beredskapsarbeten och dagsverkskostnader under förevarande anslag under de tre senaste budgetåren framgår av följande sammanställning.

Av sammanställningen framgår att antalet dagsverken har ökat med drygt 75 % under det senaste budgetåret. Ökningen av den genomsnittliga dagsverkskostnaden har varit relativt begränsad under de redovisade budgetåren. Samtidigt har den andel som faller på arbetsmarknadsstyrelsen sjunkit från 73 % under budgetåret 1966/67 till 66 % under budgetåret 1967/68.

	Budgetår		
	1965/66	1966/67	1967/68
Antal dagsverken.....	890 800	1 266 000	2 235 000
Nedlagda kostnader (milj.kr.).	145,4	221,5	415,9
Därav AMS kostnader (milj. kr.).....	114,2	160,8	274,5
Genomsnittlig dagsverkskostnad (kr.).....	163	175	186
Därav AMS andel av dagsverkskostnad (kr.).....	128	127	123

I följande sammanställning specificeras de beredskapsarbeten som har utförts under budgetåret 1967/68.

Arbetsobjekt	Antal dagsverken	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Dagsverkskostnad (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
<i>Stalliga, kommunala och enskilda arbeten</i>					
Vägar.....	242 913	79,8	70,3	328	289
Husbyggnadsarbeten.....	148 314	43,9	25,5	296	172
Skogsvårdsarbeten.....	723 207	93,0	74,8	129	103
Industriella arbeten.....	70 801	9,7	6,3	137	89
Hamn- och farledsarbeten.....	12 623	3,9	3,0	312	238
Vatten- och avloppsarbeten.....	221 396	72,2	27,6	326	125
Järnvägs- och spårarbeten.....	12 102	2,8	2,2	227	182
Flottledsarbeten.....	3 679	0,5	0,5	130	130
Turist- och fritidsarbeten.....	9 702	3,1	1,2	319	120
Forn- och kulturminnesvård.....	991	0,3	0,3	260	260
Natur- och landskapsvård.....	1 172	0,2	0,1	131	73
Särskilda arbeten för vissa svårplanerade (s. k. T-arbeten).....	553 620	58,2	28,8	105	52
Övriga arbeten.....	234 609	42,7	28,1	182	120
<i>Därav kommunala arbeten.....</i>	<i>866 468</i>	<i>165,0</i>	<i>64,6</i>	<i>190</i>	<i>75</i>

Som framgår av sammanställningen föreligger stora variationer i dagsverkskostnaderna för olika arbeten. De dagsverksbilliga skogsvårds- och T-arbetena dominerar i antal. De utgör närmare 60 % av totala antalet arbeten.

För innevarande budgetår har 240 milj. kr. beräknats för de särskilda beredskapsarbetena. Som jag har anført under föregående anslagspunkt kommer jag senare denna dag att i anslutning till en av arbetsmarknadsstyrelsen gjord framställning om medelsförstärkning förorda, att ett belopp av 75 milj. kr. begärs på tilläggsstat II för innevarande budgetår.

Även under budgetåret 1969/70 bör man, som jag har framhållit tidigare, räkna med att det kommer att behövas betydande insatser av sysselsätt-

ningsskapande åtgärder för handikappade och svårplacerade arbetstagare. Jag beräknar därför liksom styrelsen för beredskapsarbeten ett belopp av 326 milj. kr.

Styrelsens förslag om höjning av näringshjälpens maximibelopp samt av bidraget till särskilda anordningar på arbetsplatsen för handikappade kan jag inte biträda. Jag vill erinra om att vissa förbättringar av näringshjälpsverksamheten har beslutats av riksdagen med anledning av förslag i 1968 års statsverksproposition (bil. 13 s. 81, SU 63, rskr 171).

I fråga om den inom inrikesdepartementet gjorda översynen av arkivarbetsverksamheten vill jag först erinra om att arkivarbetet tillkom under 1930-talet som arbetslöshetshjälp åt bl. a. kontorister som inte kunde sysselsättas i dåvarande former av beredskapsarbeten. Arkivarbetena utgjordes av gallrings- och registreringsarbeten i arkiv och bibliotek hos ämbetsverk och olika institutioner. Efter att under 1950-talet ha visat en sakta stigande utveckling har arkivarbetsverksamheten ökat snabbt under de senaste åren. Vid 1960-talets början sysselsattes i medeltal omkring 1 800 personer och år 1966 omkring 3 000 personer, vilket innebär en ökning med i runt tal 300 personer per år. Därefter har den årliga ökningstakten varit omkring 1 000 personer. I november 1968 var sålunda 5 428 personer sysselsatta i arkivarbete.

Arkivarbetet har också undergått väsentliga förändringar till sin karaktär. Endast en mindre del av de sysselsatta utför arkivarbete i egentlig mening. Den större gruppen är sysselsatt i kontorsarbete, i regel plocknings- och sorteringsarbete. Många har expeditivsvaktsgöromål. Därutöver förekommer de mest skiftande arbetsuppgifter från enklare rutinmässiga sysslor till kvalificerat forskningsarbete.

Ersättningen till arkivarbetarna vilade till en början på principen att den inte fick överstiga lägsta grovarbetarlön på orten. Under en lång följd av år låg ersättningarna på en blygsam nivå. Så sent som år 1961 hade flertalet arkivarbetare en månadslön av 710—775 kr. i månaden. 1962 års riksdag medgav att för arkivarbetarna försöksvis fick tillämpas individuell lönesättning. Sedan Kungl. Maj:t samma år inrättat en särskild lönelegation hos arbetsmarknadsstyrelsen med representanter för bl. a. de centrala löntagarorganisationerna, fastställde styrelsen en löneskala att användas vid löneinplaceringen. Löneskalan omspannar löneklasserna 3 till 21 på statens löneplan A. Även om huvuddelen av arkivarbetarna har placerats i de lägsta lönegrupperna på skalan (motsvarande A 3—A 5), har detta inneburit en väsentlig förbättring av deras löner jämfört med tidigare förhållanden. Under budgetåret 1966/67 genomförde lönelegationen en revision av de då sysselsatta arkivarbetarnas löner, vilket gav till resultat att många arkivarbetare flyttades upp ett eller flera steg på löneskalan. Dessutom har den 1 juli 1968 lönegrupp 3 slopats och den nedre delen av löneskalan justerats med beaktande av den överenskommelse som träffades

i samband med 1968 års fördelningsavtal om särskilda löneförbättringar för de lägst avlönade statstjänstemännen.

Arkivarbetet är fortfarande enligt arbetsmarknadskungörelsen liksom beredskapsarbete en form av arbetslöshetshjälp. Arkivarbetet skiljer sig dock från beredskapsarbete i väsentliga avseenden. Lönesättningen vid arkivarbete sker individuellt inom ramen för en centralt fastställd löneskala. Vid beredskapsarbetena tillämpas den öppna marknadens löner, grundade på särskilda kollektivavtal. Beredskapsarbetena bedrivs i regel utomhus, vilket sällan förekommer vid arkivarbete. I arkivarbete är en förhållandevis stor del av de sysselsatta utlänningar eller naturaliserade svenskar. En ännu större andel — den 1 januari 1967 nästan hälften — är kvinnor, medan få kvinnor är sysselsatta i beredskapsarbeten. Andelen medelålders och äldre torde vara ännu mer markerad inom arkivarbete än inom beredskapsarbete. Det kan påpekas i sammanhanget att omkring 10 % av arkivarbetarna är 67 år eller äldre. I arkivarbete placeras personer från snart sagt alla yrken. Icke manuella yrken är dock överrepresenterade.

Avgången från arkivarbete till anställning i öppna marknaden är ringa. Då härtill kommer att många av de sysselsatta är handikappade — det har vid en undersökning visat sig att mer än hälften av de sysselsatta själva anser att deras arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom eller skada — är det uppenbart att arkivarbetet primärt inte längre utgör en temporär arbetslöshetshjälp utan är en form av skyddad sysselsättning.

Med anledning av väckta motioner hemställde 1966 års riksdag (SU 107, rskr 251) om utredning angående bl. a. möjligheterna att ersätta vissa arkivarbeten med fasta tjänster samt inordna arkivarbetet som en speciell form av skyddad sysselsättning under den i kommunal regi bedrivna skyddade verksamheten. I enlighet härmed har en arbetsgrupp inom inrikesdepartementet gjort en allmän översyn av arkivarbetet. Resultatet av översynen har redovisats i en promemoria som har remissbehandlats i vanlig ordning. Promemorians förslag går ut på att personliga tjänster skall inrättas för vissa arkivarbetare. Vidare behandlas löne delegationens verksamhet och löne- och andra anställningsvillkor för arkivarbetare samt avgiftsättningen för de tjänster som lämnas av de s. k. arkivarbetscentralerna.

En av utgångspunkterna för arbetsgruppens överväganden och förslag har självfallet varit den av riksdagen väckta frågan om inte arkivarbetet kan inordnas i den kommunala skyddade verksamheten. I promemorian konstateras att det kommunala arkivarbetet har fått begränsad omfattning. Den 1 januari 1967 var bara drygt 10 % av samtliga arkivarbetare placerade i kommunala arbeten. Även om dessa arbeten kan och bör utökas är dock enligt arbetsmarknadsverkets uppfattning tillgången på lämpliga arbetsobjekt väsentligt större på de statliga arbetsplatserna. Mot denna bakgrund förefaller det enligt promemorian inte vara realistiskt att räkna med att arkivarbetet kan inordnas i den kommunala skyddade verk-

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 1. Bil. 13*

samheten. Jag delar denna uppfattning och vill samtidigt erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 27 september 1968 ändrat bestämmelserna för försöksverksamheten med halvskyddad sysselsättning så att bidrag kan ges till sådan sysselsättning vid alla former av kommunal verksamhet. Härigenom har för de partiellt arbetsföra kommit fram ett alternativ som ur den enskilde arbetstagarens synpunkter bör vara förenat med uppenbara fördelar jämfört med placering i arkivarbete.

När det gäller förslaget att i vissa fall förbättra arkivarbetarnas ställning genom att inrätta personliga tjänster för dem anser jag att övertygande skäl har framförts för att denna form bör komma i fråga för att bereda fast anställning åt personer som sedan längre tid är sysselsatta på detta sätt i statlig verksamhet och därvid uträttat ett förtjänstfullt arbete. I promemorian skisseras alternativa lösningar för att inrätta sådana tjänster. Inrättande av sådana personliga tjänster ankommer på Kungl. Maj:t som därvid har att tillämpa de normer som enligt avtal gäller för lönegradsplaceringen av likvärdiga tjänster. Personliga tjänster för personer sysselsatta i arkivarbete bör enligt min mening inrättas i samma ordning. Lönegradsplaceringen bör också fastställas av Kungl. Maj:t. Kostnaden för nu avsedda personliga tjänster kommer att belasta myndighetens anslag till förvaltningskostnader.

För att personlig tjänst skall få inrättas bör krävas att innehavaren tidigare under minst fem år med stor duglighet har fullgjort arbete hos viss myndighet eller annan statlig institution och att hans arbetsuppgifter ingår i myndighetens åligganden enligt instruktion eller andra föreskrifter. Vad jag nu har anfört innebär att fråga om inrättande av personlig tjänst normalt tas upp av myndighet i samband med dess anslagsframställning, om tjänsten inte kan inrättas inom ramen för de medel som redan står till myndighetens disposition. I sammanhanget vill jag understryka vikten av att myndigheterna tar initiativ för att bereda arkivarbetare med tillräckliga kvalifikationer fast anställning på nu angivet sätt. Innan förslag avges om inrättande av personlig tjänst bör samråd ha skett med statens personalvårdsnämnd, den av chefen för civildepartementet tidigare denna dag föreslagna statens omplaceringsnämnd, statens avtalsverk och arbetsmarknadsstyrelsens lönelegation. Jag vill betona att man med ett sådant system för inrättande av personliga tjänster vinner en så långt driven normalisering som är möjlig av anställningsförhållandena för personer som trots stor duglighet inte på annat sätt har kunnat få en fast anställning motsvarande deras kvalifikationer.

I fråga om lönesättningen i övrigt vid arkivarbete har ibland hävdats att denna bör avgöras avtalsvägen såsom sker vid beredskapsarbete. Med anledning härav vill jag erinra om att — i motsats till vanliga beredskapsarbetsplatser, till vilka större eller mindre grupper arbetslösa hänvisas för att utföra ensartade arbetsuppgifter — det här är fråga om individuella placeringar vid

olika typer av arbetsplatser med mycket varierande arbetsuppgifter, som många gånger utformas särskilt för att passa den enskilde arbetstagaren. Mot bakgrunden härav anser jag det lämpligt att lönerna liksom hittills bestäms centralt på grundval av arbetsuppgifternas art och arbetstagarens prestationsförmåga i det enskilda fallet. Uppgiften bör anföras arbetsmarknadsstyrelsens löne delegation, som består av styrelsens chef och en tjänsteman hos styrelsen samt representanter för statens avtalsverk, SAF, LO, TCO och SACO. Vad jag nu har anfört innebär att löne delegationens verksamhet, som hittills har varit av försökskaraktär, blir permanent.

Den individuella lönesättning för arkivarbetare, som enligt medgivande av 1962 års riksdag tillämpas försöksvis, sker som jag förut har nämnt med utgångspunkt i en av arbetsmarknadsstyrelsen fastställd löneskala som numera omfattar 14 lönegrupper ordnade i bokstavsordning. Den lägsta lönegruppen med beteckningen B motsvarar lön enligt löneklass 4 på statens löneplan A. Den högsta lönegruppen, betecknad med bokstaven O, motsvarar lön enligt löneklass A 21. I promemorian föreslås att löneskalan byggs ut med en ny lönegrupp P motsvarande löneklass A 23. Även enligt min mening bör lönesättningen i fortsättningen ske med utgångspunkt i en löneskala av detta slag och skalan byggas ut med en lönegrupp, betecknad P, motsvarande löneklassen A 23 för att — i de undantagsfall det här kan bli fråga om — skälig lön skall kunna ges åt personer som tilldelas särskilt kvalificerade och ansvarsfulla arbetsuppgifter och som har erforderlig sakkunskap för att lösa dem.

I detta sammanhang vill jag understryka angelägenheten av att lönesättningen för de mer långvarigt sysselsatta regelbundet följs upp för kontroll av att lönen verkligen överensstämmer med de sysselsattas arbetsuppgifter och prestationer.

Liksom hittills bör löne delegationen kunna delegera lönesättningen i fråga om lägre lönegrupper till länsarbetsnämnderna, varvid nämnderna har att iakttaga av styrelsen eller löne delegationen meddelade riktlinjer för lönesättningen.

Syftet med den av chefen för civildepartementet föreslagna statens omplaceringsnämnd är att förstärka statens resurser som arbetsgivare i fråga om omplacering av övertalig statlig personal och sådana anställda med statlig pensionsrätt som på grund av uppkommet arbetshinder måste beredas annan sysselsättning. Statens behov av att placera om egen personal kan härvid komma att konkurrera med arbetsmarknadspolitiska behov att bereda lämplig sysselsättning åt arbetslösa från den allmänna marknaden. För att åstadkomma lämplig samordning av dessa konkurrerande behov bör placering av arbetslös hos statlig myndighet eller institution föregås av ett samråd mellan å ena sidan arbetsmarknadsverket och å andra sidan statens personalvårdsnämnd och omplaceringsnämnden.

Arkivarbete bedrivs f. n., i de fall individuella placeringar hos olika in-

rättningar inte står till buds, även vid särskilt organiserade s. k. arkivarbetscentraler. Dessa bör, såsom föreslås i promemorian, i fortsättningen benämnas kontorsarbetscentraler. F. n. debiteras vid arkivarbetscentralerna endast materialkostnaden när arbetet utförs åt statlig myndighet eller statsunderstödd eller annan allmännyttig institution. I promemorian föreslås att ersättning i fortsättningen tas ut efter marknadsmässiga grunder. De remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga har tillstyrkt förslagen, arbetsmarknadsstyrelsen dock med reservationen att statliga verk och inrättningar bortsett från de affärsdrivande verken endast bör debiteras materialkostnad. Bakgrunden till promemorians förslag om prissättningen är primärt att undvika snedvriden konkurrens med företag som tillhandahåller motsvarande tjänster. Man kan, som LO framhåller, inte heller bortse från att verksamheten kan komma att konkurrera med liknande verksamhet vid de kommunala skyddade verkstäderna. Det av arbetsmarknadsstyrelsen föreslagna undantaget kan också medföra att statliga myndigheter och inrättningar föredrar att till en för myndigheten låg kostnad lägga ut arbetsuppgifter framför att för ändamålet nyrekrytera övertalig statligt anställd personal med anlitan av myndighetens egna anslag. Av dessa skäl anser jag att ett marknadsmässigt pris bör tas ut för de tjänster som utförs av kontorsarbetscentralerna.

Mot övriga i promemorian framförda förslag om semester, löneavdrag vid sjukdom m. m. har jag ingen erinran. Jag anser sålunda att arkivarbete för personer som har fyllt 67 år bör förbehållas dem som står utan folkpension eller allmän tjänstepension med motsvarande belopp och som saknar annan försörjningsmöjlighet. Jag delar uppfattningen i promemorian att nuvarande överåriga arkivarbetare bör få fortsätta sitt arbete under skälig övergångstid. I den mån vederbörande myndighet anser önskvärt att vederbörande fortsätter sitt arbete hos myndigheten efter 67 års ålder eller efter övergångstidens slut, är det myndigheten obetaget att av tillgängliga medel bereda honom arvodesanställning.

Arbetsmarknadsstyrelsen räknar med en väsentlig utbyggnad av arkivarbetsverksamheten under såväl innevarande som kommande budgetår. Till följd härav och på grund av den löneökning som redan kommit arkivarbetarna till del beräknar styrelsen kostnaderna för denna sysselsättningsform till 72 milj. kr., vilket innebär en ökning med 17 milj. kr. jämfört med budgetåret 1968/69. Av ökningen innefattar 11 milj. kr. lönekostnadspålägg. Jag beräknar den erforderliga ökningen till 19 milj. kr. Vad jag nyss har anfört i fråga om arkivarbetsverksamheten synes knappast förändra något ökat medelsbehov.

För innevarande budgetår har arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigats att på vissa villkor besluta om avskrivning av lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp inte överstigande 3 000 kr. I likhet med styrelsen förordar jag att styrelsen får samma bemyndigande även för näs-

ta budgetår.

Med hänvisning till den sammanställning av medelsberäkningen för nästa budgetår som har gjorts i det föregående (s. 52) hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge, att Kungl. Maj:t får bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1969/70 besluta om avskrivning av lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp inte överstigande 3 000 kr., beträffande vilken antingen omständigheterna ger vid handen att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

b) till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 425 000 000 kr., varav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 5. Förlägningsbyggnader m. m.

1967/68 Utgift	18 088 817
1968/69 Anslag	22 700 000
1969/70 Förslag	24 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för arbetsmarknadsstyrelsens bostadsförläggningsverksamhet för personer, som är sysselsatta i beredskapsarbete, deltar i omskolningskurser eller överflyttas för anställning på ny ort, samt för anskaffning och uppförande av familjebostäder för zigenare. Under anslaget redovisas inkomster från styrelsens uthyrning av förlägningsplatser till enskilda personer samt från försäljning och uthyrning av förlägningsbyggnader till myndigheter, kommuner och industrier m. m.

	1968/69	Beräknad ändring 1969/70	
		AMS	Dep.chefen
<i>Utgifter</i>			
1. Nyanskaffning av förlägningsbyggnader m. m. ...	11 800 000	— 1 300 000	— 1 300 000
2. Ersättningsanskaffning av förlägningsbyggnader..	4 800 000	— 1 800 000	— 1 800 000
3. Underhålls- och driftkostnader.....	18 500 000	+ 6 300 000	+ 6 400 000
Summa utgifter	35 100 000	+ 3 200 000	+ 3 300 000

	1968/69	Beräknad ändring AMS	1969/1970 Dep.chefen
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
1. Ersättning för upplåtna förläggningsplatser	8 500 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000
2. Inkomster vid försäljning m. m. av förläggningsbyggnader	3 900 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000
Summa inkomster	12 400 000	+ 2 000 000	+ 2 000 000
Nettoutgift	22 700 000	+ 1 200 000	+ 1 300 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. *Nyanskaffning av förläggningsbyggnader m. m.* Vid utgången av budgetåret 1967/68 disponerade styrelsen egna byggnader för förläggning av 10 231 personer samt förhyrda bostäder motsvarande 670 platser. Sistnämnda platser har huvudsakligen använts för omskolnings elever. Förhyrning har skett när detta ställt sig billigare än att uppföra egna byggnader.

Under innevarande budgetår beräknas antalet platser i egna förläggnings- ar öka med ca 370, varav flertalet är avsedda för omskolningsverksamheten.

För budgetåret 1969/70 beräknas antalet platser i egna förläggnings- ar öka med 600, varav flertalet avses för omskolningsverksamheten. Kostnaderna härför beräknas till 6,3 milj. kr.

Under budgetåret 1967/68 anskaffades tre och försåldes sex familjebostäder för zigenare. Under innevarande budgetår beräknas fem sådana bostäder komma att anskaffas och under budgetåret 1969/70 samma antal. Anskaffningskostnaden för sistnämnda budgetår beräknas till 0,6 milj. kr.

Under budgetåret 1967/68 anskaffades 35 flyttbara familjebostäder genom en industribeställning och vidare lades en sådan beställning avseende 50 bostäder ut. För budgetåret 1969/70 räknar styrelsen med att ytterligare 50 flyttbara familjebostäder bör anskaffas. Kostnaden härför, som beräknas till 3,6 milj. kr., bör bestridas från förevarande anslag.

2. *Ersättningsanskaffning av förläggningsbyggnader.* Under budgetåret 1967/68 ersattes 406 platser. För budgetåret 1969/70 räknar styrelsen med att behöva återanskaffa 200 platser till följd av utrangering av äldre byggnader och försäljning av byggnader till kommuner och företag. Kostnaden härför beräknas till 3 milj. kr.

3. *Underhålls- och driftkostnader.* De egentliga driftkostnaderna under budgetåret 1969/70 för förläggnings- ar vid beredskapsarbetena och omskolningskurser samt för överflyttad arbetskraft — totalt ca 12 000 platser — beräknas till 22 milj. kr., varav 1,3 milj. kr. lönekostnadspålägg. För uppsättning, flyttning samt underhåll av byggnader beräknas 2,8 milj. kr.

Departementschefen

I förra årets statsverksproposition (bil. 13 s. 84) berörde jag frågan om anskaffning av tillfälliga familjebostäder för att underlätta omflyttning av

familjeförsörjare och deras familjer. Styrelsen disponerar f. n. 85 sådana bostäder, som samtliga har upphandlats med medel från anslaget Allmänna beredskapsarbeten m. m. i samband med de åtgärder som under vintern 1967/68 vidtogs för att stödja sysselsättningen inom verkstadsindustrin. Styrelsen föreslår att ytterligare 50 tillfälliga familjebostäder anskaffas under budgetåret 1969/70. Jag beräknar medel för ändamålet under förevarande anslag.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förläggningsbyggnader m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kr.

B 6. Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet

1967/68 Nettoinkomst	792 703	Reservation 7 522 053
1968/69 Anslag	1 000	
1969/70 Förslag	1 000	

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning och förrådshållning av maskiner, redskap och arbetsmateriel som behövs framför allt för beredskapsarbeten. Den värdeminskning som uppstår vid utnyttjandet av dessa förnödenheter debiteras vederbörande anslag och mot värdeminskningen svarande belopp tillgodoförs förevarande anslag som inkomst. Anslaget tillförs vidare inkomster av försäljning och uthyrning av materiel m. m. till andra myndigheter och enskilda.

	1968/69	AMS Beräkning 1969/70
<i>Utgifter</i>		
1. Kostnader för förrådens drift.....	3 580 000	+ 835 000
2. Anskaffning av maskiner och reservdelar.....	4 550 000	— 535 000
3. Anskaffning av redskap och arbetsmateriel samt vagnar för personal m. m.	1 400 000	+1 050 000
Summa utgifter	9 530 000	+1 350 000
<i>Inkomster</i>	7 800 000	+1 200 000
Nettoutgift	1 730 000	+ 150 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Till följd av pris- och löneförhöjningar beräknas kostnaderna för förrådens drift öka med 185 000 kr. Lönekostnadspålägget uppskattas till 350 000 kr. För utvidgad information om drift, skötsel och vård av de maskiner som används vid beredskapsarbetsplatserna beräknas 100 000 kr. Ett ökat medelsbehov med 200 000 kr. beräknas för reparationer och underhåll av maskiner samt ökade förrådsomkostnader i samband med ut- och inlämning av maskiner och materiel.

2. För ersättningsanskaffning av maskiner och transportfordon beräknas 3 250 000 kr. och för anskaffning av reservdelar för reparation av maskiner 765 000 kr.

3. För anskaffning av redskap och arbetsmateriel beräknas 200 000 kr. För de skogliga beredskapsarbetena behöver vidare anskaffas 150 maskinsvagnar till en kostnad av 2 250 000 kr. I de fall beredskapsarbetena bedrivs i skogsvårdsstyrelsernas regi kommer vagnarna att hyras ut till dessa styrelser.

På grund av reservationen på anslaget kan detta liksom tidigare år föras upp med endast ett formellt belopp.

Departementschefen

Som arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit bör anslaget för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrädsverksamhet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 7. Arbetsmarknadsutbildning m. m.

1967/68 Utgift	340 721 504 ¹
1968/69 Anslag	350 000 000 ¹
1969/70 Förslag	485 000 000

¹ Anslaget Omskolning m. m.

Från anslaget bestrids utgifter för yrkesutbildning som sker av sysselsättningspolitiska skäl. Huvudsakligen är det fråga om omskolning och annan yrkesutbildning åt personer som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden och för vilka utbildningen bedöms vara ägnad att medföra stadigvarande arbete som inte kan komma till stånd utan sådan utbildning. Som försöksverksamhet anordnas fr. o. m. budgetåret 1966/67 utbildning av inte arbetslösa personer inom s. k. bristyrken (bristyrkesutbildning) i viss omfattning. Utgifterna avser kostnader främst för anordnande av utbildningen och för utbildningsbidrag åt kursdeltagarna. Arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen handhar arbetsmarknadsutbildningen.

Betämmelserna om utbildningsbidrag återfinns i arbetsmarknadskungörelsen. Bidrag utgår i form av grundbidrag, hyresbidrag, familjetillägg och särskilt bidrag.

Från anslaget bestrids vidare utgifter för bl. a. avgiftsfri undervisning

i svenska språket, som studieförbunden anordnar för utlänningar som är mera stadigvarande bosatta i Sverige.

Arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen

Myndigheterna har gjort gemensam framställning rörande anslaget för nästa budgetår.

1. *Arbetsmarknadsutbildningens omfattning.* Under budgetåret 1966/67 deltog 58 400 personer i arbetsmarknadsutbildning, varav 30 000 i skolöverstyrelsens kurser. Den totala utbildningsvolymen under budgetåret 1967/68 uppgick till 78 600 personer, varav 35 500 i skolöverstyrelsens kurser. I anslagsframställningen för sistnämnda budgetår hade styrelsen beräknat utbildningsvolymen till 70 000 personer. Mot bakgrund av den angivna utvecklingen anser arbetsmarknadsstyrelsen att den för innevarande budgetår uppskattade volymen 80 000 personer i utbildning ligger för lågt. Utbildningen torde i stället komma att omfatta ca 85 000 personer.

Den bristyrkesutbildning som bedrivits sedan hösten 1966 har under budgetåret 1967/68 omfattat 423 personer, varav 212 utbildats för behov inom verkstadsindustrin och 123 för vårdområdet. Verksamhetens ringa omfattning får tillskrivas konjunkturdämpningen och den omständigheten att utbildningsbidragen ansetts innebära en alltför stor standardsänkning under utbildningstiden.

För budgetåret 1969/70 synes man fortfarande böra räkna med en splittrad arbetsmarknadsutveckling och omfattande strukturförändringar som ställer höga krav på arbetsmarknadsutbildningen. Efterfrågan på utbildning kommer därför sannolikt att öka. Arbetsmarknadsstyrelsen anser det därför realistiskt att räkna med 95 000 personer i utbildning under budgetåret 1969/70, varav inemot 55 000 inom skolöverstyrelsens kursverksamhet.

2. *Förslag rörande utbildningsbidragen m. m.* Arbetsmarknadsstyrelsen upprepar sina i föregående års anslagsframställning framlagda förslag om höjning av utbildningsbidragen och om införande av ett nytt bidragssystem, som innebär en förenklad, personalbesparande handläggning av bidragsärendena. Styrelsen framhåller att bidragens realvärde successivt har minskat samtidigt som den allmänna reallönenivån har höjts och anför att utbildningsbidragen framstår som oförmånliga också vid en jämförelse med de ersättningar, som utgår inom den allmänna försäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsmarknadsstyrelsen anser det vara utomordentligt angeläget att utbildningsbidragen höjs till en nivå, som ligger något över i första hand den ersättning som genomsnittligt utgår från arbetslöshetsförsäkringen. Bidragen bör vara så stora att arbetslösa personer stimuleras till utbildning i stället för att uppbära understöd.

Arbetsmarknadsstyrelsen konstaterar vidare att socialhjälp normalt ut-

går med högre belopp än utbildningsbidragen. Det är inte ovanligt att personer som uppbär utbildningsbidrag måste ansöka om socialhjälp för den dagliga försörjningen. Härtill kommer att socialvården många gånger måste ingripa för att klara elevens avbetalningar och andra skulder under utbildningstiden. Möjligheter bör därför skapas att inom det nuvarande bidragssystemet undantagsvis, när särskilda skäl föreligger, ge högre bidrag än som nu kan lämnas.

Arbetsmarknadsstyrelsens förslag till bidragssystem innebär i korthet följande.

Grundbidrag till kostnaden för försörjning bör utgå lika för gift och ogift med 600 kr. per månad.

Bostadskostnadsbidrag bör som nu kunna beviljas med ett belopp som motsvarar bidragstagarens faktiska bostadskostnad. Normalersättning till den som inte har fast bostad föreslås utgå med ett enhetligt belopp av 200 kr. per månad oavsett dyrortsgrupp.

Barntillägg föreslås utgå med ett enhetlig belopp av 120 kr. per månad och barn.

Bortavistelsebidrag — av samma slag som f.n. kan utgå till personer som anvisas beredskapsarbete utom hemorten — bör utgå till familjeförsörjare eller jämförlig som genomgår utbildning utom hemorten. Förutom merkostnader för mat och bostad skall bortavistelsebidraget också täcka kostnaden för vissa hemresor, de s.k. månadsresorna, till vilka bidrag nu kan erhållas i särskild ordning. Beloppet bör med hänsyn härtill bestämmas till 450 kr. per månad. Till ensamstående som utbildas utom hemorten, föreslås bidrag till bostadskostnaden på utbildningsorten som hittills utgå med normalersättningsbeloppet.

Särskilt bidrag bör utgå som hittills. Arbetsmarknadsstyrelsen har numera schabloniserat vissa av dessa bidrag.

Vidare bör ett särskilt *stimulansbidrag* av 5 kr. per dag (150 kr./mån.) kunna utgå vid bristyrkesutbildning.

Utbildningsbidraget bör även framdeles minskas med inkomst som är förenad med utbildningen (arbetslön) liksom med bidragstagaren tillkommande pension, livränta, sjukpenning eller annan därmed jämförlig inkomst. Vad gäller *prövningen med hänsyn till makes arbetsinkomst* framhåller arbetsmarknadsstyrelsen i likhet med vad styrelsen anförde i föregående års anslagsframställning att det är nödvändigt med generösare regler. De bidrag som med hänsyn till bestämmelserna i detta avseende f.n. kan beviljas anses särskilt av gifta kvinnor i många fall alltför små för att ge rimlig kompensation och det är uppenbart att bidragen ej heller har tillräcklig stimulans effekt. Särskilt mot bakgrund av prognosen för utvecklingen av arbetskraftstillgångarna är det angeläget att undanröja hinder som försvårar en ökad yrkesverksamhet bland gifta kvinnor. Grundbidraget bör därför helt undantas från reducering på grund av makeinkomst.

Med hänsyn till det ökande behovet av arbetsmarknadsutbildning aktualiserar arbetsmarknadsstyrelsen ånyo tanken på en väsentligt ökad *företagsutbildning* enligt de riktlinjer som arbetsmarknadsutredningen föreslog. Styrelsen förordar, att nämnda förslag genomförs såsom försöksverksamhet fr. o. m. budgetåret 1969/70, dock med den ändringen att bidraget fastställs till 3 kr. per elev och närvarotimme.

I särskild framställning har *arbetsvårdsnämnden i Stockholms stad* anhållit dels om en höjning av utbildningsbidragen, dels om en översyn av konstruktionen av utbildningsbidragen. I stället för nuvarande minimistandardprincip skulle införas en inkomstbortfallsprincip, som bl. a. innebär att makes inkomst inte skall påverka bidragets storlek. Vid omkonstruktion av bidragssystemet bör enligt arbetsvårdsnämnden enhetlighet eftersträvas och den stora differensen mellan omskolningselever med och utan sjukpenning elimineras eller minskas.

3. *Vissa rationaliseringsåtgärder m. m.* För att tillgängliga utbildningsresurser skall kunna utnyttjas på ett bättre sätt har åtgärder vidtagits för att effektivisera utbildningen och sänka kostnaderna härför. Sålunda har centraliseringen av kursverksamheten och arbetet med att fastställa standardprov fortsatt, vissa läroplaner omarbetats, kontinuerlig intagning också till mera teoretisk utbildning prövats och insatser gjorts för att förbättra urvals- och utbildningsmetodiken. För att nå en smidig omställning och rätt yrkesval har på försök tillämpats en speciell informations- och introduktionskurs (omställningskurs), som syftar till att nedbringa antalet kursavbrott genom en grundlig information om dagens samhälle och näringsliv, yrken, utbildningsvägar och samhällets möjligheter att hjälpa i skilda situationer. Erfarenheterna av hittills gjorda försök har varit så positiva att en utökad verksamhet planeras.

4. *Övrig verksamhet.* Kungl. Maj:t har under de senaste budgetåren bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att anlita förevarande anslag till kostnader i samband med särskilt anordnad undervisning i svenska språket för finska ungdomar som haft ferieanställning i Sverige under sommaren. Arbetsmarknadsstyrelsen hemställer att högst 500 000 kr. får disponeras för verksamheten nästa budgetår.

För fortsatt försöksverksamhet i nuvarande former med undervisning i svenska språket för invandrare under budgetåret 1969/70 beräknas medelsbehovet till 8,5 milj. kr., varav 8 milj. kr. för den verksamhet med avgiftsfri undervisning i studiecirkelform som studieförbunden bedriver. I övrigt hänför sig de beräknade utgifterna med 350 000 kr. till kostnader för lärarutbildning och med 150 000 kr. till pedagogiskt utvecklingsarbete m. m.

Skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen har vidare i särskild framställning begärt medel för att under innevarande budgetår som försöksverksamhet få anordna intensivundervisning i svenska språket. Un-

dervisningen förutsätts pågå under begränsad tid och vara förlagd till lämpliga folkhögskolor, där deltagarna inackorderas. Medelsbehovet beräknas till 150 000 kr. Skolöverstyrelsen, som räknade med att Kungl. Maj:t skulle meddela beslut i frågan under hösten 1968, beräknar 150 000 kr. för ändamålet även för budgetåret 1969/70.

Under senare år har möjlighet funnits att i samband med undervisningen i svenska språket ge elementär samhällsorientering med hjälp av särskild personal. Denna för anpassningen viktiga orientering har dock visat sig otillräcklig, bl. a. på grund av brist på lämpligt undervisningsmaterial. Skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen har därför i nyssnämnda framställning föreslagit att styrelserna i samråd får genom studieförbunden anordna särskilda avgiftsfria studiecirklar i elementär svensk samhällskunskap för invandrare. Kostnaderna beräknades till 400 000 kr. Skolöverstyrelsen, som räknade med att beslut i denna fråga kunde väntas under hösten 1968, förutsätter — utan att räkna medel särskilt för ändamålet — att medel i motsvarande omfattning kan tas i anspråk för budgetåret 1969/70.

Behovet av medel för utbildningsbidrag till zigenare som deltar i utbildning motsvarande den som ges inom den obligatoriska skolan beräknar skolöverstyrelsen till 3 milj. kr. för nästa budgetår.

5. *Anslagsberäkning m. m.* Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar medelsbehovet för sin del av utgifterna för arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår till 320 milj. kr. I beloppet har kostnaderna för den nämnda undervisningen i svenska för finska ungdomar räknats in. Av det beräknade beloppet hänför sig 50 milj. kr. till den föreslagna bidragsreformen. Skolöverstyrelsen beräknar sina utgifter för verksamheten till 204,3 milj. kr., varav 108,6 milj. kr. för ersättning till lärare, 32,7 milj. kr. för stadigvarande undervisningsmateriel, 15,1 milj. kr. för förbrukningsmateriel m. m., 49,1 milj. kr. för lokal- och administrationskostnader samt 2,3 milj. kr. för lärarutbildning. Intäkten av produktion i samband med utbildningen beräknas till 3,5 milj. kr. Av totalbeloppet för arbetsmarknadsutbildningen, 524,3 milj. kr., beräknas 24,1 milj. kr. för lönekostnadspålägg och 6 milj. kr. för löne- och prisomräkningar.

Det totala medelsbehovet beräknas alltså till 320 milj. kr. för arbetsmarknadsstyrelsen och till $(204,3 + 8,5 + 0,15 + 3,0)$ avrundat 216 milj. kr. för skolöverstyrelsen. De båda myndigheterna hemställer att förevarande anslag förs upp med 536 milj. kr.

Departementschefen

Arbetsmarknadsutbildningen har visat en kontinuerlig kraftig ökning under hela 1960-talet. Under inflytande av konjunktur nedgången under de senaste två åren och den snabba strukturomvandlingen i näringslivet med de krav som dessa förhållanden har ställt på ökade möjligheter att utbilda

dem som drabbats av friställning har utbildningsverksamheten fortsatt att expandera starkt. Under budgetåret 1967/68 deltog totalt 78 600 personer i utbildningen mot 58 400 resp. 46 000 de båda närmast föregående budgetåren. Den totala utbildningsvolymen under budgetåret 1967/68 motsvarade ca 27 400 helårselever mot ca 21 000 budgetåret innan.

Arbetsmarknadsstyrelsen räknar i sin anslagsframställning med att ca 85 000 personer kommer att delta i arbetsmarknadsutbildning under innevarande budgetår. Hittills under budgetåret har medelantalet elever varit inemot 20 % högre än under motsvarande tid föregående budgetår. Verksamheten kan beräknas fortsätta att öka. Framför allt väntas en kraftigt ökad efterfrågan på arbetsmarknadsutbildning under vintermånaderna. Mot denna bakgrund är det sannolikt att antalet personer i arbetsmarknadsutbildning under innevarande budgetår kommer att överstiga 85 000.

De svårigheter som strukturförändringarna och konjunkturedgången har medfört för vissa grupper av arbetstagare har föranlett särskilda åtgärder inom arbetsmarknadsutbildningen för dessa grupper. Exempel härpå är möjligheten till specialiserad vidareutbildning som skapats genom omarbeting av läroplaner för vissa yrken. Den fortsatta vidgången av utbildningsfältet för tjänstemän skall givetvis också ses i detta sammanhang.

I min bedömning av arbetsmarknadsläget har jag konstaterat en stegrad efterfrågan på arbetskraft inom vissa områden. Det bör understrykas, att denna ökade efterfrågan inte kommer att minska behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser. I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen är jag övertygad om att arbetsmarknadsutbildningen behöver byggas ut ytterligare och göras mer differentierad för att samtidigt kunna möta den enskildes behov av en för honom tillrättalagd utbildning och tillgodose samhällets och näringslivets behov av välutbildad arbetskraft inom bestående och nytillkommande yrken. Vidare måste vissa arbetstagargruppers speciella utbildningsbehov särskilt beaktas. Jag anser det vara av största vikt att det ökande utbildningsbehovet kan tillgodoses också i fortsättningen och kommer därför i det följande att beräkna medel för en avsevärd expansion av utbildningsverksamheten under nästa budgetår.

Med anledning av styrelsens förslag om höjningar av utbildningsbidragen vill jag erinra om att grundbidraget har höjts den 1 juli 1968. Jag är inte beredd att förorda ytterligare höjningar av bidragen.

Förslaget om företagsutbildning behandlades vid föregående års riksdag (prop. 1968: 1 bil. 13 s. 94, SU 63, rskr 171). Några skäl som bör föranleda ett ändrat ställningstagande föreligger enligt min uppfattning inte.

Den kraftiga expansionen av arbetsmarknadsutbildningen ställer stora krav på fortsatta rationaliseringsinsatser i syfte att effektivare utnyttja tillgänglig utbildningskapacitet. Rationaliseringsverksamheten på detta område måste därför bedrivas med kraft. Jag vill i sammanhanget framhålla betydelsen av en fortlöpande anpassning av arbetsmarknadsutbildningen

till arbetstagarernas och arbetsmarknadens behov.

Kostnader för avgiftsfri undervisning i svenska språket för invandrare som är mera varaktigt bosatta i landet bestrids sedan några år från förevarande anslag. Under budgetåret 1967/68 anordnades ca 5 000 studiecirklar med sammanlagt ca 51 500 deltagare mot ca 4 600 cirklar med ca 50 000 elever året innan. Det kan nämnas att en allt större del av verksamheten har bedrivits i språklaboratorier. Utgifterna under budgetåret 1967/68 uppgick till ca 8,2 milj. kr. Under innevarande budgetår beräknas undervisningen få minst samma omfattning. Medel bör beräknas för en verksamhet av ungefär samma storlek under nästa budgetår. I likhet med vad som skett under senare år bör medel få disponeras för undervisning i svenska språket för finska feriepraktikanter. Jag är däremot inte beredd att tillstyrka att medel under förevarande anslag anvisas för internatundervisning i svenska språket eller för särskild undervisning i elementär svensk samhällskunskap för invandrare.

Sedan några år anlitas förevarande anslag för att bestrida utgifter för utbildningsbidrag till zigenare över 18 år som deltar i den utbildning på grundskolenivå som skolöverstyrelsen anordnar. Utgifterna härför under budgetåret 1967/68 uppgick till drygt 900 000 kr. Också för nästa budgetår bör medel beräknas för ändamålet.

Vad jag har anfört i det föregående medför att anslaget för nästa budgetår bör föras upp med avrundat 485 (+ 135) milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsutbildning m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 485 000 000 kr.

B 8. Kontant stöd vid arbetslöshet

1967/68 Utgift	170 756 539 ¹
1968/69 Anslag	175 000 000
1969/70 Förslag	230 000 000

¹ Anslaget Bidrag till erkända arbetslöshetskassor

Från anslaget bestrids utgifter för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor enligt förordningen den 14 december 1956 (nr 630; ändrad senast 1968:141). Bidrag utgår i form av grundstatsbidrag, dagpenningbidrag, barntilläggsbidrag, förlängningsbidrag (nytt) och förvaltningsbidrag. Från anslaget bekostas vidare statsbidrag till kommunala kontantunderstöd och det nya omställningsbidrag som utgår enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 29, SU 64, rskr 182). Bestämmelser om sistnämnda stödformer återfinns i arbetsmarknadskungörelsen.

Genom 1968 års riksdagsbeslut har möjligheter öppnats att höja ersättningsbeloppen inom arbetslöshetsförsäkringen och kontantstödet för äldre arbetslösa har förbättrats i väsentliga avseenden. I denna senare del innebär riksdagsbeslutet dels att ersättningstiden för arbetslöshetsförsäkrade i åldern 60—66 år har förlängts med 300 dagar, dels att personer, som har blivit utförsäkrade eller står utanför försäkringen, under vissa förutsättningar får omställningsbidrag med högst 800 kr. i månaden.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Statsbidrag till arbetslöshetskassorna utgår i efterskott för försäkringsår, vilket medför att de kostnader som väsentligen bestämmer medelsbehovet för budgetåret 1969/70 avser verksamheten under försäkringsåret den 1 september 1968—den 31 augusti 1969. Till en del betalas dock bidrag ut i förskott. Den höga belastningen för budgetåret 1967/68 förklaras till viss del av att förskottsutbetalningarna steg kraftigt nämnda budgetår.

Antalet ersättningsdagar per årsmedlem uppskattas av styrelsen till 3,5 för försäkringsåret 1968/69 mot beräknade 3,0 året innan. Bakgrunden härtill är utvecklingen av antalet verkliga ersättningsdagar, som försäkringsåret 1966/67 blev 3,5 och som 1967/68 beräknas till ca 4,4.

Medlemsantalet beräknas till 1 700 000 då det gäller ersättningen men — genom tillkomsten av nya kassor, från vilka nämnvärd ersättning inte kommer att betalas ut under försäkringsåret 1968/69 — till 1 750 000 då det gäller förvaltningsbidraget.

Den under försäkringsåret 1966/67 utbetalade dagpenningen uppgick till i genomsnitt 33: 95 kr. Den genomsnittliga dagpenningen beräknas stiga till 42 kr. på grund av att kassorna beslutat höja ersättningarna väsentligt från den 1 september 1968.

Grundstatsbidraget på ett dagpenningbelopp om 42 kr. blir 15:54 kr. Utgiften för grundstatsbidrag beräknas med ledning härav till 92,5 milj. kr. Det tillägg till grundstatsbidraget, som utgår till kassor med stort antal ersättningsdagar per årsmedlem, beräknas kosta 11 milj. kr. (1:85 kr. per dag).

Dagpenningbidraget beräknas på grundval av erfarenheterna under senare år till 38 % av kassornas egendel, (42: 00 — 15: 54 — 1: 85) 24: 61 kr. Utgiften för dagpenningbidrag skulle härigenom bli 55,6 milj. kr.

Det genomsnittliga barntillägget per ersättningsdag och medlem uppgick under försäkringsåret 1966/67 till 0: 90 kr. Bidrag utgår med 75 %. Utgiften för barntillägg kan härigenom beräknas till 4 milj. kr.

Förvaltningsbidraget beräknas liksom för innevarande budgetår till 4: 50 kr. per medlem. Totalutgiften för förvaltningsbidrag beräknas till 7,9 milj. kr.

Det sammanlagda statsbidraget beräknas till avrundat 171 milj. kr., vilket motsvarar 61 % av arbetslöshetskassornas samlade inkomster. Av kassornas övriga inkomster beräknas de försäkrades avgifter utgöra 28 % och räntor m. m. 11 %.

Beträffande det nya förlängningsbidraget, som utgår med 93 % av kostnader till följd av den förlängda ersättningstiden för äldre arbetslöshetsförsäkrade, och omställningsbidraget anför styrelsen att kostnaderna för stödformerna är svåra att beräkna eftersom erfarenhetsmässigt underlag saknas. Styrelsen föreslår därför att dessa kostnader jämte kostnaden för bidrag till kommunalt kontantunderstöd beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår, 60 milj. kr.

Det totala medelsbehovet under anslaget beräknas alltså till (171 + 60) 231 milj. kr.

Styrelsen erinrar om att riksdagen har medgett att återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1960/61 senast uppförda anslaget Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor får disponeras under innevarande budgetår för särskild hjälp åt kassorna. Vid ingången av sistnämnda budgetår fanns en reservation av 9 330 000 kr. på anslaget. Styrelsen hemställer att Kungl. Maj:t inhämtar medgivande att även under budgetåret 1969/70 få disponera på anslaget återstående medel för sådant ändamål.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av anslaget. Detta bör föras upp med ett till 230 milj. kr. avrundat belopp.

I likhet med styrelsen anser jag att återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1960/61 senast uppförda reservationsanslaget Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor bör få disponeras även under nästa budgetår för särskild hjälp åt kassorna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) till *Kontant stöd vid arbetslöshet* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 230 000 000 kr.,

b) medge, att återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1960/61 senast uppförda reservationsanslaget *Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor* får disponeras även under budgetåret 1969/70.

B 9. Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

1967/68 Utgift	12 534 491
1968/69 Anslag	25 000 000
1969/70 Förslag	28 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen den 16 juni 1966 (nr 370) om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården. Dessa bestämmelser innebär i korthet att bidrag utgår till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse för anordnande av lokal för avdelning för arbetsprövning eller verkstad för arbetsträning eller för skyddad sysselsättning av handikappade samt för anskaffning av första uppsättningen maskiner eller likvärdig utrustning för sådan lokal. Bidrag får inte överstiga 390 eller i vissa fall 500 kr. per kvm nettogolvyta. Bidrag utgår för högst 15 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 30 kvm per arbetsplats. Bidrag för anskaffning av maskiner m. m. utgår med hälften eller, om särskilda skäl föreligger, högst två tredjedelar av anskaffningskostnaden.

Arbetsmarknadsstyrelsen får bevilja bidrag inom en för varje budgetår fastställd ram. Bidrag får betalas ut med halva beloppet när byggnadsarbetena påbörjas. Återstående belopp betalas ut när byggnadsföretaget blivit avsynat och godkänt.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Under budgetåret 1967/68 har gällt en bidragsram om 33,5 milj. kr. Denna ram har utnyttjats praktiskt taget helt.

Under år 1967 ökade antalet platser vid verkstäder m. m. inom arbetsvården med 1 338. Vid utgången av året disponerades 9 143 platser. Under första halvåret 1968 har tillkommit 618 platser. Under andra halvåret 1968 och under år 1969 beräknas tillkomma 1 352 resp. 2 140 och under första halvåret 1970 ytterligare ca 1 790 platser. Härigenom skulle den 1 juli 1970 komma att finnas ca 15 000 platser vid verkstäderna.

Enligt styrelsens mening är platsbehovet emellertid avsevärt större. En snabbare utbyggnadstakt är en ovillkorlig förutsättning för att handikappad arbetskraft skall kunna ges en meningsfylld sysselsättning i en balanserad ekonomi. För att stimulera huvudmännen till ökade insatser bör statsbidraget göras gynnsammare. Styrelsen föreslår därför liksom föregående år att bidragsgrunderna ändras.

Sedan det nu gällande normalbeloppet för anordningsbidrag fastställdes, har byggnadskostnaderna för verkstadsbyggnader stigit med 18,6 %. Normalbeloppet bör höjas i motsvarande grad eller från 390 till 465 kr. per kvm nettogolvyta. För att inte stimulansmarginalen skall minskas bör det särskilda bidraget om 500 kr. per kvm höjas till 600 kr. per kvm nettogolvyta.

Bidrag bör vidare få utgå för högst 25 resp. högst 40 kvm per arbetsplats på grund av en markant förskjutning av produktionsinriktningen mot större tillverkningsobjekt och större behov än tidigare av lagerutrym-

men för råvaror och material. Därutöver bör bidrag kunna lämnas även till s. k. våtutrymmen samt till pannrum och värmecentraler.

Bidragsramen för budgetåret 1969/70 bör vidgas till 40 milj. kr. Medelsbehovet för utbetalning av bidrag under samma budgetår beräknas till 37 milj. kr.

Kostnaderna för anordningsbidrag beviljade enligt äldre, numera upphävda bestämmelser bestrids av återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1965/66 senast uppförda reservationsanslaget Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade. Vid utgången av budgetåret 1967/68 fanns en reservation av ca 4,5 milj. kr. på anslaget. Styrelsen hemställer att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att disponera anslaget även under budgetåret 1969/70.

Departementschefen

Vid 1968 års riksdag behandlades i flera motioner frågor om huvudmannaskapet och organisationen för de skyddade verkstäderna samt den skyddade verksamhetens förutsättningar. Statsutskottet förordade med anledning därav i sitt av riksdagen godkända utlåtande (SU 63, rskr 171) att en förutsättningslös utredning om dessa frågor skulle tillsättas. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har jag den 14 november 1968 tillkallat fem sakkunniga med uppdrag att utreda hithörande frågor.

I de sakkunnigas uppdrag ingår bl. a. att bilda sig en uppfattning om det framtida behovet av olika slag av skyddad och halvskyddad sysselsättning i skilda delar av landet samt överväga om sådan sysselsättning i delvis nya former kan behöva anordnas för att tillgodose föreliggande behov. Vidare bör undersökas frågor om möjligheterna att förbättra verkstädernas lönsamhet, samordnad anskaffning av arbetsobjekt och försäljning av verkstädernas produkter m. m. En annan väsentlig fråga som skall tas upp av utredningen gäller om det nuvarande, mellan kommuner och landsting splittrade huvudmannaskapet bör ersättas av ett enhetligt huvudmannaskap. Vad gäller kostnadsfördelningen mellan staten och huvudmännen skall de sakkunniga utgå från att denna totalt sett inte skall bli föremål för någon genomgripande förändring.

Mot bakgrund av det anförda är jag inte beredd att tillstyrka de förslag arbetsmarknadsstyrelsen har lagt fram om ändrade bidragsgrunder under denna punkt beträffande anordnandebidraget samt under nästa punkt beträffande driftbidraget.

Under innevarande budgetår får arbetsmarknadsstyrelsen bevilja bidrag till anordnande av verkstäder inom en ram av 25 milj. kr. Styrelsen föreslår att ramen för nästa budgetår vidgas med 15 milj. kr. På grund av mitt ställningstagande till styrelsens förslag om ändrade bidragsgrunder anser jag att ramen för nästa budgetår kan bibehållas vid 25 milj. kr. Liksom för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t likväl ha möjlighet att om behov

uppkommer kunna vidga ramen. Jag förordar därför att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande härtill.

Medelsbehovet för nästa budgetår bestäms huvudsakligen av betalningsutfallet för bidragsgivningen under innevarande och tidigare budgetår. Jag beräknar medelsbehovet till 28 (+ 3) milj. kr.

I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen föreslår jag att bemyndigande inhämtas av riksdagen att få disponera återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1965/66 senast uppförda reservationsanslaget Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade även under budgetåret 1969/70.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1969/70 får meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kr.,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under a upptagna ramen för budgetåret 1969/70,

c) till *Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kr.,

d) medge, att återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1965/66 senast uppförda reservationsanslaget *Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade* får disponeras även under budgetåret 1969/70.

B 10. Bidrag till driften av verkstäder för handikappade

1967/68 Utgift	21 623 118
1968/69 Anslag	40 000 000
1969/70 Förslag	57 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse för driften av arbetsprövningsavdelning, träningsverkstad eller verkstad för skyddad sysselsättning. Bidrag utgår för klientersättningar vid arbetsprövning och arbetsträning, lokalhyra och andra driftkostnader. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen den 16 juni 1966 (nr 370) om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården. Kungörelsen innehåller också bestämmelser om bidrag till företag för s. k. halvskyddad sysselsättning. Vid sidan av dessa bestämmelser har med giltighet fr. o. m. den 1 juli 1967 meddelats bestämmelser om särskilt bidrag till försöksvis bedriven halvskyddad sysselsättning. Sistnämnda bestämmelser innebär i huvudsak att företag som anordnar arbetsplatser avsedda att sysselsätta handikappade personer får bidrag med 2500 kr. per plats och halvår.

Bidragen betalas ut när det gäller handikappsverkstäder för kalenderår i efterskott och i fråga om halvskyddad sysselsättning halvårsvis.

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. *Verkstäder för arbetsprövning, arbetsträning och skyddat arbete.* Under år 1967 bereddes 15 587 personer arbetsträning och skyddat arbete.

Vid arbetsprövning och arbetsträning utgår ersättning till de handikappade efter samma grunder som gäller för utbildningsbidrag vid omskolning. Statsbidrag till täckande av kostnader för ersättningarna utgår vid träningsverkstäder med hälften och vid arbetsprövningsavdelningar med tre fjärdedelar av kostnaderna. Eftersom någon egentlig inkomst av produktion inte förekommer, får huvudmannen bära en förhållandevis stor andel av kostnaderna för arbetsprövning och arbetsträning. Liksom i anslagsframställningar för budgetåren 1966/67 och 1967/68 föreslår styrelsen därför att dessa ersättningar helt täcks av statsmedel.

Bidrag till lokalhyra utgår med hälften av hyreskostnaden, dock med högst 18 kr. per kvm och år, samt för högst 15 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 30 kvm per arbetsplats. Eftersom den genomsnittliga hyran stigit till ca 73 kr. per kvm föreslår styrelsen att bidrag till lokalhyra eller motsvarande omkostnader får utgå med högst 35 kr. per kvm och år samt för högst 25 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 40 kvm per arbetsplats.

Statsbidrag till andra kostnader än ersättning till de handikappade och lokalhyra eller motsvarande lokalomkostnader utgår vid arbetsprövningsavdelningar med tre fjärdedelar av driftunderskottet, dock med högst 3 000 kr. per arbetsplats och år, samt vid träningsverkstäder med hälften av driftunderskottet, dock med högst 2 000 kr. per arbetsplats och år. Till de skyddade verkstäderna, som helt svarar för arbetstagarnas löner, utgår samma driftbidrag som till träningsverkstäderna. Eftersom kostnaderna per arbetsplats har ökat avsevärt under senare år och en höjning av driftbidraget är synnerligen nödvändig om verksamheten skall kunna byggas ut i rimlig proportion till det alltmera växande behovet, föreslår styrelsen att bidraget till arbetsprövning utgår med högst 6 000 kr. per belagd plats och år samt till arbetsträning och skyddat arbete med högst 4 000 kr. per belagd plats och år. Som förutsättning för det föreslagna bidraget vad de skyddade verkstäderna beträffar bör gälla att arbetstagarna får lön och övriga förmåner enligt de rekommendationer som kan komma att utfärdas efter central överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter eller på annat sätt föreskrivs som norm för verstäderna. För att helt bidrag skall utgå bör en plats vara belagd under 1 200 timmar per år.

Kostnaderna för driftbidrag under budgetåret 1969/70 beräknas till 30,5 milj. kr. med oförändrade bidragsregler. De föreslagna bidragsändringarna

beräknas dra en merkostnad av 28,4 milj. kr., varav 21,5 milj. kr. avser bidrag till att täcka driftunderskott.

2. *Halvskyddad sysselsättning och bidrag till arbetsbiträde.* De nya bestämmelserna om särskilt bidrag till försöksvis bedriven halvskyddad sysselsättning började tillämpas under hösten 1967. Möjligheterna att bedöma effekten av försöksverksamheten är därför ännu begränsade. I princip skall de sysselsatta sammanföras till en särskild avdelning inom företaget. För tjänstemännens del kan det bli fråga om mer individuellt avpassade arbetsuppgifter, varför det kan vara lämpligt att under försöksverksamheten i viss utsträckning modifiera denna princip.

Arbetsgivare som anställer synskadad eller annan svårt handikappad person kan få ett särskilt bidrag om högst 2 500 kr. för halvt år och person om den anställda på grund av handikappet vållar arbetsgivaren väsentligt högre utgifter för fortlöpande arbetsbiträde än som är normalt. Motsvarande bidrag bör även kunna utgå till handikappade egna företagare eller fria yrkesutövare som behöver arbetsbiträde för att klara sina arbetsuppgifter.

Styrelsen beräknar medelsbehovet under budgetåret 1969/70 för halvskyddad sysselsättning m. m. till 27 milj. kr. Styrelsen uppskattar därvid att antalet platser ökar till 5 000.

3. *För utbildning av föreståndare och arbetsledare* vid institutioner inom arbetsvården disponeras under budgetåret 1968/69 390 000 kr. För budgetåret 1969/70 erfordras 410 000 kr.

Det totala medelsbehovet under anslaget beräknas till 86,3 milj. kr.

Departementschefen

Genom beslut den 29 mars 1968 har Kungl. Maj:t uppdragit åt en sakkunnig att undersöka möjligheterna att få en mera enhetlig lönesättning för dem som sysselsätts vid de skyddade verkstäderna.

Mitt ställningstagande till arbetsmarknadsstyrelsens förslag om ändrade grunder för bidragen till driften av de skyddade verkstäderna har jag redovisat under närmast föregående anslagspunkt. Med oförändrade bidragsgrunder beräknar jag i likhet med styrelsen medelsbehovet för bidrag till verkstäderna till 30,9 (+ 2,9) milj. kr. I detta belopp ingår medel för utbildning av föreståndare och arbetsledare vid verkstäderna. Beloppet för detta ändamål bör, som styrelsen har föreslagit, ökas med 20 000 kr.

Försöksverksamheten med nya former av bidrag till halvskyddad sysselsättning påbörjades budgetåret 1967/68 och avsågs skola pågå minst två budgetår. Verksamheten har hittills haft relativt begränsad omfattning. Behov föreligger emellertid av denna verksamhetsform inte minst mot bakgrund av de tilltagande svårigheterna för de här berörda arbetstagargrupperna på arbetsmarknaden. Liksom styrelsen räknar jag därför med att verksamheten under innevarande och nästa budgetår kommer

att öka väsentligt. Jag föreslår att 26,5 (+ 14,5) milj. kr. beräknas för ändamålet.

När förslag om försöksverksamheten underställdes riksdagen förutsattes att bidragen skulle utgöra en stimulans för företagen att skapa arbetstillfällen för handikappade. De nuvarande reglerna har visat sig begränsa möjligheterna att expandera verksamheten. Jag har i denna fråga samrått med företrädare för fackföreningsrörelsen. Om riksdagen inte har någon erinran har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att reglerna ändras för att möjliggöra en vidgad försöksverksamhet.

Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit att det särskilda bidrag som försöksvis får utgå till arbetsgivare som anställer synskadad eller annan svårt handikappad person till täckande av väsentliga merkostnader för arbetsbiträde åt den anställda skall utsträckas att gälla egna företagare och fria yrkesutövare. Med hänsyn bl. a. till att tillräckliga erfarenheter av denna bidragsverksamhet ännu inte hunnit vinnas är jag inte beredd att tillstyrka styrelsens förslag. Jag vill för övrigt erinra om att invaliditetssättning enligt lagen om allmän försäkring torde kunna utgå i flertalet fall för nu avsedda ändamål.

I detta sammanhang får jag anmäla en av De blindas förening gjord framställning om bidrag till arbetsbiträde åt föreningens blinda eller svårt synskadade konsulenter. Bidragssumman skulle maximalt kunna uppgå till 120 000 kr. Med hänvisning till att bidrag till bl. a. föreningens konsulentverksamhet utgår från särskilt anslag under femte huvudtiteln avstyrker jag framställningen.

Anslaget bör föras upp med ett till 57 (+ 17) milj. kr. avrundat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av verkstäder för handikappade*
för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av
57 000 000 kr.

B 11. Centralt verk för invandrarfrågor

I riksstaten för innevarande budgetår har till Statens utlänningskommission: Avlöningar resp. Omkostnader tagits upp förslagsanslag av 4 847 000 resp. 455 000 kr. Vidare har till Anpassningsåtgärder för invandrare förts upp ett reservationsanslag av 1 350 000 kr.

Enligt beslut av 1968 års riksdag vid dess höstsession (prop. 1968: 142, SU 196, rskr 405) skall den nuvarande provisoriska utlänningsmyndigheten, statens utlänningskommission, den 1 juli 1969 ersättas med ett fristående permanent ämbetsverk för invandrarfrågor. Denna myndighet skall handlägga — förutom tillstånds- och kontrollfrågor — även anpassningsfrågor för invandrare samt ärenden om svenskt medborgarskap. I prop. 1968: 142

lades i organisatoriskt hänseende fram förslag endast om sammansättningen av det nya verkets styrelse. Beredningen av organisationsfrågan i övrigt är ännu inte avslutad. De anslag som berörs av det nya verkets tillkomst bör därför föras upp med preliminärt beräknade belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Centralt verk för invandrarfrågor* för budgetåret 1969/70 beräkna ett förslagsanslag av 8 800 000 kr.

B 12. Omhändertagande av flyktingar

1967/68 Utgift	7 114 125
1968/69 Anslag	6 000 000
1969/70 Förslag	6 300 000

Från anslaget bestrids utgifter för överföring av flyktingar till Sverige och omhändertagande av de överförda flyktingarna till dess de kan placeras på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen svarar väsentligen för verksamheten. Från anslaget bestrids också kostnaderna för återresan till hemlandet för sådana medellösa personer från utomnordiska länder, som frivilligt reser tillbaka sedan det visat sig att de inte kan få arbete i Sverige.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Den kollektiva överföringen av flyktingar under budgetåret 1967/68 omfattade 736 personer mot 658 föregående budgetår. Enligt beslut av Kungl. Maj:t får arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med socialstyrelsen och statens utlänningskommission till Sverige föra över ett 500-tal flyktingar från europeiska flyktingläger under år 1968. Arbetsmarknadsstyrelsens utgifter för verksamheten under budgetåret 1967/68 uppgick till 6 933 792 kr. medan utgifterna för innevarande budgetår inte väntas komma att överstiga det beräknade beloppet, 5 milj. kr.

Flyktingsituationen i Europa är betydligt lättare än tidigare även om läget fortfarande måste bedömas som labilt. Förenta Nationernas flyktingkommissarie önskar att Sverige fortsätter den hittillsvarande hjälpverksamheten för flyktingar. Om det inte händer något som väsentligt förändrar flyktingsituationen räknar styrelsen med oförändrat medelsbehov för sin del av verksamheten under budgetåret 1969/70. Härtill kommer lönekostnadspåslaget, som beräknas till 267 000 kr.

Vid anslagsberäkningen har inräknats medel för resebidrag till sådana

personer från utomnordiska länder som reser tillbaka till hemlandet sedan det visat sig att de inte kan få arbete här. Sådana bidrag har lämnats i 36 fall under budgetåret 1967/68 till en sammanlagd kostnad av ca 25 000 kr. En av förutsättningarna för dylikt bidrag är att utlännningen enligt den offentliga arbetsförmedlingens bedömning inte kan beredas sysselsättning på den svenska arbetsmarknaden. Styrelsen hemställer att nämnda villkor slopas för sådana utlännningar som på grund av den ändring av 38 § utlänningskungörelsen, som trädde i kraft den 1 mars 1967, inte kan beviljas arbetstillstånd.

Socialstyrelsen

Under de senaste fem budgetåren har medicinalstyrelsen, numera socialstyrelsen, ägt disponera 1 milj. kr. av anslaget. Anslagsbelastningen har emellertid minskat, främst till följd av att antalet fall som förts över till vårdanstalt i Sverige har gått ned. Styrelsens kostnader för verksamheten under det förflutna budgetåret uppgick till 180 333 kr. Endast elva flyktingar stod under styrelsens omvårdnad vid innevarande budgetårs början.

Socialstyrelsen avser att ge verksamheten en något annorlunda inriktning än tidigare genom en noggrannare uttagning och uppföljning. För budgetåret 1969/70 beräknas styrelsens utgifter under anslaget till 1 milj. kr.

Departementschefen

Under år 1968 togs betydligt flera flyktingar ut för överföring till Sverige än under närmast föregående år. I fjol uppgick antalet till närmare 1 200 mot ca 700 år 1967. Detta hänger till viss del samman med händelserna i Tjeckoslovakien i augusti 1968. Av flyktingarna, som till övervägande delen togs ut i flyktingläger i Österrike och Italien, var ca 200 tjeckoslovakiska medborgare.

Vid utgången av november hade 860 av flyktingarna förts över till Sverige. Vid samma tidpunkt fanns 655 av dessa flyktingar kvar i mottagningsförläggningarna. Sistnämnda flyktingar har nästan genomgående anlänt till Sverige under oktober och november månader. Bland samtliga uttagna flyktingar finns drygt 50 personer som behöver vård i någon form.

I detta sammanhang bör anmälas för riksdagen att förevarande anslag — efter beslut av Kungl. Maj:t den 13 september 1968 — anlitas för bistånd åt tjeckoslovakiska medborgare som, utan att vara att betrakta som flyktingar, kommit till Sverige eller i samband med besök i landet stannat kvar här på grund av händelserna i hemlandet. Enligt beslutet får arbetsmarknadsstyrelsen ta hand om och bistå dessa personer på motsvarande sätt som gäller för flyktingar.

De speciella omständigheter som jag nu har nämnt kan väntas medföra

att kostnaderna under förevarande anslag kommer att överstiga anvisade medel.

Det är f. n. inte möjligt att bedöma i vilken omfattning kollektiv överföring av flyktingar till Sverige kan behöva ske i fortsättningen eller i vad mån åtgärder i övrigt som bekostas från anslaget behöver vidtas. Jag räknar för nästa budgetår därför endast med en anslagsökning som motsvarar löne- och prisomräkning samt lönekostnadspålägg. Därvid förutsätter jag att Kungl. Maj:t i enlighet med hittills tillämpade principer också i fortsättningen kan besluta om överföring av flyktingar samt om åtgärder i övrigt av det slag jag har berört i det föregående, även om kostnaderna skulle komma att bli större än det belopp som beräknas under anslaget.

Bidrag till hemresa för medellösa icke-nordbor som inte har kunnat få arbete i Sverige har utgått endast i ett fåtal fall under det senaste budgetåret. I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen anser jag att hemresekostnader bör kunna täckas även för sådana medellösa utlänningar som på grund av att de inte har arbetstillstånd vid inresan i landet inte kan få sina sysselsättningsmöjligheter prövade. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i ämnet.

För löne- och prisomräkning samt lönekostnadspålägg beräknar jag 0,3 milj. kr. Anslaget bör alltså föras upp med 6,3 (+ 0,3) milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Omhändertagande av flyktingar* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 6 300 000 kr.

B 13. Anpassningsåtgärder för invandrare

Under återopande av vad jag har anfört under punkten B 11 hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Anpassningsåtgärder för invandrare* för budgetåret 1969/70 beräkna ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

B 14. Arbetsdomstolen

1967/68 Utgift	362 117 ¹
1968/69 Anslag	404 000 ¹
1969/70 Förslag	510 000

¹ Anslagen Arbetsdomstolen: Avlöningar och Arbetsdomstolen: Omkostnader

Arbetsdomstolen tar upp och avgör mål rörande kollektivavtal samt andra mål enligt särskilda bestämmelser. Domstolen består av ordförande och åtta ledamöter.

	Beräknad ändring 1969/70		
	1968/69	Arbets- domstolen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	3	—	—
Övrig personal.....	3	—	—
	6	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän.....	182 000	+ 18 000	+ 7 500
<i>Lönekostnadspålägg</i>			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+ 44 000	+ 49 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....	—	+ 2 000	—
Arvoden och särskilda ersättningar.....	188 000	+ 4 000	+ 4 000
Lönekostnadspålägg.....	—	+ 24 000	+ 24 000
Sjukvård m. m.....	300	+ 1 000	+ 500
Reseersättningar.....	4 000	—	—
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler.....	—	+ 20 000	+ 20 000
b) Beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70.....	—	—	—
c) Bränsle, lyse, vatten.....	4 500	—	—
d) Övriga expenser.....	25 200	+ 1 000	+ 1 000
Publikationstryck.....	30 000	—	—
	434 000	+ 114 000	+ 106 000
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
Inkomster vid försäljning av publikationen »Arbetsdom- stolens domar».....	30 000	—	—
	404 000	+ 114 000	+ 106 000

Arbetsdomstolen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 104 000 kr., varav för lönekostnads-
pålägg och lokalhyror 90 000 kr.

2. För extra arbetskraft beräknas en ökning med 10 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t
föreslår riksdagen

att till *Arbetsdomstolen* för budgetåret 1969/70 anvisa ett
förslagsanslag av 510 000 kr.

B 15. Statens förlikningsmannaexpedition

1967/68 Utgift	231 395 ¹
1968/69 Anslag	450 000 ¹
1969/70 Förslag	520 000

¹ Anslagen Statens förlikningsmannaexpedition: Avlöningar och Statens förlikningsmanna-
expedition: Omkostnader.

Statens förlikningsmannaexpedition är central myndighet för det statliga
förlikningsväsendet.

	Beräknad ändring 1969/70		
		Statens förliknings- mannaexp.	Dep.chefen
	1968/69		
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	2	—	—
Övrig personal.....	3	—	—
	5	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän.....	205 000	—	+ 10 000
<i>Lönekostnadspålägg</i>			
a) Beräknat belopp för befintlig organisation.....	—	+ 46 000	+ 48 000
b) Beräknad ändring till budgetåret 1969/70.....		—	—
Arvoden och särskilda ersättningar.....	210 000	—	—
Sjukvård m. m.	200	—	—
Reseersättningar.....	22 800	—	—
<i>Expenser</i>			
a) Beräknade lokalhyror för nuvarande lokaler.....	—	+ 10 000	+ 10 000
b) Beräknad ändring av lokalhyror till budgetåret 1969/70.....		—	—
c) Bränsle, lyse, vatten.....	500	—	—
d) Övriga expenser för eget behov.....	8 500	+ 2 000	+ 2 000
e) Expenser för annat än eget behov.....	3 000	—	—
	450 000	+ 58 000	+ 70 000

Statens förlikningsmannaexpedition

Löne- och prisomräkning 58 000 kr., varav lönekostnadspålägg och lokalhyror 56 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens förlikningsmannaexpedition* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 520 000 kr.

B 16. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

1967/68 Utgift	11 170
1968/69 Anslag	9 000
1969/70 Förslag	9 000

Från anslaget bestrids utgifter för statens nämnd för arbetstagares uppfinningar. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 kr.

C. Regional utveckling

Inledning

Den lokaliseringspolitiska verksamheten bedrivs enligt riksdagens beslut år 1964 efter två huvudlinjer. Den ena av dessa innebär ett arbete med att förbättra den regionala samhällsplaneringen i avsikt att få till stånd en mera målmedveten och samordnad fördelning av utbyggnadsresurserna. Detta arbete har sin tyngdpunkt i länen. Metodutveckling och samordning sker inom inrikesdepartementet i nära anknytning till regional forsknings- och utredningsverksamhet. Innehållet i denna verksamhet är vidare än vad som vanligen avses med termen lokaliseringspolitik och synes riktigare kunna betecknas som regionalpolitik. Den andra huvudlinjen är det direkta lokaliseringsstödet i form av lån och bidrag till industriell verksamhet. Stödgivningen har karaktären av försöksverksamhet under en period av fem år.

Med hänsyn till de begränsade möjligheterna att med lokaliseringsstöd påverka utvecklingen i den rena glesbygden har särskild uppmärksamhet ägnats åt frågan om lämpliga åtgärder för att bemästra glesbygdsproblemen. Inom ramen för regionalpolitiken handläggs i inrikesdepartementet också ärenden angående kreditstöd till hantverk och småindustri.

Innan jag går in på frågan om anslag för den regionalpolitiska stödverksamheten under nästa budgetår vill jag lämna en redovisning av den regionala utvecklingsplanering som nyligen genomförts under beteckningen länsplanering 1967 samt ange vilka slutsatser den genomförda planeringen enligt min mening bör föranleda.

Länsplanering 1967

Länsplaneringens syfte och utformning

Genom beslut av 1964 års riksdag om riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik (prop. 1964: 185, BaU 48, rskr 408) angavs målet för lokaliseringspolitiken vara att främja en sådan lokalisering av näringslivet

1) att landets tillgångar av kapital och arbetskraft blir fullt utnyttjade och fördelade på ett sådant sätt att ett snabbt ekonomiskt framåtskridande främjas,

2) att det stigande välståndet fördelas på ett sådant sätt att människorna i olika delar av landet erbjuds en tillfredsställande social och kulturell service,

3) att strukturuomvandlingen och den ekonomiska expansionen sker i sådana former och i sådan takt att de enskilda individernas trygghet värnas,

4) att rikets försvar underlättas.

Medlen för att nå dessa mål skulle i huvudsak vara en aktivare samhällsplanering, rådgivning åt företag m. fl. om lokaliseringsbetingelserna i olika delar av landet samt ekonomiskt stöd vid industrilokalisering till områden med akuta omställningsproblem. I fråga om samhällsplaneringen uttalades att denna främst skulle inriktas på att skapa en effektiv samhällelig servicestruktur i form av skolor, sjukhus, vägar och övriga kommunikationer samt annan offentlig service. Samverkan borde ske mellan stat, kommun och näringsliv på ett sådant sätt att samlade insatser kunde åstadkommas på lämpliga orter. Konkreta planer och handlingsprogram borde utarbetas, i vilka bl. a. en avvägning av olika regionala intressen i fråga om samhällelig service och andra offentliga verksamheter skulle ske. Tyngdpunkten i denna planering och den härför behövliga utredningsverksamheten skulle ligga i länen.

Ansvar för verksamheten lades på länsstyrelserna som fick utökade utredningsresurser och förstärktes med ett särskilt planeringsråd som skulle delta i länsstyrelsens arbete med dessa frågor. Rådet har rådgivande befogenheter men dess uppfattning skall enligt riksdagens uttalande tillmätas särskild vikt.

För att den berörda planeringen skulle få erforderlig stadga och likformighet i alla län uppdrog Kungl. Maj:t i februari 1967 åt länsstyrelserna/planeringsråden att i enlighet med anvisningar som utarbetats inom inrikesdepartementet genomföra en försöksplanering med lokaliseringspolitisk inriktning. I dessa anvisningar framhölls bl. a. följande.

Planeringen skall syfta till att ge vägledning t. ex. i lokaliseringsfrågor och vid fördelning av resurser som ställs till länets förfogande såsom lånecramar för bostadsbyggande o. dyl. I första hand är planeringen avsedd att vara till ledning för den statliga verksamheten inom olika områden. Det är emellertid nödvändigt att denna planering också samordnas med den kommunala planeringen och de värderingar och målsättningar som denna är ett uttryck för. Ett system behöver därför tillskapas, där man genom ett fortlöpande samspel mellan kommunerna och länsstyrelsen/planeringsrådet gör det möjligt att formulera realistiska lokaliseringspolitiska handlingsprogram för olika län och länsdelar.

Ett huvudsyfte med länsplaneringen var att lägga grunden till en bättre samordning av de statliga länsorganens beslut om fördelning av utbyggnadsresurser mellan olika orter och regioner. F. n. saknas ofta en uttalad gemensam målsättning för sådana beslut av skilda länsorgan. De mer eller mindre bestämda föreställningar om en önskad regional utveckling som får antas ligga till grund för besluten utformas utan öppen debatt. Möjligheterna till påverkan från andra samhällsorgan, t. ex. kommuner, är därige-

nom otillfredsställande. Det har därför framstått som angeläget att söka utveckla ett system som ger bl. a. kommuner och näringsliv större möjligheter att medverka vid utstakandet av riktlinjer för fördelningen av utbyggnadsresurser mellan olika länsdelar. Detta syfte har i länsplanering 1967 tillgodosetts främst genom planeringsrådets direkta medverkan i planeringen men även därigenom att planeringen först utarbetats i en preliminär version som landstingens förvaltningsutskott och kommunblockens samarbetsnämnder m. fl. har fått yttra sig över.

Med undantag för storstadsområdena, där flera kommunblock betraktas som en regional enhet, har planeringen fått formen av en avvägning mellan kommunblocken, medan resursfördelningen inom blocken har betraktats som en kommunal angelägenhet.

Ändamålet med länsplaneringen var att nå fram till en regionalpolitisk målsättning, som kunde bli vägledande vid fördelningsbeslut av olika slag. För att målsättningen skulle tillgodose detta ändamål bedömdes det som lämpligt att ge den så konkret form som möjligt. I länsplanering 1967 har detta lösts så att länsstyrelsen/planeringsrådet har låtit sin målsättning komma till uttryck i vissa ramvärden för befolkningen i kommunblocken år 1980.

Enligt anvisningarna skulle länsstyrelsen/planeringsrådet som underlag för sina bedömningar ha tre huvudtyper av informationsunderlag.

1) En prognos, i det följande betecknad som »prognos 1», vilken räknats fram på grundval av vissa gemensamt för hela landet fixerade antaganden i fråga om befolknings- och näringslivsutveckling i kommunblocken fram till år 1980 och på enkla enhetliga utredningsmetoder. Syftet med detta prognosalternativ har främst varit att ge stadga åt redovisningssystemet och underlätta jämförelser mellan länen. På grund av sin uppbyggnad kan dock prognos 1 inte betraktas som mer än ett räkneexempel.

2) En prognos som anger länsstyrelsernas uppfattning om innebörden av rådande utvecklingstendenser i fråga om blockens framtida befolkning, sysselsättningsutveckling m. m. Några metodiska anvisningar för arbetet med detta alternativ gavs inte. Med hänsyn till verksamhetens försökskaraktär bedömdes det som riktigast att låta varje länsstyrelse använda de metoder som syntes lämpligast. Länsstyrelsernas prognos betecknas i fortsättningen »prognos 2».

3) Information om målsättningen för kommunernas planering. En fullständig redovisning härav är svår att åstadkomma. Av praktiska skäl rekommenderades att de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen skulle användas som främsta källa.

Syftet med prognosarbetet var att ge länsstyrelserna/planeringsråden ett underlag för att bedöma vilken utveckling i fråga om befolkning och sysselsättning i kommunblocken som kunde väntas fram till år 1980 under oförändrade förutsättningar i fråga om medlen för att påverka utveck-

lingen. Med utgångspunkt i denna bedömning hade länsstyrelsen/planeringsrådet därefter att formulera en *målsättning*, angiven i befolkningstal för varje kommunblock år 1980. Målsättningen skulle alltså ge **uttryck** för länsstyrelsens/planeringsrådets uppfattning huruvida den enligt prognoserna förutsebara utvecklingen är acceptabel från regionalpolitisk synpunkt eller ej. Om befolkningstalen i målsättningen avviker från de värden prognos 2 anger innebär detta med andra ord att länsstyrelsen/planeringsrådet har ansett det motiverat att korrigera den prognoserade utvecklingen. Det ligger i sakens natur att detta i många fall förutsätter särskilda åtgärder för att länka den näringsgeografiska utvecklingen i önskade banor.

Jämförbarheten mellan skilda län

Som framgått av det föregående fick länsstyrelserna fritt utforma prognos 2. Detta betyder — även om planeringsnivån i allmänhet är rimlig — att resultaten i de skilda länen inte är fullt jämförbara. Prognos 1 hade till syfte att motverka olägenheterna härav. Det har emellertid befunnits nödvändigt att något vidareutveckla detta prognosalternativ för att få ett mera tillfredsställande underlag för jämförelser mellan länen. Detta vidareutvecklade prognosalternativ har utarbetats inom inrikesdepartementets planeringssekretariat, varvid även de skilda länsresultaten har sammanställts och värderats. Alternativet benämnes i det följande »prognos 0». Även i sin vidareutvecklade version bör detta jämförelsealternativ betraktas som ett räkneexempel. Prognosen bygger bl. a. på följande antaganden om utvecklingen inom näringslivet.

För *jordbruket* är utgångspunkten lantbruksstyrelsens inventering av åkerarealens troliga omfattning år 1980. I fråga om *skogsbruket* har antagits att avverkningsen år 1980 skall bli lika med den beräknade avverkningsen per år under budgetåren 1956/57—1965/66 för Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. För Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län beräknas avverkningsen år 1980 komma att ligga 50 % över samt i övriga län 33 % över detta värde.

När det gäller *industrin* har länsstyrelsernas bedömningar, i brist på annan information, i allmänhet godtagits. Vissa justeringar har dock gjorts för sådana län i vilka prognos 2 grundats på uppgifter från 1960 års folkräkning. Justeringarna har i dessa fall gjorts med beaktande av folkräkningmaterialet för år 1965.

Eftersom länsstyrelsernas antaganden om industriutvecklingen inte är jämförbara blir prognos 0 också behäftad med brist på jämförbarhet. I vissa län, som i prognos 2 räknat med hög industritillväxt och förhållandevis svag utveckling inom servicesektorn, innebär prognos 0 i allmänhet ett accepterande av industritillväxten och en uppjustering av servicesysselsättningen, vilket resulterar i en betydligt högre befolkningssiffra för år 1980

i prognos 0 än i prognos 2, t. ex. i Jönköpings och Kalmar län. I dessa län synes prognos 2 ge en tillförlitligare bild av befolkningsutvecklingen än prognos 0, medan däremot prognos 0 synes ange en troligare näringsgrensfördelning.

Utvecklingen inom *byggnadsverksamheten* har gjorts beroende av den beräknade befolkningsutvecklingen i kommunblocken på ett sådant sätt att överensstämmelse i stort sett kommer att råda med långtidsutredningens resultat för riket.

Serviceverksamheterna har för varje kommunblock delats i två delar.

Den ena delen avser service som till sin omfattning helt eller huvudsakligen bestäms av befolkningens storlek i det egna blocket (t. ex. detaljhandel), medan den andra avser service som betjänar befolkning även utanför blocket (t. ex. kvalificerad sjukvård). Den förstnämnda typen av service har alltså i prognosen gjorts direkt beroende av den beräknade befolkningsutvecklingen, under det att den sistnämnda, som i fortsättningen betecknas autonom service, i huvudsak anpassats till långtidsutredningens antaganden.

När det slutligen gäller *yrkesverksamheten* hos befolkningen har antagits att det av långtidsutredningen antagna riksgenomsnittet för år 1980 skall gälla för män i samtliga kommunblock i riket. Kvinnornas yrkesverksamhetsgrad i block, där denna f. n. ligger under riksgenomsnittet, har antagits komma att närma sig detta värde för år 1980 med 5, 10 eller 15 års förse-ning beroende på avvikelsen från riksgenomsnittet år 1965. För kommunblock som redan i utgångsläget har legat över riksgenomsnittet har antagits stabilisering på en nivå som genomsnittligt innebär en mindre förändring per år än den som observerats mellan åren 1960 och 1965.

Resultat av länsplanering 1967

Befolkningsprognoser och befolkningsramvärden. Om folkmängden i de skilda länen förändras enligt de utvecklingstendenser i fråga om flyttningar, nativitet och dödlighet som har observerats för början av 1960-talet skulle den år 1980 tillsammans i riket uppgå till ca 8,7 milj. (tab. 1, prognos 1). Statistiska centralbyråns nyligen redovisade framräkning för riket (Statistiska Meddelanden Be 1968: 3) anger som trolig folkmängd år 1980 ca 8 570 000. Skillnaderna torde framför allt bero på att prognos 1 innefattar antaganden om samma årliga immigrationsöverskott som under perioden 1964—1966, vilket var större än de 10 000 per år som antagits i statistiska centralbyråns senaste framräkning.

Prognos 0, som har utarbetats i samband med analys och värdering av resultaten från länsplanering 1967, ger en folkmängd i riket år 1980 om 8 800 000.

Länsstyrelsens prognosalternativ (tab. 1 prognos 2), som i allmänhet utgår från bedömningar av den troliga framtida utvecklingen inom näringslivet,

Tabell 1. Folkmängdens storlek och förändringar i länen

Län	Totala befolkningen							Procentuell förändring per 5-årsperiod					
	Enl. folkräkningen		Prognos 1	Prognos 2	Komm. målsättn.	Länens målsättn.	Prognos 0		Prognos 1	Prognos 2	Komm. måls.	Länens målsättn.	Prognos 0
	1960	1965	1980	1980	1980	1980	1980	1960—65	1965—80	1965—80	1965—80	1965—80	1965—80
A+B	1 277 029	1 384 973	1 820 100	1 832 240	1 969 930	1 832 240	1 805 000	+8,45	+9,5	+9,8	+12,6	+9,8	+9,2
C	178 847	194 837	244 507	289 698	—	275 800	247 100	+8,94	+7,7	+14,2	—	+12,4	+8,3
D	212 939	226 511	266 472	265 214	276 362	276 600	248 100	+6,32	+5,7	+5,4	+6,9	+6,9	+3,1
E	361 524	369 020	399 818	425 770	449 246	457 700	419 800	+2,07	+2,6	+4,8	+6,7	+7,4	+4,4
F	288 530	299 036	324 168	332 840	348 000	344 200	364 600	+3,66	+2,6	+3,5	+5,2	+4,8	+6,8
G	153 214	158 695	169 056	181 751	—	181 751	184 800	+3,58	+2,1	+4,8	—	+4,8	+5,2
H	238 635	238 721	237 077	248 538	—	255 452	261 300	+0,04	+0,2	+1,3	—	+2,2	+3,1
I	54 322	53 751	51 930	50 660	—	56 000	47 000	—1,05	—1,2	—2,0	—	+1,3	—4,4
K	144 468	149 148	165 258	164 745	175 051	168 463	164 100	+3,24	+3,5	+3,2	+5,5	+4,1	+3,2
L	252 238	258 007	273 031	279 133	312 981	281 300	275 500	+2,29	+2,0	+2,6	+6,6	+2,9	+2,2
M	631 046	671 871	801 126	867 300	885 200	867 000	848 600	+6,47	+6,0	+8,9	+9,6	+8,9	+8,6
N	164 253	173 080	208 100	216 200	234 910	221 400	211 000	+5,37	+6,3	+7,7	+10,7	+8,5	+6,7
O	631 037	673 571	799 184	823 830	—	824 070	809 600	+6,74	+6,0	+6,9	—	+6,9	+6,3
P	364 103	378 959	404 363	427 787	—	438 600	424 800	+4,08	+2,2	+4,1	—	+5,0	+3,9
R	252 764	257 275	271 723	276 200	298 453	276 200	277 700	+1,79	+2,0	+2,2	+5,1	+2,2	+2,6
S	291 085	287 194	280 893	285 700	309 600	292 200	279 600	—1,34	—0,7	—0,2	+2,5	+0,6	—1,0
T	263 138	268 646	282 042	299 569	—	303 500	300 600	+2,09	+1,6	+3,8	—	+4,2	+3,8
U	230 311	247 121	297 798	298 753	—	301 210	285 200	+7,29	+5,7	+6,6	—	+6,9	+4,9
W	285 859	282 136	266 361	268 859	306 800	286 000	263 700	—1,30	—1,9	—1,6	+2,8	+0,4	—2,2
X	293 070	292 584	292 999	309 781	327 239	313 900	296 000	—0,17	+0,1	+2,0	+3,8	+2,4	+0,3
Y	285 620	277 328	257 820	274 700	291 431	286 000	256 500	—2,90	—2,4	—0,3	+1,7	+1,0	—2,6
Z	139 800	131 049	110 527	112 450	—	139 000	95 300	—6,26	—7,0	—4,9	—	+2,0	—10,0
AC	239 625	233 427	214 399	249 089	319 658	250 700	223 500	—2,59	—2,7	+2,2	+11,0	+2,2	—1,4
BD	261 672	259 484	258 186	193 500	—	258 500	208 500	—0,84	—0,2	—9,3	—	—0,1	—7,0
Hela riket	7 495 129	7 766 424	8 696 938	8 974 307	—	9 187 786	8 798 200	+3,62	+3,8	+4,9	—	+5,8	+4,3

antyder en folkmängd i riket år 1980 om ca 8 970 000. Skillnaden mellan prognos 1 och prognos 2 uppgår till 3,2 % (tab. 2).

Summan av de befolkningsramvärden som länsstyrelserna/planeringsråden föreslår som riktmärken för planeringen i länen uppgår till 9 180 000, ett värde som med ca 5,6 % överstiger prognos 1 och med ca 2,4 % prognos 2.

Skillnaderna mellan prognosalternativen liksom mellan prognoser och målsättning kan med hänsyn till länsplaneringens syfte betraktas som begränsade. Även om dessa skillnader sålunda är små om man ser till hela landet, kan de vara rätt betydande i en del län. Störst skillnad mellan prognoserna uppvisar Norrbottens, Uppsala och Västerbottens län i nu nämnd ordning. I det förstnämnda länet förutses en befolkningsutveckling som avviker kraftigt negativt från de observerade tendenserna åren 1960—1966 (prognos 1). I de bägge senare länen är denna avvikelse kraftigt positiv (tab. 2).

De befolkningsramvärden som länsstyrelsen/planeringsrådet anger i sin målsättning ligger i flertalet fall mycket nära prognos 2. I 16 län överensstämmer befolkningsramvärdena i målsättningen med de i prognos 2 be-

Tabell 2. Det relativa förhållandet mellan totalbefolkningens storlek i olika prognos- och målsättningsalternativ.

Län	Befolkning 1980			
	Prognos 1 = 100			Prognos 2 = 100
	Prognos 2	Målsättning	Prognos 0	Målsättning
A+B	100,7	100,7	99,2	100,0
C	118,4	112,8	101,1	95,2
D	99,5	103,8	93,1	104,3
E	106,5	114,5	105,0	107,5
F	102,7	106,2	112,5	103,4
G	107,5	107,5	109,3	100,0
H	104,9	107,8	110,2	102,8
I	97,6	107,8	90,6	110,5
K	99,7	101,9	99,3	102,3
L	102,2	103,0	100,9	100,8
M	108,2	108,2	105,9	100,0
N	103,9	106,4	101,4	102,4
O	103,1	103,1	101,3	100,0
P	105,8	108,5	105,1	102,5
R	101,6	101,6	102,2	100,0
S	101,7	104,0	99,5	102,3
T	106,2	107,4	106,6	101,1
U	102,0	102,9	97,4	100,8
W	100,9	107,4	99,0	106,4
X	105,7	107,1	101,0	101,3
Y	106,5	110,9	99,5	104,1
Z	101,5	125,8	86,2	123,9
AC	116,2	116,9	104,3	100,6
BD	74,9	100,1	80,8	133,6
Summa	103,2	105,6	101,2	102,4

räknade värdena eller avviker med högst 3 % från dessa. I fem län uppgår den korrigering som länsstyrelsen/planeringsrådet vill göra av befolkningstalen enligt prognos 2 till mer än 5 %, nämligen (med angivande av länen efter avtagande storlek på avvikelserna) Norrbottens, Jämtlands, Gotlands, Östergötlands och Kopparbergs län. Studerar man förhållandet mellan de båda prognoserna samt mellan prognos 2 och målsättningen i resp. län (fig. 1) kan följande konstateras.

I Kristianstads, Hallands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län innebär prognos 2 en snabbare tillväxt i de större kommunblocken eller en relativt sett kraftigare tillbakagång eller långsammare tillväxt i de mindre blocken än om utvecklingen skulle följa tendenserna i början av 1960-talet (prognos 1). I Södermanlands, Skaraborgs och Västernorrlands län är situationen omvänd, medan i Kalmar, Blekinge och Örebro län skillnaderna i utveckling mellan blocken enligt prognos 2 skulle bli mindre än vad utvecklingen under första hälften av detta decennium antyder. För återstående tolv län är det svårt att urskilja något speciellt mönster utom för Norrbottens län där utvecklingen är sämre enligt prognos 2 än enligt prognos 1 för samtliga kommunblock.

När det gäller förhållandet mellan prognos 2 och målsättningen är bilden i stort sett följande. I Jönköpings och Hallands län innebär den lokaliseringpolitiska målsättningen en koncentration av befolkningsökningen till de största blocken. I Östergötlands, Kristianstads, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län innebär målsättningen en utjämning av blockens utvecklingstakt jämfört med prognos 2. I Stockholms, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län innebär målsättningen att en utveckling enligt prognos 2 accepteras. I allmänhet innebär detta en fortsatt koncentration av befolkningen till större orter. Beträffande de återstående åtta länen har målsättningen i förhållande till prognos 2 inte någon bestämd karaktär. I fem av dessa län (Södermanlands, Blekinge, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län) innebär målsättningen en allmän uppjustering av prognos 2.

Den redovisade jämförelsen mellan de för skilda län observerade skillnaderna mellan prognos 1 och prognos 2 samt mellan sistnämnda prognos och målsättningen ger endast en ofullständig bild av tendensen i länsstyrelsernas/planeringsrådets regionalpolitiska intentioner. De allmänna iakttagelser som på detta sätt kan göras direkt på grundval av det redovisade siffermaterialet nyanseras i hög grad genom den av länsstyrelserna/planeringsråden redovisade motiveringen, vari målsättningens innebörd utvecklas närmare. Länsstyrelsernas/planeringsrådets målsättningsdiskussion återges i korthet i det följande.

Utvecklingen inom näringslivet. Jordbruk, skogsbruk och fiske m. m. I det siffermaterial som redovisas om jordbruket m. m. i

det följande har en korrigering skett så att uppgifterna över antalet förvärvsarbetsbetande i det egentliga jordbruket skall motsvara definitionerna i 1960 års folkräkning.

Under perioden 1960—1965 minskade antalet sysselsatta i jordbruk, skogsbruk och fiske från 447 000 till 354 000 (tab. 3).

Enligt långtidsutredningen (SOU 1966: 1) beräknades antalet sysselsatta under perioden 1965—1980 minska med ca 230 000 personer. I den reviderade långtidsutredningen har minskningen av sysselsättningen under perioden 1965—1970 antagits gå snabbare än vad som förutsågs i de ursprungliga bedömningarna. Om den antagna snabbare minskningstakten 1965—1970 skulle bli bestående även under 1970-talet skulle sysselsättningen i näringsgrenen år 1980 inte omfatta mer än ca 110 000 personer.

Prognos 2 i länsplaneringen anger att sysselsättningen år 1980 skulle uppgå till 156 300 personer. Enligt prognos 0 slutligen skulle näringsgrenen år 1980 sysselsätta 131 200 personer. Denna prognos ligger nära den oreviderade långtidsutredningens resultat.

Vid en jämförelse mellan prognosresultaten i de skilda länen finner man att en långsammare minskning under perioden 1965—1980 än under åren 1960—1965 förutses endast i Kalmar och Jämtlands län. I Uppsala, Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Skaraborgs, Kopparbergs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län sammanfaller den enligt prognos 2 förutsedda minskningstakten i det närmaste med minskningstakten åren 1960—1965. I övriga län antas minskningstakten efter år 1965 bli högre än tidigare. Den riksgenomsnittliga minskningstakten per 5-årsperiod skulle därför stiga från ca 21 % åren 1960—1965 till 24 % perioden 1965—1980. Det kan tilläggas att — bortsett från två extremvärden i prognosen — spridningen kring den riksgenomsnittliga minskningstakten inte är större 1965—1980 än 1960—1965.

Med undantag för Kristianstads, Värmlands och Västmanlands län förutser prognos 0 i samtliga fall en kraftigare nedgång i sysselsättningen än prognos 2. Enligt prognos 0 skulle den största sysselsättningsminskningen inträffa i Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. Minskningen per femårsperiod skulle i dessa län överstiga 30 %.

Om det egentliga jordbruket och skogsbruket åtskiljes, finner man att utvecklingen enligt prognoserna 2 och 0 är ganska samstämmiga, när det gäller det egentliga jordbruket. Enligt de båda prognoserna väntas minskningar i sysselsättningen under hela perioden 1965—1980 på ca 62 % resp. ca 68 %. När det gäller skogsbruket skiljer sig prognoserna mer. Prognos 2 förutser en minskning med ca 35 % medan prognos 0 anger en minskning med ca 48 %.

I kolumnerna 9—12 i tab. 3 har angivits länens andel av den i hela riket sysselsatta arbetskraften i jordbrukssektorn. En jämförelse mellan prog-

Tabell 3. Förvärsarbetande inom jordbruk, skogsbruk och fiske.

Län	Antal förvärsarbetande				Proc. förändring per 5-årsperiod			Riksandelen av jordbrukssysselsättning			
	Folkräkningen		Prognos 2	Prognos 0	Folkräkn.	Prognos 2	Prognos 0	Folkräkningen		Prognos 2	Prognos 0
	1960	1965	1980	1980	1960—65	1965—80	1965—80	1960	1965	1980	1980
A+B.....	16 122	12 840	5 095	3 600	—20,36	—26,3	—34,6	3,61	3,62	3,26	2,74
C.....	12 196	9 530	4 212	4 000	—21,86	—23,8	—24,8	2,73	2,69	2,69	3,08
D.....	11 429	9 009	3 862	3 500	—21,17	—24,6	—27,1	2,56	2,54	2,47	2,66
E.....	21 401	16 428	7 651	6 600	—23,24	—22,5	—26,2	4,79	4,64	4,89	5,03
F.....	19 701	15 593	6 447	5 200	—20,85	—25,7	—30,9	4,40	4,40	4,12	3,96
G.....	15 244	12 030	4 619	4 100	—21,08	—27,3	—30,3	3,41	3,40	2,95	3,11
H.....	20 801	16 628	10 177	6 900	—20,06	—15,1	—25,5	4,65	4,69	6,51	5,24
I.....	7 594	6 213	3 260	2 500	—18,19	—19,3	—26,0	1,70	1,75	2,09	1,92
K.....	9 668	7 781	3 402	3 300	—19,52	—24,1	—24,7	2,16	2,20	2,18	2,53
L.....	26 219	20 926	7 312	9 000	—20,19	—29,6	—24,4	5,87	5,91	4,68	6,89
M.....	33 688	26 985	13 636	10 700	—19,90	—20,3	—26,5	7,54	7,62	8,72	8,17
N.....	16 392	13 985	6 875	6 000	—14,68	—21,1	—24,4	3,67	3,95	4,40	4,61
O.....	18 053	15 149	6 889	6 300	—16,09	—23,1	—25,4	4,04	4,28	4,41	4,79
P.....	24 566	20 297	7 569	7 100	—17,38	—28,0	—29,5	5,50	5,73	4,84	5,42
R.....	25 653	20 913	10 390	9 200	—18,48	—20,8	—23,9	5,74	5,90	6,65	7,03
S.....	25 330	19 200	5 024	5 400	—24,20	—36,0	—34,7	5,67	5,42	3,21	4,08
T.....	13 503	10 697	4 421	4 400	—20,78	—25,5	—25,8	3,02	3,02	2,83	3,33
U.....	10 583	8 576	3 488	3 800	—18,96	—25,9	—24,1	2,37	2,42	2,23	2,86
W.....	19 213	15 053	7 162	4 400	—21,65	—21,9	—33,8	4,30	4,25	4,58	3,33
X.....	19 544	15 245	6 064	5 000	—22,00	—26,4	—30,9	4,37	4,30	3,88	3,83
Y.....	19 502	15 089	6 612	4 900	—22,63	—24,1	—31,2	4,36	4,26	4,23	3,75
Z.....	17 707	13 707	7 236	4 200	—22,59	—19,2	—32,6	3,96	3,87	4,63	3,19
AC.....	24 001	18 397	8 500	6 000	—23,35	—22,7	—31,1	5,37	5,19	5,44	4,59
BD.....	18 842	14 093	6 437	5 100	—25,20	—23,0	—28,8	4,22	3,98	4,12	3,88
Hela riket.....	446 952	354 364	156 340	131 200	—20,72	—23,8	—28,2	100,00	100,00	100,00	100,00

nos 2 och prognos 0 visar att — med undantag för de nordligaste länen — bedömningarna av tendenserna i jordbrukets regionala omfördelning är ganska samstämmiga.

I n d u s t r i. Enligt prognos 2 kommer sysselsättningen inom industrin att öka med drygt 12 % för hela perioden 1960—1980. Ökningen antas ske relativt jämnt fördelad i tiden med ca 7 % under 1960-talet och 5 % under 1970-talet.

Långtidsutredningens bedömningar anger för samma tidsperiod en motsvarande tillväxt men till skillnad från länsprognoserna beräknas hela expansionen vara koncentrerad till 1960-talet.

En antydan om rimligheten i prognos 2 fram till år 1970 ger den faktiska utvecklingen åren 1960—1965 och den reviderade långtidsutredningen. Enligt industristatistiken ökade sysselsättningen under första hälften av 1960-talet med ca 8 %. Den reviderade långtidsutredningen kalkylerar med en nedgång på 2,5 % mellan 1965 och 1970. Totalt skulle i så fall en ökning med ca 6 % komma att ske under 1960-talet vilket alltså ganska väl stämmer med tillväxten enligt prognos 2.

Sysselsättningsminskningen inom industrin uppgick mellan åren 1965 och 1967 i genomsnitt till 2,5 % per år (SOU 1968: 24). Industristatistiken för åren 1965—1966 visar betydande regionala olikheter i utvecklingen. I samtliga fem norrlandslän skedde en ökning av antalet industrisysselsatta. Minskningen hänför sig i första hand till storstadslänen.

Som framgår av tab. 4 skulle tillväxttakten för riket som helhet successivt avta enligt prognos 2. Under första hälften av 1960-talet var den faktiska ökningen 7,8 %. Ökningen beräknas under andra hälften av 1960-talet bli reducerad till 4,8 % för att under 1970-talet uppgå till endast 2,4 % i genomsnitt per femårsperiod.

De betydande regionala skillnader som industriutvecklingen uppvisade åren 1960—1965 kommer enligt prognos 2 inte att prägla den fortsatta utvecklingen. Detta framgår av att variationsbredden i industrins regionala förändringstakt krymper under 1970-talet jämfört med 1960-talet. För 1970-talet är det endast fem län (Jönköpings, Kronobergs, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län) som redovisar en industrikalkyl, som markant avviker från den genomsnittliga för riket.

Av de län som hade snabb tillväxt åren 1960—1965 kalkylerar samtliga utom Södermanlands län med en fortsatt snabb expansion fram till år 1970. I de nyssnämnda fem länen förutses den höga tillväxttakten bestå även under 1970-talet. För Gotlands del är ökningen helt koncentrerad till första hälften av prognosperioden.

Samtliga storstadslän räknar med uppgång av industrisysselsättningen. Kraftigast skulle ökningen bli i Göteborgs och Bohus län. För Stockholms läns del ligger den beräknade ökningen under den riksgenomsnittliga vilket var fallet även åren 1960—1965. En mellanställning intar Malmöhus

Tabell 4. Förvärsarbetande inom industri.

	Antal förv.arbetande enligt			Proc.förändring per 5-årsperiod			Riksandelen av ind.sysselsättning		
	FoB ¹		Prognos 2	Industri-stat.	Prognos 2		Industri-statistiken		Prognos 2
	1965	1970	1980		1965—70	1970—80	1960	1965	1980
				1960—65					
A+B.....	163 606	167 840	172 345	+ 3,5	+ 2,6	+ 1,3	14,21	13,74	13,52
C.....	22 311	23 882	25 749	+ 14,2	+ 7,0	+ 3,2	1,95	1,95	2,02
D.....	42 413	42 873	43 819	+ 14,3	+ 1,1	+ 1,1	3,84	4,03	3,44
E.....	64 600	67 569	72 710	+ 10,1	+ 4,6	+ 3,7	5,74	5,84	5,71
F.....	57 468	61 390	69 050	+ 10,9	+ 6,8	+ 6,1	4,83	5,01	5,42
G.....	25 952	29 946	33 126	+ 16,0	+ 15,2	+ 5,2	2,22	2,42	2,60
H.....	36 765	40 427	42 585	+ 11,9	+ 10,0	+ 2,6	3,02	3,14	3,34
I.....	4 291	5 260	5 250	+ 14,0	+ 22,4	0,0	0,24	0,31	0,41
K.....	24 806	26 145	25 863	+ 7,3	+ 5,4	— 0,5	2,26	2,25	2,03
L.....	38 788	42 212	43 653	+ 20,3	+ 8,8	+ 1,7	2,81	3,19	3,43
M.....	105 873	113 470	116 000	+ 6,7	+ 7,2	+ 1,1	9,35	9,27	9,11
N.....	24 438	27 380	31 320	+ 17,6	+ 12,0	+ 7,0	1,79	2,00	2,46
O.....	102 707	111 392	123 517	+ 7,5	+ 8,5	+ 5,3	8,92	8,89	9,70
P.....	80 484	85 721	85 721	+ 6,3	+ 6,5	0,0	7,06	7,01	6,73
R.....	38 927	41 295	45 516	+ 6,1	+ 5,0	+ 5,0	3,12	3,37	3,57
S.....	43 126	43 373	43 888	+ 0,6	+ 0,6	+ 0,6	3,95	3,67	3,45
T.....	50 327	48 688	48 439	+ 2,3	— 3,3	— 0,3	4,80	4,51	3,80
U.....	50 326	53 876	58 236	+ 6,2	+ 7,1	+ 4,0	4,80	4,67	4,57
W.....	45 492	44 380	42 290	+ 1,4	— 2,4	— 2,4	4,18	3,92	3,32
X.....	46 411	46 845	48 928	+ 7,1	+ 0,9	+ 2,3	4,09	4,03	3,84
Y.....	35 509	32 389	33 227	+ 4,5	— 8,8	+ 1,3	2,81	2,72	2,61
Z.....	7 505	7 601	7 310	+ 8,7	+ 1,3	— 1,9	0,44	0,45	0,57
AC.....	21 818	26 282	32 195	+ 10,0	+ 20,5	+ 10,7	1,65	1,73	2,53
BD.....	23 711	23 524	23 154	— 1,7	— 0,8	— 1,6	2,04	1,88	1,82
Hela riket	1 157 654	1 213 760	1 273 891	+ 7,8	+ 4,8	+ 2,4	100,00	100,00	100,00

¹ FoB = Folk- och bostadsräkningen.

län, vars prognos anger en utveckling i nära anslutning till den riksgenomsnittliga.

I endast fem län (Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län) förutses en nedgång i industrisysselsättningen mellan åren 1965 och 1980.

Om utvecklingen skulle följa länsprognoserna skulle omfördelningar och förskjutningar av den framtida industrisysselsättningen komma att ske både mellan och inom länen.

I 12 län däribland storstadslänen minskade andelen av rikets industrisysselsatta under perioden 1960—1965 medan omfördelningsvinster tillföll 11 län (tab. 4 kolumnerna 8—10). I Uppsala län var andelen oförändrad. Bland vinstlänen märks främst Kristianstads (+ 0,38), Skaraborgs (+ 0,25), Hallands (+ 0,21) och Kronobergs län (+ 0,20). Bland de län som förlorade position märks Stockholms (— 0,47), Örebro (— 0,29), Värmlands (— 0,28) och Kopparbergs (— 0,26) län. Som exempel kan nämnas att Stockholms läns förlustandel motsvarade ca 5 500 industrisysselsatta.

För perioden 1965—1980 är omfördelningsmönstret i princip detsamma. Endast för Södermanlands, Östergötlands samt Göteborgs och Bohus län anger prognoserna en annan bild. De högsta omfördelningsvinsterna kommer enligt beräkningarna att tillfalla Göteborgs och Bohus (+ 0,81), Västerbottens (+ 0,80), Hallands (+ 0,46) samt Jönköpings (+ 0,41) län. Bland för-lustlänerna märks främst Örebro (− 0,71), Kopparbergs (− 0,60), Älvsborgs (− 0,28), Malmöhus (− 0,24) samt Stockholms (− 0,22) län.

Följden av de antagna omfördelningarna blir en smärre förskjutning av industrins tyngdpunkt mot Smålandslänen, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län.

Vad gäller förhållandena inom länen kännetecknas prognoserna för Göta- och Svealandslänen av ökad spridning av de industrisysselsatta. Undantag är Göteborgs och Bohus samt Kronobergs län i vilka prognoserna pekar mot stark koncentration till den största orten i resp. län. Utmärkande för Norrlandslänen är en koncentration av industrin till ett fåtal kommunblock.

B y g g n a d s v e r k s a m h e t. I hela riket uppgick antalet förvärvsarbetande inom byggnadsverksamheten år 1965 till 330 000 eller 9,4 % av totala antalet sysselsatta. Enligt den reviderade långtidsutredningen skulle antalet förvärvsarbetande inom byggnadsverksamheten i hela riket bli oförändrat under perioden 1965—1970. Samtidigt väntas det totala antalet förvärvsarbetande i riket öka med ca 1,5 %. Andelen förvärvsarbetande inom byggnadsverksamhet skulle därför bli 9,3 % år 1970. Långtidsutredningens prognos för år 1980 har inte reviderats, men det torde vara en rimlig bedömning att antalet förvärvsarbetande i branschen blir i stort sett oförändrat även mellan åren 1970 och 1980. Totala antalet förvärvsarbetande väntas emellertid öka under samma tid varför andelen sysselsatta inom byggnadsbranschen skulle minska något eller till 9,1 %.

En sammanräkning av det enligt prognos 2 förutsedda antalet sysselsatta inom byggnadsverksamhet ger för år 1980 ca 382 000 förvärvsarbetande, vilket innebär 9,8 % av de sysselsatta (tab. 5). Motsvarande siffror för år 1980 enligt prognos 0 är 342 000, vilket motsvarar en andel av 9,3 % av de förvärvsarbetande enligt denna prognos.

Om man jämför den för skilda län förutsedda andelen förvärvsarbetande inom byggnadsverksamhet år 1980, finner man att variationerna mellan länen är avsevärt större än år 1965. Orsakerna till den större spridningen kan vara flera, men man kan anta att den speglar såväl en betydande osäkerhet om byggnadsverksamhetens framtida utveckling som metodiska olikheter.

Bland de metoder som kommit till användning vid beräkningen av antalet förvärvsarbetande inom byggnadsverksamheten dominerar de som på ett eller annat sätt anknyter till den oreviderade långtidsutredningen. Vanligen anknyter prognos 2 till den av långtidsutredningen beräknade trendmässiga utvecklingen eller till den ram som det av utredningen beräknade totala

Procentuella förändringen i kommun-
blockens befolkning mellan 1960 och
1980.

Beräkningar enligt prognosalternativ 2. Streckade
ytor markerar block i vilka målsättningen innebär
en minst 7 procentenheter gynnsammare
förändring.

- + 20 < x
- + 10 < x <= 20
- 10 < x <= 10
- 20 < x <= -10
- 20 > x

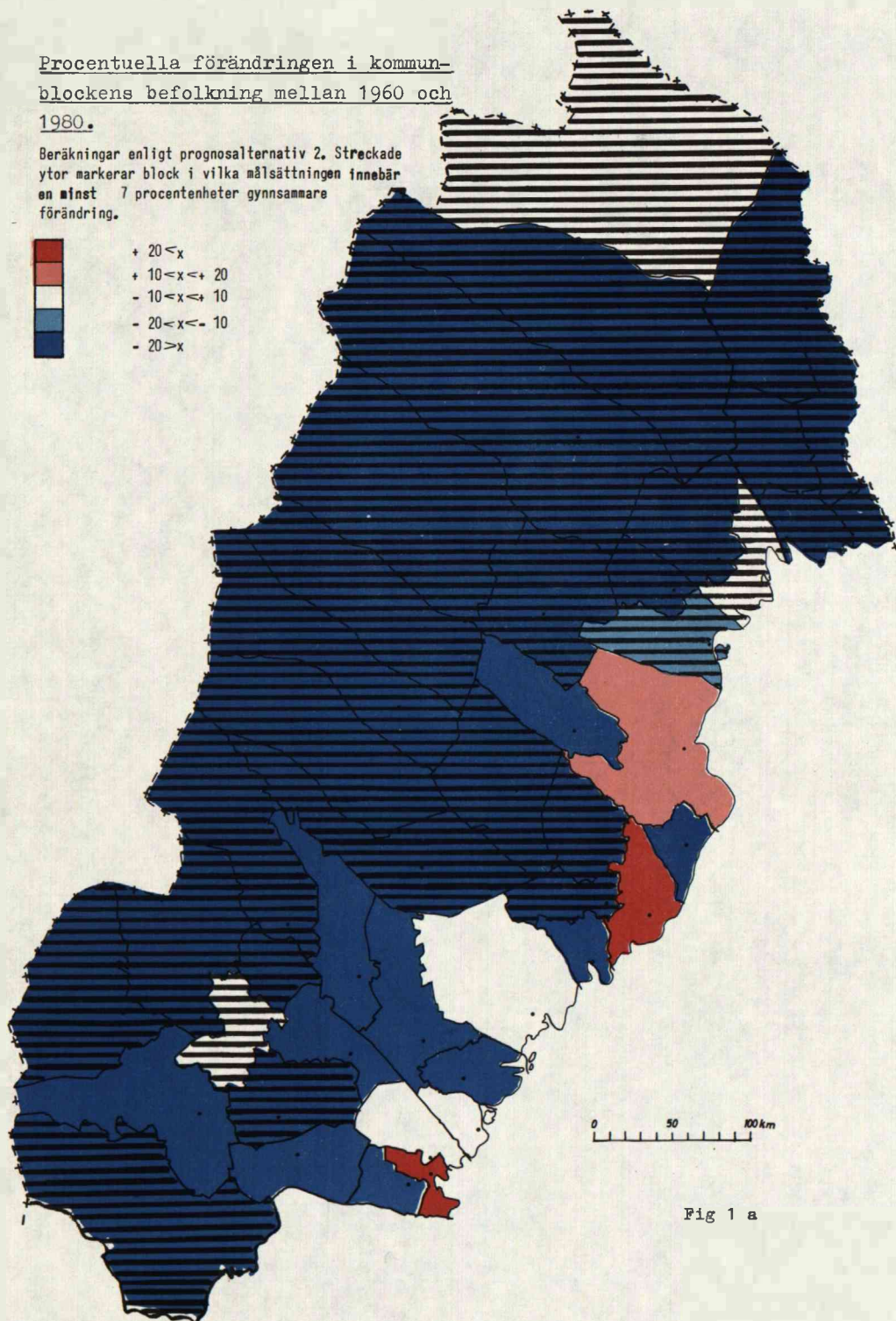

Fig 1 a

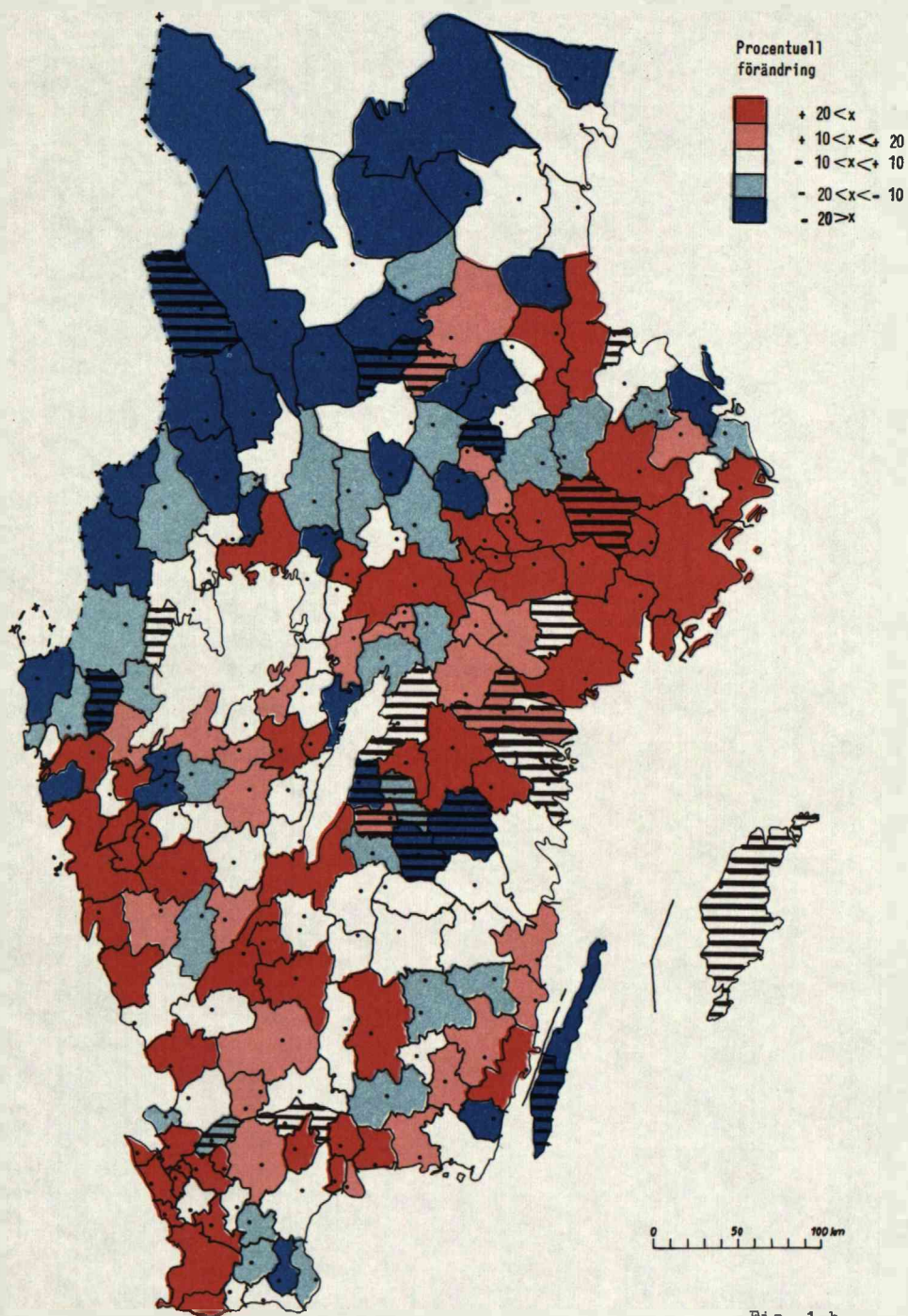

Fig 1 b

Tabell 5. Förvärvsarbetande inom byggnads- och anläggningsverksamhet.

	Antal förvärvsarbetande				Proc. förändring per 5-årsperiod		
	Folkräkningen		Prognos 2	Prognos 0	Folkräkn.	Prognos 2	Prognos 0
	1960	1965	1980	1980	1960—65	1965—80	1965—80
A+B.....	51 126	60 199	78 220	69 700	+ 17,75	+ 9,1	+ 5,0
C.....	7 597	9 496	15 228	10 300	+ 25,00	+ 17,0	+ 2,7
D.....	8 108	9 658	11 963	10 100	+ 19,12	+ 7,4	+ 1,6
E.....	12 597	14 160	15 000	15 700	+ 12,41	+ 2,0	+ 3,5
F.....	9 482	10 620	12 860	12 700	+ 12 00	+ 6,6	+ 6,3
G.....	5 227	6 481	7 528	7 200	+ 23,99	+ 5,1	+ 3,5
H.....	8 334	9 129	8 415	9 400	+ 9,54	— 2,7	+ 1,0
I.....	1 631	2 154	2 350	1 800	+ 32,07	+ 2,9	— 7,0
K.....	4 887	5 995	6 518	6 200	+ 22,67	+ 2,9	+ 1,0
L.....	8 698	10 601	12 862	10 500	+ 21,88	+ 6,6	— 0,3
M.....	22 174	28 208	36 180	34 800	+ 27,21	+ 8,6	+ 7,2
N.....	6 264	7 520	11 710	9 600	+ 20,05	+ 16,0	+ 8,7
O.....	23 542	29 555	40 955	34 800	+ 25,54	+ 11,5	+ 5,6
P.....	12 032	14 629	17 209	15 300	+ 21,58	+ 5,6	+ 1,6
R.....	8 254	9 372	10 704	9 700	+ 13,54	+ 4,5	+ 1,3
S.....	11 478	11 589	11 335	10 200	+ 1,00	— 0,7	— 4,4
T.....	10 086	10 904	11 960	12 100	+ 8,11	+ 3,1	+ 3,4
U.....	8 574	10 517	14 238	11 200	+ 22,66	+ 10,6	+ 2,0
W.....	13 193	12 350	10 720	9 700	— 6,39	— 4,6	— 8,0
X.....	11 455	12 090	10 326	11 100	+ 5,54	— 5,6	— 2,9
Y.....	14 111	13 407	13 216	9 900	— 4,99	— 0,5	— 9,9
Z.....	7 552	7 095	5 230	3 500	— 6,05	— 9,6	— 21,0
AC.....	13 558	10 559	11 907	8 400	— 22,12	+ 4,1	— 7,2
BD.....	15 033	13 990	5 692	8 300	— 6,94	— 25,9	— 15,8
Summa	294 993	330 278	382 326	342 200	+ 11,96	+ 5,0	+ 1,1

antalet förvärvsarbetande i branschen utgör. Flera länsprognoser bygger emellertid på självständiga beräkningar eller på enkäter utförda inom länet. I de självständiga beräkningarna anknyts vanligen byggnadsverksamhetens utveckling till den förväntade utvecklingen inom näringslivet i övrigt.

Service. Antalet servicesysselsatta i hela riket skulle enligt prognos 2 komma att öka med 55 % mellan åren 1960 och 1980. Långtidsutredningen kalkylerar för motsvarande period med 50 % ökning. Att prognoserna ligger så nära varandra förklaras av att de flesta länen har antagit en utveckling som ligger i linje med långtidsutredningens bedömningar.

I samtliga län utom Norrbottens och Jämtlands län förutses en uppgång i antalet servicesysselsatta. Den största relativa ökningen (över 70 %) väntas i Uppsala, Kronobergs, Malmöhus och Västmanlands län i nu nämnd ordning. I Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Örebro län ligger avvikelsen för prognos 2 i förhållande till riksgenomsnittet inom eller mycket nära intervallet ± 10 %. De återstående länen bedömnas kännetecknas av en jämförelsevis moderat tillväxt.

Förklaringen till dessa skillnader ligger bl. a. i olikheter i den förutsedda

regionala befolkningsutvecklingen, vilken förutsättes påverka basen för serviceverksamheterna.

År 1960 var i riket som helhet 180 personer per 1 000 invånare verksamma i serviceverksamheter och enligt långtidsutredningen ökar antalet till 229 servicesysselsatta per 1 000 invånare år 1980. Länsprognoserna sammantagna kalkylerar med 233 personer per 1 000 invånare år 1980 (tab. 6).

Mellan länen föreligger stora skillnader. År 1960 var det endast Stockholms, Malmöhus och Göteborgs och Bohus län som hade sysselsättningsandelar överstigande den genomsnittliga för riket. De övriga länen låg på betydligt lägre nivåer.

Enligt prognos 2 förutses andelen sysselsatta inom servicebranscherna i de flesta länen öka i ungefär samma takt. Jämfört med långtidsutredningen antas en snabbare tillväxt i Östergötlands, Kronobergs, Malmöhus och Västernorrlands län. En långsammare ökning väntas i Uppsala, Jönköpings, Kalmar, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län. De återstående länen kalkylerar med en utveckling som ligger nära långtidsutredningen.

Variationerna i servicenivån utgångsåret 1965 och olikheterna i serviceprognoserna förklaras bl. a. av befolkningsutvecklingen och den eftersläpning som ofta råder i fråga om servicenäringarnas anpassning till ett visst befolkningsunderlag. I expansiva regioner tenderar denna eftersläpning att resultera i en underdimensionerad service, medan resultatet i minskningsregioner ofta blir en överdimensionerad serviceapparat. Av vikt är också att vissa län i utgångsläget har en betydande del av servicesysselsättningen koncentrerad till ett fåtal kommunblock eller väntas få detta enligt prognoserna.

I många län har antagandena i prognos 2 grundats på långtidsutredningen, vilket resulterat i en konservering av blockens inbördes relationer i fråga om andelen servicesysselsatta. Detta strider mot de tendenser som nu råder. Enligt dessa förefaller servicetillväxten bli störst i de folkrikaste kommunblocken.

Prognos 0 anger för perioden 1960—1980 en ökning av antalet servicesysselsatta med 45 %. Jämfört med prognos 2 och långtidsutredningen innebär detta en något långsammare tillväxt. Att prognos 0 ligger på en lägre nivå beror dels på prognosens uppbyggnad, dels på antagandena. En betydande del av servicesysselsättningen förutsättes bli en direkt konsekvens av vad som händer i de primära verksamheterna (industri, autonom service, jordbruk m. m.). Prognosantagandena har formulerats på ett sådant sätt att de skall beakta den tröghet som kan iakttas när det gäller serviceverksamheternas anpassning till förändring i befolkningsunderlaget.

Prognos 0 antyder för de flesta länen en lägre ökningstakt än prognos 2. I endast tre län (Jönköpings, Kalmar och Norrbottens län) ger beräkningarna för prognos 0 en högre servicesysselsättning. Prognos 0 antyder en lägre servicetillväxt speciellt i Uppsala, Västernorrlands och Jämtlands

Tabell 6. Förvärsarbetande inom serviceverksamheter.

Län	Antal förvärsarbetande				Proc. förändring per 5-årsperiod			Förvärsarb. i promille av totalbefolkningen		
	Folkräkningen		Prognos 2	Prognos 0	Folkräkn.	Prognos 2	Prognos 0	Folkräkn.	Prognos 2	Prognos 0
	1960	1965	1980	1980	1960—65	1965—80	1965—80	1965	1980	1980
A+B.....	358 797	419 307	609 525	576 500	+16,86	+13,3	+11,2	303	333	319
C.....	31 616	39 587	76 060	59 300	+25,21	+24,3	+14,4	203	263	240
D.....	30 667	37 367	51 136	44 100	+21,85	+13,6	+ 5,7	165	193	178
E.....	54 728	62 905	90 030	78 200	+14,94	+12,7	+ 7,5	170	211	186
F.....	40 628	46 796	57 060	64 200	+15,18	+ 6,7	+11,1	156	171	176
G.....	20 291	23 925	37 116	31 600	+17,91	+15,8	+ 9,7	151	204	171
H.....	32 808	36 014	38 585	43 600	+ 9,77	+ 2,3	+ 6,5	151	155	167
I.....	9 127	9 667	10 200	9 300	+ 5,92	+ 1,8	— 1,3	180	201	197
K.....	22 517	25 270	32 584	29 400	+12,23	+ 8,9	+ 5,2	169	198	179
L.....	37 473	42 401	53 715	48 200	+13,15	+ 8,2	+ 4,4	164	192	175
M.....	124 095	148 540	219 300	202 600	+19,70	+13,9	+10,9	221	253	239
N.....	24 525	29 260	43 630	40 900	+19,31	+14,3	+11,8	169	202	200
O.....	131 604	155 198	198 019	186 800	+17,93	+ 8,5	+ 6,4	230	240	231
P.....	51 578	59 619	81 604	74 800	+15,59	+11,0	+ 7,9	157	191	173
R.....	34 157	39 213	49 700	45 600	+14,80	+ 8,2	+ 5,2	152	180	164
S.....	42 157	45 700	52 997	50 100	+ 8,40	+ 5,1	+ 3,2	159	185	179
T.....	38 471	44 813	59 251	57 600	+16,50	+ 9,8	+ 8,7	167	198	192
U.....	30 876	38 036	53 754	47 100	+23,19	+12,2	+ 7,4	154	180	165
W.....	39 749	43 698	51 426	47 100	+ 9,93	+ 5,6	+ 2,5	155	191	179
X.....	43 851	48 014	59 637	51 200	+ 9,49	+ 7,5	+ 2,2	164	193	173
Y.....	47 308	51 576	63 594	53 500	+ 9,02	+ 7,2	+ 1,2	186	232	208
Z.....	23 054	23 782	23 560	19 500	+ 3,16	— 0,3	— 6,4	181	210	205
AC.....	34 623	39 268	43 650	42 800	+13,42	+ 3,6	+ 2,9	168	173	191
BD.....	41 563	46 244	36 080	42 800	+11,25	— 7,9	— 2,5	178	186	205
Hela riket.....	1 346 263	1 556 200	2 092 213	1 946 900	+15,59	+10,4	+ 7,8	200	233	221

län. Med tanke på den stelhet som serviceapparaten hittills har uppvisat vid anpassning till ändrade förhållanden är det troligt att prognos 0 har underskattat servicesysselsättningens omfattning i vissa glesbygdslän, särskilt Jämtlands län.

På kommunblocksnivå kännetecknas prognos 0 framför allt av att de stora och medelstora blockens ställning som servicecentra har stärkts i förhållande till de mindre.

Arbetskraftsbalans

Enligt den reviderade långtidsutredningens beräkningar kommer den tillgängliga arbetskraften år 1980 att uppgå till ca 3 538 000 personer för hela riket. Om man applicerar de antaganden om förvärvsfrekvensen som ligger till grund för prognos 2 på en befolkningsframskrivning utan flyttningsantaganden blir resultatet en arbetskraftstillgång som ligger ca 154 000 personer över långtidsutredningens värde. Skillnaden beror i huvudsak på att man i bl. a. Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus, Älvsborgs samt Väster-norrlands län har antagit en kraftig ökning av den kvinnliga yrkesintensiteten.

Gör man motsvarande beräkning på grundval av den förvärvsfrekvens som antas i prognos 0 erhåller man ett arbetskraftsutbud år 1980 av ungefär samma storlek som enligt långtidsutredningens beräkning. Prognos 2 kalkylerar med högre förvärvstal än prognos 0 för samtliga län utom Värmlands och Norrbottens län.

Om man jämför här redovisade utbudsberäkningar med det arbetskraftsbehov som prognos 2 anger för år 1980 finner man att efterfrågan är större än vart och ett av utbudsalternativen. Avstämningen ger ett arbetskraftsunderskott på 247 000 om arbetskraftstillgångarna antas uppgå till det värde som erhålles vid en befolkningsframskrivning utan flyttningsantaganden och med samma förvärvsfrekvens som har förutsatts i prognos 2. Länsstyrelsernas/planeringsrådets regionalpolitiska målsättningar implicerar en ännu större arbetskraftsbrist nämligen 360 000 personer.

Arbetskraftsunderskottet har av allt att döma överskattats. Något immigrationsöverskott har inte inräknats på tillgångssidan och för överskottsområdena (oftast glesbygdsblock) har man kalkylerat med lägre förvärvsfrekvenser än som gäller för de områden där detta överskott rimligen kommer att sysselsättas.

I fig. 2 redovisas arbetskraftsbalansen länsvis (ackumulerade värden 1960—1980). För att jämförbarhet skall erhållas mellan de olika länen har vissa omräkningar av länsstyrelsernas beräkningar gjorts. För varje län redovisas ett diagram där den vänstra streckade stapeln visar situationen enligt prognos 2 och den högra stapeln de troliga förhållandena om befolkningen i resp. län år 1980 skall uppgå till de ramvärden som länsstyrelserna/planeringsråden anger i sina regionalpolitiska målsättningar. Staplar som pekar nedåt från den horisontella linjen anger arbetskraftsunderskott,

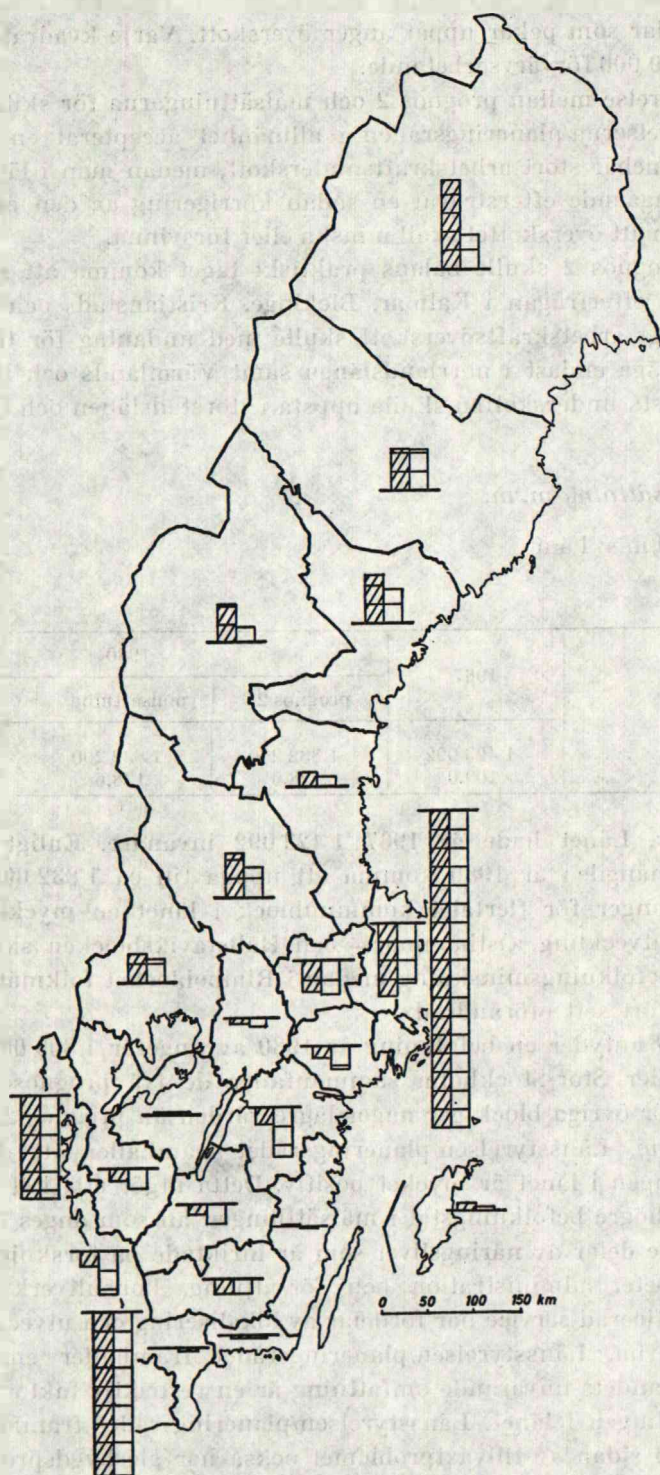

Fig. 2. Arbetskraftsbalans 1960—1980. Förklaring: se texten.

medan staplar som pekar uppåt anger överskott. Varje kvadrat i staplarna motsvarar 10 000 förvärvsarbete.

En jämförelse mellan prognos 2 och målsättningarna för skilda län visar att länsstyrelserna/planeringsråden i allmänhet accepterat en planeringsnivå som innebär stort arbetskraftsunderskott, medan man i län med överskott genomgående eftersträvat en sådan korrigering av den prognoserade utvecklingen att överskottet skall minska eller försvinna.

Enligt prognos 2 skulle balans praktiskt taget komma att råda mellan tillgång och efterfrågan i Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Skaraborgs län. Egentligt arbetskraftsöverskott skulle med undantag för Gotlands län komma i fråga endast i norrlandslänen samt Värmlands och Kopparbergs län. De största underskotten skulle uppstå i storstadslänen och Uppsala län.

Länens målsättning m. m.

Stockholms län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	1 423 092	1 832 200	1 832 200	1 805 000
Index.....	100,0	128,6	128,6	126,8

Prognoser. Länet hade år 1967 1 423 092 invånare. Enligt *prognos 2* skulle folkmängden år 1980 komma att uppgå till ca 1 832 000 invånare. Prognosen anger för flertalet kommunblock i länet en mycket gynnsam befolkningsutveckling. Östhammars- och Hallstaviksblocken skulle få vidkännas en befolkningsminskning medan i Rimboblocket folkmängden skulle förbli i stort sett oförändrad.

Prognos 0 antyder en befolkning år 1980 av ungefär 1 805 000 invånare. När det gäller Stor-Stockholm sammanfaller de två prognoserna medan prognos 0 för övriga block ger något lägre värden än prognos 2.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller att den spontana utvecklingen i länet är mycket positiv. Detta utgör ett skäl för att inte räkna med högre befolkningstal i målsättningen än som anges i prognos 2.

Särskilt de delar av näringslivet som är inriktade på forsknings- och utvecklingsarbete, administration och försäljning, konsultverksamhet och annan kvalificerad service har fördelar av lokalisering och utveckling i storstadsregionerna. Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller emellertid att bostadsbyggandets nuvarande omfattning är en restriktiv faktor för befolkningsutvecklingen i länet. Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller vidare att länet vid sidan av tillväxtproblemet också har glesbygdspromblem fram-

för allt i delar av Roslagen där stadsnäringarnas utveckling inte helt kunnat kompensera nedgången inom jordbruksnäringarna.

Yttranden. *Stockholms stad* framhåller att de bedömningar man utgår från i planeringen i huvudsak överensstämmer med vad som anges i prognos 2. Liknande synpunkter framförs av *Storstockholms planeringsnämnd*. *Södertäljeblocket* framhåller att prognos 2 är bäst ägnad att ligga till grund för fortsatta överväganden. *Hallstaviksblocket* och *landstingets förvaltningsutskott* har inga erinringar mot planeringens resultat och målsättning medan *Norrtälje-*, *Rimbo-* och *Östhammarsblocken* framhåller att länsplaneringen tydligen utgått från att den norra länsdelen främst skall bli bas för fritidsverksamheter samt att utvecklingsmöjligheterna inom näringslivet underskattats.

Uppsala län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	203 561	289 700	275 800	247 100
Index	100,0	142,3	135,5	121,4

Prognoser. Länet hade år 1967 203 561 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen år 1980 uppgå till ca 289 700 invånare, dvs. öka med ca 42 %. Befolkningsminskning skulle enligt prognosen inträffa endast i Örbyhus/Österbybruksblocket.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till 247 100 invånare år 1980. Skillnaden i förhållande till prognos 2 hänför sig i huvudsak till Uppsala och Kungsängens kommunblock.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller att utvecklingsbilden är olika i de södra och norra delarna av länet. Den södra delen karakteriseras av en kontinuerlig befolkningstillväxt medan utvecklingen i den norra delen varit mindre gynnsam. Med den näringsstruktur som länets norra del uppvisar och genom avsaknaden av en stark centralort i området blir denna del av länet särskilt känslig för strukturförändringar i näringslivet. Länsstyrelsen/planeringsrådet vill därför främja utvecklingen i länets norra del samt framhåller att det är nödvändigt att särskilt satsa på en ort som kan tjäna som centralort för detta område. Den lämpligaste orten i sammanhanget synes därvid vara Tierp.

I fråga om Enköpings- och Skutskärsblocken anger målsättningen högre befolkningstal än prognos 2. Höjningen motiveras med närheten till Stockholm resp. Gävle.

Södermanlands län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	230 486	265 200	276 600	248 100
Index.....	100,0	115,1	120,0	107,6

Prognoser. Länets hade år 1967 230 486 invånare. Enligt *prognos 2* skulle folkmängden år 1980 uppgå till ca 265 200 invånare, dvs. öka med ca 15 %. Prognosen anger en relativt kraftig befolkningsutveckling för Nyköpings/Oxelösunds samt Eskilstuna kommunblock medan övriga block skulle få en något svagare befolkningsökning.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden komma att uppgå till 248 100 invånare år 1980. Prognosen utvisar för samtliga kommunblock lägre värden än *prognos 2*.

Målsättning. Det allmänna motivet för att höja befolkningsramvärdena utöver prognosens nivå är länets naturtillgångar och gynnsamma läge med nära anknytning till Storstockholmsområdet. Utvecklingen i det senare området anses komma att påverka förhållandena i bl. a. Södermanlands län i positiv riktning. För vissa block (t. ex. Flen) är motivet för en höjning av befolkningsramvärdena att man vill stödja utvecklingen där tillväxten stagnerat.

Målsättningen innefattar en ökning av antalet sysselsatta i basnäringar fram till år 1980 med ca 3 400 utöver det antal som anges i *prognos 2* och 7 200 utöver *prognos 0*.

Yttranden. Handelskammaren för Östergötland och Södermanland anför att målsättningen för länet är för optimistisk. I motsats härtill anser samarbetsnämnden i Nyköpingsblocket att *prognos 2* ger för låga värden för det egna blocket. Samarbetsnämnderna i Nyköpings- och Oxelösundsblocken accepterar emellertid målsättningen 73 000 invånare för dessa bägge block tillsammans. Katrineholmsblocket framhåller att den sydvästra delen av länet borde kunna räkna på en större del av länets tillväxt medan Eskilstuna- och Flenblocken samt landstingets förvaltningsutskott accepterar målsättningen.

Östergötlands län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	372 916	425 800	457 700	419 800
Index.....	100,0	114,2	122,7	112,6

Prognoser. Länet hade år 1967 372 916 invånare. Enligt *prognos 2* skulle folkmängden i länet år 1980 uppgå till ca 425 800 invånare dvs. öka med ca 14 %. Prognosen anger befolkningsminskning framför allt i Ödeshögs, Österbymo och Kisa kommunblock men även i Boxholms-, Söderköpings- och Valdemarsviksblocken. Befolkningsökningar förutses främst i Linköpings-, Mjölby- och Åtvidabergsblocken men också i Norrköpings, Motala och Finspångs kommunblock.

Prognos 0 antyder en folkmängd år 1980 av 419 800 invånare. I jämförelse med *prognos 2* innebär *prognos 0* en gynnsammare befolkningsutveckling i bl. a. Motala och Åtvidabergs kommunblock och mer ogynnsam befolkningsutveckling i bl. a. Kisa, Österbymo och Norrköpings kommunblock.

Målsättning. I länsstyrelsens/planeringsrådets målsättningsdiskussion framhålles bl. a. att länets centrala del utgör landets fjärde stadsregion, att länet har ett fördelaktigt läge från transportekonomisk synpunkt och att länet har tillförts åtskilliga serviceanläggningar de senaste åren, vilket uppfattats som en satsning på länet från statsmakternas sida.

Målsättningen för länet innebär att befolkningsramvärdena ligger över *prognos 2* för samtliga kommunblock utom Åtvidaberg. Höjningen av planeringsnivån är relativt störst i de kommunblock som i *prognos 2* förutses få en negativ befolkningsutveckling.

Målsättningen innefattar en ökning av antalet sysselsatta i basnäringar med drygt 9 000 utöver vad *prognos 2* anger.

Yttranden. *Landstingets förvaltningsutskott* finner målsättningen alltför optimistisk och anser att den bör läggas på samma nivå som *prognos 2*. Liknande synpunkter framföres av *handelskammaren för Östergötland och Södermanland*. *Linköpingsblocket* understryker att länets utvecklingsmöjligheter är goda men att det på längre sikt måste vara ett hela länets intresse att det i första hand satsas på att utveckla den centrala delen av länet. Målsättningen går enligt samarbetsnämndens mening alltför mycket ut på att stimulera utvecklingen i länets perifera delar. Liknande synpunkter framföres av *Norrköpingsblocket*.

Jönköpings län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	302 581	332 800	344 200	364 600
Index.....	100,0	110,0	113,8	120,5

Prognoser. Länet hade år 1967 302 581 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen år 1980 uppgå till ca 332 800 invånare dvs. öka med ca 10 %. Prognosen anger befolkningsminskning i Aneby och Hyltebruks kommunblock, medan övriga block, och då främst Värnamo-, Gislaveds-, Gnosjö- och Jönköpingsblocken, skulle få en gynnsam befolkningsutveckling.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden uppgå till 364 600 invånare år 1980 eller ca 31 800 fler än enligt *prognos 2*. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en höjning av befolkningstalet i samtliga block så när som på Anebyblocket.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller att den differentierade näringsstrukturen ger gynnsamma betingelser för en expansiv utveckling i länet. Med hänsyn till värdet av ett alternativ till landets tre storstadsregioner bör de expansiva regionernas utveckling stödjas.

Målsättningen anger en befolkning av 344 200 invånare, vilket med drygt 11 000 överstiger *prognos 2*. Den största höjningen faller härvid på Jönköpingsblocket. I övrigt fördelar sig höjningen i huvudsak på de fem största blocken.

Satsningen på Jönköpingsblocket motiveras med blockets fördelaktiga läge, goda tillgångar på industriområden samt regionens stora folkmängd vilken utgör underlag för en mångsidig service. Höjningar i övriga block motiveras med föreliggande förutsättningar och pågående eller planerade utbyggnader, vilka tyder på en fortsatt expansion.

Målsättningen innebär att antalet arbetstillfällen inom basnäringar skulle öka med 1 300 utöver det antal som anges i *prognos 2*.

Yttranden. I yttranden över den preliminära målsättningen yrkade samarbetsnämnderna i *Eksjö, Hyltebruks, Vetlanda och Sävsjö kommunblock* att befolkningsramvärdena i slutliga målsättningen skulle höjas för dessa block med sammanlagt 4 600 invånare. I den slutliga målsättningen höjde länsstyrelsen/planeringsrådet ramvärdena för de tre förstnämnda med sammanlagt 1 000 invånare. Övriga kommunblock i länet har accepterat länsstyrelsens/planeringsrådets målsättning.

Kronobergs län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	161 952	181 800	181 800	184 800
Index	100,0	112,2	112,2	114,1

Prognoser. Länet hade år 1967 161 952 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen år 1980 uppgå till ca 181 800 invånare, dvs. öka med ca 12 %. Prognosen anger befolkningsökningar i framför allt Växjöblocket men även i Markaryd/Strömsnäsbruks samt Ljungby kommunblock. I Åseda/Lenhovda, Tingsryds och Älmhults kommunblock väntas befolkningsminskningar.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden uppgå till ca 184 800 invånare år 1980. I jämförelse med *prognos 2* innebär *prognos 0* en omfördelning av länsbefolkningen till förmån för bl. a. Växjö- och Lesseboblocken. För Ljungby- och Tingsrydsblocken anger *prognos 0* en ogynnsammare befolkningsutveckling än *prognos 2*.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller att Kronobergs län undergår en snabbare expansion än något annat län i södra Sverige. Den hittillsvarande positiva utvecklingen inom stadsnäringarna visar att förutsättningar finns för en utveckling i enlighet med *prognos 2*. Länet har visat sig kunna konkurrera också med storstadsregionerna i fråga om lokaliseringsobjekt och arbetskraft. Tyngdpunkten för expansionen i sydöstra Sverige har förskjutits till Växjöområdet, som genom sitt centrala läge i denna landsdel blivit den från kommunikations-, transport- och resekostnadssynpunkt fördelaktigaste lokaliseringsorten.

Yttranden. Landstingets förvaltningsutskott anser prognosen vara objektiv och neutral. För tillväxtregionerna accepterar utskottet i princip målsättningen, men för de svaga kommunblocken kunde målsättningen ha varit mera optimistisk.

Samarbetsnämnderna i blocken med prognoserad folkökning accepterar målsättningen, medan nämnderna i blocken med en enligt prognosen vikan-de folkmängd anser att ramvärdena i målsättningen skall ange oförändrad eller ökad folkmängd.

Kalmar län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	239 297	248 500	255 500	261 300
Index.....	100,0	103,9	106,8	109,2

Prognoser. Länet hade år 1967 239 297 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 248 500 invånare, dvs. öka med ca 3,9 %. Prognosen anger folkmängdsökningar främst i Kalmarblocket men även i Oskarshamns, Nybro, Västerviks och Mönsterås kommunblock. Folkminskning väntas på Öland samt i Torsås och Högsby kommunblock.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 261 300 invånare år 1980, vilket utgör 12 800 fler än enligt *prognos 2*. *Prognos 0* anger högre befolkningstal än *prognos 2* framför allt i Västerviks- och Kalmarblocken men även i Mörbylånga- och Oskarshamnsblocken. För Torsås och Emmaboda kommunblock innebär *prognos 0* en sänkning på sammanlagt ca 1 000 invånare.

Målsättning. Länet erbjuder lämplig lokalisering för en rad basindustrier som söker sig till kustorter. Vissa förhållanden anses tyda på att ostkusten i framtiden får ett förbättrat konkurrensläge jämfört med västkusten, och i någon mån med Stockholmsområdet.

Målsättningen anger ett befolkningstal för år 1980 av 255 500 invånare.

Den definitiva målsättningen innebär en satsning på fyra tätortsområden, nämligen Västervik, Oskarshamn, Kalmar/Nybro och Hultsfred/Vimmerby. Ett stärkande av Kalmarblockets ställning anses positivt inverka på hela sydöstra Sveriges framtida utvecklingsmöjligheter.

Med hänsyn till riskerna för rubbningar i underlaget för den nödvändiga servicestrukturen har befolkningsramvärdena höjts för Borgholms och Torsås kommunblock. Höjningen för Mörbylångablocket motiveras med att Ölandsbron väntas medföra ökad bosättning på Öland av förvärvsarbete i Kalmar.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 1 600 personer utöver vad *prognos 2* anger.

Yttranden. Kalmar läns norra landsting samt Hultsfreds/Virserums, Kalmar, Nybro, Oskarshamns, Vimmerby och Västerviks kommunblock accepterar i huvudsak en satsning på vissa utvecklingsbara regioner. Kalmar läns södra landsting samt Emmaboda, Högsby, Mönsterås, Torsås, Borgholms och Mörbylånga kommunblock accepterar däremot inte denna linje utan anser att en satsning bör ske på hela länet. Södra landstinget anser bl. a. att sysselsättning bör beredas hela den ökning av arbetskraften som blir ett resultat av den naturliga befolkningsökningen. Flera remissinstanser anser att en lokaliseringsspolitisk satsning skall avse stöd till kommunblock med den svagaste utvecklingen.

Västerviksblocket anser att befolkningsramvärdet för dess del bort höjas med 3 500 invånare utöver det värde målsättningen anger.

Gotlands län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	53 999	50 700	56 000	47 000
Index	100,0	93,8	103,7	87,1

Prognoser. Länet hade år 1967 53 999 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 50 700 invånare, dvs. minska med ca 6 %.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till 47 000 invånare år 1980, vilket är ca 3 700 färre än enligt *prognos 2*.

Målsättning. Inom väsentliga verksamhetsområden måste Gotland ha en hög grad av självförsörjning, och denna ambitionsnivå förutsätter att länet får en gynnsam befolkningsutveckling, rikare differentierat näringsliv och serviceinstitutioner med tidsenlig utformning. Länsstyrelsen/planeringsrådet fixerar befolkningsramvärdet i målsättningen till 56 000 personer år 1980.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar skulle öka med 1 200 personer till år 1980 utöver *prognos 2* och 2 200 personer utöver *prognos 0*.

Länsstyrelsen/planeringsrådet anser att målsättningen är realistisk under förutsättning att förslaget om ekonomiskt stöd för att nedbringa kostnaderna för godsbefordran mellan Gotland och fastlandet genomförs och att Gotland i fråga om statligt lokaliseringsstöd behandlas som om det tillhörde stödområdet.

Yttranden. Landstingets förvaltningsutskott och samarbetsnämnden för Gotlands kommuner biträder den angivna målsättningen.

Blekinge län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	150 897	164 700	168 500	164 100
Index	100,0	109,2	111,6	108,8

Prognoser. Länet hade år 1967 150 897 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 164 700 invånare, dvs. öka med ca 9 %. Prognosen förutser fölmängdsökningar i samtliga kommunblock, dock framför allt i Olofströms- och Karlshamnsblocken.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 164 100 invånare år 1980. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en moderat omfördelning till förmån för Karlskronablocket på bekostnad av Olofströms och Sölvesborgs kommunblock.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet har vid bedömningen av den framtida befolkningsutvecklingen antagit att länet får samma relativa förändring som övriga riket. Någon inbördes befolkningsförskjutning förutsattes

inte komma att ske. Befolkningsramvärdet för år 1980 anges i målsättningen till 168 500 invånare.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 700 personer utöver prognos 2 och med 1 800 personer utöver prognos 0.

Yttranden. Landstingets förvaltningsutskott samt Karlskrona, Ronneby och Karlshamns kommunblock accepterar i huvudsak målsättningen. Sölvesborgs- och Olofströmsblocken förordar något högre befolkningstal för de egna blocken.

Kristianstads län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	261 247	279 100	281 300	275 500
Index	100,0	106,8	107,7	105,4

Prognoser. Länet hade år 1967 261 247 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 279 100 invånare, dvs. öka med ca 6,8 %. Prognosen förutser folkmängdsökningar främst i Perstorps, Bromölla, Åstorps, Broby och Klippans kommunblock. Folkminskningar väntas i Tomelilla, Simrishamns, Båstads, Örkelljunga och Osby kommunblock.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 275 500 invånare år 1980, vilket understiger prognos 2 med ca 3 600. Prognos 0 innebär en omfördelning av befolkningen i länet till förmån för Tomelilla, Bromölla, Broby och Kristianstads kommunblock på bekostnad av bl. a. Båstads-, Åstorps- och Ängelholmsblocken.

Målsättning. Länsstyrelsens/planeringsrådets målsättning anger en befolkning på 281 300 invånare i hela länet år 1980, vilket är 2 200 fler än vad prognos 2 anger.

För de kommunblock i södra och nordvästra länsdelen (Simrishamn, Tomelilla, Örkelljunga, Osby och Båstad), som väntas få en fortsatt negativ befolkningsutveckling, har de prognoserade befolkningstalen höjts i målsättningen. I målsättningen för andra block (Broby, Perstorp, Klippan och Ängelholm) med positiv befolkningsutveckling, har länsstyrelsen/planeringsrådet sänkt befolkningstalen. Motivet är att prognosen bedömts ge orealistiskt höga värden.

Målsättningen innebär att sysselsättningen inom basnäringar fram till

år 1980 skulle öka med 500 personer utöver prognos 2 och 1 700 personer utöver prognos 0.

Yttranden. Den fastställda målsättningen accepteras av *landstingets förvaltningsutskott* och av *flertalet kommunblock*. *Broby, Bromölla, Tomelilla, Astorps* och *Ängelholms kommunblock* anser en höjning av befolkningsramvärden för de egna blocken med sammanlagt 3 300 personer motiverad.

Malmöhus län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	692 404	867 300	867 300	848 600
Index	100,0	125,3	125,3	122,6

Prognoser. Länet hade år 1967 692 404 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 867 300 invånare, dvs. öka med ca 25 %. Prognosen anger folkmängdsökningar framför allt i Malmö-Lundområdet men även i Hälsingborgs, Trelleborgs, Landskrona, Eslövs, Höganäs och Bjuvs kommunblock. I flertalet övriga block väntas en tillbakagång i befolkningsutvecklingen.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 848 600 invånare år 1980. I förhållande till prognos 2 innebär prognos 0 en omfördelning av befolkningen till förmån för Malmö-Lundområdet samt Trelleborgs- och Hälsingborgsblocken på bekostnad framför allt av Höganäs och Sjöbo kommunblock.

Målsättning. Befolkningsramvärdena i målsättningen överensstämmer med de värden som prognos 2 anger. Länet har från transportlägessynpunkt goda utvecklingsförutsättningar. Särskilt gynnsamma är dessa för företag som exporterar en relativt stor del av sin produktion. Transportläget är mest gynnsamt i länets västra delar, och dessa kommer vidare att gynnas av utvecklingen inom servicenäringarna. Malmö/Lund kommer att få sin ställning stärkt som ekonomiskt centrum för hela södra Sverige och bli lokaliseringsplats för service som behöver hela detta områdes folkmängd som befolkningsunderlag.

Enligt länsstyrelsens/planeringsrådets mening bör näringsliv och befolkning grupperas kring ett antal regioncentra med ett befolkningsunderlag av minst 60 000 invånare i regionen. För närvarande har endast Malmö,

Lund, Hälsingborg och Ystad så stor folkmängd i sina regioner. Landskrona, Trelleborg och Eslöv torde dock inom överskådlig tid komma upp till detta underlag. Näringsliv och bosättning bör därför grupperas kring dessa sju centra.

Inom regionerna bör emellertid eftersträvas även en gruppering av bebyggelsen kring mindre orter. Länsstyrelsen/planeringsrådet har valt 10 000 invånare i orten och dess omland som riktpunkt vid valet av de orter som näst efter regioncentra bör bli de viktigaste servicecentra. Samtliga kommunblocksentra anses vara lämpliga härför.

Förekomsten av en storstad är en viktig faktor för en gynnsam utveckling i hela länet. Målsättningen bygger därför på att Malmö/Lund skall fungera som kommersiellt och kulturellt centrum för länet såväl som för övriga Sydsverige. Man måste emellertid beakta risken för att en alltför kompakt stadsbebyggelse med otillfredsställande samhällsmiljö kan uppkomma efter år 1980. Genom en koncentration inom ramen för en öppen regional struktur anser länsstyrelsen/planeringsrådet det möjligt att behålla befolkningskoncentrationens fördelar men undgå några av den kompakta storstadens nackdelar.

Beträffande blocken i sydöstra Skåne framhålls att prognosen för dem förutsätter att näringslivet i regionen byggs ut. Länsstyrelsen/planeringsrådet anser läget i sydöstra Skåne vara så allvarligt att statligt lokaliseringsstöd bör utgå till industriföretag som etablerar sig eller bygger ut i området.

Yttranden. Landstingets förvaltningsutskott samt *Nordvästra Skånes kommunalförbund* ifrågasätter om inte länsprognosen är för optimistisk. *Hälsingborgs* och *Landskrona kommunblock* anser att folkökningen kommer att bli större än vad prognosen visar. I övrigt har inga erinringar framförts mot prognosresultatet.

Förslaget om sju regioncentra har accepterats eller lämnats utan erinran av remissinstanserna med undantag av de *kommunala organen i sydvästra Skåne*.

Landstingets förvaltningsutskott varnar för att ställa upp bestämda krav på befolkningsunderlag för service och regioncentra. *Sydvästra Skånes kommunalförbund*, *Malmö* och *Kävlinge kommunblock* framhåller att något behov att avlasta tillväxten i sydvästra Skåne inte har påvisats och att några olägenheter hittills inte förmärkts. Några remissinstanser, bl. a. *Svenska kommunförbundets länsavdelning* och *överlantmätaren* instämmer i länsstyrelsens/planeringsrådets uppfattning om önskvärdheten av öppna områden mellan tätorterna och menar att förutsättningen härför i sydvästra Skåne är att expansionen i området dämpas. *Nordvästra Skånes kommunalförbund* noterar med tillfredsställelse länsplanens uttalande att övriga delar av länet och landskapet åtminstone på sikt får större del av expansionen.

Hallands län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	178 176	216 200	221 400	211 000
Index.....	100,0	121,3	124,3	118,4

Prognoser. Länet hade år 1967 178 176 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 216 200 invånare, dvs. öka med ca 21 %. Prognosen anger folkmängdsökningar främst i Kungsbacka, Halmstads och Varbergs kommunblock. Laholmsblocket väntas få en nästan oförändrad befolkning.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden uppgå till ca 211 000 invånare år 1980, vilket är ca 5 200 färre än enligt prognos 2. Jämfört med prognos 2 innebär prognos 0 en minskning av befolkningen i Varbergs och i Kungsbacka kommunblock och en ökning i Falkenbergsblocket.

Målsättning. Hallands län har ett gynnsamt läge mellan de expanderande Göteborgs- och Öresundsområdena och länets tätorter bör kunna expandera till följd av näringslivets förskjutning mot västkusten.

I målsättningen anges ett befolkningsramvärde för år 1980 till 221 400 i kommunblockslänet eller 5 200 flera än i prognosen. Huvudparten av ökningen eller 3 900 faller på Halmstadsblocket.

Halmstads-, Falkenbergs- och Varbergsblocken anses kunna bilda en flerkärnig region med stor samlad attraktionskraft som gör regionen till ett alternativ till storstadsregionerna vid företagslokaliseringar. Höjningen av befolkningsramvärdet för Halmstadsblocket motiveras bl.a. med att prognosen anses innebära en underskattning av servicesektorns utveckling.

Målsättningen för Varbergsblocket beaktar planerad utbyggnad i Värö. Länsstyrelsen/planeringsrådet har emellertid inte kunnat överblicka och räkna in eventuell ytterligare lokalisering som kan bli följden av den industriella utbyggnaden, varför den prognos för blocket som också utgör målsättningen måste betraktas som en minimiprognos.

För Falkenbergsblocket har det prognoserade befolkningsramvärdet höjts med 1 000 invånare bl.a. med hänvisning till blockets goda förutsättningar att dra till sig nya industriföretag samt till underskattningen av servicesektorns utveckling.

När det gäller Kungsbackablocket fastställs prognos 2 som målsättning. En snabbare folkökning skulle försvåra den planering som behövs för att nå en mera balanserad utveckling i fråga om arbetsmöjligheter, bostadsförsörjning och servicetillgång.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år

1980 skulle öka med 600 personer utöver prognos 2 och 2 700 personer utöver prognos 0.

Yttranden. *Landstingets förvaltningsutskott* anser planeringen bygga på väl grundade antaganden. *Varbergsblocket* anser att befolkningsramvärdet för det egna blocket bör höjas med 4 800 utöver det värde målsättningen anger.

Göteborgs och Bohus län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	689 250	823 800	824 100	809 600
Index	100,0	119,5	119,6	117,5

Prognoser. Länets hade år 1967 689 250 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till 823 800 invånare dvs. öka med ca 20 %. Prognosen förutser en positiv befolkningsutveckling endast för Stor-Göteborg och Uddevalla kommunblock. Lysekils kommunblock väntas få oförändrad befolkning, medan övriga block förutses få en negativ befolkningsutveckling.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 809 600 invånare år 1980, vilket är ca 14 000 färre än enligt prognos 2. Minskningen faller nästan helt på Stor-Göteborg. För övriga block innebär prognos 0 en viss omfördelning till förmån för Uddevalla- och Strömstadsblocken.

Målsättning. Göteborg är överordnat centrum för Västsverige. Det är därför angeläget att resurser (kommunikationer, bostäder) tilldelas regionen i tillräcklig omfattning.

Inom länet utanför Göteborgsregionen kännetecknas utvecklingen av stagnation eller tillbakagång. För att denna utveckling skall kunna vändas till det bättre krävs en ökad satsning från samhällets sida. Den behövliga utökningen av den lokaliseringspolitiska aktiviteten bör i första hand koncentreras till Uddevalla så att en centralort av hög dignitet kan behållas och utvecklas i denna del av länet. För att bättre samordna resursfördelningen i detta område bör enligt länsstyrelsen/planeringsrådet ett regionplaneförbund bildas av trestadsområdet (Uddevalla, Trollhättan och Vänersborg) samt Munkedals- och Lysekilsblocken. För att norra delen av länet inte skall lämnas utan en större centralort krävs satsning även på detta områdes naturliga centralort, Strömstad.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 av 824 100 invånare. Ökningen med 300 personer, jämfört med prognos 2, avser Strömstadsblocket.

Yttranden. Prognos 2 accepteras i stort sett av *Stor-Göteborgs samarbetskommitté* och *Uddevallablocket* medan *Lysekils*, *Gravarne*, *Orusts*, *Munkedals*, *Tanumshede* och *Strömstads kommunblock* finner prognosen alltför ogynnsam.

Älvsborgs län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	385 040	427 800	438 600	424 800
Index.....	100,0	111,1	113,9	110,3

Prognoser. Länet hade år 1967 385 040 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 427 800 invånare dvs. öka med ca 11 %. Prognosen anger folkmängdsökningar i förortsblocken till Göteborg (Lerum och Surte) samt i Alingsås och Trollhättans kommunblock medan Dalslandsblocken jämte Svenljungablocket förutses få en vikande befolkningsutveckling.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till 424 800 invånare år 1980 vilket är något färre än enligt prognos 2. I förhållande till prognos 2 innebär prognos 0 en höjning av befolkningstalet bl. a. i Borås-, Vänersborgs-, Melleruds- och Ämåsblocken, på bekostnad av bl. a. Kinna, Ulricehamns, Alingsås, Tranemo och Lilla Edets kommunblock.

Målsättning. Inom Dalsland bör fortsatta lokaliseringsspolitiska insatser i första hand inriktas på en utbyggnad av industrin och viss offentlig service inom Ämåls stad, som är den största tätorten inom denna del av länet. Även i övrigt torde fortsatt lokaliseringssöd vara nödvändigt för att stabilisera sysselsättnings- och befolkningsutvecklingen i Dalsland. Med hänsyn till det fortfarande relativt stora antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruket i Bengtsfors, Melleruds och Färgelanda kommunblock torde det dock vara svårt att undvika en viss nedgång i befolkningstalen.

Textil- och konfektionsindustrins dominans inom den södra länsdelen innebär speciella svårigheter vid framtidsbedömningar av den totala industrisysselsättningen inom denna del av länet. På sikt framstår en mera mångsidig branschammansättning som nödvändig. För att åstadkomma detta måste man sannolikt räkna med statliga stödåtgärder för att underlätta nyetablering av företag inom mera expansiva branscher. Under överskådlig tid kommer dock utvecklingen inom textil- och konfektionsindustrin att ha stort inflytande på den totala industrisysselsättningen.

Statligt lokaliseringssöd kan även i fortsättningen bli aktuellt i samband

med större företagsnedläggningar eller andra krisartade förhållanden för att orter med en redan utbyggd samhällsservice skall kunna bestå.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för länet i dess helhet på 438 600 invånare. I förhållande till prognos 2 innebär målsättningen ökningsar för Surte, Lerums, Svenljunga och Trollhättans kommunblock samt Dalslandsblocken och en minskning för Alingsås, Vårgårda, Lilla Edets och Kinna kommunblock.

Målsättningen innebär att antalet arbetstillfällen inom basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 3 900 utöver prognos 2 och 4 800 utöver prognos 0.

Skaraborgs län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	258 565	276 200	276 200	277 700
Index.....	100,0	106,8	106,8	107,4

Prognoser. Länet hade år 1967 258 565 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 276 200 invånare dvs. öka med ca 7 %. Prognosen antyder den kraftigaste befolkningstillväxten i Skövde, Lidköpings, Falköpings och Skara kommunblock. Grästorps, Nossebro, Karlsborgs och Vara kommunblock förutses få en fortsatt klart ogynnsam utveckling medan övriga block väntas behålla nuvarande befolkningsstorlek.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 277 700 invånare år 1980 vilket är något fler än enligt prognos 2. I förhållande till prognos 2 innebär prognos 0 en höjning av befolkningstalen för Falköpings, Mariestads och Habo kommunblock, medan framför allt Skövde, Nossebro och Töreboda kommunblock skulle få en mindre gynnsam befolkningsutveckling.

Målsättning. Befolkningsramvärdena i målsättningen överensstämmer med motsvarande värden i prognos 2. Länsstyrelsen/planeringsrådet hänvisar bl. a. till den goda tillgången på arbetskraft för industri, länets strategiska läge mellan stora avsättningsområden, jordbrukets bestående betydelse som faktor i länets näringsliv, tillgången till sötvatten för industrin samt den gynnsamma utvecklingen inom industrin.

Länsstyrelsen/planeringsrådet anför bl. a. att länets resurser bör underkastas en samordnad ekonomisk-fysisk planering, varvid bl. a. bör utredas frågan om en central stadsregion vari Skövde ingår.

Yttranden. Målsättningen för totalbefolkningen accepteras inte av *Lidköpingsblocket*, som anser att länet bör behålla andelen av rikets totalbefolkning, vilket för år 1980 skulle innebära en befolkning i länet om 290 000

invånare. *Landstingets förvaltningsutskott* betonar vikten av att den nuvarande länsindelningen behålles samt att inom länet skapas »ett eller flera utvecklingskraftiga centra».

Uppbyggnaden av en central attraktiv stadsregion har föranlett erinringar och synpunkter av flertalet remissinstanser.

Värmlands län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	286 665	285 700	292 200	279 600
Index.....	100,0	99,7	101,9	97,5

Prognoser. Länet hade år 1967 286 665 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 285 700 invånare. Prognosen anger en tillväxt av befolkningen i Karlstads- och Skoghallsblocken, medan invånarantalet i Kils-, Grums-, Säffle- och Kristinehamnsblocken skulle bli i stort sett oförändrat.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet komma att uppgå till 279 600 invånare år 1980 vilket är ungefär 6 100 färre än enligt *prognos 2*. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en höjning av invånarantalet i Kristinehamns- och Arvikablocken samt i någon mån i Filipstads kommunblock. För Karlstad/Skoghall förutser *prognos 0* färre invånare än *prognos 2*.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet delar in kommunblocken i tre grupper: (1) block där befolkningsminskningen går så hastigt att den inte kan accepteras från välfärdssynpunkt, (2) block som är naturliga växtcentra och slutligen (3) bruksorterna. När det gäller den första gruppen av kommunblock, till vilken hänföres Årjängs, Åmotfors, Sunne, Torsby, Sysselebäcks och Kyrkhedens kommunblock, konstateras att en stor del av den utflyttning som måste ske för att balans skall åstadkommas på arbetsmarknaden kommer att drabba generationer som normalt sett har liten flyttningsbenägenhet. För dessa block har man därför eftersträvat en sådan sysselsättningsutveckling att ingen skall behöva flytta efter 40 års ålder. Uppjusteringen i förhållande till *prognos 2* uppgår totalt för dessa block till ca 4 000 personer. Av dessa block har Torsby en bättre utvecklad samhällelig service än de andra blocken.

Till växtcentra räknas Arvika, Säffle, Filipstads, Karlstads och Kristinehamns kommunblock. Målsättningen anger inom denna grupp högre befolkningstal än *prognos 2* för Filipstads, Säffle och Arvika kommunblock.

Till bruksorterna hänförs Storfors, Hagfors, Munkfors, Forshaga och

Grums kommunblock. Samtliga orter domineras av ett enda företag men för Forshaga och Grums påverkas situationen betydligt av angränsande större orters arbetsmarknad. Problemet för de isolerade bruksorterna är framför allt frågan hur man skall kunna öka den kvinnliga sysselsättningen. Om en sådan ökning inte kan uppnås finns det enligt länsstyrelsen/planeringsrådet berättigad anledning betvivla att varaktig balans kan åstadkommas på arbetsmarknaden i dessa orter.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 på 292 200 invånare.

Målsättningen innebär att antalet sysselsatta inom basnäringar fram till år 1980 skulle öka med ca 1 650 personer utöver prognos 2 och med 2 800 personer utöver prognos 0.

Yttranden. Säffle, Årjängs, Åmotfors, Arvika, Sunne, Torsby, Sysselebacks och Kyrkhedens kommunblock har enats om en gemensam granskning av prognos 2. Granskningen, som genomförts i samarbete med Svenska kommunförbundet, lämnar alternativa prognoser för såväl sysselsättning som totalbefolkning. Resultaten ligger i allmänhet på en högre nivå än prognos 2. Flera samarbetsnämnder anser att prognos 2 inte präglas av godtagbar objektivitet och neutralitet.

Målsättningen accepteras av *Filipstads-, Karlstads/Skoghall-, Kils-, Grums-, Arvika-, Hagfors- och Munkforsblocken*. Övriga block föreslår en uppjustering av målsättningen med sammanlagt ca 17 000 invånare, varav en dryg tredjedel faller på Kristinehamnsblocket.

Örebro län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	271 334	299 600	303 500	300 600
Index.....	100,0	110,4	111,8	110,8

Prognoser. Länet hade år 1967 271 334 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 299 600 invånare dvs. öka med ca 10 %. Prognosen anger en klart gynnsam befolkningsutveckling i Örebro, Karlskoga, Laxå, Hallsbergs och Kumla kommunblock. I övriga block antas befolkningsutvecklingen gå tillbaka eller stagnera.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 300 600 invånare år 1980 vilket är ca 1 000 fler än enligt prognos 2. I förhållande till prognos 2 innebär prognos 0 en kraftig ökning av befolkningstalet framför allt i Karlskoga, Lindesberg och Kumla kommunblock samt i någon mån i Hallsbergs-

och Pålshodablocken, medan särskilt Örebroblocket men även Hällefors och Degerfors kommunblock skulle få en minskning.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet önskar med statsmakternas stöd vidareutveckla Örebro som landsdelscentrum. Lokaliseringen av lämpliga servicefunktioner till regioncentra såsom Hallsbergs, Karlskoga och Lindesbergs kommunblock bör också fortsätta. Att stärka Lindesbergsblocket anses särskilt angeläget. Den starka befolkningsminskningen i block med väl utrustade servicecentra är inte acceptabel. Till sådana block eftersträvas en lokalisering av primär näringsverksamhet, framför allt industri.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för hela länet på 303 500 invånare. Målsättningen innebär höjningar av befolkningstalen enligt prognos 2 i Lindesbergs, Askersunds, Hällefors, Hallsbergs och Kopparbergs kommunblock.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 1 100 personer utöver prognos 2.

Yttranden. Landstingets förvaltningsutskott samt Örebro, Kumla, Askersunds, Nora, Lindesbergs och Kopparbergs kommunblock accepterar i huvudsak länsstyrelsens/planeringsrådets målsättning. Övriga kommunblock anser att planeringen bör inriktas på en större folkmängd än som redovisas i länsstyrelsens prognos och målsättning.

Västmanlands län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	253 159	298 800	301 200	285 200
Index.....	100,0	118,0	119,0	112,7

Prognoser. Länet hade år 1967 253 159 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 298 800 invånare dvs. öka med ca 18 %. Prognosen anger befolkningsökningar för flertalet kommunblock särskilt Västerås, Hallstahammar och Köping. Minskning förutses i Skinnkattebergs-, Norbergs-, Sala- och Hebyblocken.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 285 200 invånare år 1980 vilket är 13 600 färre än enligt prognos 2. Minskningen faller främst på Västerås-, Sala-, Heby- och Köpingsblocken medan framför allt Hallstahammars men även Surahammars kommunblock skulle få vissa ökning jämfört med prognos 2.

Målsättning. Länet kan uppdelas i två relativt homogena delar av vilka den ena karaktäriseras av hög andel och snabb tillväxt av industrisys-

sättningen och den andra — länets nordöstra del — i hög grad präglas av tillbakagående jord- och skogsbruk. Viss regional omfördelning av befolkningen följer av dynamiken i näringslivet. Det finns emellertid anledning att ingripa när takten i folkminskningen medför alltför snabb avskrivning av samhällskapital eller hotar att undergräva basen för samhällsservice. Länsstyrelsen/planeringsrådet betonar vikten av att ett differentierat och stabiliserat näringsliv skapas i Fagerstaregionen samt att särskilda ansträngningar ägnas utvecklingen i Salaregionen.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 på 301 200 invånare. Målsättningen innebär en höjning för Norbergs kommunblock och Salaregionen. Vid en jämförelse mellan dessa bedöms förutsättningarna som gynnsammare för Norbergsblocket. Motivet för höjningen är att mildra effekterna av den snabba rationaliseringen inom gruvindustrin respektive minskningen inom jord- och skogsbrukssysselsättningen.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 1 150 personer utöver prognos 2 och 4 200 personer utöver prognos 0.

Yttranden. Enligt *Västerås stad* överensstämmer prognos 2 väl med stadens egen prognos. Flera samarbetsnämnder bl. a. i *Köpings-*, *Arboga-* och *Hebyblocken* hävdar att prognos 2 anger en alltför hög minskningstakt inom jord- och skogsbruk.

Fagerstablocket ifrågasätter om inte ansträngningarna att förbättra utvecklingen i regionen skulle få ett bättre resultat om stöd för näringslivet kunde utgå även till andra kommunblock än Norberg. *Norbergs-* och *Salablocken* anser att folkmängden bör ligga på en högre nivå år 1980 än vad målsättningen anger. *Flera kommunblock* framhåller att en utveckling enligt målsättningen förutsätter bättre vägförbindelser med Stockholm samt en fördjupad mälardal.

K o p p a r b e r g s l ä n

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning ¹	prognos 0
Antal.....	281 100	268 900	286 000	263 700
Index.....	100,0	95,6	101,7	93,8

Prognoser. Länets hade år 1967 281 100 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 268 900 invånare dvs. minska med ca 4 %. Prognosen förutser folkökning endast i Falu- och Borlängeblocken. För Mora och Avesta kommunblock väntas befolkningsutvecklingen stagnera medan minskande befolkning förutses i övriga block. Särskilt stark minskningstakt väntas i de nordliga delarna av länet.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 263 700 invånare år 1980 vilket är ungefär 5 200 färre än enligt *prognos 2*. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en gynnsammare befolkningsutveckling i framför allt Falu-, Hedemora- och Ludvikablocken men en mindre gynnsam utveckling i Borlänge och Rättviks kommunblock samt de fyra nordligaste blocken.

Målsättning. Utvecklingen präglas av konkurrens inte mellan tätorter och glesbygd utan mellan olika tätorter och tätortsregioner. I denna konkurrens förefaller det som om ökad agglomerationsgrad ger stora fördelar, ett förhållande som måste beaktas vid fördelning av samhällets investeringar och vid inriktningen av den lokaliseringspolitiska stimulansen i länet. Det innebär stor risk för produktionsutvecklingen och levnadsstandarden att slå vakt om ett alltför stort antal små tätorter. Det är emellertid inte styrkt att en spridning av expansionen i riket till ett antal tätortsregioner med t. ex. 100 000 invånare inte skulle vara ekonomiskt gynnsammare än t. ex. Stor-Stockholms expansion. Det är därför rimligt att tillvarata de möjligheter till vidareutveckling som finns i Falu—Borlängeregionen.

I block med vikande näringsliv bör det vara en allmän målsättning att begränsa eller i bästa fall avhjälpa konsekvenserna av näringslivsutvecklingen.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde på 286 000 invånare eller 17 100 fler än enligt *prognos 2*. Av höjningen faller ca 7 000 på Falun—Borlänge, resten är tämligen jämnt fördelad på övriga block.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 4 020 personer utöver *prognos 2* och 6 000 personer utöver *prognos 0*. En ungefärlig uppskattning av de investeringar som målsättningen innefattar anger en kostnad på inemot 1 miljard kr. En betydande del av dessa investeringar måste enligt länsstyrelsen/planeringsrådet komma till stånd under statlig medverkan.

Yttranden. Ett stort antal remissinstanser finner prognoserna pessimistiska i synnerhet beträffande jord- och skogsbruk. Några kommunblock jämte länsavdelningen av Svenska kommunförbundet ifrågasätter om *prognos 2* är neutral och objektiv och framhåller att den gynnar vissa av de större blocken på bekostnad av vissa av de mindre.

Gävleborgs län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	294 977	309 800	313 900	296 000
Index.....	100,0	105,0	106,4	100,3

Prognoser. Länet hade år 1967 294 977 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 309 800 invånare dvs. öka med ca 5 %. Prognosen tyder på en positiv befolkningsutveckling i Gävle, Sandvikens och Hudiksvalls kommunblock. Hofors-, Söderhamns- och Bollnäsblocken väntas få en i det närmaste oförändrad befolkning medan övriga block i länet förutses få en negativ utveckling.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden uppgå till ca 296 000 invånare år 1980 vilket är ungefär 14 000 färre än enligt *prognos 2*. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en omfördelning av befolkningen till förmån för Sandvikens och Hofors kommunblock och på bekostnad av framför allt Gävle- och Bollnäsblocken.

Målsättning. Omflyttningar inom länet kan inte undvikas. I detta sammanhang bör ansträngningarna inriktas på att främja en gynnsam utveckling av länets A-regioner och i synnerhet centralorterna i dessa. I block med ogynnsam befolkningsutveckling är det emellertid angeläget att bevara underlaget för tillfredsställande service.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 på 313 900 invånare. Højningar jämfört med *prognos 2* har genomförts för fyra block, nämligen Bollnäs, Edsbyn, Ljusdal och Bergsjö. Motivet är att tillförsäkra dessa block underlag för tillfredsställande eller redan befintlig service, bl. a. på skolväsendets område. Ljusdalsblockets strategiskt viktiga roll i nordvästra länsdelen gör att blockets folkmängd på sikt inte bör få understiga 25 000 invånare. För att uppfylla detta krav torde statliga stödåtgärder bli nödvändiga. Redan en utveckling enligt *prognos 2* förutsätter sådana åtgärder.

Gävle kommunblock utgör ett viktigt ekonomiskt och kulturellt centrum för länet och angränsande områden. Länsstyrelsen/planeringsrådet är berett att stödja den spontana tillväxt som *prognos 2* anger.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 900 personer utöver *prognos 2* och 3 300 personer utöver *prognos 0*.

Västernorrlands län

Folkmängd

	1967	1980		
		fprognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	277 583	274 700	286 000	256 500
Index.....	100,0	99,0	103,0	92,4

Prognoser Länet hade år 1967 277 583 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 274 700 invånare dvs. minska med ca 1 %. Prognosen anger en kraftig expansion i Sundsvallsblocket, medan

Örnsköldsviks, Timrå och Härnösands kommunblock förutses få oförändrad befolkningsstorlek. I övriga block, särskilt Ramsele- och Ångeblocken, väntas en rätt ogynnsam befolkningsutveckling.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden uppgå till ca 256 500 invånare år 1980 vilket är ca 18 000 färre än enligt *prognos 2*. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en ökning av befolkningsramvärdet för Kramforsblocket och en minskning för övriga block, särskilt Sundsvall, Timrå, Örnsköldsvik, Ramsele och Sollefteå.

Målsättning. Länsstyrelsen/planeringsrådet vill i första hand möjliggöra fortsatt expansion i Sundsvalls och Örnsköldsviks kommunblock samt ge Härnösand-Kramforsregionen en bas för framtida expansion och i andra hand motverka folkminskningen i nordvästra Ångermanland och västra Medelpad.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 på 286 000 invånare eller 11 300 fler än enligt *prognos 2*. Højningen av befolkningstalen är relativt sett störst i de mest tillbakagående blocken Kramfors, Sollefteå, Ånge och Ramsele.

Højningarna för Ånge- och Ramseleblocken motiveras med att centralorterna bör kunna tjäna som bostadsorter och servicecentra för sysselsatta inom skogsbruket, samt att tillräckligt underlag måste skapas för gymnasiala skolor resp. grundskolans högstadium. Målsättningen för Sundsvallsområdet (inkl. Timrå- och Matforsblocken) är att området skall kunna utvecklas till ett storcentrum inte bara för mellersta Norrland utan i viss mån även för hela Norrland. Med målsättningen för Härnösand vill länsstyrelsen/planeringsrådet mildra effekten av den ogynnsamma befolkningsutvecklingen i Ådalen och samtidigt skapa underlag för kvalificerad service i fråga om sjukvård m. m. I Kramforsblocket kvarstår ett behov av nya arbetstillfällen inom verkstadsindustrin. För att behövt underlag för samhällsservice skall finnas bör folkmängden i blocket år 1980 uppgå till ca 30 000 invånare. När det gäller Sollefteåblocket motiveras højningen av blockets betydelse för den framtida skogsindustrin i nordvästra Ångermanland och av önskemålet att bevara underlaget för nu befintlig service. I fråga om Örnsköldsviksblocket har målsättningen förestavats av önskan att bevara underlaget för gymnasium och lasarett.

Länsstyrelsen/planeringsrådet anför slutligen att målsättningen för svaga block inte har högre angelägenhetsgrad än målsättningen för de starka blocken. Bidragsprocenten i samband med statligt lokaliseringsstöd bör dock differentieras till förmån för svagare kommunblock.

Målsättningen innebär att antalet sysselsatta i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 2 700 personer utöver *prognos 2* och 7 100 personer utöver *prognos 0*.

Yttranden. Sundsvallsblocket framhåller vikten av att målet för länet som helhet kan uppnås. Om målsättningen inte kan uppfyllas i något block

är det angeläget att de mera expansiva blocken bereds tillfälle att öka ytterligare för att den totala målsättningen skall kunna uppnås.

Kramfors kommunblock förordar en målsättning som ligger ca 4 000 invånare högre än vad planeringsrådet förordat för år 1980 medan *Sollefteå-blocket* vill justera upp målsättningen så att nuvarande folkmängd kan behållas.

Ett stort antal *samarbetsnämnder* bl. a. i *Ånge*, *Kramfors*, *Sollefteå*, *Ramsele* och *Timrå kommunblock* anser av olika skäl att prognoserna är alltför pessimistiska.

J ä m t l a n d s l ä n

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	129 275	112 450	139 000	95 300
Index.....	100,0	87,0	107,5	73,7

Prognoser. Länet hade år 1967 129 275 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 112 450 invånare dvs. minska med 13 %. Prognosen förutser ökning av folkmängden i Östersundsblocket (inkl. Lits kommun). Övriga block i länet antas emellertid få en kraftig folkminskning, 20 % eller mer. Särskilt ogynnsam utveckling förutses i Svenstaviks-, Järpen- och Svegblocken.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden uppgå till ca 95 300 invånare år 1980 vilket är ungefär 17 100 färre än enligt *prognos 2*.

Målsättning. Utgångspunkter i länsstyrelsens/planeringsrådets målformulering har varit att

- 1) näringslivet i länet bör göras mer differentierat,
- 2) avfolkningstakten inte får bli så hög att omställningssvårigheter uppstår,
- 3) sysselsättning inom länet bör beredas åt länets arbetskraftstillgångar,
- 4) länets olika delar på ett tillfredsställande sätt bör kunna försörjas med service.

Eftersom möjligheterna att erbjuda viss service är beroende av konsumentunderlaget betraktas målsättningen för serviceförsörjningen som utgångspunkt och utslagsgivande faktor vid bestämning av ramvärden för länet som helhet såväl som för enskilda block. Östersund är den enda ort i länet där verkligt kvalificerad service kan erhållas. Om inte länets befolkning skall tvingas söka denna service på mycket stort avstånd från länet, måste befolkningsunderlaget i såväl länet som Östersundsblocket vara sådant att nuvarande service kan upprätthållas. Länsstyrelsen/planeringsrådet anser därför att länets folkmängd inte får minska ytterligare.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 på 139 000 invånare, vilket är 26 500 fler än enligt prognos 2. Av denna höjning faller ca 15 000 på Östersundsblocket (inkl. Lit) medan ca 5 700 faller på Svegs och Strömsunds kommunblock tillhopa.

På grund av de stora avstånden i länet är det nödvändigt att utöver Östersund ha orter som kan erbjuda service mellan kommunblocks- och länsnivå. Orter som kan komma i fråga är Strömsund och Sveg. Som lämpligt tröskelvärde på det minsta befolkningsunderlaget för sådan service har angivits underlaget för gymnasium. Man finner att Strömsunds kommunblock med större sannolikhet än Svegblocket kan uppnå erforderlig folkmängd år 1980.

Järpens och Svegs kommunblock kommer enligt prognos 2 inte att ha underlag för tillfredsställande kommersiell och samhällsservice. Detta har utgjort motiv för att i målsättningen ange högre befolkningstal för dessa block än prognos 2 utvisar.

För den händelse länet skulle tillföras resurser i form av nya arbetstillfällen utöver dem som följer av den spontana utvecklingen har länsstyrelsen/planeringsrådet gjort ett försök att rangordna tänkbara lokaliseringssorter. Därvid har sammanvägts sådana faktorer som avståndet till alternativa serviceorter, det nedlagda realkapitalets värde i resp. ort, ortens spontana utvecklingsmöjligheter m.m. Resultatet har blivit fyra prioriteringsgrupper: I) Östersund, II) Strömsund, III) Sveg, Järpen och Bräcke samt IV) Hammarstrand och Svenstavik.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 4 800 personer utöver prognos 2 och 12 300 personer utöver prognos 0. Av nämnda 4 800 arbetstillfällen skulle 1 800 krävas inom områden där resultatet av den hittills bedrivna lokaliseringspolitiken tyder på att målsättningen inte kan uppnås med nuvarande medel medan c:a 3 000 krävs inom områden (främst Östersundsblocket) där nuvarande medel kan väntas få vissa om än otillräckliga resultat med hänsyn till uppställda mål.

Länsstyrelsen/planeringsrådet har efter redovisningen av länsplanering 1967 gjort vissa uttalanden om åtgärder för att främja en gynnsammare utveckling i länet. Innehållet är i korthet följande.

Den sysselsättningstillväxt som erfordras om målsättningen skall kunna nås måste till övervägande del ske genom utveckling av industrisektorn. Även andra delar av näringslivet berörs emellertid. Länsstyrelsen/planeringsrådet föreslår bl. a.

- 1) särskilda produktionsstimulerande åtgärder inom jordbruket i vissa delar av länet,

- 2) intensifierat statligt stöd till skogsbruket inom råvaruområdena för den i länet utbyggda skogsindustrin,

- 3) intensifiering av malmprospekteringen,

4) differentiering av lokaliseringsstödet storlek och villkor inom stöd-området så att nyetablering och omflyttning av företag stimuleras,

5) ökade statliga bidrag för gemensamhetsanläggningar inom turistnäringen i länet,

6) ytterligare lokalisering till länet av idrottsanläggningar och riks-
anläggningar för hälso- och sjukvård,

7) förnyat övervägande av Östersunds lämplighet som universitetsfilial.

Yttranden. Östersunds kommunblock anser att prognos 2 är realistisk, medan ett antal andra kommunblock hävdar att bedömningen av jordbrukets utveckling är alltför pessimistisk. *Svenstaviksblocket* anser att turismens betydelse underskattats.

Målsättningen accepteras av *landstingets förvaltningsutskott* samt Östersunds och Krokoms kommunblock. Strömsundsblocket anser att en något annorlunda relation bör gälla i resursfördelningen mellan blocken. Även Järpens kommunblock ställer sig kritiskt på denna senare punkt. Prioriteringen av de olika orterna godtas inte av Hammarstrands, Svegs, Bräcke och Svenstaviks kommunblock.

Västerbottens län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal.....	235 230	249 100	250 700	223 500
Index.....	100,0	105,9	106,6	95,0

Prognoser. Länet hade år 1967 235 230 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen år 1980 uppgå till ca 249 100 invånare dvs. öka med ca 6 %. Prognosen visar på folkökning i de två största blocken Umeå och Skellefteå och därtill synnerligen kraftigt i det förstnämnda blocket. I övriga block emotses en mycket ogynnsam befolkningsutveckling.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 223 500 invånare år 1980 vilket är ungefär 25 500 färre än enligt prognos 2. Skillnaden faller nästan helt på Umeå och Skellefteå kommunblock. För övriga block avviker prognos 0 inte radikalt från prognos 2.

Målsättning. En viss folkmängdsminskning i inlandet är oundviklig. Med hänsyn till risken för kapitalförstöring bör dock en snabbare befolkningsminskning än 2 % i ett kommunblock inte accepteras.

Lyckseles karaktär av centralort för hela inlandet gör utvecklingen där av strategisk betydelse. Om möjligt bör blockets folkmängd behållas oförändrad.

Målsättningen anger ett befolkningsramvärde för år 1980 av 250 700 invånare, vilket innebär en höjning med 1 600 invånare jämfört med prognos 2. Höjningar i framför allt Lyckseleblocket och andra inlandsblock har kompenserats med sänkningar av ramvärdena för Umeå och Skellefteå kommunblock. Denna sänkning är att betrakta som en korrigerings av prognos 2 vilken inte beaktade pendlingen mellan blocken och därför överskattade befolkningsutvecklingen i nämnda block.

För att förverkliga målsättningen föreslår länsstyrelsen/planeringsrådet följande åtgärder:

1) Lokaliseringsstödet bör göras mer generöst i inlandet än i kustområdena och turistnäringen i inlandet bör jämsättas med industri. Vidare bör någon form av bidrag utgå till företag som investerar i bättre organisation.

2) Förutom stöd till det enskilda näringslivet bör lokalisering av olika former av statlig verksamhet ske till inlandet.

3) Samhällsplaneringen bör förbättras, bl. a. i syfte att dokumentera samhällets beslutsamhet att på lång sikt bevara och satsa på inlandets centralorter, främst Lycksele, Vilhelmina och Storuman. Inlandsorternas förbindelser bör förbättras.

4) Stöd bör ges åt inlandets skogsbruk för att på lång sikt trygga skogsproduktionen.

5) Malmletningen i inlandet bör intensifieras. Ett positivt beslut om gruvbrytning vid Stekenjokk bör fattas snarast.

6) Vindelälven bör byggas ut. Blir så inte fallet bör kompenserande utbyggnad av vägar och turistföretag ske.

7) Stöd bör ges åt äldre jordbrukare så att de kan fortsätta verksamheten under sin återstående yrkesverksamma tid.

Länsstyrelsen/planeringsrådet framhåller att socialpolitiska åtgärder måste tillgripas om de uppställda befolkningsramvärdena inte kan uppnås.

Målsättningen innebär att sysselsättningen inom basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 370 personer utöver prognos 2 och med 6 300 personer utöver prognos 0. Den tämligen låga siffran 370 förklaras av att omfördelningar mellan Umeå-Skellefteåregionerna och Lyckseleregionen förutsättes ske. I den senare regionen uppgår behovet av ytterligare arbetstillfällen till ca 2 400.

I fråga om Vindelälvens utbyggnad har *tre av planeringsrådets ledamöter* avgivit särskilda yttranden. *En reservant i rådet* anser att en befolkningsminskning med 2 % per år inte bör accepteras.

Yttranden. Flera samarbetsnämnder finner det märkligt att folkräkningsdata från år 1965 inte beaktats i prognos 2. *Lycksele, Åsele, Vindelns och Storumans kommunblock* har låtit utföra alternativa prognoser vilka antyder en annan utveckling än prognos 2.

Landstingets förvaltningsutskott jämte ett antal kommunblock ifrågasätter starkt om en befolkningsminskning med 2 % per år kan accepteras, eftersom flyttarna framför allt består av unga människor. Länsavdelningen av Svenska kommunförbundet finner att om en procentgräns skall användas bör den sättas till 1,55 %. Länsarbetsnämnden understryker behovet att satsa på Lyckseleblocket men anser att ytterligare några orter har betydelse för utvecklingen i området. Umeå- och Skellefteåblocken tillstyrker målsättningen i stort, medan övriga kommunblock har större eller mindre invändningar att göra. Preciserade krav på ändring av ramvärdena för år 1980 ställs av Vännäs (12 000 inv. år 1980), Lycksele (16 600 inv. år 1980), Storuman (8 500 inv. år 1980) och Robertsfors (7 500—8 000 inv. år 1980). Några kommunblock anser att en planering som anger att de lokaliseringsspolitiska insatserna skall koncentreras till vissa orter är skadlig.

Norrbottens län

Folkmängd

	1967	1980		
		prognos 2	målsättning	prognos 0
Antal	260 918	193 500	258 500	208 500
Index	100,0	74,2	99,1	79,9

Prognoser. Länet hade år 1967 260 918 invånare. Enligt *prognos 2* skulle befolkningen i länet år 1980 uppgå till ca 193 500 invånare dvs. minska med ca 26 %. Prognosen förutser en ogynnsam befolkningsutveckling för samtliga block. I vissa fall är den förutsedda utvecklingen synnerligen negativ, sålunda skulle t. ex. Pajala- och Överkalixblocken få en folkmängdsminskning på omkring 70 % under tiden 1960—1980.

Enligt *prognos 0* skulle folkmängden i länet uppgå till ca 208 500 invånare år 1980 vilket är ungefär 15 000 fler än enligt *prognos 2*. I förhållande till *prognos 2* innebär *prognos 0* en höjning av befolkningstalet i Luleå-, Piteå-, Älvsbyn- och Bodenblocken med sammanlagt 15 700 samt i Kiruna kommunblock med ca 1 700. För övriga block ligger *prognos 0* under *prognos 2*.

Målsättning. Målsättningen anger ett befolkningstamvärde av 258 500 invånare vilket innebär att det enligt *prognos 2* förutsedda befolkningstalet höjs med 45 000. Länsstyrelsen/planeringsrådet vill genom att satsa på Luleå, Piteå, Boden, Älvsbyn och Kalix utveckla dessa block till en tätortsregion av sådan storlek och struktur att den får samma spontana tillväxtkraft som observerats för Sundsvallsområdet och Gävle-Sandviken.

För Kiruna, Gällivare och Arvidsjaurs kommunblock motiveras befolkningsramvärdena (som är uppjusteringar av prognos 2) av att en utveckling enligt prognosen skulle innebära risker för att man i framtiden inte kan ta till vara skogs- och malmtillgångarna i inlandet.

Höjningen för övriga block motiveras med att befolkningsunderlaget enligt prognos 2 blir otillräckligt i fråga om både kommersiell och institutionell service. Detta argument gäller särskilt för Övertorneå som omnämns som enda tänkbara centralort på mellannivå för mellersta Tornedalen. Underlaget för grundskolans högstadium är i fara om utvecklingen skulle tillåtas följa prognosen. Detta är även motiv för målsättningen för Pajala och Jokkmokks kommunblock.

Länsstyrelsen/planeringsrådet föreslår följande åtgärder för att förverkliga målsättningen:

a) När det gäller gruvbrytning föreslås (1) att prospekteringskapaciteten ökas (utökning av SGU) samt (2) att möjligheterna till snabb teknisk och ekonomisk undersökning av olika fynds brytningsförutsättningar förbättras.

b) I fråga om industrin föreslås (1) att samhället griper in och i inlandet skapar sysselsättning i första hand i Gällivare och Arvidsjaur, (2) att den medvetna lokaliseringspolitik fortsätter som genom frisläppandet av investeringsfondmedel ledde till att åren 1964—1966 fyra industriföretag nyetablerades i kustlandet (8—10 sådana företagsetableringar fram till 1980 skulle leda till ett realiserande av den målsättning som ställts upp för detta område), (3) att det till Norrbotten nylokaliserade näringslivets krav på samhällsservice beaktas så att inte förutsättningarna för utvecklingen försämrats genom isolerade beslut inom en viss samhällssektor samt (4) att företagareföreningens kapacitet byggs ut.

c) Beträffande de areella näringarna lämnas en rad generella förslag bl. a. om socialt betingat investeringsstöd till äldre jordbrukare, stöd och lån för bär- och grönsaksodlingar samt intensifierade skogsvårds- och återväxtåtgärder för att förbättra utgångsläget för framtida avverkningar.

d) (1) Utbyggnaden av turistnäringen bör koncentreras till trakterna av den blivande Graddisvägen (Arjeplog), till Gällivare-Jokkmokksområdet och Torne träsk och (2) lokaliseringsstödet tillämpning när det gäller turistverksamhet bör omprövas (bl. a. föreslås att bidrag skall utgå).

e) I fråga om den icke befolkningsbestämda servicen föreslås (1) att Norrbotten i framtiden prövas som lokaliseringsområde för sådan serviceverksamhet som är avsedd att betjäna regioner större än länet, (2) att en eventuell utbyggnad av mera kvalificerad omskolningsverksamhet för Övre Norrland förläggs till länet samt (3) att frågan om högre teknisk utbildning i Luleå omprövas.

f) En »aktiv och omfattande arbetsmarknadspolitik» måste säkerställas.

Målsättningen innebär att sysselsättningen i basnäringar fram till år 1980 skulle öka med 16 700 personer utöver prognos 2 och 11 870 arbets-
5* — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 1. Bil. 13*

tillfällen utöver prognos 0. Av de nämnda 16 700 arbetstillfällena behövs ca 10 700 i områden där utvecklingstendenserna och resultatet av den hitillsvarande lokaliseringsspolitiken är sådana att en rimlig del av målsättningen bör kunna realiseras med hjälp av nuvarande medel.

Yttranden. Remissinstanserna har i allmänhet accepterat länsstyrelsens prognoser som en lämplig utgångspunkt för planeringsdiskussionen men understrukit att de inte får utgöra målsättning för planeringen.

Luleå, Piteå, Älvsbyns och Bodens kommunblock accepterar den lokaliseringsspolitiska satsning som länsstyrelsen/planeringsrådet vill göra. *Piteå- och Luleå-blocken* anser dock att befolkningsramvärdena för dessa block är för låga. *Kalix- och Arvidsjaursbloken* accepterar målsättningen medan *övriga kommunblock* föreslår en uppjustering av länsstyrelsens/planeringsrådets målsättning.

Arvidsjaur kommunblock anser att samplanering bör ske inte med Jokkmokksblocket utan med angränsande kommunblock i Västerbottens län. *Arjeplogsblocket* framhåller vikten av att Vindelälven byggs ut. Flera av *kommunblocken i Tornedalen* anser att länsstyrelsen/planeringsrådet inte tagit hänsyn till de möjligheter som området erbjuder i egenskap av gränsbygd.

Departementschefen

Till regionalpolitiken kan hänföras olika strävanden, som har till syfte att förena ett effektivare resursutnyttjande och ökad ekonomisk tillväxt med förbättrad jämvikt i den näringsgeografiska utvecklingen och därigenom skapa ökad jämlikhet i ekonomiskt och socialt avseende mellan de människor som bor i olika regioner. De insatser som brukat sammanfattas i begreppet lokaliseringsspolitik är ett av de mera påtagliga uttrycken för sådana strävanden.

Uppenbarligen kan emellertid de regionalpolitiska insatserna inte begränsas till stimulansåtgärder i syfte att öka den ekonomiska tillväxten i utvecklingsbara regioner där den spontana utvecklingen är för svag. Om man skall nå vad som enligt min uppfattning måste vara ett av regionalpolitikens huvudsyften, nämligen att öka graden av jämlikhet i samhället, måste den också innefatta åtgärder för att trygga acceptabla levnadsförhållanden i orter och regioner, där en långsiktig bedömning ger vid handen att en vikande utveckling i och för sig är ofrånkomlig. Det kan också finnas skäl för samhället — inte minst av stabiliseringspolitiska hänsyn — att medverka till en mera dämpad och balanserad utveckling i de starkast expanderande regionerna.

När 1964 års riksdag fattade beslut om en aktiv samhällelig lokaliseringsspolitik och utstakade riktlinjer för denna politik fastslogs att en aktivare samhällsplanering skulle utgöra ett viktigt medel i den nya verksamheten. Bakgrunden härtill var självfallet insikten om att samhället genom sina pla-

nerande och resursfördelande beslut medverkar till att inom olika regioner forma de lokala betingelserna för den ekonomiska tillväxten och att dessa beslut därigenom påverkar näringslivets val av lokaliseringsorter. Det råder knappast något tvivel om att valet av lokaliseringsort för en stor del av de nutida företagen inom industri, handel och service i ökande utsträckning styrs av den tillväxtmiljö som skilda orter erbjuder på grund av näringslivets och arbetsmarknadens grad av differentiering, tillgången på institutioner för utbildning, forskning och utveckling samt försörjningen med kommunikationer, bostäder och med social, kulturell och kommersiell service. Mycket tyder på att faktorer av denna art blir mer och mer dominerande vid näringslivets val av lokaliseringsorter medan avstånden till t. ex. råvarukällor synes få relativt minskad betydelse.

På grund av dessa förhållanden är det utomordentligt angeläget att samhälleliga beslut, som bestämmer lokaliseringen av viktiga offentliga institutioner t. ex. för utbildning, forskning och service eller som avgör möjligheterna att i skilda orter och regioner bygga bostäder, skolor, vägar, sjukhus och olika serviceanordningar, blir inbördes samordnade så att deras effekt på den regionala utvecklingen står i samklang med samhällets regionalpolitiska strävanden. Syftet med länsplanering 1967, som innebar ett första försök till en aktivare samhällsplanering med regionalpolitisk inriktning, var att skapa en fastare grundval för sådana samhälleliga beslut om resursfördelning. Avsikten var att planeringen skulle leda fram till regionalpolitiska målsättningar i länen och att dessa målsättningar skulle utgöra ett gemensamt underlag för överväganden och beslut av regionalpolitisk innebörd inom länen.

Länsplanering 1967 har nu slutförts och en sammanfattande bedömning av resultaten kan göras. Enligt min mening står det klart att försöksverksamheten har varit framgångsrik i så måtto att det har visat sig möjligt att på länsregional grund med en betydande grad av enighet inom planeringsråden och med god resonans bland kommunerna genomföra en utvecklingsplanering på en så realistisk nivå och med så klart uttalade prioriteringar att den är ägnad att tjäna som vägledning för sådana resursfördelande beslut som jag förut talat om. Jag har styrkts i denna uppfattning vid överläggningar som ägt rum inom den till inrikesdepartementet knutna lokaliseringsberedningen, vari ingår representanter för ämbetsverk, fackliga sammanslutningar samt organisationer inom handel och industri.

Det ligger i sakens natur att en försöksverksamhet inte är utan brister. Även länsplanering 1967 är utan tvivel behäftad med sådana. Bristerna är emellertid enligt min uppfattning inte av så allvarlig art att de i nämnvärd grad minskar länsplaneringens värde för de ändamål den är avsedd att tjäna. Den fortsatta planeringsverksamheten bör därför utvecklas med utnyttjande av de erfarenheter som försöksverksamheten gett. Ett arbete med att vidareutveckla metoderna för planeringen pågår sedan någon tid

inom Kungl. Maj:ts kansli.

De regionalpolitiska målsättningar som länsplanering 1967 har mynnat ut i kan givetvis inte få några bindande verkningar. Detta har heller inte varit syftet. I vissa avseenden finns det också skäl att anlägga ett delvis annat synsätt än det som avspeglas i de länsvis gjorda bedömningarna. Jag återkommer strax till detta. På det hela taget anser jag emellertid att länsstyrelsernas/planeringsrådets målsättningar är väl ägnade att tillgodose sitt syfte, nämligen att bilda ett allmänt vägledande, gemensamt underlag för de skilda länsorganens avvägningar och beslut om fördelning av lånemedel, statsbidrag och olika fysiska ramar mellan skilda orter och länsdelar.

Jag vill i detta sammanhang uttala förhoppningen att det prognosmaterial som ställts till förfogande genom länsplanering 1967 och de målsättningar som länsstyrelserna/planeringsråden formulerat skall visa sig bli av värde som vägledning också i samband med att näringslivet fattar beslut om etableringar på nya orter eller omfördelning av sin verksamhet mellan skilda orter. För att göra resultatet av länsplaneringen lättare tillgängligt för den som önskar ta del av information härom kommer genom inrikesdepartementets försorg en särskild publikation att utges med en sammanfattning av länsplaneringen.

Inom inrikesdepartementet övervägs nu i vilka former den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen bör fortsätta. Närmast framstår det som angeläget att mera ingående än som skett i anslutning till länsplaneringen undersöka och belysa de konsekvenser i fråga om investeringar och andra åtgärder som indirekt kan sägas vara innefattade i länsstyrelsernas/planeringsrådets målsättningar. Den försöksverksamhet avseende en långsiktig kommunal investeringsplanering som har kommit till stånd i samverkan mellan en arbetsgrupp i Kungl. Maj:ts kansli, bostadsstyrelsen, statistiska centralbyrån och Svenska kommunförbundet torde kunna bli av stort värde i det fortsatta arbetet.

Jag räknar med att de prognoser som bildar det viktigaste informationsunderlaget för länsstyrelsernas/planeringsrådets målsättningsbeslut skall revideras så snart det låter sig göra. Detta arbete torde kunna påbörjas under senare hälften av detta år och slutföras under loppet av år 1970. Länsplanering 1967 betraktar jag som den första omgången i en rullande utvecklingsplanering. En ny sådan omgång torde kunna genomföras någon gång under perioden 1972—1973.

Som framgått av min föregående redogörelse har länsplanering 1967 bestått av dels olika typer av prognoser över utvecklingen av befolkning och näringsliv fram till år 1980 i vart och ett av kommunblocken, dels en regionalpolitisk målsättning. Målsättningen har först utarbetats i en preliminär version samt har efter remissbehandling hos bl. a. landstingens förvaltningsutskott och kommunblockens samarbetsnämnder fått sin slutliga utformning.

Prognoserna har haft till syfte att ge så god information som möjligt om den utveckling som nuvarande tendenser pekar fram mot. Särskilt gäller detta prognos 2, som innehåller länsstyrelsernas bedömningar av den sannolika utvecklingen i fråga om befolkning och näringsliv fram till år 1980. Målsättningen har varit avsedd att ge uttryck för länsstyrelsens/planeringsrådets uppfattning huruvida den i prognoserna antydda spontana utvecklingen i de skilda kommunblocken är acceptabel från regionalpolitisk synpunkt eller om den bör korrigeras med de medel som står till samhällets förfogande. Målsättningen har formulerats i s. k. befolkningsramvärden, varmed avses den ungefärliga fördelning av 1980 års beräknade länsbefolkning mellan kommunblocken som enligt länsstyrelsens/planeringsrådets uppfattning bör utgöra riktpunkt i samband med att skilda länsorgan fattar beslut som påverkar resursfördelningen mellan blocken.

Lokaliseringen av bostadsbyggande och offentlig verksamhet samt det statliga lokaliseringsstödet är de viktigaste medel genom vilka samhället kan påverka den regionala utvecklingen. Möjligheterna att med hjälp av dessa medel åstadkomma radikala förändringar i den spontana näringsgeografiska utvecklingen måste emellertid i allmänhet betraktas som begränsade. I den mån en väsentligt ändrad utveckling betraktas som nödvändig i vissa delar av landet måste därför andra medel tillgripas. Ett sådant medel kan vara statlig eller halvstatlig företagslokalisering. Jag vill erinra om att en av nuvarande chefen för industridepartementet tillkallad delegation f. n. överväger möjligheterna till åtgärder av denna art. I det följande kommer jag att föreslå att lokaliseringsstöd skall kunna beviljas även statsägda företag.

Länsstyrelserna/planeringsråden har i sina målsättningsdiskussioner angett ett stort antal kommunblock där sådana mera genomgripande åtgärder som nyss nämnts bedöms vara nödvändiga om utvecklingen skall överensstämma med målsättningen. Det är ännu inte möjligt att överblicka förutsättningarna för statliga insatser av ifrågavarande art. Det måste dock med all sannolikhet anses uteslutet att den statliga företagsamhet som kan komma i fråga koncentreras till områden som det enskilda näringslivet finner vara mindre lämpliga som lokaliseringssorter. Det kan därför redan nu sägas att alla de anspråk på sysselsättningsökning som målsättningarna innefattar inte kan tillgodoses.

Flera länsstyrelser/planeringsråd framhåller i sin målsättning att vissa expansiva kommunblock ensamma eller tillsammans med närliggande block bör utvecklas till så livskraftiga stadsregioner att de kan erbjuda alternativ till storstäderna i samband med lokalisering av olika verksamheter. Tanken på sådana storstadsalternativ förs fram i fråga om bl. a. Linköping—Norrköping, Jönköping, Växjö, Halmstad—Varberg—Falkenberg, Örebro, Falun—Borlänge och Gävle—Sandviken.

Enligt min mening finns det flera skäl som talar för att man bör inrikta